ZSIGRAY JULIANNA

Távoli fény

MÓRA FERENC KÖNYVKIADÓ

FAZEKAS ATTILA RAJZAIVAL

(C) Zsigray Julianna, 1982

1.
Gonosz véletlen

Ha Encella egy órával később jön ki a portásházikóból, vagy ha éjszaka nincs égiháború, a véletlen gonosz játékossága nem kényszeríti új életútra. De amint a felhők dübörgésének, a villámok rémületes kék fényének, a zápor őrjöngésének hatalmas cirkusza megszűnt, Encella kilépett a nedves, jó szagú fűre, és még mit sem tudott a véletlenről.

Ritka, viharos tavasz volt, de amint feltűnt a nap, a táj gyöngyöző aranyban éledt és kedves, zsenge színekkel örvendezett: nem lehetett a szobában maradni. Az U alakban épült kastély déli szárnyából jött át Encella az északi szárnyhoz, mert meglátott valami szokatlant, valami különlegeset, amiről egyelőre maga sem sejtette, micsoda. Csak annyit: ez azelőtt nem volt itt. Talált valamit.

Az ember találhat pénztárcát – többnyire üreset –, özvegy esernyőt vagy egy lyukas mogyorót. Encella azonban egy ajtót talált. Soha ezen a falon nem látszott ajtó, és most szemérmetlenül szembenézett vele, piros kőkeretét kacéran mutogatva. A vihar az éjjel az északi háztájon volt a legvadabb, ezen a részen, a kastély mögött a bájos nyírfacsoport fáit gáládul kicsavarta és földhöz verdeste. így bánt a fallal is, áztatta, rárohant, jéggel záporozta, a fal keményen állta a támadást, de a rejtett ajtót takaró vakolatot leborotválta a veszett égiháború. Itt ajtó nem volt – álmélkodott Encella –, de most van. Erről tudnia kellett volna, hiszen mint kulcsárnője a háznak, tekintélye jelvényét, a kulcscsomót az övén hordta. Leemelte a kis ezüstlapot, melynek lukaiba fűzték a kulcsokat, válogatni kezdett köztük. Encella szeretett a titkok végére járni, az életben is a lényeges érdekelte. Ha itt született egy ajtó, tudnia kell, hová vezet. Figyelmesen megnézte a zárat, a kovácsoltvas kilincstől megfosztották ugyan, a kulcslyuk megmaradt, tehát Encella számára ez nem akadály. Megpróbált egy-két kulcsot, és íme, az ajtó feltárult. Olyan izgatott lett, hogy beletaposott a vizes vakolatba, amint átlépett a küszöbön. Az ajtó befelé nyílott.

De hová? Miért falazták be? Miért titkolóznak? Mit titkolnak és miért? És ki az, aki titkolózik? Encella, mielőtt megindult volna a lépcsőkön, visszafordult a portásházikó felé. Ez az ő otthona, és ez az otthon nagyon drága, mert André ott van. A nap nemrég kelt fel, korán van még, a kisfiú alszik. Megnyugodva indult lefelé a lépcsőn, bár azzal az izgalommal, ami együtt jár egy új, ismeretlen úttal. Mert ez a lépcső vezethetett volna fölfelé is, hiszen az északi szárnynak van egy saroktornya – de lefelé vezetett a mélybe és a sötétségbe. Az áldott nap világított csak be a keskeny ajtón; sehol semmi

alkalmatosság, vastartóban fáklya vagy a falra függesztett lámpa. Encella mégis haladt lefelé, és amint körülbelül egy félemeletnyi lépcsőt bejárt, világosság szűrődött felé.

Ez a pince a kastély alatt – mondta magában –, de ő, aki annyiszor megfordult a pincében, mikor ott takaríttatott, vagy a borosüvegeket vizsgálta át, miért nem jutott el abba a helyiségbe, amelybe most az utolsó lépcsőről a padlóra toppant? Toppant, mert meredek volt a lépcső nagyon és magas. A kő megcsikordult a lába alatt, szoknyája suhogása lélegzetnyi zajt vert. A rémülethez hasonló borzongás fogta el. Igyekezett leküzdeni. Egy kerek helyiségbe ért, itt gyertya égett, több gyertya, s férfialak mozgott a homályban. Encella középre ment. A homályos figura megfordult. Mást várt. Azt hitte, kísértetet lát vagy rablót, vagy évtizedre befalazott rabot. Csak azt nem, akivel szemben állt. A gazdáját. Kissingen báró nem mutatott meglepetést. Zord mosoly suhant át az arcán.

– Kellemes találkozás – szólt közönyös hangon, de éppen ez a higgadtság volt fenyegető. Nem lepődött meg, nem csodálkozott. Mi ad erőt ehhez a nyugalomhoz?

Encella egész testén végigfutott a remegés. Melege lett, a homlokát, arcát kiverte a veríték, és mégis fázott. Most látta meg a gyertyák villódzó fényében azt a valamit, ami az asztalon volt félelmes ragyogással. Sok-sok aranypénzt. Mária Terézia-tallér, a kövér Bourbonok többféle aranya, Bethlen Gábor pénze, firenzei forint. A szétszórt kincs csordogált a kis zacskók közt, mint egy fénylő patak, mert zacskók is voltak ott. Ezekben a vászonzacskókban is pénz zsúfolódott össze, kövérre dagasztották a kicsi zsákokat. Mindez rendben lett volna, hiszen egy gazdag ember ott tarthatja a kincseit, ahol akarja, de Encella nemcsak pénzt látott; tekintete befutotta a tárgyakat, amelyek szakszerűen és fenyegetően munkára várakoztak a félhomályban. Fémlemezek, rézformák, olvasztókemence, sajtológép és különféle ibrikek, különféle festékekkel a papírpénzekhez.

– Hallhatnám a hangját? Megtisztelne a válasszal, mit keres itt? – Kissingen hangja továbbra is nyugodtnak hatott, egyenletes volt, szinte társasági.

Encella nem szerette – hiszen maga intézte a sorsát –, ha gyámoltalan, gyenge nőnek tartották, bár reszketett, igyekezett folyamatosan és látszólag izgalom nélkül elmondani, hogyan fedezte föl a vihar verte rejtekajtót. A férfi végigpillantott a sok pénzen és a pénzcsináló eszközökön. Bólintott.

– Persze, most gazembernek tart.

– A helyzet nem alkalmas arra, hogy meggondolatlan kijelentést tegyek – felelt Encella hűvösen.

– De azt csak látja, mi folyik itt.

– Hogy mi folyik, azt látom, de azt, hogy ezt ön csinálja vagy más valaki, nincs módomban eldönteni.

– Kedves, azaz nagyon eszes, még azt is mondhatnám, ravasz... Nevetett.

– Nos, asszonyom, fedjük fel a kártyáinkat! Mindazt, amit ön lát, én csinálom. Itt hamis pénz készül – fagyosan mosolygott. – Utálom az ostoba hazugságokat. Az isteni szikra, a gondolat, a kivitel, a szervezés, mind az én művem. Én hamis pénzt csinálok, nem kétséges, de ön is hamis pénzzel fizet, ha a személyiség kérdését vitatjuk. Hamis a neve, kedves Kovácsné, gondos és hűséges kulcsárnőm. Nos, asszonyom, fedjük fel a kártyáinkat. Engedje meg, Hoffmeister grófnő, hogy örömömet fejezzem ki, amiért a házamban tartózkodik.

Encella megdöbbenve mozdult meg. Kétkedve, ámulva nézett a férfira. Természetellenesen merev arcában valami sötét sugárzás, a vonásai szabályosak, de a szemöldökvonala nyugtalan, ideges, változó. Fenyegető.

– Tehát tudja, ki vagyok.

– Az első perctől kezdve, ahogy a házamba lépett.

– Akkor miért nem leplezett le?

– Hogy beszélhet így, grófnő? – a férfi hangja meleg volt, sajnálkozó. – Kiadjam azt, aki hozzám menekül? Megismertem önt. Néhányszor láttam Bécsben, szépségét nem felejtettem el. Később, amikor az öngyilkossági históriáról hallottam, sajnálkoztam, bár valahogyan az volt az érzésem, hogy mindaz komédia. Ismertem vőlegényét, azt a hosszú, náthás grófot. A maga helyében én is megszöktem volna előle.

– És azt is tudta, hogy mit jelent megtagadni a császárnő parancsát?

– Tudtam. Ő választotta ki a vőlegényét, és őfelsége nem tréfál, keményen végre szokta hajtani azt, amit akar. De mit kezdjen egy halott menyasszonnyal? Sajnáltam önt, és amikor itt megláttam, örültem, hogy él. Jó fricska ez Mária Teréziának, kár, hogy nem mulathat rajta az egész Habsburg-birodalom.

Encella szíve összeszorult.

– Megőrzi a titkomat?

Kissingen pár pillanatig vár a válasszal.

– Ha Hoffmeister grófnő is megőrzi az én titkaimat. Adok, veszek. Nem vagyok romantikus lovag, asszonyom.

Encella bólintott, és még eresebben érezte a szíve körül a szorítást. A sok arany gonosz fénnyel ragyogott az asztalon. Önkéntelen mozdulatot tett.

– De hát miért csinálja ezt? Szüksége van rá? Gazdag ember...

– A gazdagságnak különféle fokozatai vannak, asszonyom. Ez a néhány ezer hold homok, az értéktelen fákból álló, bár elismerem, bájos nyírfaerdők, a homokdombok, a festői pocsolyák, a nádasokban a csík, a szomszédban a

pipázó, szilvóriumozó barátok... Nem, ez nem nekem való, és ön, aki belekóstolt a nagyvilágba, bizonyára tudja, mit jelent igazán gazdagnak lenni.

– Azt láttam, milyen gazdagnak lenni, de mi szegények voltunk... Az apám mint katona szerezte a rangját.

– Ezért volt olyan fontos a császárnő kegye – bólintott a férfi. Vállat vont. – Szóval isteni dolog igazán gazdagnak lenni. – Az arca merev maradt, de a szeme izzott. – A pénz a szabadság, hatalom. És tudja (ugyan honnan is tudhatná?), milyen édes az élet ebben a XVIII. században, amelyik tele van izgalommal, élménnyel, fordulattal, nagy kalandokkal.

Kissingen szánakozva pillantott Encellára. Őt sértette ez a tekintet. Ez nézi le őt?... Mi ez az ember? Csaló, bűnöző, törvényszegő. A másik mintha megérezte volna a gondolatát.

– Most azt mondhatná, hogy gazember vagyok. Ezen nevetnem kell. Nem vagyok gazember, csak a magam módján szeretem az életet. – Legyintett. – Ami pedig a törvénysértést illeti, néhány száz évvel ezelőtt a főnemesek verethettek pénzt, ha volt hozzá aranyuk. Nekem van – nevetett –, én egy-két századdal meghosszabbítottam ezt a jogot.

– És önnek honnan van az aranya, báró úr?

A párbeszéd eddig tompítottan hangzott, mint társalgás egy rokokó szalon selymekkel függönyözött sarkában. Most megváltozott a légkör.

A férfi szeme megvillant.

– Ez nem tartozik magára, Kovácsné. Általam egyébiránt nagyra becsült szorgalmára mutat, hogy a bejáratot megtalálta, és én elismeréssel adózom a buzgalmának, de szeretném, ha minél előbb rendbe hozatná azt a falat. Hívassa a kőművest, tapasszák be, s ha megszáradt, fessék át rendesen az ajtó helyét.

– Igen, uram – nyelt egyet Encella, és a szokásos illendő kis meghajlást csinálta. – Elmehetek?

Kissingen báró bólintott. Ismét úgy álltak egymással szemben, mint a kulcsárnő és az uraság. Encella mély lélegzetet vett. Vágyott a szabad levegő után, örült, hogy menekülhet ebből a homályos félelemből. Már a lépcső közepén járt, amikor a báró utánakiáltott.

– Egy percre még, Hoffmeister grófnő! – a hang hidegen csattant, mintha egy darab jeget vágott volna Encellához. – Ha elárul, elveszti a fiát. Amint leleplezem, elveszik öntől. A királynő büntet, nem ismer kegyelmet, ha erkölcstelenséget tapasztal. És mi más az, amit ön tett?

Encella szédelegve jött fel a lépcsőn. Kezét a mellére szorította. Eszelős rémület fogta el, azonnal látnia kell a fiát! Elszorult a torka, megállt a szíve.

Átrohant a gyepes udvaron. Látnia kell Andriskát, azonnal látnia! Most, rögtön. A végzet, a sors, az átok – ami Andrét is elérte – már megindult a kisfiú felé. Dideregve állt a portásház előtt, a keze a levegőben maradt, ahogy rá akarta tenni a kilincsre. Mit talál odabent? Jaj, talán már nem is lesz ott a fia! Belépett a kis nappali szobába, ahol ápolt és barátságos volt minden, a szerény bútorok hangulatát színesebbé, melegebbé tette a sok kézimunka és cserepes virág. Otthont teremtett itt magának és Andriskának, olyan meleg, simogató és hívogató otthont, amilyet ő soha nem ismert. Az apja valami száraz tévhitben úgy nevelte, mintha kaszárnyában lenne; az anyja törékeny, tünékeny árnyék volt a családban. Nem volt sem szava, sem akarata. Encella hatéves korában már a császárnő keze alá került, abba a nagy „lányneveldébe”, a Hofburgba, ahol a Habsburg-birodalom válogatott gyermekeit indomították az arisztokratikus viselkedés hideglelős szabályai szerint. Andriska mindent megkapott, amit a szeretet adhat, amit az anyja nem kapott meg kislány korában, Encella szüntelen igyekezettel pótolta a hiányzó apát. Ó, André...

Nem várhatott tovább. Nesztelenül nyitotta ki az ajtót. A hálószobába a zöld zsalugáteren keresztül csíkosan érkezett a hajnal. Arany és zöld sugarak metszették keresztbe a szobát. A kisfiú szőke haja világított a fehér párnán. Mélyen aludt, a szeme lecsukva, az ajkán könnyű, távoli mosoly, a vidám álom árnyéka. Encella felszabadultan sóhajtott fel. Itt van, nem vették el tőle. Még most is az idegeiben érezte a báró jeges hangját. Most értette meg a férfi nyugalmát, azt a merev fölényt, amivel megalázta. Nem dúlta fel a találkozás a hamis pénzek közt, mert kincs volt a kezében, Encella titka, ezzel zsarolhatta. Ezt a kincset őrizte már régen, komisz örömmel várva arra, amikor leleplezi az asszonyt, amikor értékesíti a titkát. Most hát itt volt a pillanat. Bár bűnöző, nem kétséges, gazember, de ahogy átgondoltan, szinte nyugodtan intézkedik, úgy áll vele szemben, mintha jogában lenne parancsolni. És jogában is van, mert a kisfiútól megfoszthatja az anyját. A legundorítóbb bűnt, a tolvaj kapzsiságot, az erőszakos gyávák szennyes mesterségét: a zsarolást űzi, de úgy tárgyal vele, mint egy nagyúr. Fenyeget és parancsot ad.

Encella nesztelenül leült az ágy szélére. Vigyázott, hogy ne fossza meg a fiát attól a mosolyogtató álomtól.

Erkölcstelen... igen, ő erkölcstelen, de akkor lett volna valójában erkölcstelen, ha engedelmeskedik a császárnő parancsának, és feleségül megy a számára kiválasztott nyurga, aluszékony úrhoz, akitől borzadt, és megesküszik az oltár előtt, hogy szereti; esküt tesz arra is, hogy soha el nem hagyja, hűségesen követi a sírig. Erkölcstelen azért, mert azé lett, akit szeret, akiről kislány kora óta álmodott. Akivel az első találkozás eljegyezte egy

életre. Ott a Hofburg fogvacogtató folyosóján, amikor a hópihéktől hideg ajkuk összeért.

Az udvarról jöttek be a növendékek, a császári nevelde kiválasztott kisasszonykái, ahová levegőzni hajtották ki őket a monstrumok. A monstrumok középkorú hölgyek voltak, kiknek az erkölcse fennen ragyogott, és szűzi tisztességükön gombostűnyi folt sem esett. Ezek a csúnya, száraz, az élet szépségétől megfosztott szegény grófnők és szegény hercegnők nevelték a császárnő számos gyermekét és köztük a kegyesen kiválasztott, alacsonyrendű, „egyszerű” grófnőket és „szerény” bárónőket. Mert egyszerűek és szerények voltak a bőséges számban született fenségek, azaz főhercegek közt.

André édesapja polgárember volt, Franciaországból került Bécsbe, majd Magyarországon vett birtokot. Andrét megismertette az üzleteivel, és gyakran járt különféle ügyeket intézni a Hofburgba. Itt sorakoztak a császári hivatalok, és valamelyik sivár sárgára meszelt folyosón André útvesztőbe tévedt, és a copfos, kimért, hivatalos urak helyett Encellával találta magát szemben. A kislány is eltévedt, de az szánt szándékkal történt, ő megszökött a monstrumoktól, hogy néhány pillanatig élvezze a szabadság szokatlan ízét.

Néhány percig nem nézik, nem figyelik, nem irányítják a gondolatát, a mozdulatait, az akaratát.

Szívszaggatóan fiatalok voltak mind a ketten, a lány arcán az ifjúság tüzétől megolvadtak a hópelyhek, André pedig elpirult, ahogy a hamvas, hópelyhektől könnyes arcot nézte. Később pillanatról pillanatra mind a ketten megőrizték minden szavukat, minden mozdulatukat és az első ösztönös csók bájos ügyetlenségét. Évek teltek el, míg újra látták egymást, majd a véletlen, amely akkor is két kézzel formálta Encella sorsát, összehozta őket annak a birtoknak a közelében – a vőlegény rokonságának birtoka volt ez –, ahol Encella a nyarat töltötte. Ezután az események már rohantak. Encella nyíltan nem fordulhatott a császárnő akarata ellen. Nem maradt számukra más, mint a szökés és a látszatöngyilkosság; Encella lovaglókalapját és fátylát a megáradt, rohanó folyóba vetették. André magyarbarátjához, Kapor Ferkóhoz készültek, hogy onnan titkos utakon eljussanak Törökországba, ahol André apjának kapcsolatai voltak.

Nem együtt mentek. Éjszakai párbajban megölték Andrét. A szökésből dísztelen, titkos gyászmenet lett. Encellát a rokon grófi család lovásza, a szerelmesek hírvivője, Miska hozta el az édesanyja házába. Ide a távoli Nyírségbe. Encella nem tehetett mást. Azzal a rettenetes sebbel, amelyet André halála hasított bele, és amely összezúzta az ifjúságát, el kellett bújnia a világ elől. Andriskával a szíve alatt nem állhatott oltár elé az álmatag és náthás gróffal. Ellenszegült a császárnő parancsának. Ezt csak rejtőzve tehette.

Különben abba a félelmes házba kerül, amely az erkölcstelen lányok számára épült. Bécsben is volt ilyen ház, Budán is. Azok kerültek ide, akik szerelemből vetkeztek, kolostori rabságban éltek, durva munka és ájtatos zsolozsmák közepette. Encella világra akarta hozni a kisfiát.

Miska anyjánál nem volt rossz sora. Emerencia jóságos paraszt néniké, telkes jobbágy volt, csepp földecskéjén keményen dolgozott, végezte az évszakok szerint következő munkákat: kendert tilolt, rozsot vetett, kukoricát kapált, és szeretett a szerelemről és a bánatról énekelni. Erről Encellának is volt mondanivalója. Emerencia néni megkedvelte. Két külön kis világuk hasonlított egymáshoz, bár Encella grófkisasszony volt, de valójában nem igazi grófkisasszony, hiszen szegényes körülmények közt nőtt fel, a császárnő intézetében sem kényeztette senki. Mária Terézia jó gyermeknevelő volt, megkövetelte a védenceitől, hogy tudjanak írni, olvasni, franciául beszélni, balettot táncolni, de mosni, varrni, vasalni, a házat rendben tartani is.

Encella a Miska rokonaként került Kissingen kastélyába Kovácsné néven, mint özvegyasszony. Miska megőrizte Encella titkát, az anyja pedig nem tudott róla. Kovácsné azoknál a nagyuraknál volt gazdasszony, ahol Miska mint lovász szolgált. Emerencia néni ájtatosan bólintott, ha hazudtak neki, mert túl gyöngéd volt ahhoz, hogy rápirítson a hazugra. Aztán meg ő is szeretett hazudni. Emerencia néni nem gonosz hazug volt, hanem romantikus füllentő, akiből egy későbbi korban író vált volna, így csak mesélt másnak, magának, és a házi használatra szőtt mesék voltak a legfényesebbek, a legcifrábbak. Szentül hitte, hogy Miskának azért kell hallgatnia, mert Encella külhoni királykisasszony. Ide menekült a mostohája elől, aki meg akarta mérgezni, azaz már meg is mérgezte, de szerencsére Miska addig ütötte a hátát, amíg a veszedelmes almát kiköhögte. Az, hogy Encella annyit dolgozott, amennyit egy jól megtermett parasztasszony, nem sápasztotta el a szép mesét. Igaz, Encella dolgozik, mintha paraszt lenne, de csak azért, mert „jó természete” van. Jó természetű királykisasszony.

Encella, ahogy mozdulatlanul ült a kisfia ágyán, Emerenciára gondolt. Vajon itthon van-e a fia? Miska a szomszéd birtokoshoz szegődött, ott viselte a főlovász tiszteletreméltó rangját. Encella felállt, elmegy Emerencia nénihez. Hátha ez a hamvas, arany reggel egy jó véletlennel megajándékozza, kárpótlásul a gonosz véletlenekért. Oda nem lehet látni a kastélyból. Ne lássa a báró, ő merre jár. Rettegett tőle. Mi lesz a következő lépése, megelégszik azzal, hogy kezében tartja? Engedelmes szolgálójának kell lennie, mert ismeri a titkát. És mi mindent követelhet tőle akkor! Kétségtelen, hogy a báró nem egyedül csinálta a hamis pénzt. Bűntársai vannak, cinkosai. Gyorsan eltüntethetik a bűn nyomait. Ő teljesen egyedül áll. Leleplezhetné a bárót. De hisznek-e neki? Hamis névvel álljon a világ elé mint Kovácsné, szegény kis

gazdasszony, vagy vallja meg az igazi nevét, s mint a császárnő erkölcstelen neveltje vádoljon egy gazdag, előkelő urat? Egy mély, ösztönös hang csak azt ismételte: menekülj!

A hátsó ajtó a gyümölcsösbe nyílott. A fák virágban ékeskedtek, segítettek Encellának: eltakarták, amíg végigfutott a kerten. Ott, a vesszőből font kerítés mögött álldogált Emerencia néni háza. Kicsi ház volt, agyagból vert, nádtetővel, de előtte a parányi kertecskében virított a korai sárga viola, ami az ibolyával együtt árasztja el a tavaszt illattal. Szép hátasló kapálta a földet az eperfa mellé kötve. Encella megkönnyebbülten sóhajtott fel. Itt van Miska. Itt volt, méghozzá a ház tetején, mert az éjszakai vihar itt is pusztított, leverte a nádat a házról, és Miska éppen azon dolgozott, hogy befödje a lukat. Fent motozott a háztetőn, a falnak támasztott hosszú létra végén állva. Encella intett neki, bementek a házba.

Néhány pillanatig némán álltak a kis almaszagú, földes szobában, fölöttük lassan forgott egy aratókoszorú, vaskampóra függesztették fel tavaly nyáron; az egymásba fonott búza még aranyosan fénylett, de a pipacsok és a búzavirágok fakó kis hullává száradtak.

– Baj van?

– Honnan tudod, Miska?

– Az arcára néztem.

– Elárulja?

– El. Nagy baj lehet.

– Várj csak – kezdte Encella száraz ajakkal –, hogy mondjam el? Nehéz összeszedni a gondolataimat – az ajtó felé nézett. – Hol van Emerencia néni?

– A kiskacsáknál. Szétszaladtak, ahogy kisütött a nap. Zsupsz be mind az érbe.

Miska megvárta, amíg Encella kilihegi magát a futás után. Időt adott, hogy megnyugodjék. Másról beszélt, nem faggatta a bajról.

A kerítés mellett nyújtózott a langyos vizű patakféle, amit itt érnek neveznek, s a kerítésre, a tavaszi napsugárra kibújtak a teknősbékák.

– Fogtam egyet Andriskának, benn van a vödörben, majd fölviszem neki. Már régóta akart teknőst...

Encella ezen a rettenetes napon most fakadt először sírva. Miska széket hozott neki, ő ráborult az asztalra. Rázta a zokogás. Amikor felemelte a fejét, már kis tócsa lett a könnyeiből. Még sírt, de most már tudott beszélni. Miska összevont szemöldökkel hallgatta, szinte lélegzet nélkül figyelt.

– Nem maradhatok itt. El kell innen mennünk! – kiáltott fel végül Encella.

– Elmegyünk – nyugtatta meg a legény –, nem szabad itt maradnia. Csak az ördög tudja, a báró mit akar tenni, hogy magát mentse. Ő most túszt fogott –

tett néhány lépést. – Minden aljasságra képes. Még ma el kell indulnunk, hogy a bárót megelőzzük.

– De hová menjünk?

Miska abbahagyta a járkálást, az arca felragyogott.

– Kapor Ferkóhoz. Hová is mehetnénk máshová.

Páncéllá megtörölte a szemét. Megint Kapor Ferkó. Akkor is, amikor Andréval a szökésre készültek, Kapor Ferkó tanyája volt a mentsvár. Ez a távoli jóbarát, mint a megnyugtató ígéret, mint a biztos menedék jelentkezett az életében.

– Hogy gondolod?

– Meg kell várni az estét. Már lombosak a fák, az angolkerten keresztül átmegyünk Meszlényi tekintetes úr erdejébe, ma későn jön fel a hold, nem láthat meg senki. Az erdőn túl van a kert, abban a ház. Oda megyünk.

– Ugyan már. Hogyan mehetnek én oda? Nem ismerem a gazdádat.

Miska büszkén nézett Encellára.

– De én ismerem! Derék ember. Megmagyarázom neki, hogy bajban vagyunk. El kell jutnunk a nagy országútig a postaállomásra. Jó ember az, ad kocsit meg lovat, onnan pedig már mehetünk a postakocsival tovább.

– Tehát te azt akarod, hogy egy vadidegen embertől kérjek segítséget? Miska elmosolyodott.

– Nem vad és nem idegen, Ismerem őt kívül, belül. És nem a kisasszony – még most is így nevezte olykor – kéri a segítséget, hanem én. Szükség van kocsira és lovakra, hogy eljussunk a postaállomásra. Innen nem vihetünk sem kocsit, sem lovat. Elárulnánk magunkat. Gyalog át a kerten és az erdőn Meszlényi tekintetes úrhoz, amint sötét lesz és még nem jött fel a hold.

Ismételte a tervet.

Encella hallgatott, maga sem tudta, hogy az ujjait tördeli. Szédült. Képtelen terv. Végiggondolni még csak lehet, de kimondva lehetetlen. A feszültség szinte tapintható volt a levegőben. Nem tudott mást mondani. Megismételte.

– Én kérjek segítséget?

– A segítséget én kérem – felelt határozottan Miska. Szembefordultak egymással.

– Lehetetlen, lehetetlen – suttogta Encella –, de el kell fogadni, ez a szabadulás.

Micsoda kétségbeesett ötlet! Egyetlen emberre építenek fel mindent. De jobb terv koholásához nincs módjuk, nincs hozzá semmiféle testi, lelki adottságuk, így végrehajtani a szökést merészen kockázatos és gyerekesen egyszerű. De hogyan csinálják másképp? Hát kihez forduljanak? Arcát a tenyerébe ejtette. A gondolatok, mint apró szívütések lüktettek az ujjai

végében. Csak a lehetségest fogadhatják el, de a lehetséges is lehetetlennek látszik.

Kis csend után Encella bólintott. Nem tehet mást. Nem kényeztette el a sors. Sivár élete volt a gyerekkorától kezdve. Kérges, kegyes, világtól elvonatkoztatott emberek nevelték lélektelen, korhadt hagyományok szerint. Mintha mindég hidegben és homályban lett volna. Fényt az életébe André hozott. A boldogság csak annyi volt, mint egy pillanatnyi csoda, André életével együtt kilobbant. Itt eddig a kisfiával nyugalomban élt. Az éjszakai vihar azonban mindent megváltoztatott. Ismét bizonytalan és fenyegető lett az élet.

Nagyot lélegzett.

Mindegy. El kell fogadnia olyannak, amilyen. És neki kell vágni.

Talán Miska is éppen ezt gondolja most, amit ő.

– Megcsináljuk – felelt a gondolatára –, majd meglátja, minden jó lesz.

Kijöttek a kis házból. Emerencia néni nem vette észre őket. A kiskacsákkal bajlódott. Jó ez így. Ne tudjon semmiről. Az eresz alatt bokor állott, abban várakozott a teknős Andriskára. Miska megemelte az edényt, a vízzel együtt beloccsantotta az érbe a teknősbékát. Már nem kell Andriskának. Aztán lóra szállt, hetykén átugratta a kerítést, az ujján mutatta, hány órakor jön. Vágtában tűnt el a nagy fák között.

Encella visszament a portásházikóba. Óvatosan jött be, hátha alszik még Andriska. Nem kívánta, hogy a gyerek lássa a készülődést. Most akarta összeszedni az útravalót, ruhafélét, az Andrétól kapott ékszereket, egy-két kedves könyvét.

De a kis nappali szobában a szakácsné üldögélt. Encellát várta, ilyenkor szokták megbeszélni az aznapi ebédet. A báró ínyenc volt, csak a finomságokat szerette; hogy megbecsüljék állásában, Encella már az első esztendőben külhoni szakácskönyvekből tanult meg új ételeket főzni. Kedvelte a szakácsnét, ha kicsit hízelgett neki, mindent megtett. Keveset kért, csak a munkája elismerését. Mint mindég, most is kész ételsorral jött, amelyet, mint mondta, az éjszaka megálmodott. Encellának le kellett ülni, türelmesen végighallgatni a szakácsné álmát. A gondolatai kötetlenül nyargalásztak az ismeretlen jövőben, erős akarattal tudta csak visszaterelni őket a mai ételsorhoz. Ó jaj, reggel... a mai reggel. Nehezen lesz este, dideregtetően hosszú az idő a szabadulásig.

Végre áfonyamártáson, tárkonyos levesen, francia ragun, tojás- és tormareszeléken átbotladozva eljutottak a szalonkapecsenyéig, majd a majoránnás sültig meg a mandulás tésztáig. Aztán ahogy a reggeli szertartást illett befejezni, Encella kivette az almáriumból az édes cseresznyepálinkát, hogy igyanak egy pohárral a tanácskozás sikerére. A szakácsné tiltakozott,

ahogy minden reggel tiltakozott: nem olyan asszony ő. Aztán érzéssel felhajtotta az édes italt, amíg a maga teli poharát Encella eldugta, mint minden reggel. Az asszonyság elcsoszogott, Encella végre egyedül maradt, olyan zsibbadó fejjel, mintha ő is ivott volna.

Andriska szólt a másik szobából, bement hozzá, nem csókolóztak, hanem férfiasán kezet fogtak. A gyerek így kívánta, mivel ő fiú és nem kislány. Vígan ugrott ki az ágyból, az ablakhoz futott, elragadtatva nézte a kertet. Letört gallyak, jégverte virágfürtök, harmatos fű és szikrázóan kék ég.

– Ez aztán vihar volt! – elégedetlenül csóválta meg a fejét. – Kár, hogy nem ébredtem föl, csuda villámlás meg dörgés lehetett.

– Nem félsz tőle?

A gyerek hosszú szempillái közül André kék szeme tekintett az anyjára. De most hűvösen megsértődött.

– Mikor féltem én a villámlástól? Encella gyöngéden meghúzta a fülét.

– Emlékszem egy fiúra, aki ha dörgött az ég, a párna alá dugta a fejét.

Andriska komolyan az anyjára nézett, tűnődött, hogy tagadjon-e. Vállat vont.

– Az rég volt – ismerte el közvetve az igazságot –, olyan rég, hogy az a fiú nem is én voltam.

Encella este szokta megfürdetni Andrist, de most rettegve gondolt az estére. Hol lesznek ők akkor? Behozta hát a hálószobába a kétfülű fadézsát, aztán két nagy kannában a forró meg a hideg vizet. Andriska már beletörődött abba: az anyák nem tudnak elszakadni attól a rögeszmétől, hogy a gyermekük piszkos; de azért most is tiltakozott:

– Nem vagyok piszkos! Különben is este kell fürdeni. Encella az ajkába harapott. Megint az az este...

– Este más dolgunk lesz.

2.
Egy új arc

Piros téglaház, odaragasztva a nagy magtárhoz, amely a középpontja a kis tanyának. A báró sok ezer holdjához tartozott a tanya, arra szolgált, hogy itt deleljenek nyaranta a gulyák és itt igyanak. Két gémeskút is volt, meg a kutak közt egy csinos pocsolya, amilyen ezen a dimbes-dombos, homokos vidéken gyakran látható, és hűségesen másolja kicsiben a nagy mocsarakat. Még sárga liliom is nyílt benne meg virágzó súlyom.

A báró behajtott a tanyára, benézett a nagy istállóba, volt ott tehénistálló is meg lóistálló is, más volt a szaga mind a kettőnek, a tehénistállóban széna és tejillat, a lóistállóban pedig a szerszámszíjak bőrszaga s a lovak csípős izzadságszaga érzett. Senkit sem látott az istállókban, az emberek kint dolgoztak a földeken. A tehenek meg a lovak felügyelet nélkül elmélkedtek a zöld, szabad mezőkről. A báró, ahogy kijött az istállókból, nagy lélegzetet vett, kifújta a rossz levegőt. Jó lenne most egy kis francia illatszer. De elballagott még a disznók kutricájába is, vizsgálódott, mint a jó gazda, és utálkozott magában. Mindezt azért csinálta, hogy a látogatása a gazda ellenőrzésének hasson. Holott ő abba a kis vörös téglaházba jött titkos megbeszélésre. Kedvelte a titkokat. Az élete titokkal teli, veszélyes szövevény volt. így érdekes.

Ez a házacska a magtárból nyílott, voltaképpen szerszámkamra volt, itt tartották a ráspolyt, amivel a lovak fogát csiszolták, a trokárt; ezt a zöld takarmánytól felfúvódott állatba döfték, hogy megszabaduljon a gázoktól, a bélyegzőt, amit megtüzesítve a lovak tomporára nyomtak, hogy a szép selyemszőrre égessék a gazda monogramját. Aztán húzós mérleg, rőf, öl, homokóra és egy időjelző; állt itt egy asztal is, rajta csíkos, zöld kanavászba kötött nagy könyv, ebbe írták cifra betűkkel, hogy hányféle és mennyi termény van a magtárban.

A báró leült a székre, találomra felnyitotta a könyvet, a kabátja zsebéből előhúzta a drágakövekkel díszített, nyeles szemüveget. Valóban nem látott jól, nem csupán divatból használta, mint más urak, akik az eleganciájukat egészítették ki ezzel az eszközzel. Lapozgatott a könyvben, szimatolt, mert érzékeny orrát itt a magtár egérszaga érintette meg. Unatkozott. Várt. Végre lódobogást hallott, a nyárfasorban felbukkant az, akit várt. Lazán ült a nyeregben, a jó lovasokra jellemző hányaveti tartással. Úgy szállt le, mintha a levegőbe röpülne; bár vékonynak látszott és könnyűnek, izmos volt. Hátul fölhasított, a csípőjétől elálló, harangos kabátot viselt, finom utrechti bársonyból. A mellénye is <?>s volt, csaknem térdig ért, a kalapja kacér

jószág, háromszögletű alkotmány. A ló gyeplőjét befűzte a falba vert vaskarikába, és bement a kis vörös házba.

– No, csakhogy itt vagy.

A lovas előhúzta hosszú mellénye mélységes zsebéből az óráját, akkora volt, mint egy jól megtermett körte, megnézte.

– Egy percet sem késtem, te jöttél előbb.

A báró vállat vont, nem felelt. Belül elégedett volt.

A postagalamb, amellyel a lovasnak üzent, kitűnően teljesítette a feladatát. Akit hívott, megjött.

– Sürgős az ügy?

– Lódöglesztően sürgős.

A lovas füttyentett, ezzel gyakran kísérte a társalgást, mert a szavakkal takarékoskodott.

– Gyere közelebb – a báró kinézett a nyitva hagyott ajtón. A tanyán semmi nem mozdult, sehol senki. Cselédház itt nem volt, amelyben asszonyok laktak volna. A gulyások, kocsisok, kanászok az istállókban aludtak, szalmás fapriccseken. Egyszer egy héten kijött a feleségük vagy az anyjuk a faluból, hogy kenyeret meg főtt ételt hozzon meg tiszta alsóruhát.

– Ismered a kulcsárnőmet?

– Csak szerettem volna ismerni. A báró elvigyorodott.

– Nem sikerült?

– Nem. Még csak nem is láttam. Olykor hallottam a hangját.

– Hol? – a gyors kérdésben izgalom feszült.

– Na hol?! A pincéből hallatszott a kísérleti terembe. – a két utolsó szó gúnyosan hangzott. A báró legyintett.

– Most majd láthatod. Azt akarom, hogy kövesd. Újabb füttyentés.

– Nem lesz más dolgod, minthogy utána jársz. Tudnom kell, hol van, mit csinál. Nem rossz munka ez, más munka neked úgysem való.

A lovas elkomorodott.

– A munkámra eddig nem lehet panaszod. Próbáltad volna te csinálni.

Két fenyegető szempár villant össze. A báró már hátrált.

– Jó, jó... volt, amit kitűnően csináltál. De most nem arról lesz szó. Kövesd ezt az asszonyt. Mindent akarok róla tudni. Figyeld, merre megy, kivel beszél.

– Honnan az istennyilából figyeljem?! – a lovas dühbe gurult. – Üljek lóra, és csalinkázzak körbe-karikába a kastélyudvaron? Vagy feküdjek a portásház lépcsőjére?

– Módodban lesz megfigyelni. Délután érkezz meg a kastélyba, mint vendég, ott kapsz helyet, amíg ezt az ügyet legömbölyítjük.

– Persze, a fonál vége a te kezedben marad.

– Nem lehet másként.

A lovas elgondolkozva nézett a levegőbe.

– A toronyszobába költözöm.

– Ej ha! Éppenséggel az kell neked?

– Éppenséggel. Eleget voltam a pincében. Magasabb régióba vágyom.

– De tisztáznunk kell, ki leszel, ha mint vendég jössz. Tiszteletreméltó egyéniségnek kellene mutatkoznod.

– Papnak öltözöm.

– Túlzás. Éhhez fiatal vagy, ifjonc káplánkát meg én nem szoktam meghívni.

– Akkor legátus leszek. Az a komoly, sötét magyar ruha rajtuk meg a nagy bot meg a fennkölt szónoklat csak elég tiszteletreméltó.

– Nem rossz ötlet. De egy eretnek szónokot nem fogadhatok a házamba. Én úgy érzek és úgy cselekszem, hogy megfeleljek a császári udvar kívánalmainak.

A másik hosszan nevetett. A báró nagy bosszúságára a nevetést nem hagyta abba, magában mulatozott.

– Az is méltó az udvarhoz, amit a pincében csinálunk. A báró vonásai eltorzultak, de gyorsan helyreállította fegyelmezett arcát.

– Észnél legyél – elgondolkozva lapozgatott a zöld csíkos, nagy magtárkönyvben. – Az idén jobb termés kell, hogy legyen, mint tavaly – mellékesen jegyezte meg –, nagyobb jövedelemre van szükség.

– Hogy mennyi a jövedelmed, az tőled függ. Nem az időjárástól és nem a rozsterméstől.

– Hagyd ezt a témát. Azt tisztázzuk, minek öltözöl? Sietnem kell, neked is sietni kell.

– Te kezdted – bosszantotta a másikat. – Hogy állunk a pénztermeléssel?

– Mondtam már, hogy erről ne beszélj! A lovas élvezte a báró izgalmát.

– Szeretem, ha van benned érzés. Semmi fapofa. Ami pedig engem illet, rajongok a ruhákért – feszülten előrehajolt. – Mi volna, ha úriembernek álcáznám magam?

A báró figyelmesen nézett végig rajta, azután magára pillantott. Zöld vadászruhát, könnyű, simulékony posztóból, csak zsinór díszítette, a rokokó ezüst-, meg aranycsipkéi hiányoztak róla. De hát híre járt, hogy a királyok is ilyen egyszerű köntösben vadásznak. Latolgatta: ez a gazfickó hihető-e nemesúrnak?

– Megpróbálhatjuk. A magad idejében nem voltál rossz aktor. A ruháid a közelben vannak? És jó állapotban? A lovas büszkén rántotta meg a kabátját.

– Láthatod, ez se utolsó darab. De majd illendően selyemdamasztba öltözöm, nagy posztó körgallért veszek. Gondolom, kék színű lesz minden, világoskék, mert az előkelő szín. És nagy, fekete kalapot göndör tollal.

– Várj csak, hogy jössz be a házba?

– A falu mögött, a keresztúthoz küldj ki lovas embert, az várakozzon rám, és vigye a poggyászomat. A postakocsiról fogok leszállni.

Fölemelte a kezét, a mutató- és hüvelykujját összedörzsölte. A báró bólintott a nemzetközi jelre.

– Meglesz.

– De nem saját gyártmányú – szólt vissza a lovas az ajtóból.

Ebédre érkezett meg a vendég, halk modorú, finom úriember, kék köpenyben és kék ruhában, világítóan fehér selyemharisnyában, vállára omló, boglyas strucctollal a kalapján és csatos cipőben. A kabátjából fehér csipkezsabó fodrozott, a kézelőjéből is dúsan habzott ki a fehér csipke. A szobában, ahová az inas vezette, aggódva nézett szét, vajon elég előkelő és finom itt minden az ő különleges személye számára? Az ablakot kinyittatta az inassal, és az asztalon pompázó jázmincsokrot vázástul kiparancsolta.

– Nervőz vagyok – vetette oda az inasnak. Az tisztelettel bólintott. Legszívesebben belerúgott volna a kék brokátnadrágba.

A vendéget érdekelte a ház. Furcsa és diadalmas érzés volt itt járni a kastélyban, szalonról szalonra, hosszú márványfalú folyosókon, az inas mögött, aki, mint illendő, az előkelő vendég előtt vitte a karos gyertyatartót hat lobogó lánggal. A nagy ebédlőben fénylő asztal várta, megrakva ezüsttel, drága üveggel és porcelánnal. Jól hoz a bolt – gondolta – érdemes ott kuncsorogni a pincében, félni és dolgozni. Ámbár ez a gazember nem fél.

A báró ott állt a márványkandalló előtt, nem ült addig le, amíg előkelő vendégét hellyel nem kínálta. Az inas hozta az előételt, majd a levest, ők udvari eleganciával társalogtak, mint két főúr egy rokokó kastélyban.

Az az ebéd került az asztalra, amelyet Encella a szakácsnővel reggel megbeszélt. Amint szokta Encella, megállt az ebédlőben, az ajtót borító bársonyfüggöny mögött, hogy lássa, rendben megy-e a felszolgálás, teltek-e a poharak, eléggé világítanak-e a csilláron a gyertyák. Minden úgy megy, ahogy az arisztokrata ház méltóságához illik, mialatt a pincéjében bűnszövetkezet lapul. Az idegeiben érezte a reggeli feszültséget. De meg kellett állnia a talpán, senki se gyanítsa, hogy estére menekülésre készül. A tálalóasztalhoz lépett, a mandulás sütemény elrendezésén igazított valamit, cukorrózsákkal díszítették, néhány kis, zöld pisztáciával festett marcipánlevél félrecsúszott. Végre kisuhant a teremből. Azzal biztatta magát, csak képzeli, hogy még a hátában is süti a báró égő tekintete.

Nem képzelte. A báró észrevette, amikor bejött, és azt is látta, hogy a süteményestálon motoz. Megmérgezne – gondolta –, de ugyan mivel? Nincs

ennek az asszonynak ehhez elég bátorsága. Ha lenne, már nem volna itt. És még inkább nem volna itt, ha esze lenne, de az sincs neki, az élethez való esze hiányzik. Ezt bizonyítja mindaz, amit eddig tett. Ilyen szép nő... Asszonymódra mindent elérhetett volna... Ha pedig a józan eszét használja, miután fölfedezte a pincét, rohannia kellene a császárnőhöz, elébe borulni, bevallani, hogy él, hogy engedetlen volt, de ugyanakkor elárulni a nagy titkot, amit felfedezett. Mária Terézia erkölcsös asszony, ez kétségtelen, az erkölcstelenségéről szállongó sok ostoba pletyka ellenére. Igen, erkölcsös, de takarékos. Ha a kulcsárnő elárulná neki az ő titkát, mindent megbocsátana. Nem a hamis pénz a döntő itt, hanem a báró birtokai. A császárnő, az őt jellemző bölcsességgel, azonnal rátenné a kezét a báró minden vagyonára. Ez a kárpótlás a kincstár megkárosításáért. De hát ez a Hoffmeister grófnő ostoba.

A tányérja fölé hajolt, jóízűen enni kezdte a szalonkát, a melle húsát megforgatva a pikáns áfonyamártásban.

Az ostoba Hoffmeister grófnő pedig éppen úgy, ahogy máskor szokta, utánanézett mindennek. A ház rendje nem változhat. Megnézte, helyre tették-e a báró vadászruháját, zubog-e a víz a katlanban az esti fürdőhöz. Befűtötték-e jól a vendégszobát? A kora tavaszi esték hűvösek. Ahogy szokta, megdicsérte a szakácsnét, bezárta az ezüstkamrát, a kulcsot fölakasztotta a helyére, és végül kijött a kastélyból, keresztülvágott a zöld gyepen. Ma este utoljára. Szemben volt vele a pinceajtó, amit már betapasztottak és befestettek parancs szerint.

– Ha ez nem történt volna! – sóhajtott Encella.

Amint lehullott Encella mögött a függöny, a vendég halkan füttyentett.

– Nagyon szép asszony.

– Láttad? Hiszen a hátad mögött volt.

A vendég a szemben levő velencei tükörre mutatott.

– Az alakja remek. És olyan könnyen mozog, libeg, suhog, mint egy dáma.

A báró helyeslően bólintott. Nem mondta, hogy az.

– Persze, szerelmes vagy belé?

A báró nem felelt. Talányosán mosolygott. Ez nagyobb tét, mint a szerelem, de hadd higgyen ez a gazfickó, amit akar.

Az este kegyes volt hozzájuk. Nyugodt, csendes. A vihar, amely letépte a titokról a takarót, szétfoszlott már, vagy valahol messze száguldozik. Az ég sötét violakék, különleges tavaszi színbe burkolózott, e mögé a sejtelmes fátyol mögé rejtőzött néhány csillag. Már átjutottak a kerten, a báró kertjén. A kastély ablakai világítottak: az uraság otthon volt. Éppen ezek miatt a világító

ablakok miatt nagyot kellett kerülniük, hogy ne menjenek el a kastély előtt. Szinte futottak át a parkon. Végre megálltak a kis hídnál, ez vezetett a nagy kertből át az útra. Alatta az ér langyos vizében zengett a békák tavaszi kórusa; nemcsak ének volt ez, hangszerek is szóltak, piciny gordonkák a torkukban.

– Egy percre csak – Encella megérintette Miska vállát. Megállt, visszanézett. Az ablakok sárgán világítottak. Ez a szép, meleg lámpafény gyűlöletes. Mire világítanak, milyen gondolatokra, milyen gonosz indulatra? Milyen félelmetes tettekre? Ismerősnek tetszett ez az éjszaka, ez a feszültség, ez a boldogtalan pillanat, így állt akkor is egy kastély kertjében, mindennel szakítva és mindenkitől elszakadva. Csak ketten voltak, ő és az éjszaka, mert André már nem élt.

Ebben a házban, ott mögöttük, ő otthont talált, otthont adhatott a gyerekének, és már elmosva a félelmet, hat évig rejtőzött ott. Most mindennek vége.

– Menjünk, kisasszonyka – súgta Miska –, még van egy kis út előttünk.

– Nagyszerű! – suttogta Andriska, akit Miska a karjában vitt, a gyerek átölelte a nyakát. – A tündérek, a manók és a törpék is ilyen sötétben járnak. Ugye, találkozunk velük, Miska bácsi?

Miska mérlegelte a feleletet.

– Nem hinném, hogy éppen ma. Tudod, a nagy eső után sáros az út, vizes a fű. Félnek, hogy megfáznak. A híd után jótékonyan befogadta őket az erdő.

– Ez már a Meszlényi tekintetes úré – Miska megkönnyebbülten sóhajtott fel. Túl vannak a nehezén.

Keskeny ösvény vezetett a nagy fák közt, vastag derekú platánok és borzas vörösfenyők gyülekeztek ott, szinte mozogtak, mintha járnának; a csillagok fénye halványezüsttel imbolygóit a lombokon.

– Ha lát törpét, Miska bácsi, szóljon neki, hogy jöjjön velünk.

– Beszélhetek én azoknak – morgott Miska. – Amíg a fű meg nem szárad, otthon maradnak.

– Ha feljön a hold, megszárad a fű?

– Meg, Andriskám, de akkor már mi bent leszünk a házban.

Andris férfinak tartotta magát, mert már hatéves volt, de a mesében még hitt.

De még nem voltak ott. Jó félóráig mentek az erdőben, míg a végére értek. Nagy rózsaágyás jelezte a kertet, és friss tavaszi virágok, zsenge levélkék remegtek az ágakon. Itt a fák nem árnyékolták be az eget, a csillagok gyöngéden világítottak. A virágok után gyepes térség következett, kör alakú, jobbról-balról fogta be az út, amint összeért a ház előtt. A lábuk alatt csikorgott a fehér kavics.

– Itt már járhatnának a törpék – mondta Andriska –, ezen az úton sétálhatnának, nem vizes, mint a fű... – Felujjongott: – A hold is feljön! Látja, Miska bácsi? Ott a ház mögött. Ha a hold jön, jönnek a törpék is.

Csakugyan, a hold aranyszínű tányérja megjelent a ház fölött. Miska megkönnyebbülten sóhajtott föl.

– No, még néhány lépés...

Encella a szívére szorította kezét. Végre! Ez a szabadulás. A hold a ház fölé emelkedett: most tiszta, nyugodt ezüstfényben tündökölt minden. Nagy ház volt, de nem olyan cifra és aránytalan, mint a báró kastélya. Régi kúriastílusban épült, oszlopok tartották a nagy tornác tetőzetét, jobbra és balra, a két arányos szárnyon ablakok világítottak, az ablakok előtt virágzó cserjék nyíltak, kecskerágó, prunusz meg bűvös, álélt illatú jázmin.

Fölmentek a lépcsőkön; amint a tornác közepére értek, kinyílt az ajtó. Az ajtó keretében egy férfi állt. Encella nem tudott szólni, némán nyújtotta a kezét. Jól esett a másik száraz, meleg kéz szorítása.

– Érezze magát otthon, asszonyom.

– No, ugye mondtam? – büszkélkedett Miska. – Ugye megmondtam? Nem akármilyen ember az én gazdám.

– Igen – mondta magában Encella –, nem akármilyen.

Békességet érzett, amióta átlépte a küszöbét. A ház nyugalmat kínált.

A tornácról a nagyszobába jutott az ember, onnan balról volt a pipázó, ahol dohányfüst és régi könyvek szaga érzett. Azon túl a házigazda nappalija, jobbra az ebédlő, hosszú téglalap formájú helyiség, nagy asztallal a közepén. Régi tálasszekrények álltak a fal mellett. Több festmény a falon, urak, hölgyek; egyik-másik idősebb vitéznek harapós vizslatekintete követte az embert, bármerre ment. Ebben az időben divatosak és drágák voltak az ilyen arcképek. Az ősök ellenőrzik az utódokat. Az ebédlőből ajtó nyílott a folyosóra, itt sorakoztak egymás mellett a vendégszobák, az iroda, amit kancelláriának neveztek és több kisebb-nagyobb lomtár, amelyekben régi bútorok, párnák sokasága, vadászfegyverek és csizmák halmozódtak föl, nagy farkasbőrrel bélelt bundák, hasonlóan meleg lábzsákok és kocsitakarók közepette. Amíg Miska a szobájába kísérte Encellát, mert azt a világért sem engedte volna meg, hogy csak a kulcsárnő kísérje, bizonyos csendes büszkeséggel parádézott az öreg kúriával. No ugye – mondta Miska némán, csak a szemöldökével beszélve –, no ugye, igazam volt? Nem akármilyen ház ez.

A táskák már ott voltak a szobában, ezeket még délelőtt lopta át Miska a szomszédból ide, amikor megbizonyosodott afelől, hogy a báró a kétkerekű

kocsin kihajtott valamelyik tanyára. Holmi titkos ügye lehetett ott, különben nem ment volna egyedül.

A kulcsárnő segíteni akart a kicsomagolásnál. Encella töprengve állt a szoba közepén. Igen, úgy érzi, hogy otthon van, de meddig tart ez az otthon? Érdemes-e kiszedni a ruhákat?

Andriska elragadtatással vizsgálta a házat. Végigjárta a szobákat. Az egyik kuckóban kitömött sasra bukkant. Ez a zsákmány magával ragadta.

– Gábor bácsi lőtte, ugye? – kérdezte Miskát.

Encella meglepődött. Gábor bácsi?

– Honnan tudod te, hogy Meszlényi urat Gábornak hívják?

– Megkérdeztem tőle – felelt a kisfiú magától értetődően –, és ő is megkérdezte, hogy engem hogy hívnak. Megmondtam neki, hogy francia nevem van, de nem vagyok francia, és ő szólítson engem nyugodtan Andrásnak.

– Mit mondott erre?

– Azt mondta, hogy nagyon örvend.

Andriska nem tartotta ezt az ügyet fontosnak, természetes, hogy a férfiak megértik egymást. Ismét a törpék jutottak az eszébe.

– A hold már fenn van az égen. Hol vannak a törpék?

– Ne rajtam követeld őket – tiltakozott Miska. A kulcsárnőre mutatott. – Itt a törpéknek Ágnes néni parancsol.

Andriska azonnal csatlakozott Ágnes nénihez. Az anyja mellett megszokta, hogy a világ vidám és barátságos, a felnőttek arra valók, hogy gyarapítsák az ismereteit. Kérdezni nagyon szeretett. Olyan természetes báj volt a gyerekben, hogy nehéz lett volna megunni. Ágnes néni látta, hogy Encellának nincs szüksége őrá, örömmel magával hívta a kisfiút. Andriska nyugodtan ballagott mellette, kis kezét beletéve Ágnes néni öreg kezébe. Őt nem érheti baj, az emberek jók, és ami még jobb, szórakoztatók.

Encella leült a kályha mellett levő öreg székre, kopott, kényelmes alkotmány volt, a támlájára, ülőkéjére is párnát kötöztek. Jól esett a pihenés, a tavaszi este hűvös volt, befűtöttek a kályhába, a jó szagú, lobogó hasábok korallszínű fényt szórtak a fehér, meszelt falra.

Kedves szoba, két diófa ágy fejtől egymásnak fordítva. Ugyancsak diófa szekrény, ebből kettő is van, egy ajtós meg egy fiókos. A szépen fehérre súrolt padlón néhány kézzel varrott szőnyeg. Az asztalon vázában virág. Encellát meghatotta ez a virágcsokor. Szinte látta, amint a vendégre várva tüzet raktak a kályhába, bekészítették a virágot, mert az „úgy illik”. Fenyőgallyak voltak és két szál halványpiros prunusz, egyenes, sima száruk végig megrakva parányi rózsákkal. Olyan volt ez a csokor, mint egy üzenet a reménységről. Érdemes élni, igyekezz élni, ne félj az élettől!

Encella néhány percre megnyugodott, ez a nyugalom volt a válasz a virág üzenetére. De nem sokáig maradt így; a gondolat, amellyel a kúriába belépett, nem hagyta nyugton. Ezt el kell intéznie.

Kopogtak az ajtón, a hajdú – alacsony, barna legény meggyszínű mentében – illett a kúriához.

– A tekintetes úr kéreti a hölgyet a vacsorához.

A szentkép alatt égő éjjeli mécsesen meggyújtotta a gyertyát, s azzal világítva be a folyosót, vezette Encellát. A világosságot követő árnyék bekormozta a falat, majd a fényben előbukkantak a festmények, sok-sok arc, régi urak és asszonyságok, mélázó vagy szigorú tekintettel. Kellemes változatosságot nyújtott egy-egy pompás paripa vagy karcsú agár képe. Encella elmosolyodott. Ha nincs olyan nagy bajban, amilyenben volt, mulattatta volna az összeállítás.

A hajdú kitárta az ebédlő ajtaját, Encella az első találkozáskor olyan izgatott volt, hogy rá sem pillantott Meszlényire, csak a jó erős kézfogását érezte. Most tehát megnézte. Derűs, barna szem válaszolt a tekintetére. A férfi arca mindennapi volt, más jellegzetesség nem akadt rajta, csak a szeméből áradó jóindulat.

– Örülök, asszonyom, hogy megtiszteli a házamat.

Encella elpirult. Az elmúlt évek alatt csak paraszt barátaitól hallott ilyen jóleső hangot. Tisztelet... Ki tisztelte őt, amióta elszakadt Andrétól? Az, amit a többiek véteknek neveztek –, bár ő bátor színvallásnak tartotta –, beszennyezte.

De itt békés minden. A nagy, kerek asztal fölött csillár égett, sok gyertyával. A fehér abroszon régi, aranyszegélyes tányérok és nehéz csiszolt poharak. Ezüstkosárkában felszeletelt kenyér, és itt is állt virág az asztalon. Encella csak most vette észre, hogy a fia, aki nemrég Miskával járta be a házat, már ott van Meszlényi mellett. A szeme csúfondárosan villant meg. Élvezte, hogy becsapta az anyját.

– Andrissal már megbarátkoztunk – Meszlényi a gyerek hajára tette a kezét, az, mint a kismacska, egy könnyű mozdulattal a férfihoz dörzsölte a fejét. Leültek az asztalhoz, a meggyszín ruhás hajdú körbekínálta az ételeket; a tálakat pruszlikos, ringó szoknyás, sárga csizmás lány hozta be és tette a fiókos szekrényre.

– A hosszú gyaloglás után nem árt egy kis vacsora.

Encella köszönetet bólintott. Hiányérzete támadt, úgy érezte, valamit elmulasztott. Valamit kell mondania Meszlényinek, valami fontosat, lényegeset. Erre azonban nem volt itt alkalom. A férfi és a kisfiú úgy beszélgettek, mintha évek óta ismernék egymást. Meszlényi megkísérelte

Encellát bevonni a társalgásba, de ő röviden válaszolt, vagy csak néma igent bólintott. Andriska vitte a szót.

– Már régen akartuk meglátogatni Ferkó bácsit, és nagyon örülök, hogy elindultunk. Azt nem bántam volna, ha kocsin jövünk az erdőben, de talán nem is lehetett kocsin jönni, mert nincsen széles út. Gábor bácsi nem ismeri Ferkó bácsit?

– Nem, bár Miska beszélt nekem róla.

– Ők jóbarátok, de Miskának csak lova van, vagy hát több lova – vonta meg a vállát a gyerek –, de Ferkó bácsinak egy tava van. Tessék elképzelni, a háza mellett egy tó, és meleg benne a víz, pedig nem tüzelnek alatta! – A szeme felcsillant. – Ezt látom én meg. Meg is fürdőm benne! Gábor bácsi jöjjön velünk, és szintén fürdőzzék ott.

Meszlényi Encellára pillantott.

– Nem tudom, édesanyád mit szól ehhez a tervhez. De ha nem ellenzi, ha már ilyen kedvesen meghívtál, veletek megyek, hogy megismerjem Ferkó bátyádat, meg hogy fürödjek a tóban.

– De oda nem mehetünk ám gyalog. Az messze van. Van Gábor bácsinak kocsija és lova?

Meszlényi felnevetett, sok fehér foga volt. Encella azon tűnődött, hány éves lehet. Az arca sima. Encella agyán átsuhant: egyedül él ez az ember? De elszégyellte magát, mit tartozik ez rá. Jó, hogy nincs asszony a házban, a nők nehezen tudnak titkot tartani, és mindent akarnak tudni, ha új emberekkel ismerkednek.

– Ne aggódj, Andris, van egy-két lovam és van kocsim is, majd a batárban megyünk, hogy ne ázzunk meg, ha elkap bennünket valami gyors zápor. – Encellához fordult: – Elfogadja ezt a tervet, asszonyom? Ne vegye tolakodásnak, örülök, ha segíthetek.

– Már eddig is sokat tett értünk.

Egy pillanatra csend támadt, mind a ketten várták, hogy a másik szólaljon meg.

– Nagyszerű lesz, ha Gábor bácsi is jön! – örvendezett Andris. – Szeretem Gábor bácsit – mondta még kegyesen.

– Ez jólesik – mosolygott Meszlényi. – És kit szeretsz még?

– Miska bácsit szeretem, a szakácsnét nem, mert mindig fenyegetőzik, hogy levágja a nagy pulykát, pedig az roppant érdekes állat. Úgy fel tudom bosszantani, hogy majd megpukkad. Felborzolja a tollat, és így tesz: brr, brr...

Encella tudta, azért beszélteti Meszlényi a kisfiút, hogy öt átsegítse a zavarán, holott ő is beszélni akar. Beszélnie kell Meszlényivel. Miután megállapodtak abban, hogy itt töltik az éjszakát, és csak reggel indulnak el; Miska bejött Andriskáért, elvitte lefeküdni.

Encella felállt.

– Mondanom kell önnek valamit.

– Jöjjön át a pipázóba, ott vár ránk a kávé.

Előreengedte az asszonyt. Ismét végighaladtak az ősök, a paripák és az agarak portréi között. Meszlényi szeme követte Encella tekintetét, sajnálta. Milyen riadt, fáradt és milyen fiatal. Nehéz lehet így egyedül lenni.

Encella sietett a mondanivalóval. Át akart rajta esni mielőbb.

– Uram – kezdte, amint leültek a pipázóban, a gőzölgő kávéscsészék előtt –, tudnia kell, hogy ki vagyok, kit fogadott a házába.

Meszlényi nyugodtan válaszolt.

– Miska elmondott mindent. Tudom, hogy leleplezte Kissingen báró üzelmek. Ezek után nem maradhat a házában.

– Azt tudja, amit Miska elmondott, de az nem minden. Azt is tudnia kell, hogy a császárnő őfelsége haragja sújt, az elől bujdosom. Nem tudnám elviselni, hogy baj érné azért, mert jó hozzám.

Meszlényi arcáról eltűnt a nyugalom, kemény lett, határozott.

– Ez a ház, amelyben asszonyom most van, nemesi hajlék, az, aki ide menekül, az én oltalmam alatt áll. A magyar alkotmány erre jogot ad! – Szeme megvillant. – Nem fogok meghajolni a császárnő akarata előtt.

– Nem tudja, mi a bűnöm.

– Ismétlem: Miska mindent elmondott.

– Miska csak annyit mondott el, hogy félek Kissingentől, mert megtudtam a titkát.

– Helyesen tette, hogy eljött onnan. Encella keserűen elmosolyodott.

– De azt nem tudja, mit nem tettem helyesen. Bizonyos, hogy erről Miska nem beszélt.

– Nem hinném, hogy azt hallgatta volna el, ami a lelkiismeretem számára nehézzé tenné, hogy itt tartsam. A szemében megjelent az a meleg fény.

– Hálás vagyok érte. De az én lelkiismeretem sem nyugszik meg, amíg nem tud rólam mindent.

A férfi arcán árnyék suhant át, nem a félelem, inkább a szomorúság árnyéka: mit kell hallania? Encella felállt. Nem volt nyugta, le-föl járt a szobában, végre megállt Meszlényi előtt. Megmondta a nevét.

Meszlényi bólintott.

– Ismerem a történetét. Bécsben élő barátaim, a magyar testőrök beszéltek arról a hölgyről, aki az öngyilkosságba menekült a császárnő parancsolta házasság elől. – Föltekintett Encellára, megcsillanó szemmel: – Tehát él. Jó, hogy él. Nem ismertem, sohasem láttam, de mindég valami gyöngéd rokonszenvet éreztem a lázadó fiatal lány iránt. Nincs is megfelelő szavam

ahhoz, hogy elmondjam, mennyire örülök, hogy itt beszélgethetek, nem a kísértetével, hanem önmagával.

– Várjon még – emelte fel a kezét Encella, majd kis szünet után leült Meszlényi mellé a nagy bőrpamlagra. Ez ugyan nem illendő, de mintha már nagyon régen ismerné, a barátja lenne. – Hallgasson meg...

Hosszan, részletesen elmondta a történetét. Végre beszélhetett róla, újra maga elé idézhette azt a néhány gyönyörű hetet, az utána következő sötét időkön csak átfutott. Igazságtalan volt hozzá a sors? Talán nem. A teljes boldogságért meg kellett fizetnie. Meszlényi elfelhősödött tekintettel hallgatta, a vonásai merevek voltak, öntudatosan fegyelmezte magát. Ezt a bizalmat és ezt az őszinteséget csak így lehet fogadni. Eddig habozás nélkül vállalta Encellát, tudta, hogy ezután is vállalni fogja, de mégis, belésajdult, hogy milyen nagyon szerette Andrét, és milyen mély erővel él benne még most is az emléke.

Furcsa – gondolta önmagán csodálkozva.

Az asszony elhallgatott, a férfi is hallgatott néhány pillanatig.

– Tehát? – kérdezte Encella bátran szembefordulva Meszlényivel.

– Tehát mindent megteszek, amit tehetek...

Sőt annál is többet – de ezt már nem mondta hangosan.

3.
A hajsza

Másnap indultak.

A nagy határba fogták be a lovakat, Andriska jelen volt az izgalmas műveletnél. Ez az első alkalom, hogy utazik, méghozzá kocsiban. Lovagolni Miska gyakran elvitte, maga elé tette a nyeregbe. Andriska komoly figyelemmel vizsgálta ilyenkor a ló minden mozdulatát, sörényét, a meg-megcsikorduló zablát, az ide-oda csapkodó farkat, amint a legyeket riasztja, a vidám nyerítést, ha ismerős lóval találkoznak. De hát az csak egy ló volt. Itt pedig négyet fogtak be. Az istálló előtt figyelte a műveletet. Amikor látta, hogy nem két lovat vezetnek ki, hanem négyet, a talpaival verve kis fenekét, vágtatott be a házba. Az anyját kézen fogta, unszolta, hogy jöjjön, nézze meg a csodát, a furcsa, bársonnyal bélelt, négykerekű, nagy alkotmányt és a szép lovakat; mind egyforma pejkó, a szőrükön fénylik a napsugár. Encella szíve összeszorult, Andréra gondolt, ha életben marad, nem most készült volna Andriska először határban utazni.

– Jó négy ló – két kis kezét felnőtteden összefonva a hátán, méregette a paripákat.

– Meg vagy velük elégedve?

Meszlényi szólalt meg mögöttük. Észre sem vették, mikor jött utánuk. Mind a hárman egymásra mosolyogtak. Tavaszi reggel volt, a levegő friss, híg arany, körülöttük minden fiatal, csupa új lomb a kert fáin, gyenge virágok a bokrokon, a zsenge fű, mint a zöld kefe, ütközik ki a földből. Az élet szépnek, simának és tágnak tetszett.

– Miska is velünk jön, ugye? – kérdezte Andriska Meszlényit.

– Persze, nélküle el sem indulnánk.

Andriska kettőt-hármat ugrott. Ez az elragadtatás jele.

– Haj, haj, Ferkó bácsi majd örül! – Andriska megfogta Meszlényi kezét, kicsit rángatta is, de ezt csak azért, hogy maradéktalanul őrá figyeljen. – Miska bácsi Ferkó bácsi barátja. Alig várom, hogy megismerjem Ferkó bácsit. Miska beszélte, hogy sok könyve van, nagyon tudományos ember. Nekem nincs sok könyvem, csak három meg egy, amelyet kicsi koromban széttéptem, mert még nem tudtam olvasni – büszkén föltekintett új barátjára. – De franciául tudok. Az is valami.

Ugrott még egyet-kettőt, majd otthagyta Meszlényit, hogy megtekintse közelről a lovak zabláját és a szemellenzőjüket, amely az út porától, gallyaktól, becsapódó szennytől védte őket. Ügyesen felmászott a bakra,

szerette volna megfogni az ostort, de az kétszer akkor volt, mint ő, és bölcsen nem vette a kezébe, nehogy kudarcot valljon.

– Az utat a guti erdőn keresztül, világoson akarom megtenni – mondta Meszlényi Encellának –, sötétben nem biztonságos, mert bőven akadnak szegénylegények. Az erdő szélén van egy kis vadászházam, ott töltjük az éjszakát, reggel kiérünk a nagy sóútra, s elindulunk a Kiskunság felé.

Encella, amíg a bárónál élt, nem járt sehova. Attól félt, hogy a közel eső nagyvárosokat felkeresse, bár lett volna miért oda mennie: vásárlás, a háztartáshoz szükséges dolgok megszerzése, Félt a városoktól, mindenütt van helyőrség, császári katonákkal és tisztekkel. Gondosan őrzik a magyarokat. Rebellis nép. Rákóczi emléke még élt. Encella attól tartott, valamelyik bécsi ismerősébe botlik bele. A találkozás Kissingennel bizonyította, van oka félni attól, ami hat éve kísértett mögötte.

– Bemegyünk Debrecenbe? – kérdezte Meszlényit.

– Ha tart tőle, nem megyünk. Miska lovon kísér bennünket, mi elkerüljük a várost, őt azonban beküldjük, hogy vásárolja meg azt, amire az úton szükségünk lesz.

Encella hálásan pillantott a férfira, az értette a tekintetét, de szóval nem válaszolt.

Végre elindultak. Nagy bajuszú, meggyszín ruhás, fekete zsinóros, tollas kalapú kocsis hajtotta a lovakat, művészien fogva össze a négy állat hajtószárát. Miska mellettük lovagolt, Meszlényi, Encella meg a fia bent ültek a batárban, de Andriska nem sokáig maradt ott, kikéredzkedett a kocsis mellé, föltették a bakra.

Encella a régi időre gondolt, amint ott üllt a batár bársonypárnáin. És a régi kocsiszínre is gondolt, ott fönt Pozsony mellett, azon a birtokon, rokonainál. A batárban beszéltek a hofburgi találkozás óta újra Andréval, vagy talán nem is beszéltek, szó nélkül értették egymást. Lenyűgözte az emlék hangulata, a félhomály, az ajtó résén becsúszó napsugár fénylő táncot járó porszemei, André kék szeme és a keze, amelyben már ott volt az övé is.

– Milyen szótlan – fordult felé Meszlényi. – Miért? – Kis csend támadt kettőjük közt. – Vagy talán ezt nem is kellene megkérdezni?

Encella fölemelte a fejét. Visszatért a jelenbe. Igaz, most sincs egyedül, de Meszlényi barátságos, jóképű arca annyira más, mint az Andréé. Most minden más. Az első szerelem halott, nem integet felé a fénylő jövő. Most menekül, igaz, egy jóbaráthoz, de ismét bizonytalanságba, ismét egy ismeretlen világba indul.

– Régi időkre gondoltam. És egy batárra, amelyben így ültem, mint most, csak az a batár állt, és nem gondoltam, hogy milyen utakra visz, ha megindul.

– Engedelmet. Bocsássa meg, ha valami olyanról kérdeztem, amit nincs jogom kérdezni, vagy ami fájdalmat okoz. Attól tartottam, hogy fél, azért szótlan.

– Nem félek – hálásan pillantott fel a férfira. – Egyébként bármikor, bármit kérdezhet tőlem.

Meszlényi nem válaszolt, de a csönd több volt a feleletnél. Leengedte az ajtó ablakát.

– A hársfákhoz értünk.

Ez a lírával telített illat betöltötte a kocsi belsejét. Körülöttük lélegeztek a fák, a napfény zöld csipkét font az ágakra, a széles út mentén nyíltak az erdei virágok, vadszegfű és gyöngyvirág.

– Hallja? – kérdezte Meszlényi.

Encella felfigyelt. Ezt a világot, ezt az ő külön kis smaragd mindenségüket betöltötte a zengés. A méhek zsongtak kint a virágfürtökön. Szüntelen zene hangzott, a tavasz lüktetett benne, mint rengeteg parányi szív.

Az erdei út tisztásban szélesedett ki, itt álltak meg ebédelni. A lovakat szabadjára engedték, Miska meg a kocsis tüzet raktak, hogy a magukkal hozott ételeket megmelegítsék. Encella meggyőződött róla, hogy Meszlényi, Miska és a kocsis egyképpen tapasztalt utazó. A tűz jól égett, senki sem pörkölődött meg a szabad lángtól, semmi sem égett le az ételekből. Kényelmes helyet teremtettek a zöld füvön, összehajtható kis székeket és apró asztalkát szedtek ki a batár csomagtartójából. Nagy bőrtokban lapultak egymás mellé sorba felállítva a tányérok, az evőeszközöknek hasonló, csinos tartója volt. Pincetokot is hoztak és nagy, fonott üvegben jó hideg vizet.

– Vendégség, vendégség! – kiabált Andriska, nagyon tetszett neki az erdő kellős közepén a „terülj asztalka”. – A törpék is esznek, ugye?

– A törpék ügyeiben nincs nagy gyakorlatom – mondta Meszlényi Encellának. – Nekem nem meséltek gyerekkoromban. A szüleimtől elszakítottak, kiskölyök koromtól kezdve a latint meg a görögöt dörgölték be a fejembe.

Encella szerette volna megkérdezni, hogy van-e vagy volt-e felesége. Jól bent járhatott az időben, bőven elmúlt harmincéves. Ebben a korban meglett embereknek számítottak a férfiak. Hiszen Meszlényi is meglett ember volt, csak éppen hiányzott körülötte a család.

– Mindig magányosan élt? – kérdezte Encella óvatosan, valahogy kínos témát ne érintsen.

– Többnyire. A nagyszüleien száműzetésben éltek, apám száműzetésben született, nem is jött haza. Amikor beteg lett, engem hazaküldött az anyai nagybátyámhoz. Engem egy szigorú páter nevelt, aki hűséges volt Úristenéhez és a Habsburgokhoz. Az ország kietlen volt, szegény és halálosan csüggedt.

Persze ha nem nevelnek ilyen szigorúan, és nem keltik fel bennem az ellenérzést, talán, amikor Mária Terézia megkezdte úgynevezett áldásos uralkodását, inkább hajoltam volna feléjük. A császárnő okos asszony, parancsuralma láthatatlan. Azt mondhatnám: a rendeleteit bizonyos asszonyi bájjal hajtja végre. Vagy tíz éve, 1760-ban felállította a magyar nemesi testőrséget. Több barátom ment Bécsbe, és mint magyar testőr szolgálja a rendszert. Én fiatal voltam, vonzott a nagyvárosi élet, a jó zene, a jó könyvek, az eleven baráti kör. Én nem lettem tagja a testőrségnek, de egy ideig köztük éltem, így nem kellett a vallásomat átcserélnem, hogy az udvarban maradhassak. Engedelmet, nem untatja ez?

– Hogy lehet ezt feltételezni? – felelt Encella, szinte dühösen.

– Ott a Habsburg-birodalom középpontjában egy csepp józan ésszel átláthattam a császárnő, helyesebben mondva a mi királynőnk szép szövevényein. A magyar ipar elsorvadt, holott milyen kiváló, a szomszéd országokban is híres mestercink voltak! Iparral ma a csehek, a morvák, a horvátok foglalkozhatnak. Mi nem! Aztán a hiányzó iskolák, a visszamaradt, pallérozatlan magyar nyelv... A magyarnak azt a sorsot szánják Bécsben, hogy kétszáz évvel ezelőtti állapotban éljen: szántson és vessen, amíg fiatal, katonának álljon és meghaljon egy hazáért, ami nincsen – legyintett. – Hagyjuk ezt, ez nem ebédhez való saláta, inkább igyunk az utunk sikerére.

Koccintottak a karcsú, talpas kristálypohárral.

– Igen, a magyarnak nincs más, mint a paraszti munka és ez a paraszti munka legalább száz évvel marad el az olyan földművelő országok mögött, mint Franciaország vagy a németalföldi tartományok... Bocsánat. Az előbb azt ígértem, hogy nem beszélek erről többet, most már igazán abbahagyom.

– Ezért lett magányos?

– Ezért. Nem találtam a helyemet ebben a világban, Nyugaton világít az ész. Ott ez a kor az ész százada. Nagy koponyákkal áldotta meg a sors Franciaországot. Gondoljon csak az *Encik/opédiá*ra, hány kiváló, nem mindennapi költőt, tudóst, művészt, írót gyűjtött össze, köztük nem egy lángelmét. Ott fénylik az élet, itt pislog, a legrosszabb fajta faggyúmécsessel. Még a világosságunknak is szaga van.

Encella feszülten figyelt. A barátságos, nyugodt arc mögött megérezte az úttalanná vált élet keserűségét.

Meszlényi rámosolygott Encellára.

– Ígérem, nem beszélek többet erről, különösen nem ilyenkor, ha ilyen friss a tavasz, mint egy újszülött, és az ember úgy érzi, van értelme az életnek.

– No de – folytatta tovább az asszony – önt érték személy szerint megtorlások?

– Hazudnék, ha azt mondanám. De nemcsak én vagyok magyar, itt vagyunk gyengén számítva hárommillióan ebben az országban, és ezek nagy része kedve ellenére való, hajlamait támadó, képességeit, rátermettségét lealacsonyító életre van ítélve.

Miska elébük rakta a tálakat, kis ezüstbográcsban a forró levest.

Derék ember – gondolta Encella –, csak éppen nem tudja, mi az élet. Igazán nagy megpróbáltatás nem érte, nem kellett világgá mennie azzal a tudattal, hogy hová hajtsa le a fejét, ki fogadja be. Viszont az ilyen sorsúaknak átérzi a baját, és talán éppen ezért van benne ez az erőtlen lázadás. Igen, átérzi a más boldogtalanságát, hiszen azért fogadta be őt is a házába.

Andriskának nagyon tetszett az erdei ebéd, vidáman evett, ivott mindenből; Miska gondoskodott róla, hogy neki málnaszörpöt hozzanak. Süteményt is kapott és cukrozott gyümölcsöt; ez az öreg kulcsárnő dicsőséges mesterműve volt. A gyerek öröme azonban akkor lett tökéletes, amikor a lombok közt fától fáig suhanva fölbukkant három legény, és kilépett a tisztásra. Három irányból jöttek, és három irányból közelítették meg a füvön ebédlő társaságot.

– Betyárok! – kiáltott fel boldogan Andriska. Az, aki a három férfi közül a legöregebb volt, megtorpant. Meglátta Meszlényit, megismerte.

– A fene, hát nem a tekintetes úr? Meszlényi elmosolyodott.

– Én bizony, le se tagadhatnám.

– Betyárok, ugye betyárok? – kérdezte megint Andriska, csillogó tekintettel bámulta az inges, gatyás legényeket.

Ahogy három vonalban jöttek ki az erdőből, három oldalról vették körül őket. A legfiatalabb legény az ezüstbogrács mellett foglalt állást, csúfondáros arcában megvillant eleven kék szeme. A Nyírségben sok a kék szemű ember, és az ilyen seszín hajú is, se nem barna, se nem szőke. A nagy kanászkalap hetykén állt seszínű kobakján.

– Már hogy volnánk mi betyárok – mondta ég felé emelt tekintettel –, szegény emberek vagyunk, gombát szedünk az erdőben.

– Az ám – vetette oda Miska –, hol van a kaska?

– Milyen kaska? – álmélkodott a legény ájtatosan.

– Amibe a gombát rakjátok.

– Mi csak úgy zsebbe szedegetjük...

– Hát nem betyárok? – szomorodott el Andriska.

– Amiatt ne fájjon a feje az ifiúrnak – szólalt meg a legidősebb férfi, aki bizonyos fenntartással örvendezett az előbb Meszlényinek. Az kezet nyújtott neki.

– No, megvagytok?

– Meg, tekintetes úr, békességben.

– De úgy látom, ketten hiányoznak.

– Azok csak az erdőt kerülik. Meszlényi bólintott.

– Persze, meg kell tervezni, hogyan fogjátok körül az utazókat.

– De hát ez nem körülfogás – legyintett a legidősebb –, ez tiszteletadás a tekintetes úrnak.

– Akkor hát köszönöm... – Miskához fordult. – Megkínálhatnád a komákat.

Azok szabadkoztak, amint illik, de szívesen letelepedtek az ételek mellé. Mert hát nem bolondok, miért ne ennék meg azt, ami jó?

– És amit jó szívvel adnak, ugye, tekintetes uram?

A kérdést Meszlényihez intézte, az jókedvűen bólintott.

– Csakis.

Encella nem érzett félelmet, érdeklődve nézte a két legényt meg az öreg betyárt. Mivel nemigen hagyta el a báró kastélyát, hosszabb utat nem tett, nem akadt össze betyárokkal, bár tudta, hogy a maguk rejtekhelyén (amelyet gyakran változtatnak) élnek a birtokot körülvevő nagy erdőségben. A legidősebb Meszlényivel beszélgetett, de olyan csendesen, hogy nem értette, miről folyik a szó. Encellának tetszett ez az öreg betyár, értelmes arca volt, nagy, sötét, figyelmes tekintete, a tartása pedig olyan egyenes és mégis hanyag, hogy díszmagyarban elmehetett volna főispánnak.

A kora tavaszi nap kezdett elfogyni, nem maradhattak sokáig itt, mert a nagy fák közt már homályba süllyedt az út. Meszlényi szólt Miskának meg a kocsisnak, hogy készülődjenek, befogták a lovakat.

– A vadászházig elkísérjük a tekintetes urat – ajánlkozott az öreg betyár. – Biztonságosabb úgy, mert most sűrűn vagyunk az erdőben. Megszaporodtak a komák, és nem mind ismeri a tekintetes urat.

Lágy, aranyos alkonyat volt, olyan, amikor álommal vagy emlékkel telik meg az ember. A kerekek surranása, a lódobogás nem hallatszott a selymes füvön. Encella valami homályos elragadtatással úgy érezte, mintha csónakon libegne a zöld homályban.

A vadászháznál, amely már nem volt messze, megálltak. Az öreg betyár körbejárta az épületet, komolyan nézte az ablakokat, a szakember szigorával, nincs-e nyoma annak, hogy valaki azokon közlekedett; megvizsgálta az ajtókat: rendben van-e a zár, vagy próbálkozott vele afféle hamis szándékú ember. Ő aztán igazán tudta, hogyan lehet bejutni egy zárt házba. Aztán föltárták az ajtókat, bementek, Miska azonnal tüzet rakott a nagy nyitott kandallóban, és elrendezte a szobákat éjszakára. A betyárok nem jöttek be, gavallérosan elbúcsúztak, Andriskával mindegyik kezet fogott, mert ehhez a gyerek ragaszkodott.

– Ugye, nem gombaszedők? – kérdezte újra, és látszott rajta, megnyugvással tölti el, hogy valóságos betyárokkal találkozott.

– Hát csakugyan azok?

Meszlényi szeme megcsillant, bólintott.

– Csakugyan azok, és régi barátaim. Az öreg különösen, ő valahogy mintha örökké élne. Talán már gyerekkoromban is ismertem; a természetes életmód, a szabad levegő és talán az is, hogy azt teszi, amit akar tenni, jó erőben tartja, meghosszabbítja az életét, ha a törvény meg nem rövidíti.

Encella megcsóválta a fejét.

– Furcsa ember kegyelmed.

– Nem vagyok furcsább, mint bármelyik más magyar ember, aki gondolkozik, a hazájában akar maradni és valamennyire szabad akar lenni. Amennyire a történelem megengedi.

A kandalló előtt ültek, lobogva égett a tűz, fénycsóvákat vetve a földön fekvő farkasbőrre. Telente átjöttek a határon északról a farkasok, bőven volt vadászzsákmány.

– Ezek az emberek, akiket betyárnak neveznek, nem sokban különböznek tőlünk, ők is azt akarják, amit én: a magam módján élni. De mert az égvilágon nincs semmijük, valamiképpen fenn kell tartani magukat. Hát sarcolják a gazdagokat. Több van köztük, aki a katonaság elől bujdosott el, mert irtózott attól, hogy messzi országokban, idegen nyelvű emberek ellen harcoljon a császárnőért. Azt ők is tudják, hogy Mária Terézia haszontalan háborúiban néhány hét folyamán több magyar pusztult el idegen érdekekért, mint Rákóczi szabadságharca idején esztendők alatt a magunk igazságos ügyéért...

Van aztán itt olyan is, akinek rossz gazdája volt, nem tűrhette a jobbágysorsot, átszökött ide, az ország másik részébe, keletre. Akiket pedig itt vert meg gonosz gazdával a sors, az nyugatra szökik. Lássa be, hogy nem tekinthetjük őket rablónak, tolvajnak, útonállónak. Nagy a tétje a viszonylagos szabadságuknak. Mert mi szabadságot ad ez az erdei élet? Ennek is megvannak a határai. A tét az életük. A nyakukat teszik mindennap kockára. Ha elfogják őket, nincs más választás, meg kell halni. Drága legények vannak köztük, akikre rangos hajtóvadászat folyik – keserű vonás jelent meg az arcán –, az öreg barátom az előbb suttogta el, hogy száz arany van a fejére kitűzve. Rengeteg pénz az, baljós és ellenállhatatlan, köztük is lehet olyan gazember, akit megszédít ekkora összeg. Száz arany, tudja-e, milyen döbbenetes kincs ez annak, aki garasokban számol?

– Kegyelmed együttérez velük.

– Én csak megértem őket. Ez természetes, én is magyar vagyok. Ez mindnyájunk lázadása az embertelen hatalom ellen. Itt nem használ a vallás, a kormányzat kedvelt eszköze, ezek az emberek férfiak, erősek és türelmetlenek, nincs idejük kivárni a mennybéli boldogságot, amit a vallás ígér.

– De hát kivégzik őket.

– Megesik. Ezzel tisztában vannak, de a törvényen kívüliségük valami makacs szabadságérzetet ad nekik. Szabadok, mert nem parancsol nekik senki. Tudja, milyen hatalmas érzés ez egy népnek, azaz egy nép fiának, akinek az ősei századokon keresztül rabjai voltak az uraiknak.

– De szörnyű vég vár rájuk.

– Ők tudják ezt. Becsülöm őket, mert felteszik az életüket a szabadságra.

– Ez a szabadság viszonylagos. Egy bizonyos területre van határolva, ha azon túllépnek, elvesznek.

– Így igaz – bólintott Meszlényi komoran.

– Ezen segíteni kellene ! – kiáltott fel Encella.

Meszlényi néhány pillanatig hallgatott.

– Hiszen akarunk segíteni, minden magamfajta ezt akarja. A segítség nagyon távoli, mert együtt jár hazánk szabadságával. És hol van az a szabadság? Egy Rákóczi kellene hozzá. De látja, neki sem sikerült. Széthúznak az erők, és szellemi erő sincs. A török hódoltság pusztításai óta rettenetesen elmaradott ország ez. A császárnő pedig mindent megtesz, hogy ez az állapot tartós legyen. Nem akarom untatni, már beszéltem arról, hogy sorvasztja el az államhatalom a virágzó régi magyar mesterségeket, és hoz helyükbe külföldről cseheket, németeket, még franciákat is Mária Terézia férjének országából. Kézműveseink polgárok voltak, volt kultúrájuk, ízlésük, értették a szépet. Csak egy példa: már Mátyás király idejében készült Magyarországon fajanszedény. Vetélkedett az olasz mesterek művével. Hová lett ez a művészet, amely szó szerint a magyar talajból fakadt? És a könyvek! És a többi? Az írástudók, a költők, a tudósok? Néhány helyen e szerencsétlen ország éjszakájában magányos gyertya ég, amely egy-egy kiművelt szellemnek világít. De ezek is rejtőzködnek. A magyar sem írni, sem olvasni nem tud, hogyan jutnának el hozzá a gondolatok? Az államhatalom veszélyesnek tartja a gondolkodást. Tehát vigyázni kell. Annak a kis szellemi körnek, amely Bécsben a magyar testőrök közt megalakult, veszélyes vagy legalábbis bizonytalan a jövője. Ezek a királynő által parancsolt szép és egészséges fiatalemberek, akiket minden megye köteles volt Bécsbe küldeni, kérdéses, meg tudják-e őrizni a magyarságukat *ott*.

– Mindez nagyon szomorú.

– Talán kíméletlen is, hogy beszélek erről, hiszen a grófnő osztrák...

Encella elmosolyodott.

– Én nem tudok nemzetiség szerint különbséget tenni. Jó embereket ismerek, rosszakat, szenvedőket és szerencséseket, de hogy milyen népből származnak, nálam semmit sem dönt el. És ha már a szabadságról beszélünk vagy a lázadásról, vagy az önálló életünk megteremtéséről, azt hiszem, nem

vethet szememre semmit. Én megszereztem a szabadságomat. Ismeri a történetemet.

Néhány percig hallgattak. Meszlényi felsóhajtott.

– Igen, hiszen éppen ez az. Ez a történet még jobban elsötétítette előttem világképünket, és még erősebbé tette bennem az ellentmondást vagy helyesebben a lázadást.

Encella keze után nyúlt.

– Tehát kössünk egyezséget, egyformán gondolkodunk és érzünk. Ez nekem nagyon elég, sőt több, mint elég.

Boldogságíze van, de ezt nem mondta ki.

Miska bejött, jelentette, hogy Andriskát lefektette. A kisfiú az édesanyja szobája melletti benyílóban kapott helyet. Meszlényi felállt.

– Attól tartok, sokáig untattam. Elfáradt. Holnap korán kelünk. Szabad jó éjszakát kívánnom, grófnő?

– Szeretném, ha nevemen szólítana. Két napja ismerjük egymást, de nekem olyan, mintha mindég ismertem volna. Nagyon kevesen voltak hozzám jók... – a hangja elakadt.

– Igyekszem az lenni – mondta kissé [zavartan Meszlényi.

– Máris az volt.

Encella megindult az ajtó felé.

– Egy pillanatra még – szólt a férfi –, köszönöm, hogy a nevén szólíthatom, Encella.

Encella felriadt.

Andriska kiáltott.

Kiugrott az ágyból, feszülten figyelt. Mély csend volt a házban. Sem bent, sem kint az erdőben nem mozdult semmi. Csak a piros hajnali fény kúszott be az ablakrésen. Álmodtam – gondolta Encella.

Mégis átment a benyílóba, ahol a kisfiú feküdt. Itt is pirosas félhomály volt, de azt látta, hogy a gyerek nincs az ágyban. A rémület a fejétől a talpáig megrázta. A párna fölé hajolt, felemelte a takarót. Talán elbújt? De az kusza gondolat volt, a remény gyenge szikrája, hiszen tapinthatóan előtte állt az üres ágy.

Hová lett? Hová mehetett? A félelem, ami két napja a gondolatai mögött lapult, feltört, megrázta. Ruhát kapott magára. Szólnia kell valakinek, keresnie kell valakit, aki segít. Aki tud megoldást. Lehet, hogy a kisfiú csak pajkosságból rejtőzött el, biztatta önmagát. Kilépett a folyosóra. Ez keresztbe szelte át a házat, itt a nyitva hagyott ablakon is beomlott a piros fény. Tehát már valaki felkelt. Csakugyan, az erdőre nyíló ajtóban Miska állt.

– Baj van? – kérdezte.

Encella szíve összeszorult. Már megint ez a kérdés.

– Andriska eltűnt.

– Hogy lehet az?

– Azt én is szeretném tudni – felelt könnyektől fojtottan Encella.

– Körülnézek az erdőben – mondta Miska kis gondolkodás után –, talán kiszökött. Annyira odavan azért a törpekirályért, azt keresi. Miért is mesél az ember ilyeneket? – szidta önmagát keserűen. – De ne féljen, kisasszonyka, megtalálom. Mindjárt megyek, lóra ülök, megkerítem az erdőt. Ezen a távolságon túl ilyen kiskölyök nem tud elcsavarogni.

Egy biztató mozdulattal megszorította az asszony kezét, már kint is volt az erdőben. Encella hallotta a lónyerítést – így üdvözölte gazdáját a hátas –, aztán a távolodó lódobogást. Encella az ajtóhoz támaszkodott, szinte látta, amint Miska feltűnik a ház előtt a lovon, karjában a kis fiúval. De ez a vigasztaló álom csak pár pillanatig tartott, az erdő üres volt, csak a felkelő nap járta be az ösvényeket és a tisztásokat. Lépteket hallott. Megfordult, Meszlényi jött ki a szobájából.

– Ilyen korán felkelt? Csak nem aludt rosszul?

Encella felnézett a férfi barátságos, kedves arcára. Lihegve suttogta el, mi történt.

Meszlényi komolyan bólintott. Ezt vártam – mondta magában –, Kissingen ellenlépését.

– Jöjjön, nézzünk szét a szobában. Hátha valami nyomra bukkanunk.

Amint beléptek a hálóhelyiségbe, Meszlényi kinyitotta a zsalugátereket. A benyílóban is volt ablak, a fény bevilágította Andriska ágyát. A férfi minden tárgyat figyelmesen megnézett a szobában, ő is felemelte a takarót, majd arrébb húzta az ágy függönyeit. A gyerek ruháit kereste, ezek hiányoztak, tehát felöltözve ment el.

– Kissingen! – szólt halkan Encella. – Ettől reszkettem, hogy utolér és lesújt.

Meszlényi eloltotta az éjjeliszekrényen a kis mécsest, amely halvány fénnyel égett eddig. Megemelte a mécses tálkáját, egy papírdarabot húzott ki alóla. Jó nagy betűkkel sorok hálózták be a papírt:

Édes anyukám, nemsokára visszajövök.
A törpekirályhoz megyek.
Nagyon érdekes.
Kezedet csókolja: Andris

Meszlényi odanyújtotta a papírt Encellának.

– Ez az Andris írása?

Encella szeme végigfutott a sorokon. Andriska betűi voltak ezek, nagyok, mint többnyire a kisgyerekeké, de formásak és tiszták. Könnyen tanult meg írni. Encella kétszer vagy háromszor felolvasta a levelet, furcsa, fás, elfúlt hangon, s ahogy elhallgatott, kifogyott belőle minden erő, lerogyott a padlóra.

Miska szomorúan érkezett vissza, nem találta a kisfiút. Meszlényivel tanácskoztak. Nem kétséges, hogy Kissingen rabolta vagy raboltatta el a gyereket. De merre induljanak utána. Miska ajánlkozott, hogy a betyárokhoz megy, tudja, hol van a búvóhelyük, hátha látták a bárót vagy a szolgáit. Lovon vagy kocsival kellett elvinni Andriskát, annak nyoma lesz valahol az erdő pázsitján, a tisztásokon, de még inkább egy figyelő tekintetben. Ezek a szabadban élő emberek meglátnak mindent, ami szokatlan vagy különös, vagy nem odavaló a pusztára, az erdő sűrűjébe. Miska tehát újra ellovagolt, Meszlényi pedig bement Encellához.

A vadászházban nem volt asszony, ő keltette eszméletre, amikor elájult, és ő fektette vissza az ágyába. Encella hamarosan magához tért, az izgalom, a keservet, veszteség felrázta az ájulásba menekült kétségbeesést.

Felült az ágyban, amikor Meszlényi belépett.

– Még nem hozok jó hírt, de meglátja, majd hírt kapunk a kisfiúról. Ebben bízom. Kissingen vigyázni fog rá, a gyerek a tét az aljas játékban, vele zsarolja magát. Azt kell megtudnunk, merre indult útnak. Magam mennék, de nem akartam egyedül hagyni a házban, a kocsist is elküldtem. Más irányban indult, mint Miska. Nem hiszem, hogy Kissingen visszamegy a gyerekkel a kastélyába. Az, hogy nincsen vele az anyja, gyanúra adna okot.

– Látja – szólt Encella –, miért fogadott be a házába? Mennyi gondot és bajt szereztem magának... Meszlényi vállat vont.

– A baj és a gond elmúlik. Átvágjuk magunkat a nehezén. Meglátja, ebben a játékban mi győzünk, nem Kissingen.

Encella szeme könnyes lett.

Mi... Bátorítóan hangzik. Milyen jó, hogy nincs egyedül.

Meszlényi nem mondta ki azt, amit világosan látott. Félt, felizgatja Encellát. Holott könnyen érthető, egyszerű szövevény volt ez: Kissingen elrabolta vagy elraboltatta Andriskát. Ez a gazember nem is tehetett mást. Ha ott marad Encella a kastélyban, ha ellenőrizheti minden lépését, talán nem tesz semmit. De hogy Encella a kisfiával együtt titokban elhagyta a házat, megijedt. Az asszony leszámolt mindennel, megy őt feljelenteni. Hiszen ezt a lehetőséget ő már kezdetben átgondolta bizonyos gúnyos mellékízzel: „Ha Encellának esze van...” Úgy látszik, van. Encella a császárnőhöz megy. Mindent kockára tesz. De vele nem lehet elbánni. Meg kell gátolnia, hogy

fölfedezzék azt a szép aranybányát ott a kastély alatt, gyorsan kell cselekednie. Ha a kisfiút megszerzi, zsarolhatja az édesanyját.

Igen, ez világos – fűzte tovább a gondolatait Meszlényi, de Encellának a maga durva valóságában nem tudta volna feltárni a helyzetet. A kisfiú a zsákmány, a tusz. Azonnal követni kell Kissingent.

Azt kell megtudniuk, merre indult.

Vasalt csizma zaja hallatszott kint a házba vezető lépcsőkön. Még csikorgóit is az a két patkó, mintha habozna, topogna az, aki ott áll. Nem Miska, de nem is a kocsis, mert azok már beléptek volna. Meszlényi az ajtóhoz ment. Egy zavart, enyhén vigyorgó arc nézett vele szembe. Hátulról kapta a fényt. Előbb meg sem ismerte, de ahogy megemelte a nagy, kerek kalapját, tudta, hogy ki áll előtte. A fiatal betyár. Tegnap ez a legény szemet szúrt neki az erdőben, eddig nem találkozott vele. Nemrég kerülhetett a bandába. A legény zavartan pislogott, a fejét vakarta.

– Mondanék valamit, tekintetes uram.

Meszlényi tudta, mit akar mondani. Emlékezett, hogy a fickó tegnap milyen szerelmes vággyal nézte a kis ezüstbográcsot. Magában elmosolyodott.

– No, mondjad – szólt zordan.

– Csakhát, tekintetes uram, nehéz beszélni.

– Nehéz bizony. Nehéz megszólalnod, mielőtt nem kapsz valamit.

A legény felnevetett.

– Csuda esze van, tekintetes uram.

– Mondd meg, mit ér, amit mondasz. A legény szégyenlősen vonogatta a vállát.

– Hát nem vagyok én olyan tisztességtelen ember... A kisfiúról mondanék valamit.

Meszlényi a zsebébe nyúlt, a legény megértette, mit akar.

– Várjon, tekintetes uram. Pénzért nem mondom. Más kell nekem.

– A kis ezüstbogrács, ugye?

A legény szinte összerogyott a meglepetéstől.

– Hát honnan tudja? – idegesen forgatta kezében a kalapját. – Megkívántam azt a bográcsot, tekintetes uram. Olyan kutya életem van, minden más lenne, ha abban főzhetnék.

Meszlényi nem állta meg nevetés nélkül.

– A kutya életet is abbahagynád, igaz? Megkapod. De gyorsan: mit tudsz a kisfiúról?

– Ma hajnalban láttam – nagyon lassan beszélt, bizonyos méltósággal, nagy titok van a kezében, most ő az úr – a nagy sóútnál, ahová az erdőből bekanyarodunk, ahol a Késdobáló csárda van, a német báró hintója állt, és láttam, amint a kis úrfit betették a kocsiba.

– Szólt valamit, beszélt? – kérdezte izgatottan Meszlényi.

– Nem szólt az semmit. Aludt. Úgy gondolom, tekintetes uram, hogy megitatták azt álmosvízzel. Megsajnáltam szegényt, olyan kedvesen beszélt velem tegnap.

– Meg tudod mondani, hogy a báró kocsija merre indult?

– De megkapom a bográcsot? – epekedve nézett Meszlényire. – Hát Pest felé mehettek, mert a nagy sóút arra megy.

– Ki volt még ott? Kissingen egyedül?

– Hát a kocsis, az inas meg valami vendég.

– Ismered?

– Nem láttam én azt eddig, szép, fiatal, fene kacifántos öltözetes...

A betyár már el is tűnt az erdő fái közt, boldogan szorítva inge alatt kebelére az ezüstbográcsot.

Meszlényi hosszan nézett utána.

Mindent elmondott ez a legény? Csakugyan nem tudja, hogy ki a „kacifántos öltözetes”? Holott kétségtelen, hogy az vitte el a kisfiút.

Meszlényi, mióta a levelet megtalálták, töprengett azon, hogyan írhatott Andriska az anyjának búcsúsorokat? Hogyan volt rá ideje, hiszen a gyermekrablónak, aki az ablakon jött be, sietnie kellett. Miféle rabló volt az, aki időt adott arra, hogy a gyerek levelet írjon? Ez volt a törpekirály küldönce. Nem kétséges, ebben a mezben jelent meg a gyerek előtt, miután kinyitotta a zsalugátert. Valószínű, hogy valami titkos eszközzel helyet csinált a kezének az ablakon, hogy elérje a kallantyút. Nem tudta magában összerakni ezt az alakot, ezt a figurát, ezt a jellemet, aki rablásra vállalkozik, és képes egy gyöngéd gesztusra. A betyár azt mondta róla, hogy szép, fiatal, de hát az sem biztos, hogy a hintóban látott szép, fiatal férfi volt éjszaka a vadászházban.

Miska megérkezett, nemsokára utána a kocsis is. Mind a ketten megtalálták a betyárokat, és nagyjából ugyanazt a hírt hozták. Az öreg betyár ugyan nem látta a kisfiút, a többiek sem, de azt látták, hogy Kissingen báró fogata a nagy sóúton Pest felé halad. Utol kell őket érni. Nagy előnyük van.

Meszlényi bement a házba.

Beszél Encellával. Meg kell változtatniuk az útitervei. Nem mennek a Kiskunságba, a meleg vizű tóhoz, hanem azonnal indulnak Kissingen után. Encella sápadt arca kipirult, amint kisfiáról hallott. Örült szegény. Meszlényi arról hallgatott, hogy a betyár öntudatlannak látta a gyereket, csak annyit mondott, Kissingen Pest fele megy.

– És mi? – kérdezte félénken az asszony.

– Mi utánamegyünk.

Encella megfogta Meszlényi kezét, megszorította, beszélni nem tudott.

– Miska – kiáltott Meszlényi, mert őt is meghatotta a néma köszönet, de hogy ezt leplezze, gyorsan intézkedett.

– Miska, azonnal megyünk. Látták Andriskát! Tudjuk, merre mennek.

– A lovak pihentek az éjjel, utolérjük őket – bizonykodott a kocsis különleges fogatos büszkeséggel –, nem akármilyen lovak ezek.

Gyorsan összeszedték a táskákat, ruhafélét, pincetokot, miegymást, a nagy, fonott vizesüveget megtöltötték egy közeli rejtett kútból, amelyről csak a betyárok tudtak meg Miska. Kell a víz, a jó ég tudja, hol, merre visz az útjuk. Ezen a környéken kevés a víz, azaz sok a láp és az ér, de vizet inni csak ásott kútból lehet. Meszlényi besegítette Encellát a hintóba, a kocsis azonnal kezébe vette a gyeplőt, és egy nyelvcsettintéssel indította el a lovakat, mert ostort nem szeretett használni; kár lett volna ütéssel megsérteni a lovak fénylő, sima bőrét. Miska felugrott a hátasra, előrekanyarodva mutatta az utat.

Gyönyörű reggel volt, a hársfák virágzottak, a fűből gyöngyvirág illatozott, a nap aranycsipkét szőtt a lombokon. Az élet szépnek, vidámnak mutatkozott. Ők ketten a kocsiban ezt érezték, és nehéz volt elviselni az ellentétet, az aggódást, a reszkető félelmet.

Ha egyedül lennék – gondolta Encella –, most csakugyan öngyilkos lennék. Mit akar Andriskával Kissingen, hová viszi? – Nem árulta el a gondolatait, látta Meszlényi arcán, hogy komoran tűnődik. Eddig is bőven megterhelte a maga bajával.

Jó két óra hosszat tartott, míg elérték a Késdobáló csárdát. Ez a betyárok titkos találkozóhelye – már amennyire titkos –, ezért gyakran megfordultak itt a pandúrok. Most is két pandúr szalonnázott bent a kocsmaasztalnál, és a kocsmárosné, amint az illik ilyen kocsmában, szép volt és fiatal, bájologva állt előttük a boroskancsóval. Az öreg betyár után faggatóztak.

– Nem járt az itt, édes lelkem, régóta. Öregember az, tán mán meg is halt.

Meszlényi elnyomta a mosolygást. Őket a tisztaszobába tessékelte be a kocsmárosné, majd elsietett, hogy reggelit adjon. A reggeli itt sült szalonna meg tojásrántotta. Egész nap ebben az ételsorban lehetett válogatni, de még szép, hogy ez van. Mérföldeket mehetett az ember, és az útszéli csárdákban mást nem kaphatott, mint bort, még egy falat kenyeret sem. Szűken volt a kenyér. Meszlényi intett a szemével Miskának, az értette a gazdáját. Kiment a konyhába a kocsmárosné után, kicsit hízelgett, kicsit udvarolt: faggatta. A menyecske halkan kacarászott és hamarosan kibökte, hogy bár az a rusnya német báró adott neki egy aranyat, hogy hallgasson, de miért hallgasson, ha beszélni akar.

– Itt voltak azok, bizony itt voltak egy kisfiúval, aki aludt, de nagyon mélyen, olyan furcsán!... és egy cifra fiatalemberrel.

– A gazdám két aranyat ad – mondta Miska. A menyecske szeme megvillant.

– Nem kell nekem, a magyar a magyaron segítsen.

Miska hálából megsimogatta a menyecske arcát, az a kezére ütött, de nevetett. Miska szívesen maradt volna még itt, de hát a becsület, sietnie kellett gazdájához az új hírrel.

– Itt voltak, csakugyan itt voltak – jelentette kissé gondterhelten. – A báró egy aranyat adott a kocsmárosnénak, hogy senkinek ne szóljon arról, ki járt itt – kissé habozott, nem akarta megmondani, hogy Andriskát elaltatták. Aggódva pillantott Encellára, nyelt egyet –, a kocsmárosné tőlünk nem fogadott el pénzt.

– Derék asszony, az ilyet meg kell becsülni, majd ha visszafelé jövünk, hozunk neki ajándékot. Rózsás selyemkendőt, hosszú rojttal.

– Hamarosan jövünk vissza? – kérdezte Encella. – Gondolja, hogy nemsokára utolérjük Kissingent?

– Körülbelül tíz mérföld előnye van, ahogy egyeztetem az időpontokat. Ha minden jól megy, utolérjük.

Nem érték utol a gyorsan távolodó fogatot. Kissingen a környéken ismert, almazöld, aranycirádás batárját, amely kivívta a magyarok megvetését. Asszonyoknak való alkalmatosság – szokták mondani az ámbituson ülő pipázó urak.

Ahogy Meszlényiék az erdei útról befordultak a nagy sóútra, jó ideig nem láttak semmit, azaz semmiféle mozgó járművet, olyan nagy por volt alattuk és körülöttük ezen az évszázados úton. A nehéz kocsik, a vonuló katonák, a magányos lovasok paripáinak patkója mély nyomokat vert az agyagba, felkavarta a port.

De hát Magyarországon ilyen egy főút – gondolta Meszlényi –, ahol az ország mozgása összesűrűsödik a néhány öl széles terepre. Erdélyből indult ez az út, föl a nagyvárosok – ami ugyan nagyon kevés volt ekkor – és a főváros felé. A bányákból hozták terhes kocsik a sót, ami az évszázadok alatt a királyok nagy üzlete volt, és sokszor fölért az arannyal. Bizonyos távolságokra épületeket emeltek, ahol lerakták egy-egy megye sójárandóságát. Az ilyen ponthoz számos dűlőút igyekezett.

Encella a batár ablakán keresztül feszülten figyelt. A tavaszi szellő játékosan felkavarta a port, majd továbbvitte. Remélte, hogy meglátja előttük a báró kocsiját. Kitisztult a levegő, igaz, de csak néhány utazóbatár, majd sószállító nehéz kocsi és néhány lovas legény, majd gyalogos vándor haladt előttük. Az ismerős, aranycirádás, zöld fogat eltűnt.

Meszlényi vigasztalta Encellát. Ennyi idő alatt nem, még nem győzhették le a távolságot.

Ha nem fullasztja az a szívszorító izgalom, amely hajnal óta gyötörte, szórakoztatta volna az út. A hosszú elvonultság után a Nyírségben, a puszta magányában mindég ugyanazokkal találkozott. De ez a sokaság itt, ahogy a kék ég alatt nekivágott a messzeségnek, változatos volt, tarka. Ezen az úton azok jártak, akiknek sürgős, hivatalos dolguk volt, vagy vendégségbe készültek három-négy megyén keresztül; a sóút biztonságosabb volt, mint a vetéseket és pusztaságokat behálózó dűlőutak. Ott a betyárokkal is megesett a találkozás. Jobbra és balra sivár puszták, de az árkok mentén most virítottak a vadrózsák. Ott, ahol bokor zöldellt vagy fa adott árnyékot, az úri fogatok utasai kiszálltak, hogy izmaikat felfrissítve, néhány lépést tegyenek, egyenek, igyanak. Társaságok kerültek így össze, ismerősök találkoztak a haladó fogatokkal és ismeretségek kezdődtek. Vidám terefere, iszogatás, falatozás a fűre terített fehér abroszról.

Milyen mozgalmas az élet – gondolta Encella –, és én milyen sokáig távol voltam az élettől.

Alkonyat táján érték el a Tiszát. A folyó szőkén hullámzott a gyengülő napfényben, mint a női haj. A partján ezüstlevelű nyárfák lombja rezgett, fiatal levélpompájukkal halvány selyemnek ható füzek borultak a víz fölé. Már látszott a révész háza a nyárfák alatt. Miska előrelovagolt odáig, de gyorsan visszatért.

– A báró nemrég ment át a réven – szólt be a hintó nyitott ablakán. – Megyek vissza, hogy húzzák át ide a kompot.

A kocsis a levegőbe suhintott az ostorral, a lovak gyorsan mentek, gyorsabban, mint eddig. Nem éppen vágta, de majdnem az volt. Encella szívére szorította a kezét, Meszlényi előrehajolva figyelt. Hamarosan elérték azt a magaslatot, ahol természetes part alkotott gátat, mert ezen a vidéken az épített gátról még keveset tudtak. A fogat megállt, Meszlényi kiugrott a kocsiból, a révészházhoz sietett. A komp a Tisza másik oldalában állt, de nem volt rajta senki. Meszlényi bement a házba, csak egy öreg embert talált, aki vagy nagyot hallott, vagy nem akart hallani. Ártatlan, ostoba képpel bámult föl rá, ingatta a fejét, szelíden mosolygott. Ez már gyanús. Miska futott a partra, oda, ahol a komp ki szokott kötni. Nem látott körülötte embert, a komp még mindég a másik partnál volt kikötve, a révész sehol. Meszlényi is lement Miska után, némán bólintottak.

– Ez az – mondta Miska.

– Ez az – mondta Meszlényi is, és odamutatott a másik partra, ahol az úton távolodó porfelhő látszott.

Nem kellett arról beszélniük, hogy itt Kissingen járt, megfizette a révészt, az elbújt. Meszlényi hallgatott. Forrt benne a düh. Külhoni tájakra gondolt, az olasz utakra, amelyeket ugyan még a rómaiak építettek, és a hidakra, ez

szintén római munka volt. Ott nem kellett dühöngve várakozni a kompra, legfeljebb hídpénzt fizetni. És Franciaországra, ott is maradt még a római utakból, de építettek újakat is, és Ausztriára, a magyar királynő kedves birodalmára, ahol a nagy folyókon híd van és nem révész, aki kedve szerint igazíthatja az ember sorsát.

Miska a foga közt káromkodott. Az ő batárjuk mögött már hosszú sor kocsi várakozott. Szép fogat, igáskocsi, sószállító kocsi, aztán lovasok és gyalogjárók. A révész még mindig nem volt sehol, a lágy tavaszi alkonyaiban a nyárfák illata lengett, fehér bojtjaikat hintáztatta a szellő, a hullámok lágyan susogtak, békés volt a táj, az emberek hangosan, szívből átkozódtak.

Egy jó óra telt el. Végre föltűnt két alak a másik parton, átkormányozták a kompot a vízen. Elsőnek Meszlényi batárja hajtott rá, Miska mellette lovagolt. Nem bírta megállni, hogy oda ne kiáltson a révésznek.

– Osztán jól megfizették?

Az büszkén nézett rá vissza, nem válaszolt, egyet köpött a vízbe.

A másik parton, a Tisza kiöntései közt vitt az út. Jobbról-balról árterület, kedvesen aprózó habok, mocsárvirágok, egy-egy kis szigetecske, parányi füzessel. Mérföldről mérföldre csillogott ez a láp, és ahogy bealkonyodott, megszólalt a békakórus, a vízimadarak hangja; sötét árnyak keltek fel a zsombékról, és repültek az éji szállás felé. Nemsokára feljött a hold is, a sík tájon a láthatár vonala fölött roppant nagynak látszott, és szépséges, rózsás színekkel átszőtt ezüstben tündökölt.

Ismét a sóúton jártak, jobbra-balra még mindég az árterület kísérte őket. Látványnak szép volt, a hold visszatükröződött a süppedékes talajban tóvá alakult mocsarakon. Egy-egy magányos fa, mint mesebeli figura emelkedett ki a tájból, élőlénynek hatott, földöntúli világban létezőnek. A hold ezüstfénye mindent bevont, gyönyörködni lehetett a képben, de kissé riasztott is. Encella hallgatott, Andriskára gondolt, a reggel álmodott kiáltás még most is visszhangot vert a szívében. Alikor látja meg? Mikor veheti a tenyerébe a kis kezét, hogy kerekecskegombocska játékot játsszék, és érezze finom üterét.

Több kocsi haladt egymás után, a lovak patkói tompán és ütemesen dobogtak, mint valami idegen muzsika ütőhangszerei.

– Nemsokára a postaállomáson leszünk – szólt Meszlényi megérezve Encella szorongását –, ott megtudunk valamit.

Hamarosan kibontakozott a homályból a hosszú épület, amely eddig sötét foltnak rémlett a titokzatos tájban. Bekanyarodtak az udvarra. Itt már látták a világos ablakokat; mindennapi zaj, emberek, lovak mozgása, kutyaugatás törte meg a varázslatot. A lovakat itt számították kicserélni a gyorsposta lovaival, amint ez szokás. Meszlényi lovai nagy utat tettek meg ma, pihenniük kell. A postamester jó lovakat tartott, amelyek pihenten indultak a legközelebbi

postaállomásig, ahol az utas ismét lovakat cserélt. Persze, ennek megvolt az ára. Másképpen nem lehetett utazni Magyarországon akkor, ámbár máshol sem. Talán csak Esterházy engedhette meg magának, hogy mindég a saját lovait hajtsa, mert a birtoka olyan óriási volt, hogy a pannonvidéktől egészen a nyugati határig a maga birtokán, a maga lovait cserélgethette.

Ez a postamester itt a Tisza-Duna közén barátságos, előzékeny ember, Meszlényit ismerősen fogadta. Betessékelte Encellát a postaállomás étkezőrészébe. Ez lényegesen jobban festett, mint a kocsma ivója. Tisztes külsejű nők fogadták a vendégeket, a postamester felesége és lánya. Összevillant a tekintetük, amikor Encellát meglátták. A rövid vacsora után készülődtek az útra. Holdas éjszaka, de a batáron jobbról-balról van két gyertya, csinos kis üvegházikóban, ha kell, meggyújtják. Utol kell érniük Kissingent. Meszlényi megkérdezte a postamestert, és az úgy látszik, nem volt megfizetve, nyugodtan elmondta, hogy itt járt a báró uzsonnatájon. Nagyon sietett, még veszekedett is, hogy nem fogják át gyorsan a lovakat.

– Egyedül volt? – kérdezte Meszlényi óvatosan.

– Nem, a barátjával. Gondolom, az lehetett, mert suttogtak együtt.

– Fiatalember?

– Fiatal. Olyan fodros fejű, külhoni ruházatú. Az ördög tudja, hogy kiféle.

A kisfiút bizonyára bent hagyták a határban – gondolta Meszlényi –, ha látta volna a postamester, arról is beszélne. Nagy tért nyertek előttük. Rossz még rágondolni is, hogy a révészt megfizették, és az orruk elől vitte el a kompot. Ott a hátuk mögött a sok várakozó kocsival, mindenféle utassal, könnyű lett volna elfogni Kissingent. A férfiak segítettek volna, egyben tanúi a gaztettnek. Legyintett, Kár ezen töprengeni, nem hátra kell nézni, hanem előre. Meszlényi kocsisa érzékenyen búcsúzott tőlük. Itt pihen néhány órát a lovakkal, aztán hazafelé indul. Jó utat kívánt, látszott a szemén, hogy még mást is mondana, de szűkszavú volt, csak némán, hálásan és hosszan rázta meg a gazdája kezét, amint az odanyújtotta neki. Hogy visszajött az udvarról, Meszlényi megdöbbent Encella sápadt arcát látva. Kísérteties volt a gyertya sárga fényében, és mégis valami furcsa boldogság áradt róla. Remegő kézzel nyújtott Meszlényinek egy darabka papírt.

– A postamester felesége adta nekem. Esküt kellett rá tennem, senkinek nem mondom meg, hogy került hozzám. Valaki rábízta ezt az üzenetet, és részletesen megmagyarázta, hogy kinek adja. Az a valaki ismer engem, legalábbis látásból.

Meszlényi azt várta, hogy ismét Andriska nagy kerek betűivel találkozik. Ezt a levelet azonban felnőtt ember írta. Ez állt a papíron:

A kisfia jól van. Vigyázok rá. Pestre megyünk.

Szótlanul meredtek egymásra. Ki ez a titokzatos levélíró, aki megnyugtat, bátorít, irányít?

4.
Kissingen gyorsabb

Pest elég bánatos városka volt. A háború nyomai nem tűntek el, a lakosok hol a német, hol a török elől menekültek, és vagy elpusztultak, vagy nem támadt kedvük visszatérni egykori otthonuk sivár helyére. Új alig épült, alacsony, földszintes házak húzódtak a nagy városárok mentén; a Duna-part közelében valami balga reménykedés néhány szép házzal próbálkozott városias külsőt kölcsönözni a lapos falunak. Ezek árván álldogáltak ott, talán még féltek is a nagy víztől, amelyet nem szorított épített part közé az előrelátás vagy a józan ész. A másik oldalon, Budán, a csodálatos gót és reneszánsz palota helyére egyszerű, vidékies barokk kastélyt emeltek a nagy ostrom után, a polgárvárosban több ház is épült, hivatalok, nevelőintézetek és börtönök hajlékául. Ezen a környéken akadt néhány ügyes kezű iparos, jólesett látni a mesterséget jelző, kifényesített, festett vagy művészien kovácsolt cégéreket. Meszlényiék a Hatvani kapu környékén szálltak meg, egy ritka jóhírű fogadóban. Három aranyalma – persze nem aranyból – függött az ajtó fölött, de maga a fogadós sem tudta megmondani, hogy miért éppen alma és nem más jelzi a fogadót, hiszen szomorú lenne, ha ott csak almát adnának enni. A fogadósné bevezette Encellát a szobájába, csinos helyiség volt, szép diófa ággyal, csipkefüggönyökkel, hímzett virágos szőnyeggel az ágy előtt és ugyancsak virágos, parányi mosdótállal a lecsukható fedelű, barna szekrénykében. Finom fogadó volt ez, mert csengőhúzó is lógott a falon; a fogadósné büszkén mutatta. Meszlényi nagyon szépen megkérte Encellát, próbáljon aludni, és a több napos hosszú út után, kocsiban töltött éjszakákon át végre pihenje ki magát. Encella szívesen megtette volna, hogy teljesítse a férfi kívánságát, de az izgalom ott remegett a szívében. Az úton elvesztették Kissingen nyomát. Hol járhatnak most, hol van Andriska? A titokzatos üzenetküldő Pestre készült. Itt kellene vele találkozni végre, megismerni. Azt kell hinnie, hogy jó szíve van. Ha beszélhetne vele Andrisról, vagy általa visszakaphatná a fiát... Nem volt türelme lefeküdni, járt le-föl a szobában, szinte eszelősen várva a harmadik üzenetet.

Az utazóbatárt a fogadó udvarán helyezték el. Szerencsére volt ott istálló is, mert az utazó fiatalemberek többnyire lovon jártak. Miska beköthette oda a lovát. Aztán átsietett a Hatvani utcán a Kígyó utcába. Ott volt a postakocsi állomás, híreket akart szerezni. Nem került nagy fáradságába, hogy kivallassa a postakocsisokat meg a fullajtárjaikat. Kissingenék itt már nem titkolták kilétüket, és nem pénzelték le a személyzetet.

Amint Miska kilépett a postaház udvaráról, összeütközött egy fiatal úrral. Arc arc mellett gyanakodva sandítottak egymásra, Miska megállapította, hogy a fiatalembernek rózsaillata van, a haja pedig gyönyörű fehérre púderezve, kacéran bújik elő a kis háromszögletű fekete kalap alól. A másikat mintha kínosan érintette volna a találkozás, vagy csak a lába érezte meg Miska csizmáját. Eltelt egy perc, amíg megszólalt:

– Kegyed ugyebár Meszlényi úr szolgálatában áll?

– Teljes szívvel – felelt Miska, nem tetszett neki ez a fickó, de miért ne mondja meg az igazat. – Teljes szívvel ismételte.

– Annál jobb – felelt lelkesen a zöld ruhás –, így a segítségemre lesz.

– Az a kérdés, miről van szó.

A fiatalember szép, halványzöld posztókabátja belső zsebébe nyúlt, kihúzott egy összehajtogatott rózsaszín papírdarabot, amely éppen olyan illatos volt, mint ő.

– Nekem nagyon sietős a dolgom. Nincs rá időm, hogy elszaladjak a Három Aranyalmába. Ezt a levelet tessék átadni annak a hölgynek, aki Meszlényi úrral utazik.

– Mi az istennyila ez! – kiáltott fel Miska.

Választ azonban nem kapott. A szép fiatalember térdig érő, zöld kamáslis, csatos cipős lábát buzgón szedve tovatűnt, azaz igyekezett tovatűnni. Azt is mondhatnánk, hogy elfutott. Miska már csak annyit látott, majdnem megütötte a guta, hogy egy zöld hintó, az a bizonyos aranycirádás, fordul ki a postaház udvaráról. A zöld ruhás fiatalember fölpattant rá, a kocsis kihajtott a Nagy Országútra. A lovak vágtában mentek. Miska abbahagyta a káromkodást. Futni kezdett, minden dühét beleadta a futásba, de sok ember járt az utcán, akadályozták, kerülgetni kellett őket, a zöld batár kocsisa pedig veszettül hajtott.

Végigdübörgött a Nagy Országúton, le egyenesen a Duna felé. Miska elsápadt a dühtől, nem bírta utolérni a batárt. Négy ló az négy ló, ő meg csak egy ember. Itt voltak az orra előtt, de mit tudott volna tenni? Csak azt az egyet, hogy fölugrik a lépcsőre, kirántja a batár ajtaját, kiemeli Andriskát. Ott kellett, hogy legyen, különben nem menekültek volna ilyen gyorsan, sem a batár, sem a zöld ruhás fiatalúr.

Megfordult, izzadtan, csüggedten megindult a Hatvani kapu felé. Lassan ballagott, mert viszolygott attól, hogy a gazdájának és szegény Encellának elmondja a találkozást. Majd nagyon megijedt. Nem tudta, hova tette a rózsaszín levelet, amikor bevetette magát az üldözésbe. Kezdett kétségbe esni, mikor eszébe ötlött, hogy a süvegébe tette. Boldogan kapta kézbe. A szagos levél megvigasztalta. Most már erőre kapott, igyekezett, hogy minél előbb megtudja Encellától, mi van a levélben.

Encella egyedül ült a szobájában, lélektelen tekintettel nézett ki az ablakon, Miska szíve megsajdult. Szegény, ő is a zöld batárt várja. Átnyújtotta a levelet.

Encella lázasan kapott utána. Érezte, hogy újabb üzenet. Szétnyitotta az összehajtogatott papírt. Csak egy sor volt:

Bécsbe menünk. Törpekirály.

Megragadta Miska kezét.

– Hol kaptad ezt? Ki adta? Ki hozta? Miska elmondta, hol találkozott, és miképpen végződött a találkozás a zöld ruhás fiatalúrral. Encella leült, maga elé nézett.

– A törpekirály... Ki lehet ez az ember? Miért tesz jót velem, és miért van azzal a gonosz emberrel? Érted ezt te?

Miska általában büszke volt az eszére, most azonban meg kellett csóválnia a fejét.

– Ezt még én sem értem. Mert ha tisztességes ember, miért van a báróval? Ha segíteni akar rajtunk, miért nem hozta el Andriskát? És ha tudta, mert tudnia kellett, hogy mi a Három Aranyalmában vagyunk, miért nem jött el ide, és miért nem beszélt?

Encella sápadt arcán bús mosoly derengett.

– Én értem, Miska. Ez az ember éppen úgy foglya Kissingennek, mint én. Nem cselekedhetik szabadon, megvan rá az oka.

Amikor hazajött Meszlényi, az ablaknál találta.

Megértette Encella kérdő, szorongó tekintetét. Fél, hogy ő feladja a küzdelmet. Ez volt a harmadik kudarc. Harmadszor hagyta el őket Kissingen. Túljárt az eszükön? Jobbak a lovai? A sors neki kedvez? Nehéz lenne minderre válaszolni. A lényeg az, hogy ismét nem sikerült utolérni és legyőzni. Encella a maga büszkeségében és szerénységében – e két erény gyakran keveredik – egy jajszó nélkül fogadná, ha Meszlényi abbahagyja a hajszát. Nem szólhat, nem könyöröghet, ez ellenkezik a természetével, de még mezítláb is követi a kisfia nyomát.

Meszlényi megfogta Encella kezét, elhúzta az ablaktól. Rabja lett az ablaknak, állandóan az utcát nézte: megtörténik a csoda. A kisfia jön felé. A férfi gyöngéden leültette az asszonyt.

– Pihennie kell. Gondolom, egy napot eltékozoltunk a hajszából. Mindnyájunknak aludni kell. Egy éjszakai jó alvás után folytathatjuk. Van kedve Bécsbe jönni?

Encella felszabadultan sóhajtott. Tehát nincs vége! Gyakorlatlan mosoly futott át az arcán. Hogyan is hihette erről az emberről, hogy meghátrál?

– Természetesen.

– Nem fél a császárnőtől?

– Nagyon félek, de bízom a szerencsémben, ami magához vezetett. Ott sem hagy el. Kikerüljük a császárnőt és az ismerősöket. Különben is hat év sok idő. Hat évvel ezelőtt szöktem meg. Azóta megöregedtem. Senki sem ismer meg.

Eltűnt a szeméből a szorongás, a néma kérdés. Nemcsak a tekintete, az egész asszony ragyogott. Itt van a segítség, mehet a fia után.

Egy nap előnyük van – gondolta Meszlényi. – A zöld batár már elhagyta Budát, a bécsi úton robog.

A zöld batár lerobogott a Duna-partra, tovább csattogott és dobogott a hajóhídon, majd heves ostorpattogás közben kikapaszkodtak a lovak a homokos partra. Megérkeztek Budára. Kissingen nagyot nyelt, mintha az izgalmát akarná lenyelni, és ezzel véget vetne a küzdelemnek. Szerette az izgalmakat, kereste is az életben, nőknél, kártyában, párbajban, de most egy időre, legalább egy-két órára pihenni akart.

A kocsi befordult egy csendes, keskeny utcába, amely olyan szegény volt, hogy csak az egyik felére jutott házsor, a másik felén egyetlen hombárféle formátlan építmény látszott, azon túl jól megművelt szőlők, majd nagy gyümölcsfák. Ezt a tájat Rózsadombnak nevezték, mióta a szent életű török, Gül Baba itt lakott, és rózsákat meg embereket nevelt.

A kocsis megrántotta a gyeplőt, biztosította, majd leugrott, otthonos mozdulattal kinyitotta a hombár ajtaját, amely eddig nem árulta el, hogy ajtó és nem deszkafal. Behajtottak a félhomályos helyiségbe, menekülő egereket riasztva fel, és megállás nélkül kigördültek a szemköztös falon, az is fából volt, és engedelmesen kinyílt előttük.

– Ezt jól kitaláltad – szólt elismerően a zöld ruhás fiatalember.

Kissingen megvetéssel fogadta a dicséretet. Ez csak egy ötlet a nagy tervben. És ez a búvóhely szerepelt már más játékaiban is.

– Nagyon érdekes – mozdult meg Andriska. Kettejük közt ült, és félálomból neszeit fel –, házban kocsikázunk.

– Nem sokáig – biztatta Kissingen, meghúzta a kisfiú fülét.

Krisztián aggódva pillantott feléjük. Megszerette a gyereket, féltette a bárótól, és attól is tartott, hogy elárulja az érzéseit. A kocsi két sor szőlő között haladt, egy jól gondozott úton, ami házhoz vezetett. Nem volt afféle pompás kastély, mint a báró nyírségi rezidenciája, de arra a célra, amire neki

kellett, kitűnően megfelelt. Két apró ablakával, zsúptetejével az utca másik feléről vincellérlakásnak látszott. Alapjában véve az is volt, amikor Kissingen nem szállt meg itt, valamelyik sötét tevékenységét leplezve. Egy fiatal asszony jött eléjük, csinos arcú, városian öltözött. Kissingen rábízta Andriskát. Fürdéssé meg, és öltöztesse fel a nemrég vásárolt új ruhákba. A fiatal nő magától értetődően vette a parancsot. Gyakorlata volt már a báró parancsaiban, nem lepődött meg. Kézen fogta a kisfiút, bementek a házba. A többiek is követték. Bent egészen más volt minden, mint amit kívülről mutatott a szegény házacska. A meszelt falakon szőnyegek, a padlón is pompás perzsák, kényelmes nagy török kerevetek, szemben a magasan fekvő rácsos ablakkal.

– Egy napot itt töltünk – mondta Kissingen –, akár tudják, akár nem tudják, hová megyünk. Magunk elé eresztjük őket, ha netalán Bécs felé vennék az útjukat.

– Számíthatsz rá. Arra veszik.

A báró végigvetette magát a kereveten, a feje alá egy párnát gyűrt.

– Az az asszony nem mer Bécsbe jönni. Ott nevelkedett, megismerhetik. A császárnő spiclijei elkaphatják a szoknyáját. Ezt persze csak úgy mondom, ha valahonnan megtudta volna, hova készülünk.

Derűsen pillantott Krisztiánra. Az morcosán nézett maga elé.

– Az az asszony a pokol fenekére is elmegy a kisfiáért. Amikor a kastélyodban voltam és követnem kellett őket, hallottam, hogyan beszélnek egymással. Ez nem az anya és a gyermek kapcsolata, ez olyan, mint egy mély barátság. Amint tőled hallottam, annak az asszonynak nincs senkije az égvilágon a gyerekén kívül. Ez mindene.

Kissingen legyintett.

– Szeretnék egyet aludni. Ne töltsük az időt érzelmes vitákkal. Elsősorban ettől az átkozott batártól kell megszabadulnunk. Feltűnő, sajnos induláskor nem jutott eszembe a színe meg az átkozott sok cifraság rajta, éjszaka volt. De amikor kivirradt és megláttam, elfogott a méreg. Szerencsére ott a hombárban van egy másik, bánatos külsejű, sötétlila, özvegyasszonyoknak való batár, majd azzal megyünk tovább. Te is lefekhetsz...

Egy keskeny faajtóra mutatott, éppen hogy az ember befért rajta, de a szoba, amelybe vezetett, ismét olyan kényelmes és pompás volt, mint az első helyiség. A fiatal nő jóval később ide hozta be Andriskát. Kifogástalan kis rokokó lovaggá alakították. Mályvaszínű, harangos aljú kabátkát kapott, térdnadrágot, csipkés nyakkendőt, hímzett mellényt meg kicsi kardot is aranyos zsinórral a derekára kötve, hogy baloldalt feltartsa a kabátot. A cipője és kalapja olyan volt, mint a Krisztiáné.

– Miért megyünk Bécsbe? – kérdezte a kisfiú. – Ezt mondd meg nekem – kiáltott Krisztiánra határozottan –, és azt is, mire jó ez a ruha!...

– Hát a törpekirály hívott, ott vár ránk.

– Hazudozol te – mondta Andriska búsan –, nincs is törpekirály. Már mennyit mentünk mindenfelé. Éjszaka is volt, mégse mutattad meg nekem – átnyúlt az asztalon, hogy szemben ültek egymással, megfogta Krisztián kezét. – Én a törpekirály miatt jöttem el, de ha ő nincs sehol, hazamegyek. Te hazudozol, de azért szeretlek. Ugye, visszaviszel édesanyámhoz?

– Vissza – felelt Krisztián, nem nézett szembe a kisfiúval –, ezt megígérem neked. Ha belekékülök is, visszaviszlek. Csak éljek.

A fiatalasszony jött be a szobába, abroszt terített az asztalra, edényeket hozott és ennivalót. A kisfiú nem nagyon akart enni, a sok altató, amelyet az úton belédiktáltak, elvette az étvágyát. Krisztián mókázott, a kenyérből kis katonákat csinált, a mártást fölkente az arcára, mintha bajusza lenne, az asztalkendőből nyulacskát formázott; addig bolondozott, míg el nem érte, hogy Andriska elmosolyodjék. Később még kérdezett valamit:

– Csakugyan meg tudsz kékülni?

5.
Könyvek és álmok

– Ezt irigylem tőled, bátyámuram.

Meszlényi egy fordulattal körülnézett a nagyteremben. A háznak a felét foglalta el az első emeleten a könyvtár. A falakat faburkolat borította, azon állványok sorakoztak a mennyezettől a padlóig, mind megrakva könyvvel. Az egyik fal már megtelt, a másik kettő várakozott a könyvekre. A negyedik fal ívek közé komponált ablakain ömlött be a tavaszi napfény. A könyvek gerincén megcsillantak az aranybetűk.

– Még nincs elég könyvem – mosolygott Orczy Lőrinc –, de ezzel is úgy vagyok, mint a házzal. Remélem, hogy a polcok megtelnek, lesz itt magyar könyv is, és abban is bízom, hogy Pest hozzánő a házamhoz.

– Pompás ház.

– Gúnyolnak vele. Azt mondják, megbolondultam, hogy Velencébe vagy spanyol nagyvárosba való, romantikus házat építtetek a pesti vályogházak meg öreg, dohos kőházak közé. De én hiszek benne, hogy az emberek észre térnek, a menekültek hazajönnek, megindul az élet, a kereskedelem, a munka. A nemesemberek, főurak is hazajönnek Pestre. Kötelességük, hogy itt házakat építsenek. Végre is már nem háborúzunk. A törököt kivertük – keserűen bólintott –, Rákóczit is. Béke van.

– Szomorú béke. Az embernek az az érzése, ez a város nem képes feléledni. A sok harc alatt az élet elmenekült innen, minden megdermedt. Bánat szaga van a városnak. Úgy hat rám, mintha éppen most lett volna egy nagy temetés.

Orczy megrázta a fejét.

– Fiatalemberhez nem illik a reménytelenség. Látod, én öreg vagyok, és mégis hiszek benne, hogy a város felépül. A tudomány és művészet fellegvára lesz! Ezzel a házzal bizonyítom, amit hiszek.

– Gyönyörű ház – ismerte el Meszlényi – nincs más jelzőm a könyvtárra sem: gyönyörű. Az előbb megnéztem néhány könyvet, Ronsard, Montaigne, Racine, Corneille. Ezek után a szenvedélyes és mégis szertartásos drámák után pedig Villon, a tragikus csirkefogó következik a sorban. Itt a legjobb franciák, a modernek, Rousseau, Diderot, Voltaire, Beaumarchais, őt nagyon kedvelem, szellemes, szemtelen, szikrázik a tehetségtől.

– Összegyűjtöttem itt több kisebb iratot, amelyben ellenségeinek válaszol, olyat is, amelyikben megvédi nemesi származását, bár úgy tudom, ő adta önmagának a nemességet – nevetett. – Ezek bájos dolgok. De nézd csak, itt van mindaz, amit az *Enciklopédia* szerzői D'Alembert, Diderot, Turgot

szakkönyvekben, pamfletben írtak. Nagy, széles világ ez, tág horizont. És itt van egy kötete az *Enciklopédiá*nak. Jó pár ezrest adtam érte. Ez jellegzetesen francia dolog. A király ellenzi, az egyház ellenzi, a könyv tilos, de mégis megjelenik.

– Igen – bólintott Meszlényi –, és újjá fogja alakítani a világot.

– Hát bizony, kedvesem, nagyon szükséges, hogy ez megtörténjék. A világ ostoba és ósdi. Engem lázadónak tartanak, mert jól bánok a jobbágyaimmal. Dehogy vagyok én lázadó, csak embereknek tartom őket, és félek egy új Dózsától...

Meszlényi tovább nézegette a könyveket, gyengéden emelt ki egyet-egyet a sorból.

– Ó, hát itt vannak a latinok is. Éppen a kedvencemet találtam.

Orczy érdeklődve pillantott rá.

– No, ugyan ki a kedvenced?

– Propertius.

Orczy bólintott, elismerés volt abban, és kis sajnálkozás.

– Éppen ő?... Ez a kései latin. Ideges, mint egy mai nervőz dáma, borúlátó, zaklatott, tragikus... – néhány pillanatra csend lett. – Volt valami nagy bánatod, hogy annak az allegóriáját találod meg Propertiusban?

– Egyénileg semmi okom a bánatra. De bánatos vagyok, urambátyám, mert magyar vagyok. Reménytelen, értelmetlenül lusta és felháborítóan agyondolgoztatott emberek közt élek. Ennek meg kell változnia. A múlt és a jelen egyformán sötét.

– Igazad van. Itt sürgősen cselekedni kell. Elsősorban, hogy a jó, értékes elmék ne zárják magukba gondolataikat, próbálják továbbadni a népnek.

– A népnek? Hiszen olvasni sem tud.

– Meg kell tanítani. Eszes nép ez, jó nép ez, csak elhagyatott, magára maradt. Látod, egyedül ők őrzik a magyar nyelvet. Mi latinul, németül meg franciául beszélünk. A pesti polgárság sem magyar, ők az osztrák kultúrában nőttek fel. Az arisztokraták pedig francia kultúrában.

– De urambátyám magyar verset írt.

Orczy kedves, telt arca elpirult, mint egy fiatal lányé.

– Hát bizony, ezt megtettem, bár nem vagyok valami nagy talentum, de bizonyítanom kellett, hogy a magyar nyelv alkalmas az irodalmi művészet minden ágára. Ezt még Bécsben írtam, tudod, akkor jó barátságban voltam a testőrökkel, és nekik is hasznukra vált, hogy kedvet kapjanak a magyar írásra.

– Nekem megvan a *Szegény paraszt néphez* című verse is urambátyámnak, amelyért annyi támadás érte.

– Azám! Nem lep meg téged, Gábor, hogy az emberek milyen ostobák? Főleg az okos emberek. Azt mondták, támadom a mai rendet. Nem vesztem én

meg, hogy támadjam, a jobbágyaimból élek. De azt akarom, hogy ne legyen lelkifurdalásom, azt akarom, hogy ezek a szegény magyarok emberhez méltó életet éljenek, ne kínlódjanak szegénységben, ne dolgozzák magukat halálra, és öreg korukra is meglegyen nemcsak a betevő falat, hanem a betevő hús meg más egyéb.

– Én a magam kis körében, urambátyám elveit vallom, és aszerint cselekszem is. Nálam otthon a földeken nincs panasz.

Orczy elgondolkozva rakosgatta a könyveket. Másról akart beszélni.

– De nézzed, itt van Európa, ami Európában érték, nézd csak, Dante és Tasso, Petrarca, és itt vannak a spanyol regények, a spanyol hősi kalandok. És Cervantes, akit nagyon szeretek, ez a legszomorúbb humorista.

Meszlényi tudta, hogy Orczy el akarja terelni magáról a figyelmét, de ő nem hagyta.

– Min dolgozik most urambátyám? Tudom, hogy szellemi munka nélkül nem élhet. Orczy csúfondárosan mosolygott.

– Ha megmondom, hogy most mivel foglalkozom, azaz foglalkoznék, ha hozzájuthatnék... Megtudtam, hogy II. Katalin, a szép és okos cárnő, mert szükségesnek tartja, hogy új törvényekkel könnyítsen a nép terhén, új törvénykönyv megalkotásán munkálkodik. Ez az asszony nyugatról származott oda, Zerbst-Anhalt nagyhercegnő. Jobban látta, mi van abban az országban, mint azok, akik ott születtek. Haladó szellemű asszony.

– Hát bizony, nagyon haladó – nevetett Meszlényi. – Amikor megunta férje zsarnokságát, hűséges Orloffjaival kivégeztette a cárt. Csak úgy, minden ceremónia nélkül.

– Ez így igaz, ahogy mondod. Mégis, csodálom ezt az asszonyt, mert okos, és jót akart a népének. Ezt a könyvet akarom lefordítani.

– És gondolja, urambátyám, hogy ha lefordítja II. Katalin törvényeit, abból a másik hölgyuralkodó is tanul?

– Magyarra fordítom, nem németre – vont vállat Orczy –, annyira optimista nem vagyok, hogy Mária Teréziának ajánljam a munkámat.

– A Habsburgok nem könnyen tanulnak.

– Pedig a Rákóczi szabadságharcból tanulhattak volna.

– Ugyan mit? Ők győztek.

– Bizonyos jelekből úgy tetszik, hogy a trónörökösnek, akiből majdan II. József lesz, van hajlama a tanulásra.

– A szabadkőművesek közt mit tanulna?

– Új eszméket, felvilágosodást, emberséget.

– Ha az a bizonyos szövetkezés éppen ezeket tűzte ki célul. A szabadkőműves páholyok azonban hatása alatt állnak a nemzeti tulajdonságaiknak. Nemzeti adottságaik pedig döntőek. Egyik szövetkezés

sem hasonlít a másikhoz, ha nem ugyanabban az országban van. Persze, a külső formaságok, a teátrális eskü, az eszközök szimbóluma egy forma mindenütt. Én is voltam köztük, a ceremóniákat nevetségesnek tartottam. Olyanok voltak, mint a kisfiúk, amint felnőttesdit játszanak. Az eszmét nem lehet kézzelfoghatóan jelképezni. A vakolókanál és kőműveskötény a főrangú urakon nevetést váltott ki belőlem. Az az átkozott humoros természetem követelte a szakítást.

– Nem voltam köztük és nem is vágyakoztam közéjük, bár sok nemes eszméjükről és jótettükről hallottam. Orczy mosolyogva nézett Meszlényire.

– Mindezeket megőrizheted és gyakorolhatod kanál és kötény nélkül is.

– Hát igen, urambátyám is cselekszik, tudom, hogy küzd a nép jobb sorsáért. Hallottam a nagy tervéről.

– Erre a házra gondolsz? Hát van benne valami, hogy nagy terv, csak sikerüljön is. Fölépítettem ezt a palotát ide, amint már az előbb is mondtam, a vályogházak és az immár omladékony, öreg polgárházak közé. Pest az ország fővárosa, nem lehet olyan, mint egy elhagyott, pusztuló fészek. Nem szabad abba belenyugodni, hogy ez a sok harc eredménye. A törököket, hála Istennek, már elvitte az ördög. Bejártam Európát, kódorogtam még Kisázsiában is, de ilyen szép fekvésű várost talán csak egyet láttam, Nápolyt. És ezt a helyet elhagyták a lakói, máshol keresték a boldogulásukat! Nézd csak meg, Komárom hogyan virágzik, milyen gazdag, milyen élénk a kereskedelme, van kulturális élete. Külföldi újságok jönnek oda, színház, hangverseny, kávéház, mint Párizsban; fontos állomása a nemzetközi folyónak, a Dunának, holott Pestnek kellene annak lennie. Itt minden kínálkozik egy főváros számára, síkság, festői hegyek, bájos sziget a Dunán, csak éppen az emberek és az akarat hiányzik hozzá. Nos, hát felépítettem ezt a házat, és palotának építtettem, hogy azok, akik hasonló körülmények közt élnek, mint én, sértve érezzék magukat hiúságukban, és nekiugorjanak Pesten palotát emelni, különbet, mint az enyém. Ha a gazdag urak ideköltöznek, megindul az élet, mert lesz, aki fizet és dolgoztat. A polgárok is visszatérnek. No lásd csak, ezért van itt ez a ház márványoszlopokkal, boltívekkel és freskókkal. Sok szegény embernek adtam vele munkát.

– Hallottam, még urambátyám más terveiről is. Orczy egy nagy, reneszánsz stílusú, faragott székbe ültette Meszlényit, és ő maga szemben foglalt vele helyet.

– Hát vanni van, terv az mindig bőven van a fejemben. Gondolok én arra is, hogy ha már lesznek paloták, legyenek szalonok is, amelyekben nemcsak tereiére folyik, hanem értékes, magvas társalgás. Gondolj csak a párizsi nagy szalonokra, ahol az enciklopédisták találkoznak, és vitatják meg a nagy mű

részleteit. Vagy gondolj Bécsre, ha összeültünk a magyar testőrökkel, mennyi nagy eszme és sok kedves ötlet került terítékre.

– Ó, igen – élénkült fel Meszlényi –, milyen jól mulattunk a három B-vel: Bessenyeivel, Báróczival és Barcsayval, pompás koponya mind a három!...

– Miért hagytad ott őket? – hajol közel Orczy Meszlényihez.

– Nem őket hagytam el, bátyámuram, Bécset hagytam el. Kellemes, mulatságos, szórakoztató volt az élet, de osztrákok közt voltam, már kezdtem németül álmodni. Megijedtem! Hát nem vagyok magyar? A nagyszüleimre gondoltam, akik száműzetésben haltak meg, egy kietlen, idegen tenger partján. De ne rólam beszéljünk, a sok nagy terv izgat, amit urambátyám forgat a fejében.

– Ez szövevényes dolog. Túl merész gondolat, de meg lehet valósítani – szinte suttogva mondta ki – a Tisza! Ugye, értesz engem?

– De mennyire! – kiáltott fel Meszlényi. – Most a legutóbbi utamon ott jöttem át a lápokon, mocsarakon, kiöntéseken keresztül egy nyomorult sárúton, amely, ha romlik az idő, járhatatlanná válik. De nemcsak az, hogy ha elindulunk, el is érjük a célunkat... Borzasztó látni a sok ezer ölnyire terjedő drága földet, amely csak arra jó, hogy iszappá váljon, sást, füzeket, halat, békát, rettenetes mennyiségű szúnyogot termeljen. Nem vagyunk olyan gazdagok, hogy ezeket a földeket továbbra is mocsárnak hagyjuk.

– Lelkemből beszélsz. A Tiszát új mederbe kell szorítani. A kanyargós hajlatokat átvágni, gátakat építeni, hogy megfékezzük az árvizet. Egy kisebb ország területe fulladozik a mocsárban, amelyből nyugaton a szorgalmas németalföldiek paradicsomot varázsolnának. Dehogy varázsolnák, dolgoznának. Nem varázslat, hanem munka.

Fölpattant a helyéről, gyors léptekkel vezette le az izgalmát.

– Szorgos ez a nép, dolgozni is akar, tud is dolgozni, ha megtanítjuk az ésszerű munkára, ha eredménye lesz a munkának, ha földet kap hozzá. És ha a munka gyümölcse az övé marad! – Orczy visszajött Meszlényihez, leült mellé, a szavait kísérve ütögette a szék faragott karfáját.

– Mióta mondom ezt! Mióta beszélek róla! Bolondnak tartanak. Minden úgy jó, ahogy van. Az az őrjítő, hogy ezt nemcsak Bécsben mondják, hanem a tulajdon fajtám kiváltságosai is így vélekednek. Ezek az urak a királynő szája íze szerint beszélnek. Minden úgy jó, ahogy van. Magyarországnak nem szabad felemelkednie, mert ha jól megy a sora, lázadó gondolatai támadnak. Amíg szegény és reszket a kenyérért, az urai kezükben tartják. Bécsnek úgy jó, ha Magyarország parasztország marad, jobbágyország, tudatlan, agyondolgoztatott, megfélemlített!...

Orczy fölkelt, végigsétált a termen, és hogy Meszlényi is fölállt, belékarolt. Most együtt barangoltak a pompás bútorok, remek könyvek közt, fejük fölött a

felhőhabos mennyezeten a görög mitológia boldog, könnyelmű isteneivel és a szegény haza bús gondjaival.

Meszlényi tele volt gondolattal. Jólesett ezzel a nála idősebb férfival együtt lenni. Mintha az apjával beszélne, akit nem ismert, de gyerekfővel elképzelt magának. Egy kósza gondolat majdnem elkapta. El kellene mondania az utazásának történetét, hová indul, kivel megy és miért? De férfiak közt, ha adnak a becsületükre, nem szokás nőkről beszélni. Encella titkát nem tárhatta fel, bár Orczy megőrizné. Pedig jó lett volna kitárulkozni, elmondani mindent, arról, ami most betöltötte az életét. Azzal is vádolta magát, hogy nem a részvét hajtotta bele a hajszába, hanem a küzdelem és a kaland vágya, ami kigyulladt benne, aminek költőien lovagi tett lenne a neve, a pusztán töltött csendes évek után.

Orczy megértené. Ez a kis ember több emberből van összetéve. Gazdag egyéniség. Látva gömbölyded termetét, mosolygó, piros arcát, jómódú városi polgárnak hitte volna, holott huszonegy éves kora óta katona, vakmerőn részt vállalt abban a lovasrohamban, amellyel Hadik megrémítette Berlint; hosszú évekig alvezére volt a híres generálisnak, Bécsben lelke a társaságoknak, szellemes, gunyoros társalgó. Legalább négy nyelven beszél, kedveli a muzsikát, és ez a szoba, amelyben most a pompás, intarziás padlón lépkednek, bizonyítja, hogy magas színvonalú értője minden művészetnek. És emellett neki (aki távol élt a szüleitől, egy száraz, rideg, becsületes nagybácsi oltalmában gyerekeskedett) Orczy apát, testvért, tanítót jelent. De hát mégsem mer Encelláról beszélni. Hogyan fogadná az asszony, ha kiadná a titkát? Kétségtelen, hogy a történet, amelyben több előkelő név szerepel, eljutna a királynőig...

– No és mi dologban jársz itt? – kérdezte Orczy, mintha átvette volna Meszlényi gondolatát.

– Nehéz erről beszélni – sóhajtott fel. Orczy megveregette a vállát.

– Jó, jó, hát hallgass, szép dolog az, ha az ember asszonyról hallgat.

– Miből gondolod, bátyám?

– Abból, hogy nem beszélsz az utad céljáról.

– Egy tiszteletreméltó hölgy titkát őrzöm. Orczy szélesen mosolygott.

– No, ugye igazam volt? Mert azt tudom, ha összeesküvést szítanál, engem hívnál elsőnek. Nevettek mind a ketten.

– Ha összeesküdnék, ki volna más, akire úgy rábízhatnám a titkomat, mint bátyámra.

– Tetszik nekem, hogy nem tudom belőled kiszedni ezt az asszonydolgot, de mérges is vagyok! – jót kacagott. – Hiába, ha az ember nagyvárosban él sokáig, mint én, pletykázó vénasszony lesz belőle.

– Urambátyám, ha őszinte lehetek, rohanva jövök. Magam is nehezen viselem a titkot. Orczy ekkor Meszlényi vállára tette a kezét.

– Hagyjuk hát a titkot. Na gyere, nézz szét a házban, még nem láttál mindent.

Amikor ideérkezett, Meszlényit a könyvtárszobába vezették, és az a méreteivel és gazdagságával elkápráztatta. Most tapasztalhatta, hogy minden méltó a könyvtárhoz. Volt itt kis ebédlő intim vendégeknek, nagy ebédlő erkéllyel, ahol a zenekar szól, de táncterem is, aztán több szalon, kecses rokokó bútorokkal, fehér és arany, halványkék és arany, rózsaszín és arany pompában. Márványlapú asztalkák és a falak mentén faragott lábú – többnyire firenzei munka – állványok, azok megrakva kínai és sevresi porcelánnal.

Külön folyosó vezetett e vendégszobákhoz. Orczy sok vendégre számíthatott, mert a szobák egymás mellett sorakoztak, mindnek külön előtere, bent négyoszlopos ágyak, bársony- és csipkefüggönyökkel, aszerint hogy nők vagy férfiak számára rendezték be. A földszinten büszkén mutatta meg a télikertet, amely a táncteremből nyílott, a párás üvegfalakon belül dús, különleges délszaki növények pompáztak. Meszlényi látott ilyent Párizsban, Bécsben, többet, de az elgondolkoztatta, hogy ebben az elhagyott, vidékies városban mi dolga lehet egy ilyen palotának?

– Csodálatos, bátyámuram! Tökéletes ízlés, összhangzóan divatos és gondolom, rettenetesen drága itt minden. Orczy szeme megcsillant.

– Jólesik, amit mondasz, bár tudom, azt gondolod, mire való itt ez a palota! – nagyot lélegzett. – Azért, édes öcsém, hogy megváltoztassa az életet. Azért, hogy legyen központja a gondolatoknak, azért, hogy példát mutasson, és azért is, erről ne felejtkezzünk meg, hogy jó néhány családnak felvirradt a napja ezzel az építkezéssel. Építőmester, téglát hordó szegény paraszt, finom kezű asztalosmester, kárpitos, varrónő, ács meg minek sorolnám még tovább, hiszen tudod, évekre megkereste ezzel a munkával a kenyerét. Ha a többiek (a magunkfajta, aki otthon pipázik meg szilvóriumozik az ámbituson) feljönnének ennek a szerencsétlen országnak a nyomorult fővárosába és megkezdenék itt az életet, az egy új korszakot indítana el. A távoli jövő is rám mosolygott bolondos álmaimban. Talán nem is bolondos álmok. Egy új horizont tágul itt ki, másfajta lélek a szellem és értelem dicsőségére.

A hangja elhalkult, zavartan pislogott.

– Ne haragudj, hogy itt szónoklok neked. Nagy öröm lenne a számomra, ha az én házam mellett elkezdenék építeni a tiédet is.

Ugyan, ki lakna benne? – kérdezte magától Meszlényi, amint meleg búcsúzkodás után végigment az elhagyott utcán. Egy-két zsúppal födött ház sorakozott, volt köztük egy zsindelyes is, jobb fajta, de az lakatlannak látszott, nem messze a Városháza épülete állott, szinte kísérteties magányban.

Alkonyodott, az ég ezüstzöld volt, s valami bánatos, álomszerű érzés szállta meg Meszlényit.

Ugyan, ki lakna benne?

– Szerencse, hogy ez a kisfiú okos. Föl tudom kelteni az érdeklődését és lekötni minduntalan valami újabb látnivalóval. Egy buta kölyökkel megőrülhetnék. Folyton az anyja után bőgne.

– Hol jártatok?

– Bementünk a városba a tőzsérek és a kufárok negyedébe. Nem is gondolnám, hogy mi mindent lehet itt venni. Életerős város ez a Komárom. Ha Pestben lenne ennyi üzleti szellem és kezdeményező kedv, mi minden lehetett volna már abból a városból! Vettem a gyereknek – mondta Krisztián mosolyogva – egy új ruhát. Az a kis vacak, amit Pesten szereztünk, nem elég ilyen hosszú útra. Mindent megkaptunk a boltban, amire a kis fickónak szüksége van. Felöltöztettem a finom posztó útiruhába, még egy kerek köpönyeget is kapott, amely betakarja teljesen, s a sarkát veri. Úgy fest, mintha egy spanyol rémdrámából lépne elő.

Krisztián felkacagott. Kissingen összevonta a szemöldökét, rosszallóan csóválta a fejét. A fogadóban ültek, az ebédlőhelyiségben egy üveg tokaji bor mellett.

– Elkapatod azt a gyereket.

– Elkapatom? Az ég szerelmére! Le kell kötnöm a figyelmét, hogy ne jusson eszébe a maga baja.

– Ugyan, mi a baja?

– Látszik, hogy téged még nem raboltak el az anyádtól, de ugyan kinek lett volna kedve hozzád?!

– Ne szemtelenkedj, és figyelmeztetlek, ne költsd a pénzt feleslegesen. Krisztián elvigyorodott.

– Mert kevés van belőle, ugye? Hm, megszakad a szívem, hogy mennyi gondod van. Csak a pénzzel ne hozakodj elő! Annyit csinálsz belőle, amennyit akarsz.

– Ezt csak ilyen felületes fickó mondhatja, mint te. Tudhatnád, hogy éppenséggel nem egyszerű dolog. Azok a bányák Verespataktól Szalatnáig húzódnak végig Erdélyen. – Előrehajolt, rákönyökölt az asztalra, hosszú finom ujjai a másik előtt mozogtak magyarázva. – Nekem is van bányám, saját tulajdonom, itt bányászhatok kedvemre, míg találok benne valamit, mert a rómaiak, aztán a magyar királyok, aztán az erdélyi fejedelmek jól kizsigerelték ezeket a bányákat. De azért nem kell kétségbe esni, mert a bécsi feljegyzések szerint évente átlag tizennégy mázsát hoztak ezek a bányák. Tiszta aranyat. A

bányatulajdonosoknak kötelességük hat tizedét a tiszta aranynak beadni a beváltó helyre, ezt megfizetik. Körülbelül két-háromszáz forinttal drágábban adja tovább az állam a nekünk fizetett árnál. Figyelj ide, ne dudorássz, mert ez komoly dolog. Krisztián felsóhajtott.

– Tudom, hogy milyen komoly.

– Nos hát azért mondtam, hogy takarékoskodj, mert az arany nem könnyen jön a zsebünkbe. Most a négy tized a termésből az enyém marad, és megvehetem a kisebb bányászok termését, azaz a termés négy tizedét. Na jó.

– Na jó – ismételte Krisztián –, na és milyen rossz, mert állandóan a nyakunk fölött libeg a kötél. Szinte látom a hurkot.

Kissingen fölényesen legyintett.

– Eddig még nem, de majd ezután. Én jöttem rá, gondolom én vagyok az egyetlen azon a vidéken, aki igazságtalannak tartottam, hogy a császár elvesz mindent, és hozzáfogtam a pénzcsináláshoz. Sok nem hamis pénzt vertem bele a gépekbe meg abba a két pofába, akik értették a módját és akiket meg kellett fizetnem, hogy hallgassanak. Ennek az országnak az aranypénze huszonhárom karátos, a nagyszájú Frigyes császár aranya csak huszonkettő, tehát ez jó pénz mindenütt és nem is hamis pénz, mert az anyaga valódi – vállat vont –, csak ne lenne vele annyi baj. Az osztrák pénzek széle recés, és nekem sok bajom volt, míg megfelelő szerszámot csináltunk, hogy az én pénzem is recés legyen. Persze, téged ezek a részletek nem érdekelnek.

– Engem egyéb részletek foglaltak le. Forgalomba hozni ezt a te aranyadat. És hálás lennék, ha nem untatnál azzal, hogy a forintnak recés a széle, mert azt jól tudom.

– Nem tudsz mindent – folytatta zavartalanul Kissingen. – A Kincstár egy font poraranyért fizet négyszáznegyvennégy forintot, viszont egy font poraranyból hétszázhúsz forint értékű aranypénzt lehet kiverni. Tehát ebből is láthatod, hogy nem nagy nyereséggel dolgozom, mert a gépekre, a mesterekre sok pénz elmegy, és pénzbe kerül a szállítása, azaz átlopása az őrizetvonalakon annak az aranynak, amelyet a bányászoktól veszek meg. Ebből láthatod, hogy nem húzok annyi hasznot a tulajdon aranyamból és a vett aranyból, mint a császárnő. És engem nem is lehet megbüntetni, mert Magyarországon több főúr veretett aranyat.

– Az a Magyarország már nincs meg, az még jóval Rákóczi előtt volt.

– Ha nincs, ha volt, nem változtat a dolgokon – szólt Krisztiánra türelmetlenül Kissingen. – Azért mondtam el neked, hogy kiverjem a fejedből a hóbortos álmokat.

– Az aranyat verheted, de a fejemet ne, az álmokat éppen nem.

Kissingen vállat vont.

– Mindenesetre; jó ha tudod, hogy takarékoskodni kell.

– Hol a kutyafülibe takarékoskodjam én? Minden számlát te fizetsz, és a máját téped a szerencsétlen fogadósnak meg boltosnak.

– Ha nem tépném, ők tépnék az enyémet. Szóval takarékoskodj, megmondom, a kisfiúra nem szabad annyit költeni, túl szép és drága ruhákat vettél, és a törökméz is teljesen felesleges volt, itt a fogadóban az ebédhez kap édességet.

– Egy nyomorult aszott almát! – Krisztián felpattant a helyéről. – Elhozattad velem az anyja mellől, állandóan félelemben és honvágyban él, nem tudja, mi lesz majd vele, és sajnálod tőle a törökmézet!

– Nagyon jó helyen van, világot lát. Az ilyen kis kölykök szeretik a változatosságot... – elhallgatott. – Figyelj csak, hogy hancúroznak az ablak alatt, hogy sikítozik a te boldogtalan gyermeked.

Krisztián nem válaszolt, fölkelt, hosszú léptekkel begyalogolta oda és vissza a szobát.

– Mit akarsz vele, mit akarsz tenni, meddig akarod magadnál tartani?

Kissingen elvigyorodott.

– Na látod, ez az, amit magam sem tudok. Mikor az a nő felfedezte a pincét, azonnal cselekednem kellett; akkor csak azt gondoltam, ha megfenyegetem, nyugton marad, s ott él tovább előttem a házban. De hát megfutamodott, és ez a mamlasz Meszlényi közbelépett. – Fölnézett Krisztiánra. – Mit gondolsz, volt ezek közt valami? El sem tudom képzelni, hogy ismerték egymást. Viszont azt sem tudom elképzelni, hogy akad ilyen bolond ember, aki megragadja az asszonyt meg a gyereket, és hajlandó velük nekifutni a világnak.

Kis csend támadt.

– Hát most láthatod, akad ilyen ember – mondta Krisztián nagyon komolyan. Kissingen gyanakodva fedezte fel a hangjában, hogy tiszteletet érez Meszlényi iránt.

Hallgatott néhány pillanatig, szüksége volt Krisztiánra, bár sokkal gyengébbek voltak a szálak, amelyekkel a fiatalembert magához fűzte, mint azt gondolta.

– Az előbb kérdeztem, meddig akarod folytatni az utat?

– Amíg olyan helyre nem érünk, ahol elrejtőzhetünk előlük.

– És ott meddig akarsz maradni?

– Amíg a megbízottaim minden nyomát eltakarítják a műhelynek, úgyhogy még csak egy szemernyi arany se legyen a porban. Aztán már mehet Hoffmeister grófnő följelenteni a császárnőhöz.

Krisztián még mindég járkált.

– Kis helyen nem lehet elrejtőzni – szólt oda félvállról.

– Ebben van valami – bólintott Kissingen. – Két nemesember, egy kisfiú, semmi asszony és semmi dajka, ez vidéken, ahol az ember reggeliző csészéjébe is belenéznek, szembeötlő. No nem baj, remélem, nem leszel elkeseredve, ha azt mondom, hogy Bécs után Párizsba megyünk... – tűnődött pár pillanatig. – Kíváncsi vagyok, ezek mennyi ideig bírják a hajszát.

– Andriska élvezni fogja Párizst – mondta Krisztián elmélázva. – Okos gyerek, de mit hazudjak neki, miért megyünk oda?

– Az a te dolgod, találd ki – Kissingen az asztalra dobott egy bőrzacskót, a pénz meg se csendült benne –, na itt van, ne mondd, hogy fösvény vagyok.

– Remélem, nem saját gyártmány?

– Nem – felelt Kissingen minden szépítés nélkül –, Magyarországon azt a pénzt nem használjuk. – Az arca felragyogott. – Majd Párizsban.

Amint Kissingen kilépett az ajtón, Andriska úgyszólván a lába közt ugrott be, Krisztiánhoz futott, kis kezét bizalmasan a karjára tette.

– Miért nem játszol odakint?

– Buta kislány az nagyon, mondtam, játsszunk postakocsist, de ő csak a babáját altatja. Veled akarok beszélni. – Nagy kék szemét komolyan, szinte parancsolóan belekapcsolta Krisztián tekintetébe, az lehajolt hozzá.

– Ugyan miről?

– Nagyon komoly dolog ez, te figyelj rám, de ne szólj róla senkinek, a báró bácsinak különösen ne. Krisztián leült, a térdére tette a kisfiút.

– No, mondjad.

– Azt akarom mondani – kezdte a gyermek, és mintha ez jelképes mozdulat lett volna, a kezét a fiatalember szívére tette –, hogy az én édesanyám haragszik rám. Azóta én már gondolkoztam ezen, és csak most jutott eszembe, hogy kiabálni kellett volna, amikor ott Meszlényi bácsi házában felköltöttéi. – Kuncogott. – De olyan furcsa voltál abban a nevetséges ruhában meg a koronával a fejeden, hogy tudni akartam, ki vagy, és az, hogy a törpekirály vagy, és fontos dolgunk van, roppant tetszett nekem – előbb még nevetett, most búsan megcsóválta a fejét. – Ez csacsiság volt, mert ha akkor kiabálok, bejön Miska, a kocsis, Meszlényi bácsi és úgy elvernek téged, hogy no!

– Ennek örültél volna?

– Nem tudom. Érdekes lett volna, az bizonyos, de most már nem akarom, hogy megverjenek – mondta fölényes jóindulattal.

– Ez szép tőled.

– Hát persze. Szóval azt akarom mondani, hogy édesanyám haragszik rám, hogy így elmentem, se szó, se beszéd, mint a macska, ha tejfelt lop. Ezt Rozi néni szokta mondani, a szakácsné.

– De hiszen akkor írtál levelet, én mondtam, hogy írjál.

– Az igaz – felelt a gyerek bánatosan –, de az rossz levél volt.

– Most jó levelet akarsz írni?

– Azt, azt – bizonygatta Andris hevesen –, azt akarom írni, hogy ne haragudjék rám, és többet nem megyek világgá, csak most az egyszer; és nagyon szeretem, és haza akarok menni – még mindég ott volt a keze Krisztián szívén, és kopogtatott rajta, mint egy ajtón –, mert ugye hazaviszel?

– Haza – bólintott gondterhelten Krisztián.

– Mikor?

– Ha voltunk Bécsben és Párizsban.

– Onnan messze van hazamenni?

– Nincs nagyon messze, és veled leszek. A gyerek lecsúszott Krisztián térdéről, szembefordult vele.

– Akkor én most akarom megírni a levelet, és te elküldöd édesanyámnak.

– Igen, elküldöm a postakocsissal.

A postakocsis... – tűnődött Krisztián – hogy éri el megint Meszlényi kocsiját. Bécs nagy város, ott nem lesz könnyű megtalálni. Komárom előtt érték utol, aztán elhagyták, s Meszlényiék látva a sötét batárt, nem gondolhatták, hogy ők azok. Az áruló zöld kocsi ott kushad a budai hombárban.

Igen, ott rohant el mellettük a könnyű, sötét kocsi és a tajtékos postalovak, amelyeket ostorral hajszolt a kocsis. Encella szíve összeszorult, hogy áthaladtak az ismerős tájakon.

6.
A félelmes város

Álom és emlék. Ahogy Pozsony felé közeledtek, mintha ködben úsztak volna el mellette a tájak, ismerős tájak. Egy liget, egy kedves tisztás virágokkal beszőve, messzebb egy falu elmosódó képe, még a harangzúgás is átlengett feléje a híg kék levegőben. Itt volt a rokonai birtoka, ahol azt az utolsó nyarat töltötte, és közvetlenül amellett André szüleinek földje. A két angolkert majdnem összeért, egy kicsi, nagyon fürge patak futott át köztük. Látta a kastély tornyát, rajta ficánkolt a zászló a tavaszi szélben. Itthon vannak, csúfondárosan elmosolyodott. Mit szólnának a rokonok, ha a kocsival behajtanának a pusztára, megállnának a kastély előtt, és ő bemenne a nagy földszinti szálába, ahol a sógora, a családja meg a vendégek üldögélni szoktak. Belépne, és nem szólna semmit...

Ezek mind azt hitték, hogy ő meghalt, és belenyugodtak a halálába. Az egész családra bajt hozott volna, ha ő él, és élve tagadta meg a császárnő parancsát. A rokonság hálás volt neki, hogy öngyilkos lett, és bár nem találták meg a holttestét, szívesen sajnálkoztak fölötte, elsiratták korai halálát. A vőlegénye is meggyászolta, a náthás és hórihorgas gróf, akit a császárnő számára kijelölt. Miska beszélte, hogy amint illik, hat hétig feketében járt, és gyászfátyol is volt a kalapján. Megborzongott.

Hát nem fulladt bele a rohanó sziklás Vágba, nem is lett öngyilkos. Ha visszagondol arra az időre, most is megrázza a zokogás, mint a hideglelés. Annak az éjszakának a reggelén – amelyen Andréval együtt akartak nekivágni az új, boldog életnek – tudta meg, hogy Andrét megölték. Olyan volt ez, mintha az ő életét is kioltották volna, mint egy lámpát. Nem tudott a rokonok közt maradni, eszeveszett düh fogta el, ha a náthás grófra nézett: ez él, és André meghalt! Miska, aki most is hűségesen lovagol a határ mellett, jött el érte, vitte ki a folyóhoz, hogy megrendezzék az öngyilkossági komédiát, és aztán mentek tovább az ismeretlen, távoli Nyírségbe.

Meszlényi aggódva nézett Encellára.

– Elsápadt! Rosszul érzi magát?

– Térdig járunk az emlékekben – mondta Encella hálásan –, ezen a környéken voltam én fiatal, boldogtalan menyasszony és végtelenül boldog bűnös lány. Szinte éreztem most is a császárnő parancsának súlyát magamon.

– Mindez már a múlté.

– Igen, és ez nagyon jó. De a jövőm olyan titokzatos, hogy közeledni is félek felé.

– Nem kell félnie, Encella – Meszlényi kinyújtotta a kezét, de mégsem fogta meg az asszonyét –, együtt vagyunk, és jól kigondoljuk majd, miképpen csináljuk tovább. Ne féljen Bécstől. Olyan helyre viszem, ahol nem kell tartania ismerősöktől. Az pedig, hogy a titokzatos üzenetet ismét megkaptuk, arra mutat, hogy Kissingen közelében van egy derék ember. Ez kétségtelen. A különös üzenetek nem Kissingentől származnak. Ez érthetetlenül értelmetlen fogás lenne. Van ott még valaki más. Ezt kell megtalálnunk, és felvenni vele a kapcsolatot. Bécsben vannak barátaim, magyarok, velük őszintén beszélhetünk. Fiatalok, járatosak a világban, segítségünkre lesznek.

– Ismerem őket?

– Nem hiszem, mind a három magyar testőr – elmosolyodott –, a három B.

Encella másnap találkozott velük.

Meszlényi háza a külső bástyánál volt, ez a hely már nem szolgált a város védelméül, Bécset az 1683-as török ostrom óta nem fenyegette ellenség, a bástyasétányon a közvetlen, jó kedélyű bécsi emberek minden fajtája megfordult. Itt sétáltak a tisztes polgárok, a pompás egyenruhája katonatisztek, a vasárnapra öltözött fiatalok, akik az irodákban, üzletekben dolgoztak és a szép fiatal lányok az elmaradhatatlan idősebb hölgykísérettel. Encella jól kilátott az ablakból a sétányra, ő maga a függöny mögött maradt, félt az ismerősöktől. Bár sok év eltelt már azóta, hogy ő Bécsben élt, a Hofburgban, a hatalom árnyékában. Akkor serdülő kislány volt, most felnőtt asszony, akinek üde arcát az évek, a bánat, az aggodalom fájdalmasan széppé munkálták.

A ház, ahol a hosszú út után megpihentek, kedves volt, barátságos. Egyemeletes, bent szűk csigalépcsővel, a szobákban porcelán kályhákkal és sok virággal az ablakban, mert az öreg házaspár, akire Meszlényi a házat bízta, állandó készenlétben várta a gazdáját.

– Nem is tudom, minek egy magyar embernek Bécsben ház – mondta Encellának Meszlényi, mialatt Ilse néni csokoládéját és hagyományos bécsi kuglófját ették.

– Ezt a házat a nagybátyám hagyta rám, aki ellentétben apámmal, hű maradt az uralkodóhoz, itt élt az udvar közelében. Amikor a magas iskolákat végeztem, jól jött, hogy volt hol laknom, nem kényszerültem zajos vendégfogadóba. Látja, most eszembe jut, mennyire igaza van Orczynak, amikor Pestből igazi nagy várost akar csinálni. Oda ugyan hiába mentem volna tanulni, legföljebb a verekedésben és a horgászásban gyakorolhattam volna magamat a Duna partján. Most is azt láttam. Még mindig azzal foglalkozik a pesti fiatalság.

Különös – gondolta Encella, ahogy szétnézett a szobában, itt is otthon érzi magát. Meszlényi vidéki házában, még a vadászházban is ilyen nyugodalmas, otthonos érzése volt, holott menekült, izgalom és félelem űzte idáig. Mi lehet az oka – töprengett. – Az, hogy biztonságban érzem magam, bár életem cseppet sem biztonságos, az utam most veszélyes buktatók között visz. Vagy az, hogy Meszlényi jóságát érzem, a segítséget, az önzetlen jóindulatot.

Ilyesmiben nemigen volt az életben része. Az otthon varázsa... igen, ez lehet az, a bútorok úgy állnak, a képek olyanok, a virágok úgy virulnak az ablakban, mintha mind azt mondanák, érted tesszük ezt, érted vagyunk itt. Kedves volt ez a ház, szerette már az első pillanatban, ahogy belépett a kapun. Nagy szárazbejáró következett, boltíves, alatta a kocsis áthajtja a fogatot s a lovakat, és túloldalt kiér az udvarra. Az udvar kövezett, a közepén kút van, egy kedves, üresen mosolygó szoborral, amely kevés ruhát visel és kőrózsákat kőfején, kőhajában. Az udvar végén van az istálló; ez minden tisztességes városi házban meglelhető, hogy legyen helye a lovaknak, a kocsinak, sőt még a hátasparipának is. Hát mivel járjon az ember? Nem mindenki fiatal és könnyűléptű, szükség van a fogatra, a legényeknek pedig a hátaslóra, hogy azon parádézzanak a lányok előtt. Miska most megnyugodott, mert az úton a lova miatt aggódott, félt, hogy Bécsben el kell válnia tőle. De nem kellett. Lecsutakolta, és boldogan kötötte be az istállóba.

Jól meglennénk itt – sóhajtott fel magában –, a kisasszonyka, én, a Szárcsa meg a tekintetes úr, csak Andriska is velünk lenne!...

Hát igen, Andriska...

Meszlényi a vámnál megtudta, hogy Kissingen behajtott a városba, megelőzte őket. Most csak azt kell megtudniok, hogy hol vett szállást. Erről nem beszélt Encellával, de sistergett benne a gondolat: találkozni Kissingennel, és elbánni vele, ahogy megérdemli. Meg kell találnia. Itt van Bécsben, nem kétséges, hogy a törpekirály nem hazudott. Valahogyan ezt a törpekirályt is fel kell kutatni. Ebben a titokzatos figurában jó szándék lapul. Cselekedni, úgy látszik, nem mer, nincs bátorsága hozzá, hogy visszahozza a kisfiút, de a lelkiismeretén könnyít az ismétlődő üzenetekkel. Miután nem tudják, hogy kicsoda, a törpekirálynak módjában van kinyomozni, hogy ők hol szálltak meg. Meszlényi átöltözött, és már indult is a barátai után.

Encella bejárta a házat, a földszinten volt az ebédlő, a tálaló meg a konyha és Ilse néniék lakosztálya. Az emeleten egy szalon meg néhány hálószoba. A bútorok nem voltak divatosak, ide még nem tört be a rokokó. Az aranykarfás meg aranylábú selyemszékek, a szűk, merev kis díványok, a márványlapos asztalok, a sok csecsebecse porcelán figura divatja a Hofburgból meg a főúri házakból nem jutott el idáig. Itt komoly, nehéz barokk bútorok álltak, németalföldi mesterek munkái, pompás berakással, tömör lábakon, általában

nagyon tartós, évszázadokra szóló anyagból, gömbölyded formákkal. Barokk bútorok voltak ezek, a barokk izgalmas fordulatai nélkül, csak méltóság és megbízhatóság sugárzott belőlük.

Encella megnézte a virágokat az ablakokban. Nem délszaki növények voltak, mint a Hofburgban meg Schönbrunnban, hanem egyszerű cserepes virágok, fukszia, ez a két színből és két formából összerakott, művirágnak ható növényke, aztán tulipán meg fájvirág. Encella megörült az egy cserépben szerényen és hamvasszürkén álldogáló rozmaringnak, ez volt Emerencia néni házacskájának ablakában is. Megsajdult a szíve, mennyi aggodalmat, félelmet állt ki ez a jóságos néni a fiáért, Miskáért meg őérte.

Mikor lesz ennek az útnak vége?

Furcsa, itt volt a városban, amelytől rettegett, a királynő székhelyén, és most nem érzett félelmet. Bizakodás szállta meg, bízott a törpekirályban, Meszlényiben, a sors kegyelmében. Talán eredeti természete tette, hogy most szembenézett a jelennel, és nem rémi tette magát a gyermekétől elszakított anya kétségbeesésével.

A házban, amint első percfői érezte, volt valami megnyugtató. Meszlényi még Bécs felé közeledtükben elmondta, hol fognak lakni és hogyan jutott ő ehhez a helyhez, ahol megszállnak. A házat nagybátyjától örökölte, aki nem volt sem kétszínű politikus, sem lángoló magyar, hanem békés ember, aki a nagy történelmi viharok közepette is élni akart, és inkább csodálatos szerencsével, mint köpönyegforgató politikával élte át a viharos időket. Meszlényi nagyszülei Rákóczi hívei voltak, követték a fejedelmet a reménytelen esztendőkben is, a fiúk, Meszlényi édesapja Törökországban nőtt fel, és csak hosszú évek múltán bocsátották meg neki a Habsburgok, hogy a szülei lázadók voltak. Visszatérhetett a hazájába. A császári bocsánat felséges gesztus volt, de a gesztus árnyéka nem tűnt el. A birtokokat nem adta vissza a császár, mindaz, amit Meszlényi Gábor magáénak mondhatott, nem az édesapjáé, hanem nagybátyjáról szállt rá. És minthogy ez a férfi nevelte gondosan és szeretettel, a visszavonulás, a tartózkodás és a megfontoltság bölcsességéből sokat tanult, aminek hasznát vette a császárnő uralkodása idején. Nem volt olyan gazdag és nem volt főnemes, hogy kötelező lett volna megjelennie a Hofburgban, s ez lehetővé tette, amint ő mondta, hogy bár nem akasztott tengelyt a hatalommal, mégis lelkifurdalás nélkül nézhetett a tükörbe. Magyar maradt, hazafias szólamok és utálatos megalázkodás nélkül.

Encella már fiatal lány korában megjárta a Habsburg-uralom nagy iskoláját. Nem lehetett senki szabad ember; a császárnő megkülönböztetett szolgája, kedves kis kutyája, bájos játékszere volt a kötelező szerepe. Tulajdon élete nem lehetett az övé.

Ismét elfogta az a furcsa felszabadult érzés, a reménység gazdag áradásával. Visszakapja Andriskát. És mintha csak a gondolatára feleltek volna, Ilse néni egy levelet hozott be. Encella önkéntelenül a szívére szorította a kezét, a levélnek ugyanolyan szaga volt, mint a többi üzenetnek, valóságos török rózsaolaj, a papír is rózsaszín.

Kedves Anyám!

Ne tessék rám haragudni, nagyon megbántam, hogy elmentem a törpekirállyal, de azt hittem, nem megyünk ilyen messze. Nincs rossz sorom, a báró bácsit nem szeretem, de a törpekirály jó komám. Hamarosan hazamegyek.

Kezét csókolja: Andris

Encella lerogyott egy öblös barokk székbe, a szűrős bársonytámlára. Ráhajtotta a fejét. Első olvasásra nem fogta föl, mit írt a kisfiú. Az öröm vert a szívében, hogy érintheti a papírt, amelyet Andris a kezében tartott. Kicsit pihent, aztán megtörülte a szemét, s még egyszer elolvasta a levelet. Nem kétséges, Andriska itt van Bécsben. De hol? Merre keresse? Jól ismeri a várost, tudja, milyen nagy, és azt is, hogy sok kis utcájában jól el lehet bújni. Fölugrott, a nagy kendőjét is magára vette, hogy nekirohanjon a világnak a fia után. Futott le a lépcsőn, egyenesen neki Meszlényinek, aki most jött vissza a városból. Kérdő tekintetére nem tudott válaszolni, csak a rózsaszín papírdarabkát nyomta a kezébe.

Meszlényi gyorsan nyúlt a rózsaszín papír után. A néhány sort sokáig olvasta vagy talán csak nézte. Egy-két pillanatig némán álltak egymással szemben. Volt a lényében valami szokatlan, új, rejtett hő és fényforrás, amit eddig nem ismert Encella. Észre kellett vennie a változást, mert eddig a férfit higgadt nyugalom – talán még visszafojtottságnak is lehet nevezni – jellemezte.

– Vajon a kicsi – mindég így nevezte, ha Andrisról beszélt – tudja-e, hol van? Ez a barátja, azaz komája megmondta-e neki? Persze, a gyereknek nem jutott eszébe, hogy megírja ezt. – Tűnődve nézett Encellára. – Reménykedem, hogy a törpekirály jelentkezik.

Együtt mentek föl a nyikorgó csigalépcsőn az emeletre, a falra függesztett árnyképek közt, hallgatagon, mintha alattuk tilos lenne beszélni. Immár hetek óta élnek egymás mellett, ismerik egymás szemrebbenését, többféle mosolyát és a többféle hallgatást is, amely mögött rejtőzik valami.

– Beszaladgáltam a várost – szólt Meszlényi, vissza adva Andriska levelét, amelyet Encella féltékenyen rejtett el fehér csipke mellkendője mögé. A rokokó divat nagy kivágásait leplezték ezek a csipkék, főleg a tartózkodó

kedvű hölgyek viselték. Meszlényi megvárta, míg Encella leül, aztán vele szemben elhelyezkedett.

– Szeretném elmondani, hogy mit csináltam és mit szeretnék.

– Kíváncsian várom – mosolygott rá Encella még mindég azzal a fénnyel, amit nemrég fölfedezett önmagában, a környezetben és talán Meszlényiben is.

– Kissingent kerestem – folytatta Meszlényi. – Valami módon el akarom venni tőle a kicsit. Kegyed is hallotta a vámnál, hogy nem sokkal előttünk jött be a városba. Hát itt van, de a számba jöhető vendégfogadók egyikében sem találtam.

– Kissingen azelőtt sokat volt Bécsben, engem is innen ismer.

– Jártas a városban, megtalálta ő a maga helyét, ahol elrejtőzhet. Vendégfogadóban könnyebb a nyomára jutni, ezt jól tudja.

– Miska is a keresésére indult. Nem elveszett ember, mikor a sógoromnál szolgált, vele gyakran járt Bécsbe.

– Különben zsúfolta város. Nem is mondtam még, hogy miért telt meg vidékiekkel Bécs. Nagy az izgalom, tudja, a nép igencsak érdeklődik a császári család ügyei iránt. Nos hát lakodalom készül. Mária Antónia megy férjhez a francia trónörököshöz.

– Ó, szegény kis Toncsi... Mennyit nevettünk egykor a francia trónörökösön! Persze nem látta egyikünk sem, de azoktól, akik megfordultak a francia udvarban, hallottuk, hogy a nagy kövér mamlasz egész nap eszik, és az órák szétszedésével meg összerakásával foglalkozik. De szeret lakatokkal is bíbelődni.

– Együtt tanult Mária Antóniával?

– Nem. Amikor a császárnő keze engem a Hofburgban tartott, ő még kislány volt, szép és kecses, mint egy tündér. Sajnálom, hogy a francia Lajost kapja férjül.

– Ez a politika – vont vállat Meszlényi. – Franciaosztrák szövetség Angliával szemben. Anglia súlyosan megalázta a franciákat, még most is bent vannak Dunkerque-ben. A szegény hercegnő körülbelül megfelel egy diplomáciai aktának, egy szerződésnek. Ő igazolja és biztosítja a francia-osztrák barátságot.

– Gondolom, a város és a Hofburg környéke tele van bámész népséggel.

– Igen, így szokták az osztrákok. Nem sajnálják az időt és a lábukat, ha egy császári fenséget láthatnak.

– Jó volna kimenni a városba...

– Azt hiszem, megtehetné, nem veszélyes. Ha divatos kendőt tesz a fejére, Encella, nem ismerhetik fel a régi barátok...

Hallgattak egy percig. Aztán az asszony felsóhajtott.

– De azért mégsem megyek. A várakozási időt, amíg Andriskáról újabb hírt kapunk, vagy megtudjuk, hol van a báró, jól el tudom tölteni itt a házban. Félnék is kimozdulni. Hátha éppen akkor jön a hír, amikor nem vagyok itthon.

– Itthon... – ismételte Meszlényi – ez jól esett. Encella elpirult.

– Kedves, barátságos hely ez, és – a szeme megcsillant – Ilse néni sokat beszélt nekem többek közt arról is, hogy kegyelmed kisfiú korában sárkányt készített.

– Ezt már tökéletesen elfelejtettem! – álmélkodott Meszlényi. – És magasra repült?

– Igen. Látja, Ilse néni emlékszik rá, hogy akkor kirándultak Linzbe, az erdőbe. A sárkány magasra szállt, majd megakadt egy fenyőfa csúcsán.

– Mint az álmaim – felelt csendesen Meszlényi. – A sárkány az elérhetetlen dolgok jelképe – vállat vont. – De hagyjuk ezeket a csacskaságokat. Még mindég nem mondtam el, hogy mibe szeretném kegyedet belevinni. – Előrehajolt, látszott rajta, hogy a terv nagyon tetszik neki. – Sajnálom, hogy itt unatkozik, társaságot hívtam. Ne féljen – emelte fel a kezét –, ezek olyan emberek, akik nem firtatják a titkát...

Encella szerette volna megkérdezni, hogy ha nem mondta, miért nem mondta azoknak az embereknek, akikkel kell találkozniuk, és ha mondott valamit, mit mondott, kicsoda ő? Hogyan tartozik Meszlényihez? Meszlényi pedig arra gondolt, hogy Orczynak ugyan nem árulta el, milyen dologban jár most, de a három B-nek nem tagadta le. Fölállt.

– Régi jó barátaim vannak itt Bécsben. Őket kerestem fel, bizonyára hallott róluk, mikor még a Hofburgban élt, hiszen a testőrséget akkor már fölállította a császárnő. Nos, az egyik B. Bessenyei György. Utólagos engedelmével meghívtam még a másik B-t, Barcsay Ábrist. Erdélyi ember, és ahogyan mondják, oly szép, mint Apolló. De ennél több az, hogy jó verseket ír. Képzelje el, könnyen, simán, magyar nyelven.” Tiszta a rím, rendben van az ütem és magyarul zeng. Örültem, hogy itt van Bécsben, mert bár testőrtiszt, a hadseregben szolgál.

– És ki lesz a harmadik B?

– Báróczi, ő a kedvencem. Én megnyerőnek találom az arcát, de általában csúnyának tartják. Azt tudja, hogy a testőrséghez csak szép, délceg férfiakat vesznek föl. Báróczi se nem szép, se nem délceg, de az akarata erős. Nagyenyeden tanult ő is, mint Barcsay, egyformán műveltek mind a ketten, Báróczinak azonban van egy külön bolondériája az irodalmon és a művészeten kívül.

– De hogyan lehetett testőr, ha nem megfelelő a külseje?

– Erős akarattal. Először otthon harcolta ki, hogy a két nemesúrfi közül, akit testőrnek ajánl a vármegye, ő legyen az egyik. Bécsbe érve megkerült

minden hivatalos eljárást, bekéredzett Mária Terézia férjéhez, Lotharingiai Ferenchez. Ez kedves, derék fickó, aki mellékesen fejedelem is a hazájában, szóba állt a kis csúnya magyar legénnyel, s meggyőződött róla, hogy nem mindennapi egyéniség. Művelt, elmés és – ismétlem – meghökkentően erős akaratú.

– Ő is irodalommal foglalkozik?

– Báróczit a kémia érdekli.

– Mint a varázslókat és bűvészeket – vélte Encella.

– Erről szó sincs, Báróczi a tudomány embere, komolyan mélyed el az anyagok tulajdonságának vizsgálatában. A kémiáról igen keveset tudunk eddig, és itt is, mint minden más eszmei körben, forradalom kezdődött. Párizsban a hölgyek is vegytannal foglalkoznak; mit tagadjuk, inkább a férfiakat majmolva, mint komoly eredménnyel. Akikre kegyed gondol, Encella, a varázslók és bűvészek, többnyire élelmes szélhámosok, az emberek romantikus vágyát az élővilág titkai iránt kamatoztatják.

– Szóval az alkimisták csalók?

– Nagyjából mind azok. Hasznos iparűzés ez, mert a kapzsiságot és a túltengő képzeletet használja ki. Minden második ember aranyat akar csinálni, és a legtöbb öregedő férfi vagy nő aranyat ad a bölcsek kövéért, ami a hatalom összességét, többek közt örök ifjúságot jelent. Ezek a nagy varázslók bizonyos szempontból tehetségesek, jó eszűek, többnyire mutatós a megjelenésük, és ügyesen használják fel a hatásos körülmények összességét. Titokzatosan homályos terem, üstök fortyognak, a sarokban csontváz áll, a tégelyekben különféle gyógyszerek, csodatevő balzsamok, pillanatonként színét változtató világítás, szivárványfényű ragyogás, melyet vaksötét követ, nem emberi hangok sóhajai... És persze mindenekfelett a nagy ígéret: arany, örök ifjúság.

– Cagliostro tehát csaló? – szólt egy csepp bánattal Encella.

– Látta őt valaha?

– Igen. Csodálatos volt, kápráztató. Keleti kosztümben jelent meg, varázslatos számjegyekkel és betűkkel a ruháján, magas süvege volt, és a kezéből valami ismétlődő fény habzott, mint a vízesés.

Meszlényi nevetett.

– A látvány pompás, az eredmény semmi. Nem tudta megfiatalítani az öregeket, és nem tudott aranyat csinálni az agyagból. De hagyjuk ezt az okos, nagyképű, leleményes csalót. Szerencsére egyre jobban fogynak a varázslók és bűvészek, és helyükbe lépnek a tudósok, akik komoly kísérletekkel tárják fel az anyagok titkait. Ilyen a mi barátunk, Báróczi. Ő az anyagok tulajdonságát vizsgálja és az emberi test képességeit, betegségeit, lehetőségeit. Végeredményben ő is az örök ifjúságot szolgálja, de nem bűvös főzetekkel; hanem természetes gyógyszerekkel, gyümölccsel, tejjel, mézzel.

– Furcsa testőr.

– Sok ilyen testőr kellene a mi szegény népünknek, egészséges, erős fajtát kell nevelnünk.

– Érdekel ez az ember.

– Engedelmével, eljön ide, megismerkedhetik vele. Encella megrettent.

– De mégis... Nem szabad tudnia, ki vagyok! Mit mondunk neki? Ki vagyok? – a hangja elakadt. – És milyen kapcsolatban kegyelmeddel?

– A legtisztább emberi kapcsolatban. A kisfia megmentésére szövetkeztünk – válaszolt Meszlényi nyugodtan.

– De a titkom...

– Ne féljen, nem árulja el a titkát, megőrzi, amit tud. A két másik barátomat is meghívtam ide. Ők is éppen olyan tisztelettel őrzik meg a titkát, mint én. Gondoljon arra, Encella, hogy szükségünk van barátokra. Ezek hárman nagyvilági emberek, benne élnek a város középpontjában, több helyen fordulnak meg, mint mi, több emberrel találkoznak, segítségünkre lehetnek a mi nehéz ügyünkben.

Encella csendes megadással hajtotta meg a fejét.

– Bizonyára így van, ha maga mondja. – Majd sietve más témára tért. – A másik két barátja mivel foglalkozik azonkívül, hogy testőr? Nekik is a kémia a vesszőparipájuk?

– Nem, nekik az az álmuk, a tervük, hogy a magyar nyelvet felemeljék a régi rangjára. Nyugaton majd minden nemzetnek megvan az évszázados irodalma, költők, írók, történészek, tudósok gazdagítják. Csak mi vagyunk ma még szegények. Nincs irodalmunk. Az arisztokraták franciául, a polgárok németül, a nemesek latinul beszélnek. A ma élő magyarok elfelejtették Pázmányt, Balassit, Zrínyit. Mintha a magyar nyelv nem lenne alkalmas magasabb eszmék, mélyebb érzések kifejezésére. Nos, Barcsay magyarul ír verseket, könnyedén, ritmusosan, öröm hallani. Bebizonyította, nyelvünk nem pusztán arra való, hogy a jobbágyokkal káromkodjunk magyarul. Bessenyei, a szép szál testőr erősen küzdött tulajdon hazája nyelvével. Első művét, az *Amerikanert* németül írta, majd nagy kínsággal fordította magyarra. Rossz ezt hallani, hogy egy férfi, aki magyarnak született, akinek az ősei honfoglaló magyarok, mélyebb gondolatot, szépen hangzó érzést csak franciául vagy németül tud leírni. Gyártania kellett szavakat, hogy önmagát kifejezze. Azt mondhatnám, meghatott Bessenyei küzdelme. Bár nem mindég sikerült neki olyan kellemesen és gördülékenyen írni, mint Barcsaynak, az, amit mond, tartalmas és szép. Drámával kísérletezik, ami persze a megszokott színpadokra a mai időkben nem alkalmas. De egy későbbi kor majd igazolja őt. Egyébként az egyik legszebb testőr, magas, délceg, híres a pompás külsejéről...

– Holnap jönnek el mind a hárman – közelebb hajolt Encellához –, szeretném hinni, hogy szívesen fogadja őket.

– Ez az ön háza.

– Ne mondja így, itt Encella az úrnő.

Encella elpirult, félt a három idegentől, de egy furcsa ellenérzés feleselt a félelemmel. Vágyott arra, hogy társaságban legyen, emberek közt éljen.

– Örülök, hogy megismerkedhetem a barátaival. Meszlényi szótlanul bólintott, de Encella látta rajta, jólesik neki az ő beleegyezése. Még mindég érezte, hogy a férfi megváltozott. A rejtett hő- és fényforrás... Mi keltette föl? Az, hogy a barátaival találkozott, vagy hogy újra abban a városban van, ahol a fiatalság bolondos éveit élte. Meszlényi nem felelhetett a néma kérdésre.

Az előbb Encella titkáról beszéltek, ő nem beszélhet a maga titkáról, ami ezt a fényt és tüzet gyújtotta benne. Itt Bécsben az első napon elhatározta, hogy a szeme elé állítja Kissingent, és visszaköveteli tőle a kisfiút. Elvégre nemcsak Encellának kell félni a királynőtől, Kissingen is félhet tőle. Már reggel elindult, hogy megtalálja a bárót, de hiába borravalózta végig Bécs több jó hírű vendégfogadójának portását, egyik sem tudott Kissingenről. Nem érkezett hozzájuk. Meszlényi hitt nekik, elvégre Kissingen, éppen úgy, mint ő, elbújhatott egy magánházban.

Ekkor jött az ötlete, ami ugyan már rég kísérte a tudata mélyén, hogy beszél barátaival. Ezek férfiak, bátrak, szótartók. Elmondta nekik, hogy válságba került. Báróczit és Barcsayt együtt találta, Bessenyei után a Hofburgba ment, magával vitte a többiekhez. Arra kérte együtt és külön mindegyik testőrt, keresse Kissingent, és az ő, Meszlényi nevében mint a segéde, hívja párbajra. Holnap reggel Bessenyei, délre Báróczi, estére pedig Barcsay rögzíti a párbaj idejét. A testőröknek tetszett a bátor terv. Bonyolult, hetyke, férfias. Kihívja a halált, nem fél tőle, folyamatosan intézi a lovagias ügyet, szinte mellékesen. Bessenyei felajánlotta, hogy a maga nevében is megkardlapozza Kissingent. Azon pedig jót nevettek, hogy ami miatt Meszlényi két napig járt-kelt, mind a hárman ismerik Kissingen lakóhelyét. Egyébként is ismerték.

– Régóta rossz hírű alak – legyintett Barcsay –, nagy kártyás, mindég nyer. Van valami gyanús körülötte, és azok után, amit tőled hallottam, gratulálok a szimatomnak.

A kihívás ideje ma délután volt, a párbajokat pedig másnapra időzítették. Meszlényi még nem tudta, Kissingen mit válaszolt. De a társaságban elveszett ember, ha nem fogadja el a kihívást. És hát arisztokrata, adnia kell a rangjára. Az a tűz és az a fény, ami Meszlényiben izzott, még nem szűnt meg. Végre az élet közepébe került, nem gondolkodik, elmélkedik, mereng és latolgat: cselekszik. Az a kínos érzés, az a furcsa megalázottság, amit Kissingen

gazságával szemben érzett, megszűnt. Immár nem kergeti, kényszeríti, hogy arccal forduljon felé, és kard lesz a kezében. Felszabadult.

Ami pedig a párbajt illeti, valamikor jól vívott. Ha baj érné, itt vannak a barátai. Azért adta át nekik Encella titkát, hogy megvédjék az asszonyt, ha egyedül marad.

Ezen a délelőttön a tavasz szebb volt, mint máskor. Lehet, Encella tévedett, és csak ő érezte fényesebbnek a napot, és látta kékebbnek az eget. Az orgonabokrok, amelyek a ház udvarában virítottak, és a sok száz meg száz másik orgonabokor, ami a barátságos bécsi házak kertjében nyílott, illatos, lilás köddel töltötte meg a levegőt. Encella az ablakban állt, még mindég óvatosan megbújva a virágcserepek mögött, de azért jól látta, hogy az utcán, amely enyhe kanyarulatban követi a nagy bástya vonalát, egy piros színfolt tűnik fel, ami közelebb érve piros gallérrá változik. Lepkekönnyű kis alak közeledett földig érő, korallszínű felleghajtóban. Encella kíváncsian nézte, merre megy, de hirtelen eltűnt a szeme elöl. Nemsokára a falépcső nyikorgását hallotta, és Ilse néni jelentette, hogy vendég érkezett. Encella illendően a szalonban várakozott. Már azt hitte, hogy Meszlényi valamelyik barátja jön.

Egy keskeny, de erős kéz félrehúzta az ajtó függönyét, finom, karcsú alak jelent meg a boltív alatt. A piros köpönyeg rajta volt, Ilse néni most segítette le róla nagyon finoman. Karján a gallérral megállt, gyöngéden nézte a fiatalembert. Az mélyen meghajolt, bal lábával hátrakaparva, a jobb karját félkörben előrelendítve, úgy, ahogy a meghajlást a férfiaknak a Hofburgban tanították. A figurája kecses és törékeny, az arca kedves, még nagyon fiatal, kissé nagy orra szellemességről tanúskodik, és elárul valamit abból az állandóan tréfára hajló kedvből, ami a száján most is mosolyként jelent meg. Tejeskávé színű posztóruhája finom és szép, a mellfodra is és a kézelője is fehér, csipkésen habzott. Fehér volt a parókája is, mulatságosán ősz színben derengett a fiatal arc fölött, jobb és bal oldalon három-három fehér hajhurka, hátul kis kackiás fonat, olyan szalaggal, mint a ruhája színe.

– Bocsánat az alkalmatlankodásért. Sétára indultam a bástyára, és megláttam, hogy a háznak nyitva vannak az ablakai. Megörültem. Ez azt jelenti, hogy Meszlényi úr itthon van. Meg szoktam látogatni, ha Bécsbe jön, ő olyan jóságos, egyszer és mindenkorra meghívott.

A fiatalember ezüstcsatos cipőjében még egyszer hátrakapart a parketten. Kissé zavartan, szinte esdeklően bűvölte Encellát kedves, meleg tekintetével.

Encella pillanatokig némán nézte a fiút, majd egyetlen lépéssel hozzárepült, átölelte.

– Wolfi, hát te vagy? Istenem, hogy megnőttél!

– Nem eléggé – jegyezte meg közben a fiú, amíg Encellát összevissza csókolta. – Hogy örülök, hogy itt találtalak! Sokat gondoltam rád.

– Megismertél?

– Csacska kérdés. Hát megcsókoltál volna egy vadidegent?

– Szemtelen vagy, Wolfi, mindég is az voltál, de szerettelek. Olyan vagy, mint kicsi korodban, jár a szád, de nem lehet rád haragudni.

– Milyen jókat játszottunk, amikor elszöktünk a monstrumoktól. Emlékszel? Te már nagylány voltál, de minden gazságot vállaltál.

– Te is nagyra nőttél azóta, Wolfi, nemcsak így, azt hiszem, amúgy is. A művészetben. Gyere, ülj ide mellém, mondd el, hol jártál, merre kóboroltál, mióta elszakadtunk egymástól.

A fiú megragadta Encella kezét.

– Te beszélj előbb. Hogyan kerültél Gábor bácsi házába? Az, hogy én itt vagyok, természetes. Jóbarátom Gábor bácsi. Az első nyilvános koncertemtől kezdve. Aranyórát adott akkor nekem, ide nézz. – Hosszú brokátmellénye zsebéből aprócska órát húzott ki, amelyet rubintok díszítettek, és szép sodrott aranyláncon függött. – Még most is megvan, pedig sokszor majdnem eladtam. Nem könnyű az élet...

– Mit csinálsz most, már nem koncertezel? Felsóhajtott.

– Nem, megöregedtem. Már nem vagyok csodagyerek. Az érsek úr kutyája vagyok. Lépten-nyomon megaláznak. Nemegyszer oldalba rúgnak.

– Ez rémítő! Ugye tréfálsz, Wolfi?

A fiú arca keserves vigyorba torzult.

– Bár tréfálnék! Nem tudom, mi ebben a mulatságos. Engem sose szórakoztattak a vásári bohócok, amint egymásba rugdostak.

– De hát hogy kerülsz te ilyen alkalommal össze a hercegérsekkel?

– Nagyon finoman fejezed ki magad. Rúgás volt az, édesem, és az alkalom pocsék.

Felugrott a helyéről, ideges járkálásba kezdett.

– Ne beszéljünk erről.

– De beszéljünk. Majd tíz éve, hogy nem hallottam rólad semmit.

– Éppen ezt akarod hallani?

– Mást, kedvesem, sikert, dicsőséget.

– Mint csodagyerek befejeztem a pályámat, és az érsek úr vett pártfogásába – felelt szárazon és röviden Wolfi.

– Mit csinálsz nála? Gondolom, szépen muzsikálsz?

– Hát azt is, de az asztalnál tányért váltok, mint a többi inas, fölhordom az ételeket a konyhából a nagy lakomákhoz, és ha a herceg úr kikocsizik, a batárja mellett kell mennem, mint az egész szolgahadnak. Nem rövid utakat teszünk. Ha megérkezünk oda, ahol a vendégség vár, sokszor összerogyok a

fáradtságtól. Mert ne gondold, hogy az séta. Éppen úgy trappban megyünk, mint a lovak. Estére olyan kimerült vagyok, hogy sem enni, sem aludni nem bírok, ha egyáltalán lenne alvásra helyem az idegen kastélyban, ahová az érsek úr látogatott. Ő függönyös díszágyban, tágas teremben alszik, mi a konyha vagy a hátsó folyosók kövén.

– Borzasztó ezt hallani, Wolfi. Hogy lehet a hercegérsek ilyen gonosz? Élvégre pap!

Wolfi könnyedén megsimogatta Encella arcát, mint egy nagyon öreg ember egy nagyon kis gyereket.

– Ó, áldott ártatlanság. Azt hiszed, hogy a papok csodalények?

– Nem hiszem, mert ismertem egynéhányat a Hofburgban, aki gyónáskor kevesellte a bűnünket. Többet várt tőlünk, magáról ítélt. És mennyi penitenciát adott, koszvényt szerző térdeplést a hideg kápolnában! De hát a hercegérsek nagy úr, akiből pápa is lehet, nem közönséges pap. Példát kellene mutatnia.

– Ne félj, mutat is pompában, a tékozlásban, a fenséges hencegésben. Én mint karmester kerültem oda, boldogan mentem, azt hittem, végre azt csinálhatom, ami méltó egy igazi muzsikushoz, elmerülhetek a muzsikában, foglalkozom a zenészekkel, és jut időm a komponálásra. Az előbb már hallottad, mi lett belőlem.

– Miért nem hagyod ott?

– Azt kellene tennem, de nincs hozzá bátorságom. Nem olyan sok nagyúr van, aki házizenekart tart, és az a gyanúm, az is cselédnek véli a muzsikust. – Visszaült Encella mellé. – Magadról beszélj. Olyan régen nem tudok rólad semmit, te persze idősebb vagy, mint én...

– Jóval idősebb.

– De talán te nem mentél keresztül annyi nyomorúságon, mint én. Sokat gondoltam rád a rossz napokban, milyen aranyos voltál. Milyen kedves és jóságos voltál hozzám mindig. Igazi lovag. Süteményt meg narancsot loptál nekem a császárnő asztaláról.

– Így igaz, ahogy mondod. Lopni kellett, mert a gyerekszobába csak ünnepeken jutott efféle finomság. A királynő nagyon takarékos, a gyerekek nem is ettek vele egy asztalnál. De ha valami nagy külföldi vendég jött Bécsbe, és meghívta a Hofburgba estebédre, összeszedték a gyerekeket, majd tizenhatan voltak, és a boldog család képét mutatva ültek a felséges asztalnál. Hogy tudjad – Encella felkacagott –, azt az édességet meg gyümölcsöt, amit én neked hoztam, Toncsi lopta a tálakról.

– Ó, Istenem, a szegény Toncsi! A múltkorában láttam a kápolnában, szép nagylány lett. Egy évvel idősebb, mint én, ő ötvenötben született, én pedig ötvenhatban. És már férjhez megy.

Encella ismét nevetett.

– Elhagy a menyasszonyod, Wolfi. Emlékszel rá, hogy mit ígértél neki?

A fiú tekintete felragyogott.

– Házasságot ígértem neki. Ez olykor megesik velem., de ő volt az első, akit feleségül akartam venni.

– Az nagy eset volt. Most is látom, ahogy gyönyörű bársonyruhádban, amit a királynőtől kaptál, bejössz a kis szalonba, illendően meghajolsz, majd büszkén megindulsz a zongora felé.

– Ne mondd tovább, még most is szégyellem, pedig kis kölyök voltam, akivel az ilyesmi megesik. Csúszós volt az az átkozott parkett, nagyon csúszós, hasra estem, és kapálóztam, mint egy béka. A cipőm is új volt, a talpa síkos, nem bírtam felállni.

– Mindenki nevetett, mert csuda aranyos voltál, ahogy büszkén bevonultál, mint egy diadalmas férfi, és orra buktál, mint egy kisbaba.

– Azt hiszem, hétéves lehettem vagy nyolc. Rettenetesen meg voltam sértve, oda a művész méltósága, amire olyan sokat adtam. Egyedül Toncsi nem nevetett, fölugrott az egyik monstrum mellől, odafutott hozzám, felemelt. Én, mit tagadjam, bőgtem. Ő átölelt és megcsókolt.

– Ekkor mondtad a történelmi szavakat, amelyek körbejártak Bécsben: „Te jó kislány vagy, ha nagy leszek, téged feleségül veszlek.”

– Komoly szándékom volt. Toncsi erőt adott nekem, a büszkeségem, a biztonságom visszatért. Mondják a szem- és fültanúk, hogy istenien játszottam. Egy témát kaptam, amelyet variálni kellett... Szeretnék visszaemlékezni rá, de a frázis megszökött előlem, néhány pillanatig visszhangzik bennem, de aztán nem hallom tovább – felsóhajtott. – És Toncsi most feleségül megy a kövér francia királyfihoz.

Szembefordult Encellával.

– Mondd, illik ez egy királyfihoz, hogy bamba és kövér legyen, és illik egy ilyen férj Toncsihoz, aki olyan, mint egy tündér?

Encella gyöngéden megfogta Wolfi kezét.

– Ne is tagadd, a gyerekszerelem még él benned. Ugye, azért jöttél most Bécsbe Salzburgból, hogy még egyszer lássad Toncsit?

– Igen, mit tagadjam – sugárzó mosolya beragyogta Encellát –, de olyan szerencsém van, hogy téged látlak és ez több, sokkal több.

Encella szíve összeszorult, most erősen, élesen érezte a múltat, a Hofburgot, ahol ő a császárnő kislányai mellett tanult, templomi hűvösségben a legszigorúbb nevelőktől, de akkor már ismerte Andrét, s azokat a sivár időket betöltötte megindító esztelenségével az első szerelem.

– Beszélj magadról, Wolfi. Amióta elkerültünk a Hofburgból, mi történt veled? Én nagyon távol élek Bécstől, nem hallottam rólad semmit. Beszélj,

kérlek, nagyon szomorú lennék, ha azóta nem történt volna veled más, minthogy a hercegérsek sanyargat.

– Ó, csodálatos idők következtek, apámmal hangversenykörútra mentünk. Angliában jártam, a német hercegségekben, mindenütt siker, ajándék, sőt még pénz is a fejedelmektől és nagyuraktól. Nem csupán megtiszteltetés számomra, hogy beengednek a szalonjukba, nekik is élmény, hogy ott vagyok. A hercegnők az ölükbe ültettek, az udvari dámák kényeztettek. Ebben az időben már nem kellett lopni számomra a cukrot és a narancsot. Bevallom neked, Encella, akkoriban önhitt kis kölyök voltam. Elképesztett saját nagyságom, az, hogy én, a csöppség, pénzt keresek. – Vállat vont. – Azt, hogy tudok zongorázni, természetesnek tartottam. Csak a kezem még nagyon kicsi volt, megesett, hogy egy oktávot nem tudtam átfogni, és egy távoli hangot az orrommal ütöttem le. De aztán, ahogy nőttem, és elmentünk Olaszországba, elmúlt az önhittségem, mert megismerkedtem az olasz zenével, ami csupa őszinteség, életkedv, szenvedély. És mennyi dallam, Encella, mennyi dallam! A világon nincsen annyi dallam, mint ott! – Nagy lélegzetet vett. – Ez nem minden ! A csoda az átalakulás, az, hogy önmagámra ismertem, és az önhittségem megszűnt, azt mindaz egyházi zene váltotta ki belőlem. Micsoda misék, rekviemek, kórusok! Hogyan lehet hét hangból úgy felépíteni egy zenekari művet, ahogy Bramante felépített egy katedrálist.

– És te már komponálsz, igaz?

Wolfi az ajka elé tette a mutatóujját, csendet intve.

– Kérlek, erről ne is beszéljünk. Az a babonám, hogy titkolom, úgy vagyok vele, mint a madárral, amit az ember megfog, és fél elengedni, de nem is akarja megtartani. Annyi minden hat rám, olyan erősen és olyan hűtlenül. Naponta változom, könyékig benne vagyok az egyházi zenében, a csúcsokon érzem magam, fönséges, testetlen magasságban, de másnap már operát szeretnék szerezni. Operát, tele vidámsággal, pajkos jelenetekkel, kecses koloratúrával.

– Van rá idődd, hogy kiforrj. – Encella vizsgálódva nézett Wolfira –, nagyon fiatal vagy, ha az ember veled beszél, nem jut eszébe, milyen fiatal vagy.

– Öreg vagyok! – egyenesedett ki Wolfi. – Szép idő az már! És csak számítsd hozzá, hogy mennyi mindenen mentem át. Bálványozott csoda voltam, és most senkiházi.

– Ne mondj ilyet, ha muzsikálsz, hatalmas vagy, gazdag... Nem tudom ezt jól kifejezni, olyan vagy, mint a természet, alkotsz, és olyan vagy, mint az áldás, örömet és megnyugvást adsz.

Wolfi feszülten figyelt.

– Többre tartasz, mint ami vagyok, mégis jó hallgatni, amint beszélsz. Úgy látom magam, mint egy másik valakit, és ez megvigasztal.

Koppanás hallatszott. A nyitott ablakon egy kő röpült be. Nagyobbfajta kavics volt, papírba burkolva. Encella felugrott, a szíve nagyot dobbant.

A törpekirály jelentkezik. Fölkapta a kavicsot, az ablakhoz rohant. Ha meglátná, ha beszélhetne vele! De az utcán nem járt senki. Valamelyik kapualjban bújhatott meg a törpekirály postása.

– Ez már sok! – kiáltott fel Wolfi, felugrott. – Ellátom a baját ennek a kődobálónak!

Encella visszatartotta, a karjába kapaszkodott.

– Hagyjad. Ez nem akar rosszat, hírt hozott.

Wolfi megállt, elhallgatott, tűnődött. Eddig csak magáról beszélt, és boldogan beszélt, amiért szeretettel figyelnek rá, kitárulkozhat. De milyen önző, Encellától nem kérdezte meg, nem tudja, miért van itt, mi történt vele eddig. Talán szerelmes levelet kapott, a rózsaszín papír a lapos, fehér kavicson gyanús. Elszomorodott. Jó lenne kifaggatni Encellát, mi történt vele az elmúlt évek alatt. De lehet-e megkérdezni? Eszébe sem jutott eddig, hogy tisztázza: Encella hogyan került ebbe a házba, és miért van itt?

Encella kibontotta a levelet, halkan felsikoltott.

Párizsba megyünk, ne aggódjék, vigyázok Andrisra.

a Törpekirály

Encella dermedten állt, kezében a levéllel.

Olyan szép nap volt a mai. Reménység gyulladt benne. Meszlényi is más volt, mint máskor. Mintha mind a ketten tudnának egy titkot, és biztosaik lennének a nagy fordulatban. Vége a kétségnek és aggodalomnak. És most bár itt vannak, talán a közelében van a fia, a rablói megint kisiklanak a kezükből. Nem marad egyéb, csak ennek a furcsa idegennek rejtélyes jóindulata.

– Segíthetek valamit, Encella? – kérdezte Wolfi. Encella megrázta a fejét.

– Bár tudnál segíteni.

A szobában nyomasztó csend volt. Encella mereven állt, mintha sem gondolkodni, sem érezni nem tudna. Wolfi aggódva nézte. Miféle dráma történik itt előtte, amelynek csak a főszereplőjét ismeri. Kik vannak a háttérben? Nem kérdezheti meg Encellát, ha az önszántából nem beszél. Az asszony most gyorsan megmozdult, a kis álló íróasztalról fölkapta a piros krétát, amellyel gyermekkorában Meszlényi firkálgatott, és Ilse néni kegyeletesen megőrizte. Encella papírt keresett, majd a puha krétával gyötrődve leírta azt, ami az agyában zakatolt. Válaszolnia kell a gyerek múltkori levelére.

Drága kisfiam,

nem haragszom rád. Megbocsátottam neked. Nagyon várlak, írj máskor is. Nagyon szeretlek,

Kedvesanyád

A papírt rácsavarta a fehér kavicsra, a ruhájáról letépett egy kis szalagot, azzal összekötözte az üzenetet, kihajolt az ablakon. Nem látott senkit sem az utcán, az előbb sem látott. De meg kell kísérelnie, válaszolnia kell a fia bocsánatkérő levelére. Közelben kell lennie a törpekirálynak, mert érzi a jelenlétét. A kavicsot kidobta az ablakon. A keskeny utca közepére esett. A szíve vadul dobogott. Néhány pillanatig semmi sem történt, a fehér kis csomag mozdulatlanul hevert a napfényben. Most egy árnyék vetődött rá, majd túlfutott rajta, és Encella meglátta a törpekirályt. Látta, hogy lehajol, fölveszi a kavicsot, és az ablak felé fordul. Fiatal férfi, az arcát nagy, fekete kalapja lehajló karimája és a rajta bodrozódó strucctoll takarta; kék ruhát viselt, az utolsó divatnak megfelelő cipője csillogott a fényben, fehér harisnyája vakított. Némán néztek egymásra.

– Hozza vissza a fiamat! – kiáltott fel Encella kétségbeesetten.

Most végre hallotta az idegen hangját, fiatal, világos hang.

– Szeretem a kisfiát. Ne féljen, vigyázok rá! – A jobb kezét fölemelte, heves mozdulat volt, mint az esküvés gesztusa. Vagy csak búcsút intett? Az utca végén két lovas jött, a keresztutcából egy kövér halaskofa. Az álomszerű hangulat megtört. A kék ruhás férfi elsietett. Encella térdre esett, a fejét ráhajtotta az ablakpárkányra. Felzokogott. Kétségbeesetten kavarogtak agyában a gondolatok. Mit kellett volna tenni? Kirohanni az idegenhez, könyörögni neki, vagy felkiabálni a csendes utcát, segítséget hívni, hogy elfogják, kényszerítsék, hogy a fiához vezesse.

Szédült. Félhalott gondolatok voltak ezek, mire kiér a házból, a kékruhás férfi már elfutott volna. És ugyan ki jönne segítségére ebben a csendes utcában? A házak lakói mind a városba mentek, hogy lássák a felséges menyasszonyt.

Wolfi segítette fel Encellát, átfogta a derekát, megint abba a nagy, barokk székbe ültette, amely mentsvára volt, ha hírt kapott. Wolfi letérdelt, hogy Encella arcába lásson, puha, könnyű mozdulattal fölemelte a fejét.

– Beszélj. Mondj el nekem mindent, semmit sem tudok rólad, segíteni akarok neked.

Encella beszélt. Most leomlott a gát, felszakadt belőle minden. Wolfi ifjúsága Andréra emlékeztette, Andrisra, a kisfiára, sőt még önmagára is, aki ott volt valamikor a Hofburg hideg folyosóján, ahol a szerelemmel találkozott. Mindent elmondott. A fiú visszafojtotta a lélegzetét, úgy hallgatta, mert látta, hogy ez az őszinteségáradat felszabadítja, megnyugtatja Encellát. Amikor

Encella zokogva beszélt a múlt és a közelmúlt néhány kegyetlen jelenetéről, Wolfi is megtörülte a szemét. Végre visszaültek a kanapéra némán, fáradtan, s valami szomorú boldogsággal néztek egymásra.

– Csodálatos a történeted, Encella – a tekintete fellángolt. – Ha ezt meg tudnám írni szimfóniának, örökkévaló lenne.

Amikor este Meszlényi hazajött, ugyanabban a szobában találta Encellát és Wolfit. Félhomály volt, Meszlényi meggyújtotta a gyertyákat a karos tartón. A lángok játékosan mozogva világították meg Encellát és a vendéget. Meszlényi arca felderült.

– Ó, kedves Mozartom, milyen rég láttalak, de jó, hogy eljöttél.

Encella szótlanul adta óda a Törpekirály legújabb üzenetét. Meszlényi elolvasta, bólintott.

– Ezt gondoltam.

Ugyan miből gondolta – mondta magában keserűen Encella. Bántotta a férfi furcsa nyugalma. A hő- és fényforrás kihunyt.

Persze, jó lett volna Encellának elmondani mindent. De hát hogyan mondja el, hogy terítse ki előtte az ő őrült tervét? Csakugyan, most őrültségnek látszott, hogy vissza tudja kapni a kisfiút, és a másik dolog is, a sorozatos párbaj. Azt hitte, Kissingenben él valami tisztelet a kor és társadalmi köre törvényei iránt. Remélte, hogy ha párbajra hívja, Kissingen nem térhet ki, találkoznia kell vele, bárhogyan bujkált is azelőtt.

Kissingen azonban fütyült a férfiasság és a becsület törvényére, ó már ott tartott, hogy ezekkel nem kellett törődnie. Meszlényi meg volt róla győződve, hogy a három kihívás közül egyet csak elfogad Kissingen, és ha elfogadta, meg kell jelennie a megszabott időben. Nem maradhat szégyenben segédei előtt, akik katonák és nemesurak. Kissingen azonban elbírta a szégyent.

A Kék Bak nevű külvárosi fogadó nagy tánctermében lett volna a párbaj. Ez a helyiség az emeleten volt, alatta az étterem meg a kávéház, ahová az új divatnak megfelelően csokoládét inni jártak az alacsonyabb rangú gyalogostisztek meg a környékbeli polgárok. Itt dominóztak és biliárdoztak is, jó nagy zaj volt, nem hallatszott le az emeletről a lábdobogás. A párbaj tilos volt ebben az időben, Ausztriában éppen úgy, mint germán földön vagy Franciaországban. De mégis párbajoztak, mert a férfiaknak szokásuk volt egymást megsérteni és a sértésért karddal elégtételt venni. Kényes dolog a becsület, sokan tudták, hogy a lovastisztek, a testőrök és a nemesurak ebben a fővárosi szálában párbajoznak, de a hatóság behunyta a szemét. A hatóság is férfi volt, és megértette, hogy a becsületet őrizni kell karddal, vérrel. Mária

Terézia pedig a maga okos módján nem akart hallani a párbajokról, hogy ne kelljen büntetnie.

Nos tehát Meszlényi a megbeszélt időben kiment a külvárosba, találkozott a segédjével, Báróczival. A csúnya, okos gárdista vállalta a korai felkelést. Az emeleten, a nagyterem egyik sarkában üldögéltek, a falat körülfutó, piros bársony padon. A vendéglős tokaji bort hozott föl nekik, és mert tapasztalt ember volt, reggelit is. Teli gyomorral könnyebb megölni az ellenfelet, vagy átmenni a másvilágra. Szerencse, hogy Báróczi az erre az időre kiválasztott első segéd. Okos ember, szeretett beszélgetni, és mert rabja volt szellemi szenvedélyeinek, bőven és hosszadalmasán volt témája. Tehát reggeliztek, iszogattak, üldögéltek. Meszlényi többször megnézte az óráját.

– Késik ez az ember...

– Hát nem éppen pontos – válaszolt Báróczi, és mintha nem gyilkos szándékú ellenfelére, hanem békés dominópartnerre vártak volna, legyintett –, majd ideér.

De nem ért ide. Meszlényi már idegesen járkált le-föl a nagyteremben. Határozott szándéka volt, hogy csúfosan elintézi a bárót, esetleg megöli. Maga is elmosolyodott a helyzet vad komikumán. Csak úgy tud beszédre kapni valakit, ha kihívja a gyilkossági komédiára. De a báró késett. Közbejött valami, jönni fog – vigasztalta magát Meszlényi, és a várakozó fénylő kardra pillantott.

De a kard hiába várakozott. Kissingen nem jött el sem délben, sem délután. A két következő párbajsegéd: Bessenyei és Barcsay megjelentek a kijelölt időben, s mivel nem volt ellenfél, Meszlényivel leültek kártyázni. Estig kártyáztak. Aztán papírra tették Kissingen gyávaságát, és mind a három testőr aláírásával hitelesítette az okiratot.

– Itt az ideje, hogy erről beszéljünk. Szeretném némileg bizonyítani, hogy nem vagyok teljesen őrült.

A pipázóban ültek, mert ebben az időben a férfiszobát úgy nevezték, akkor is, ha a házigazda nem pipázott. Kevéske füst fodrozódott a levegőben, kék párával kerülgetve az égő gyertyák fényét.

– Eddig sem aggódtunk az eszmebeli képességed miatt – válaszolt Bessenyei mosolyogva Meszlényinek.

– De mégis, ez a párbajdolog nem vall éppen józan észre.

– Van benne valami furfang. Egy percig sem hittem, hogy megbolondultál – szólt közbe Báróczi.

– Én is így vélekedem – nyugtatta meg Meszlényit Barcsay.

– Háromszor párbajra hívni ugyanazon a napon egy embert, nem vall éppen józan észre. De ki kellett találnom valamit, hogy ezt a gazembert elkapjam. Sem otthon Pesten, Komáromban sem sikerült találkozni vele, itt

Bécsben is hiába kutattam a várost végig, Kissingen úgy eltűnt, mint a pára. Akármilyen gazember is, azt gondoltam, maradt még benne valami az arisztokratából. Nem becsület, nem, szó sincs becsületről, csak a becsület máza. Ezt lovagiasságnak hívnák, de inkább külsőség, modor, társasági törvény. Nos hát úgy spekuláltam, hogyha nem én megyek hozzá, hanem más keresi föl, méghozzá lovagias úr, nem térhet ki a találkozás elől.

– Úgy is volt, Kissingen megőrizte a formákat – ezt Báróczi mondta –, amikor én felkerestem, tökéletesen végigjátszotta a szerepét, elfogadta a kihívást, megígérte, hogy a segédei a megszabod időben vele együtt megjelennek.

– És az volt nagyon ügyes fogás tőle – nevetett Barcsay –, hiszen már az első kihívásból láthatta, hogy kivel áll szemben. Ezt úgy értem, hogy milyen határozott szándékkal, ami engem például megijesztett volna, mert mit tagadjam, ragaszkodom az életemhez. Elfogadta a második kihívást is egy spanyol nagyúr gesztusával.

– És elfogadta a harmadikat is – szólt Bessenyei –, bár megesett már, de általában képtelenség ugyanazon felek között ugyanazon a napon három párbaj.

– No, helyben vagyunk – szólt közbe Meszlényi –, ezzel én tisztában voltam, de valahogy utol kellett érnem ezt az embert. Más módon, amint mondtam, képtelen voltam szóra fogni. És bevallom, holott ez most már szamárságnak látszik, ismétlem, arra gondoltam, köti őt a származása, a neve, a bécsi jó kapcsolatai az udvarral. Elvégre meghívták az udvari bálokra. Ilyen gavallér nem térhet ki a párbaj elől.

– De kitért! – kiáltott fel Bessenyei, aki kitűnően mulatott a történen. – Én voltam a harmadik, és velem is oly fenségesen bánt, mint Sir Galahad vagy a híres Lovelac lovag. Szinte szégyelltem magam, hogy ilyen büszkén megy a halálba.

– Csalódtam. És beismerem, hogy nagy szamár voltam. De nem gondoltam, hogy Kissingen olyan mélyre süllyedt, hogy már az sem számít, ha lehetetlenné válik Bécsben. Elvégre három nemesember bizonyítja gyávaságát. Én azt hittem, a férfiasság egy szikrája még él benne, ha gazfickó is.

– Hát bizony ő itt elveszett ember. Bécsbe aligha térhet vissza, mert nekünk, akik tanúi voltunk a gyávaságának, kötelességünk elhíresztelni, hogy megfutott a párbaj elől. Afelől nyugodt lehetsz, hogy ezt megtesszük – mondta Bessenyei. Barcsay is, Báróczi is helyeselt.

– Mert bár – folytatta Báróczi – tilos a párbaj Bécsben, éppen úgy, ahogy tilos Párizsban is, de mégis, aki ad magára valamit, itt is, ott is vérrel mossa le a sértést. Titokban kell csinálni, bár úgyis sokan tudnak róla, de nem kell félni,

mert Mária Terézia anyánk kijelentette: „Ha az urak olyan nagy szamarak, hogy párbajoznak, csinálják...”

– És hogyan folytatod tovább? – fordult Meszlényihez Báróczi. Csúnya, vonzóan értelmes arcán aggodalom látszott. – Keserves dolog a kisfiúra gondolni. Vissza kell szerezni ettől a gazfickótól.

– Mindent meg fogunk tenni, de amint már mondtam nektek, a helyzetem nagyon nehéz, bizonyos körülmények miatt nem fordulhatok a törvényhez.

Bessenyei tűnődve bólintott.

– Én megkísérelném a törvényes közbelépést. Meszlényi fölsóhajtott.

– Engem is régóta csábít ez a lehetőség, de amint már mondtam, meg kell őrizni egy titkot. És ha a törvényhez fordulunk, nem mondhatjuk meg, ki a kisfiú édesanyja.

7.
Krisztián története

– Ez az a város? – Kissingen oldalról ferdén nézett Krisztiánra, jóleső elégtétellel, hogy kínozhatja.

Vendégfogadóban ültek, mint annyi napon át, mióta megkezdték a hajszát, ugyanazzal az érzéssel egymás iránt. Megőrizték ezeket az indulatokat, Krisztián gyűlölte Kissingent, Kissingen élvezte a hatalmát, s ugyanakkor csöppet sem aggasztotta, hogy ilyen bőszen gyűlölik.

– Igen, ez az a város – válaszolt Krisztián, gyorsan felhajtott egy pohár bort. Bár méreg lenne benne – gondolta keserűen –, hogy véget érne már ez az ocsmány élet. De Andriska nagy, kérdő tekintete jelent meg előtte. Érezte, hogy bármilyen jólesne meghalni, a válságnak egyszerű megoldása lenne ez, a gyerek miatt nem teheti, vissza kell adnia az édesanyjának.

Egy német fejedelemség fővárosában voltak.

Bájos kisváros, két-három ezer lakossal, de van színháza, múzeuma, képtára, szép régi gótikus és reneszánsz épületei, amelyek közé virulón és kacéran befurakodnak az újdonatúj házak, a rokokó habos, cukros pompájával. Van itt park is, ami nélkül nem lehet meg a főváros, ha ad magára valamit. Szökőkutak víztükörrel és szép kövér nimfákkal és tengeri szörnyekkel, amelyek prüszkölik a vizet. Van itt udvartartás is, fogadás a palotában, teaestély, táncestély, kerti ünnepély; szerelmek és botrányok, a telített élet mézes sűrű íze. Van kancellárjuk, rettenetes intrikák a fejedelem szeretője vagy a fejedelemnő szeretője közt, az udvarhölgyek tragikomikus kórusával. Persze mindez kicsiben, de olyan, mint a vízcsepp, amelyben meg lehet érezni az egész tengert.

– Ez az a város – ismételte Kissingen. Feszülten figyelte, Krisztián mit válaszol.

– Ezt már mondtad. Mit kívánsz? Boruljak le ebben a városban jóságod és nagyságod előtt? Ismerjem el, hogy nélküled a börtönben rothadhatnék, vagy Frigyes hadseregében eladtak volna katonának?

– Nem mondom, mert mindezt te jól tudod. De nem tudok ellenállni annak, hogy ne emlékezzem vissza rád: abban az eget-földet megrázó hülyeségű spanyol drámában milyen jól mutattál. Kár, hogy így elherdáltad az életedet. Határozottan tehetséges vagy, a külsőd is megfelelő, neked már Bécsben kellene lenned, és a császári fenségek előtt játszanod.

– Jólesik forgatni a szívemben a kést? – kérdezte Krisztián merev arccal. «

Kissingen nem hagyta abba. Élvezte ezt a történetet.

– Akkor láttalak másodszor, amikor bejöttetek ide, ebbe a vendégfogadóba. Szerelmeseknek való, bár tisztességes hely. Jó konyha, pompás ágyak, a fiatalasszony abban a nagy főkötőben, amely túlhangsúlyozta az asszonyságát, riadt kislánynak látszott. El kell ismernem, nagyon szép és hajlékony, olyan karcsú, akár a fűzfavessző, s bár német nő, nincs benne semmi súlyosság, testesség.

– Magadat szórakoztatod vagy engem? – vágta oda élesen Krisztián.

Kissingen nevetett.

– Nem hiszem, hogy téged szórakoztatna, engem igen. Jó kis história volt, és az egészben az az ördögi, hogy az apa megérkezett, mielőtt beteljesedett volna a szerelem.

Krisztián legszívesebben felugrott volna, hogy otthagyja Kissingent, de tudta, ezt még jobban élvezné. Kiitta a borát, hátradűlt a széken. Megpróbálta elfelejteni a Kissingen idézte históriát, de a hely fájón emlékeztette. Igen, ez az az ajtó, a vastag faragással díszített ajtó, amelyet boldogan tárt föl Konstanze előtt. Sikerült a lányt kilopni a házból, a terv bevált. Innen mennek tovább, ez az első állomás a boldogság felé. A színházban látta meg a lányt, éppen egy nagy jelenetben érintette meg a tekintete, mint egy felvillanó fénysugár. Meg kellett keresnie. A jobb oldali páholyban ült egy idősebb úrral, egy méltóságteljes hölggyel és egy pompásan kiöltözött fiatalemberrel. Nézte a páholyt, közben átjátszotta magát a színpad jobb oldalára, és a szemével válaszolt az őt kereső tekintetre. A lány az arca elé emelte a legyezőjét, a fiatalember valamit súgott a fülébe. Azonnal meggyűlölte azt a fiatalembert. Aztán jöttek, a találkozások; először véletlenül egy jótékony célú teaestélyen kerültek össze, ahol ő szavalt, és a polgármester kegyesen megdicsérte a szavalatért, pénzt nem kapott érte. Számított rá, de most, hogy a lány ott volt, az mindennél többet ért. Óvatos párbeszéd kezdődött köztük, de Krisztián határozottan haladt a célja felé, és a lányt magával ragadta szenvedélye. Tavasz volt akkor is. Szép kis város, fülemülék énekelnek ott a kertekben, a közeli erdőben búvóhelyek kínálkoznak a szerelmeseknek. Gyorsan ment minden, a fiú magával ragadta a lányt, aki szívvel-lélekkel hagyta, hogy elsodorják. Krisztián szép volt, és szájából áradtak a drámákban szavalt szerelmi vallomások. Megszökni persze őrültség volt, de hát ha az ember fiatal és szerelmes, az őrültséget tartja természetesnek. Az a másik világ, amelyben nincsenek szerelmesek, ködös, szürke nyomorúság. Több városon vergődtek keresztül postakocsin, reszketve, hogy követik őket. A jövőről nem beszéltek, és a fiú nem is mert gondolni a jövőre. A lány gazdag volt, nem tudta elképzelni, hogy válságba, rossz hírbe, nyomorúságba kerül. Nem ismerte a gondokat. Krisztián, ha józan észnél volt, egy-két hétre csinált terveket, többre nem volt pénze. Ebbe az épületbe azért jöttek, mert Krisztián

egykori kollégiumi társa várta őket. Levélbe ígérte meg, hogy mint a helyi templom káplánja tanúkat szerez, és ő maga adja össze őket.

A jóbarátnak a kályha mellett kellett volna ülnie, ahogy a levélben megírta. Megtartotta a szavát, ott ült, de a kályha másik oldalán egy oldalszakállas, piros arcú, kövérkés úr is ült, aki még pirosabb lett, amikor őket meglátta. Konstanze édesapja volt, a hildesheimi polgármester, aki végre utolérte a szökevényeket. Mind a két úr fölállt a kályha mellől, és feléjük sietett. A fiatal pap az alkalomhoz illően kegyesen mosolyogva, a polgármester fennhangon átkozódva.

A szerelemnek itt vége szakadt. A polgármester megragadta a lány kezét, és kivonszolta az étteremből. A pap követte őket, Krisztián is hősiesen, kétségbeesetten.

Így volt, de ahogy most itt az asztalnál ül, a kezébe hajtott fejjel, ma sem tudja fölfogni, hogy ez alatt a néhány perc alatt hová lett az a hímzett táska, amelyben szerelmese az ékszereit hozta, Konstanze szerette az ékszereket és szerette a fiút is, de hát az apa rendőrséggel fenyegette, bírósággal, lányrablást emlegetett. Kint a fogadó előterében folyt le a jelenet, a hildesheimi polgármester nem kímélte a hangját. Azonkívül a törvény embere volt, tudta, mit kell tennie. Krisztián a bejárati ajtónak dűlve nézte, hogyan tuszkolja ki az apa az ő egyetlen szerelmét. Megállt az élet, a lány elmegy, a színházat otthagyta, a jövő olyan, mint egy sötét alagút, tele rémekkel. Magány, szegénység, üldözés.

Ekkor lépett hozzá egy férfi, magas, jó külsejű, amolyan szenvtelen, nembánom arccal, aki mindég feltalálja magát az életben és tudja, mit kell tenni. Behívta a söntésbe, megitatta egy pohár gyomorkeserűvel, aztán kedves, megértő szavakat mondott az ifjúságról és a szerelemről.

Krisztián valamennyire magához tért a szerelmes szörnyűségből, megörült az ismeretlen jóindulatának, és azzal az őszinte ostobasággal, ami az ifjúságot jellemzi, elmondott mindent a barátságos úrnak. Az megértő volt. Ekkor következett be a második szörnyűség. Az ajtó kicsapódott, és zihálva berontott rajta a hildesheimi polgármester.

– A táska, az ékszeres táska! – kiáltotta.

Ez most olyan volt, mint egy szörnyűséges álom. Krisztiánnak fogalma sem volt róla, hová lett a táska; ő hozta be a kocsiról, amikor megérkeztek, és letette, ahogy a barátjával kezet fogott. Ez a kályha előtt történt, de hogy aztán ki vette kézbe, hová lett, képtelen volt végiggondolni. Szerelme apja koldusnak, tolvajnak, gazembernek és minden egyébnek nevezte. Ekkor ismét előlépett a barátságos úr, karon ragadta az apát, és félrevonta. Kimentek az étteremből, Krisztián szédülten rogyott le a kályha padkájára, az esze megállt, a szégyen émelygett a torkában. Nem tudta, hogy percek teltek-e el vagy órák,

a jóságos úr visszajött, ismét megitatta valamilyen pálinkával, vacsorát rendelt, elbeszélgetett vele, és mikor az ékszeres táska felől érdeklődött, a másik csak legyintett: – Azt elintéztem.

Krisztián így találkozott Kissingennel, és így kötődött hozzá az élete. Kissingen, mint mondta, titkárt és útitársat keres, mert sokat utazik, és nem szeret egyedül menni. Ő hálásan fogadta az állást, és továbbra is hálás volt Kissingennek, mert az hosszas faggatásra bevallotta, hogy szívből, igazán szívből megsajnálta Krisztiánt, aki elvesztette szerelmét és karrierje megszakadt, és hogy megmentse a börtöntől, amivel a bősz polgármester fenyegetőzött, kifizette az ékszerek árát. Ez olyan volt, mint az álom, bár később, amikor Krisztián jobban megismerte Kissingent, A hálája gyanakvássá, a gyanakvása pedig gyűlöletté változott.

Most különösen égett benne a gyűlölet, hogy itt voltak, ebben a városban, a gyalázatos jelenet színhelyén, és Kissingen mindent megtesz, hogy emlékeztesse és megalázza. Nem akart az adósa maradni, szélesen rámosolygott.

– Itt vagyunk, az nem kétséges, de az sem kétséges, hogy lóhalálban szöktünk meg Meszlényi elől. Nem tetszett neked egy nap három párbaj, pedig mennyit beszéltél hősi vívásaidról.

Kissingen szeme megvillant, vállat vont, hallgatott.

– Sokat hallottam tőled, hogy nagyvilági ember vagy. Nemesember nem tehet ilyet.

– De én teszek – válaszolt Kissingen nyugodtan –, szeretem a nagyvilágot, ezért akarok élni. Krisztián gúnyos kételkedéssel tekintett rá.

– Dicsőségben? Nem hinném, hogy azok után vissza mehetnél Bécsbe. A te fajtád, a te köreid, ezek a méltóságos és kegyelmes emberek nem fogadnak be.

Kissingen szája megrándult, az ajkába harapott, Krisztián várta, hogy dühös kitörés következik, amilyenben már többször volt része. De nem, a báró lenyelte a dühét.

– Nincs rájuk szükségem, Bécs alapjában véve kisváros, polgári csokoládéivók tejszínhabbal, vacak kis pletykázók... Párizsba megyünk! Ne felejtsd el, Párizsba megyünk – az arca felderült –, és tele vagyok pénzzel.

– De milyennel...

Kissingen legyintett, az ajtóra figyelt.

– Ezt nézd meg... ez aztán karrier.

Magas férfi lépett be, majd egy öles, széles vállú, keskeny csípőjű; hosszú, egyenes lábán vakító szűk nadrág és puha, világos bőr úticsizma. A köpeny súlyos posztóból készült, szilvaszínű, a frakkja világosabb lila, mellfodrain és gyűrűin ragyogtak a gyémántok. Bőre szokatlanul sötéten barnállott, amint némely szicíliaié, a haja hollófeketén csillant, a púder nem tudta elkendőzni az

eredeti színét, a szeme fekete, a vonásai szabálytalanok. Az első pillantásra szép férfinek hatott, ha jobban megnézte az ember, a szeszélyes vonások nagyon csúf arcot rajzoltak meg. Ahogy belépett a fogadóba, megtelt vele a terem, a lénye sötéten sugárzott, rá kellett nézni.

– Ki ez?

– Casanova lovag – súgta Kissingen.

Krisztián felocsúdott bánatos dühéből, és figyelmesen nézte meg a híres férfiút. Kicsoda is voltaképpen? Lovag, de valószínű, hogy ezt a rangot ő adományozta magának. Sikeres férfi, a nők nem tudnak neki ellenállni, de ha jobban megvizsgálja az ember a „tényállást”, olyan nők rajonganak érte, akik soha senkinek nem szoktak ellenállni. Természetesen estek egyéb hódításai is, különleges üzleti lehetőséggel kábított el jóhiszemű idős urakat és hölgyeket, meg a bölcsek kövét és az örök ifjúság italát is megismertette velük. A porosz császárnál, Nagy Frigyesnél vendégségben járt, ugyanúgy, mint Voltaire. Igen, de Voltaire szellemi fejedelem volt, Casanova csak a könnyű nők fejedelme. Megfordult a cári udvarban is, a francia király is fogadta. A származása nagyon kétes, de ő gazdag, nemes lelkű atyáról és csodálatos szépségű anyáról szokott gyermeki meghatottsággal megemlékezni, ha szülei kerülnek szóba. Valahol Velencében, valamelyik macskaszagú, szűk kis utcában született a szegény negyedben. Kissingennek igaza volt: micsoda karrier onnan felvergődni!

– Ha volna eszed, te is lehetnél ilyen – súgta Kissingen –, a külsőd sokkal jobb.

– És te miért nem vagy ilyen? – sziszegte Krisztián. – Elég jó a külsőd.

– Én valóságos úr vagyok – válaszolt Kissingen elbírhatatlan gőggel.

Krisztián undorodva elfordult tőle, elég volt ebből a vacsorából, ebből az estéből és az emlékekből. Fölpattant a helyéről.

– Megnézem a gyereket. – Kisietett a teremből, amint a küszöbről visszanézett, látta, hogy Casanova lovag leül Kissingen asztalához. Tehát ismerik egymást. Akármilyen rossz kedve volt is, elvigyorodott: kártyázni fognak, nem kétséges. Hallotta, hogy a lovag nagy kártyás. Ki fog veszíteni?

Fölment az emeletre, ott volt a szobája, és Andriska vele lakott. Olykor az is mulattatta; hogy őrjöngene Kissingen, ha tudná, miképpen vigyáz ő a kisfiúra! Ó, csak visszaadhatná az anyjának! De nem tud elszakadni Kissingentől. Abban a táskaügyben írást vett tőle. Követelte azt az írást a báró, állítólag azért, hogy megmentette a törvény büntetésétől. Ocsmány dolog.

– Nem alszom – szólt Andriska, ahogy belépett a szobába.

A nagy, fehér vászonfüggönyös ágyban feküdt, Krisztián leült az ágy szélére.

– Add ide a kedvesanyám levelét.

– Minek az neked? Tudod jól, hogy mit írt. A gyerek titkolózva lehunyta a szemét, selymes pilláival takarta a gondolatokat.

– Látni szeretném a papírt meg a betűit.

– Ugyan, Andris, nem is tudsz olvasni.

– Ilyet ne mondj! – kiáltott felháborodva a gyermek. – Olvasni is tudok, írni is tudok, még latinul is tudok.

– Hát azt már nem hiszem.

– Elég csúnya tőled. A tisztelendő úr tanított, Peresről járt át hozzánk – kiugrott az ágyból, földig érő ingében, amelyet Komáromban vett neki Krisztián, megállt a szoba közepén. Harsányan szavalt:

Flevit lepus parvulus,
clamans altis vocibus,
qind feci hotninibus,
quid me sequntur canibus...

– És most járjon az a nagy szád, hogy nem tudok latinul!

– Hát csuda kis alak vagy – ismerte el Krisztián. A karjába emelte a gyereket. – Ezt is a tisztelendő úr tanította?

– Hát persze, azt mondta, lángeszem van. Akkor meg is ijedtem, hogy le fog égni a hajam, de aztán megtudtam, hogy ez csak olyan beszéd. – Krisztián arcához dörzsölte a fejét. – Add vissza a levelemet... Miért nem adod vissza?

– Félek, hogy elveszíted, azért tartom magamnál.

– No de csak egy kicsit mutasd meg, hogy lássam megint – a két keze közé fogta a fiatalember arcát –, aztán visszaadom. Mondd, igazán visszaviszel kedvesanyámhoz, még ha meg is kékülsz?

– Igazán – felelt Krisztián, és elcsuklott a hangja.

8.
Magyarok vagyunk?

A háznak nagy emeleti terasza nyílt az udvar felé. Ide jöttek ki a férfiak, mikor Encella fölkelt az asztaltól, és mindannyian egészségükre kívánták egymásnak a vacsorát. Amint illik, a hölgy bement a szobájába, hogy a férfiak nyugodtan beszélgethessenek. Wolfi az idősebb férfiakkal maradt, de csakhamar eltűnt, *és* bentről fölhangzott a klavikord hangja. Illett az éj szakához a tiszta, egymáshoz kapcsolódó, érzéssel telített és mégis mértéktartó melódia. A tavasznak koranyár illata és levegője volt. Lent a kőkút zümmögte csacska kis dalát vékony vízsugarával. Az udvar néhány fáján a lombok közt álmosan beszélgettek a madarak.

– Mennyi csillag! – Báróczi hátrahajtotta a fejét, fölnézett az égre. Csak az ezüstös csillagfény világított, amelynek olyan kék az árnyalata, mint a tengernek. – Mennyi csillag, mennyi titok, rejtély kering itt a fejünk fölött végtelen ritmusban, fényt és számomra gondolatokat sugározva.

Bessenyei is a csillagokat nézte.

– És te mire gondolsz? – kérdezte Barcsay.

– Amire mindég gondolok, ha magam vagyok vagy ha együtt vagyok veletek egy ilyen nyugodt órán: az ébredésre. Az ébredésre gondolok. Nem hagy nyugton! Nem hagy nyugton, amióta én felébredtem.

– Miből? – kérdezte Báróczi a maga hűvös, nyugodt hangján.

– Abból az elképzelésből – megrázta a fejét –, nem, abból az álomból, mert még álmodni sem tudtam ezt, abból az elképzelésből, hogy magyar vagyok! – Bessenyei fölugrott a helyéről, kétszer végigjárta a szobát, majd megállt középen. – Nem vagyok magyar! Ez megdöbbentett. Akkor jöttem rá – folytatta –, amikor elkezdtem írni. Régen élt bennem ez a téma, elevenen láttam a hősöket, ismertem őket, mint önmagamat. Magyarul kezdtem írni, és ismétlem, megdöbbentett, elállt a lélegzetem, hogy nem tudom magyarul kifejezni a gondolataimat. Ez iszonyú. Állandóan magunkkal hurcoljuk a magyarságunkat, őseinket idézzük, a nagy múltat, azt a bizonyos régi dicsőséget, és nem tudok magyarul. Mert hogyan beszélünk? Németül meg franciául, a magyar nemesi réteg latinul. Marcangolt, miképpen lehet ez? Hogy miképpen aludt ki bennem a fajtám lelke. Nem mondhatok mást, elaludt. Ebben reménykedem, hogy csak alszik, és nem halt meg. Ezért beszéltem az előbb az ébredésről. – Báróczihoz fordult. – Neked könnyű, a te kémiádnak nincs fajtája.

– Igen – bólintott Báróczi –, ez fölötte áll a nemzeti tulajdonságoknak. Általános, nem faji; örökkévaló az anyag maga, és az anyag titka és az

anyagok találkozása. Szerencsés vagyok, hogy ez ejtett rabul. De gondolom, ha nem is mutatósán nemzeti szónoklat az én kémiám, mégis része a nemzet kultúrájának.

– De hol van a nemzet? – kiáltott fel Barcsay. – Attól tartok, ha volt is valaha, elpusztult. A magyarnak nincs öntudata, éppen csak él, pusztán az egyszerű emberi létezésért, de se vágya, se terve, se álma. A hosszú háborúk lelkileg és erkölcsileg tönkreteszik a népet. A nemzeti lét megszűnik. Milyen vastag hamuréteg, a háború tűzvészének a hamuja borítja Nagy Lajos vagy Mátyás kultúráját.

Mivé lettek a reneszánsz épületek, a pompás várak, templomok, gyönyörű kertek? Magyarországnak olyan kerti kultúrája volt, egyebet ne említsek, hogy a magyar körtének egy tucat fajtáját ismerték külországokban: puha szénában vagy zöld leveles kosarakban szállították kocsikon nyugati királyi udvarokba. A dédapám még tudott egy muskotály almáról. Ez a muskotályalma ugyanígy utazott ki külhonba, és vitte a magyar kertészet becsületének hírét. És a lószerszám és a kocsi, aminek a nevét őrzik külhonban, mert innen származott hozzájuk. Itt virágzó élet volt... – legyintett – de hiszen tudjátok.

– És mi lett a magyarból? Igazad van. A háborúk erkölcsileg tönkretették – folytatta Bessenyei. – Ahogy elpusztultak a házak, a kertek, úgy pusztult az emberi becsület, az ítélőképesség, a magatartás... – Barcsayhoz fordult. – Nem borzadsz-e meg te attól, hogy egy olyan költő, mint Balassi Bálint, hősi tettnek tartotta vagy jó kalandnak, hogy a csapatával kifossza a vásárokat?

– Bizony – szólt közbe Báróczi – ez a tiszteletreméltó nemesúr. Ez őseink kedves foglalkozása volt. A vásárosok éppúgy reszkettek tőlük, mint a töröktől. És aztán a másik egzisztencia: meglesni az országúton, és rajtaütni az utasokon, kifosztani őket. Ebből éltek, de nemcsak éltek ebből, hanem ez volt a mulatságuk is.

– Gondolkoztam rajta, hová lett a lélek, hová lett a népnek a lelke, hova tűntek a fajta jó tulajdonságai. A vakmerőségen kívül nem ismerték sem a becsületet, sem az együttérzést, sem a szánalmat! – Keserűen elmosolyodott. – Azzal vigasztalom magam, hogy a nemzet elájult, eszméletlen lett benne minden, ami értékes. Ezért ábrándozom az ébredésről, amikor az írással küzdőm. Megértem a férfikort, és félek, hogy későn jöttem rá, ki kell mondanom, bármilyen borzasztóan hangzik is: nem tudok magyarul. Hát nem őrjítőén nevetséges, hogy én akarom életre kelteni a magyar irodalmat.

– Bizony – szólt közbe Barcsay –, az embernek elromlik a szája íze, és eszi az irigység, hogy a franciák, a németek és a latinok milyen gazdag, csillogó, pompás nyelvet mondhatnak a magukénak. Ezek mindent ki tudnak fejezni.

– Az istenfáját! – kiáltott fel Bessenyei. – Én is ki tudok majd mindent fejezni, megteremtem a megfelelő szavakat. Ha Pázmány és Zrínyi úgy tudott

magyarul, ahogy tudott, telt, dús művészettel, én is meg tudom csinálni. Csak hát el kell felejtenem, nem szabad meghallanom a fülem mellett karistoló német meg francia beszédet.

– Az uralkodó mindent megtesz, hogy elfelejtsük – jegyezte meg Báróczi. – Nagyon jól csinálja, kedves hozzánk, bájos, jóindulatú, tökéletes édesanyaként foglalkozik velünk, buzdít és jutalmaz. No persze, csak tulajdon javaink egy részét adja vissza, megnyer magának, hogy jódolgunkban elfelejtsük, kik Voltunk valaha! Ő maga köré gyűjt bennünket, kesztyűs kézzel simogat, és veszi el azt, ami kell neki. Többek közt a magyarságunkat.

– De mégis – vetette közbe Barcsay –, eléri, amit akar, mert jólesik, hogy a többi Habsburg kínzása, gazsága, fosztogatása, megvető bánásmódja után ez a Habsburg látszólag magával egy szinten tart bennünket, így lehetetlenné teszi az ébredést, mert a simogatás alatt behunyjuk a szemünket.

– Igen – megint Báróczi szólt –, Orczy Lőrinc bátyánk példája is ezt mutatja. Nem ismerek ma nála műveltebb magyart, szellemi látóhatára tágas, ismeri az életet és a világot, minden új eszmét, amely Franciaországból jön hozzánk és forradalmat sugall, és mégis, bár tisztában van azzal, hogy a jobbágyokat megilletné a szabadság, nem kíván változást. Azt mondja, bánjunk jól a néppel, de maradjunk urak. És mindezt úgy, hogy az uralkodó áldása lebeg a fejünk felett.

– Idősebb és bölcsebb minálunk. A kultúra légkörében él, érthető, hogy hatott rá Mária Terézia némely tette. Ezek határozottan jóindulatra mutatnak. Mondják, a nagyszombati egyetemet áthelyezi majd Pestre, ez különösen tetszik Orczynak, hiszen az az álma, hogy a főváros a kultúra középpontja legyen. Az egyetem – a professzoraival és a diákjaival – emeli a város színvonalát és életkedvét. Ez jó ötlet.

– És mit szólsz hozzá te? – fordult Meszlényi Bessenyeihez –, hogy a császárnő szaporítja Magyarországon a püspökségeket?

Bessenyei, aki hajlamos volt a tréfálkodásra, fanyarul elmosolyodott.

– Ezzel több alkalmat adott nekem csúf paródiák fabrikálására.

– Nekem az tetszett legjobban, amit a tulajdon megkeresztelésedről írtál.

– Hátha még láttál volna a szertartás alatt. Igyekeztem magam tisztességesen viselni. Nem tudhattam, nem néz-e rejtekhelyről a felséges asszony, mert abban bizonyos voltam, hogy a magatartásom legkisebb részlete is torzítva jutott el hozzá.

– Hát nem éppen könnyű feladat a császárnő hitbuzgó katonájának lenni.

– Aránylag nem is olyan nehéz. Aki tanulta a politikát, tud megfelelően viselkedni az adott helyzetben. Tanulni kell a császárnőtől, ő alkalmazkodott a körülményekhez, és elég bölcs volt ahhoz, hogy a körülmények meg ne

változzanak. Ebben a helyzetben a mi körülményeink: adottság, kényszer, lehetőség.

– A nagybátyám, aki engem nevelt – szólt Meszlényi –, kurucok ivadéka volt, de már a második nemzedék. Arra tanított, hogy alkalmazkodni kell a körülményekhez, mert az élet értékes – felemelte a fejét, hogy jelentőséget adjon a mondatnak. – Nem lehet egy egész nép öngyilkos.

– Ezért nincsenek hőseink – vetette oda Bessenyei. – Császárhű testőrünk van becses személyemben, ugyancsak császárhű generálisunk Orczy személyében – vállat vont. – Az élet nekem sokat kínál: szép, kalandos, mulatságos helyzeteket; élni akarok.

– Ez a lényeg – szólt közbe szárazon Báróczi –, de az nem minden. Másfajta életet akarunk, szabadot, amely nem fogadja úgy a jogai hitvány maradékát, mint az ajándékot. És amiről az előbb beszéltünk, mert szégyenletes az elmaradásunk, ha nyugatra pillantunk, különleges nemzeti magyar kultúrát akarunk – felállt –, és ehhez...

– Mi hárman vagyunk – vetette közbe nevetve Bessenyei.

– Értékelem a büszke öntudatot, de ne túlozzunk. Megfeledkeztek Debrecenről! Debrecen is egyetemi város, a polgársága öntudatos, határozott. Ott hallhatnál tökéletes magyar beszédet, amely megőrizte Balassi, Zrínyi, Pázmány hagyatékát. Olyan tudósok vannak ott, mint Hatvani professzor, aztán Budai Ésaiás, aki tankönyvet írt magyar nyelven, világtörténelmet, magyar történelmet. Oda kellene menned, hogy tiszta, nemes magyar beszédet hallj.

Bessenyei elkomolyodott.

– Lehet, hogy ez a jóslat nemsokára beteljesedik. Néha úgy érzem magam, mintha felszerszámozott paripa lennék, lovagi tornára feldíszítve, és salakkal megrakott szekeret kellene húznom. Sajnos tudok franciául, és hallom azt a szelet, ami Párizsból idáig fúj, az ébresztő vihart. Az ébredés, amiről az előbb beszéltem, nem hagy nyugton, erős vagyok, egészséges, az agyam is ép. Tenni kellene valamit.

– Mire gondolsz? – kérdezte Barcsay éberen. – Azaz tudom, hogy mire gondolsz, én is azt érzem, amit te.

– Semmi összeesküvés – szólt száraz, nyugodt hangon Báróczi. – Jusson eszetekbe Wesselényi, Nádasdy, a Rákócziak sorsa! Gyönyörű szép álmot álmodtak, s mivel fejezték be? Vérpadon végezték, vagyonukkal pedig megtöltötték a kiürült császári kincstárat. Nem tudom, foglalkoztatok-e ezzel a gondolattal, én ebből a szemszögből nézem a történelmet. Ezek a főurak nagyon gazdagok voltak, bűnösnek kellett lenniük, hogy megfoszthassák őket a vagyonuktól. A másik kettőről most nem szólok, jól ismerjük az esetet, csak nézzük Rákóczit. Békében, boldogan, nyugalomban élt, és a Habsburgok

mindent megtettek, hogy belehajtsák a lázadásba, kirobbantsák a felkelést, és aztán jóformán egy harmadát Magyarországnak, a Rákóczi vagyont bezsebeljék.

– Megnyugtattál – vigyorodott el Bessenyei. Hármunk közül egyikünknek sincs igazi nagy vagyona. Vagy még akármilyen vagyona sem. Nem kell tartanunk attól, hogy szabadsághősök leszünk.

– Ám magyaroknak kell lennünk – mondta Meszlényi, aki nagyon keveset beszélt ezen az estén, de súlya volt a szavának. – Nehéz magyarnak lenni, de én vállalom.

Éjfél már elmúlt, a három vendég búcsúzkodott. Meszlényi lekísérte őket a nyikorgó falépcsőn, Mozart is csatlakozott hozzájuk, a klavikord hangja megszűnt. A három testőr és a fiatalember együtt indultak a belváros felé. A hold most jött fel, a horizontot bevilágította korallezüst fénnyel. A csillagok elhalványodtak fölöttük. Bessenyei a Göncöl szekerét kereste az égen, otthon a háza ablakából azt szokta nézegetni. Itt nem találta meg. Báróczi is felnézett az égre.

– A csillagok! – hűvös hangja átmelegedett. – Ha nézem őket, arra gondolok, hogy minden mozgás és minden átalakulás.

– A kémia – vetette oda tréfálkozva Bessenyei – a vesszőparipád.

– Igen, a kémia. Mert minden kémia. Ezek a csillagok gázzal, gőzzel, párával és még ismeretlen anyagokkal, ugyanúgy, mint a Föld. A megfelelő anyagok kapcsolata. Örök mozgás, ahogy az egész mindenség állandó mozgásban van, kezdve a csillagoktól az emberi test anyagparányáig, a legkisebb részecskék is keresik egymást. Keresés, egymásbafolyás, átalakulás. Az egész világmindenség mozog, ugyanarra az ütemre, mint az ereinkben a vér. Egyetlen gigászi gondolat irányítja az egészet.

Báróczi elhallgatott, a másik három némán ballagott mellette.

– És most – szólt Bessenyei, hogy megtörje a meghitt, mély csendet – nyeljünk le mindnyájan egy-egy kanál mézet a te recepted szerint.

Báróczi nem sértődött meg, jót nevetett, amit ritkán szokott megtenni. Egymásba karolva, széles sorban mentek a holdfényes utcán.

9.
Tavaszi utazás

Encella majdnem boldogtalan volt ezekben a napokban. Bizonytalanság reszketett a levegőben; a fény- és hőforrás, amely fellobbantotta a reménységet, kialudt. A távoli fény már nem világított. Mintha egy teljesen ismeretlen út közepén állt volna, és nem tudott sem előre, sem visszafelé menni. Azt a titkot, ami néhány napra megváltoztatta Meszlényit, nem ismerhette meg. Érezte, hogy valami történt, amiről Meszlényi hallgat, valami, ami nem sikerült.

Felzaklatta a három testőr látogatása. Hiszen Meszlényivel megállapodtak abban, hogy ezen az úton, főleg éppen itt Bécsben, ő nem ismerkedhetik senkivel sem meg. Aztán jött a törpekirály üzenete és ő maga is. Szerencse, hogy Miska ezekben a napokban vele volt. Miska hősiesen titkolózott egy ideig, de aztán megszánta Encellát, és elmondta, mi történt. Miska kísérte Meszlényit a három gárdistához, és nem az az ember volt, aki az előszobában várakozva ne kombináljon, ne rakja össze az apró részleteket egésszé. Különben is bőséges tapasztalata volt párbajügyekben, régi gazdájánál, a náthás gróf rokonainál nagy lovagias élet folyt.

Miska tehát elmondta Encellának, hogy Meszlényi három lovagias úr által háromszor hívta párbajra Kissingent. Most értette meg Encella, hogy miért fogadta Meszlényi meglepetés nélkül azt a hírt, hogy Kissingenék Párizsba mennek. Megértette és megnyugodott. Eddig úgy érezte, mintha kirekesztették volna az élet sodrából. Egyedül áll, tökéletesen árva, nincs senkije. Meszlényi nem törődik vele, elég volt neki ebből a kalandból, és mivel nem beszél arról, hogy Párizsba mennek, valószínű, hogy letett az útról. De most minden megváltozott. Ha nem tartott volna attól, hogy Miska megdöbben, a nyakába borul, és összecsókolja örömében. Örült és sajgott a szíve. Az ő kisfiáért háromszor is kiállt volna párbaj ózni Meszlényi! Igen, a távoli fény ismét fellobban és világít. Párizs felé világít, ott van Andriska!

Meszlényi bekopogott Encella szobájába.

– Sietős az utunk – ezt úgy mondta, mintha már mindent átbeszélt volna Encellával, mintha az asszony mindenről tudna –, mielőbb indulnunk kell. Utánanéztem a törpekirály üzenetének, Kissingen már nincs a városban. Olyan emberrel nem beszéltem, aki tudta, hogy hol lakott, de találkoztam egy barátommal, aki Linzben volt kint vadászni a császári vadaskertekben, és látta Kissingen fogatát a nagy országúton. Tehát már igyekszik Párizs felé.

Encella szólni sem tudott a bámulattól.

– Arra gondoltam, hogy ruhákra lesz szüksége. Mikor Andriska után eliramodtunk, nem gondoltunk arra, hogy Párizsba kell menni.

Ó... – gondolta Encella – és ő, bolond, tegnap még látta magát, amint Miskával beállít Kapor Ferkóhoz, arra a kis tanyára, ahol a meleg vizes tó van, és fedelet kér a feje fölé, mert se égen, se földön nincs senkije.

– Azt hiszem, az útra jók lesznek a meglevő ruháim. Párizsban meg, ha odaérünk, nem lesz más tennivalóm, csakhogy a fiamra várjak – könnyes lett a szeme. – Ahhoz sem kell új ruha.

– Különös asszony maga. Más nő el se tudná képzelni Párizst pompás ruhák nélkül.

Encella hallgatott, némán bólintott. Azt nem mondta meg, hogy nem tud annál szebbet és jobbat elképzelni, hogy egy férfi áll mellette, aki kezébe vette a sorsát, és törődik minden apró gondjával.

Másnap reggel indultak.

Lágy tavaszi reggel volt, a levegő aranyfényű, mindenfelé telített lombú fák, és a kerti virágok színes árnyékot vetettek a földre. Az élet egyszerűnek és szépnek látszott, a horizont kitágult, napfényes volt, mint a remény.

A hűséges hazai batáron mentek, amely egész útjukon ringatta őket. Miska a bakon ült a kocsis mellett, aki a postaállomáson a váltott lovakkal együtt jött a következő állomásig. Miska már az első pihenőnél hírt hozott Kissingenről. Ott ebédelt a kisfiúval és a barátjával. Az állomás pincére emlékezett rá, mert nagyon gavallér volt, egy aranyat adott. Csak, amint Miska mondta, a pincér nem értette, hogy a Mária Terézia-arany széle miért nem recés. Miska diadalmasan jelentette Encellának:

– Most követhetjük a hamis aranyak útján.

A nagy országút majd olyan volt, mint Bécsben, a Práterben a sétakocsizás. Fogatok sorjáztak egymás után, postakocsik, drága, gazdag batárok hat lóval. Mások mögött a négy lóból kettő a kocsihoz kötve kocogott, hogy így pihenjen, amíg cserélt az elöl haladó paripákkal. A kocsik utasai díszes ruhákban, nem úgy, mint akik hosszú útra indulnak, hanem mintha egy vennének részt.

– Most veszem észre – fordult Meszlényi Encellához –, hogy mi belekeveredtünk a nászmenetbe. Megfeledkeztem róla, hogy a hercegnő is ma indult el Párizs felé.

Encella megrezdült, ösztönösen az arca elé húzta a fátyolát.

– Nem kell félnie – nyugtatta Meszlényi –, a felséges menet jóval előttünk van, nem fogjuk utolérni. Azonkívül attól sem kell tartanunk, hogy a postaállomáson találkozunk velük. Kijelölt városok várják vendégséggel a hercegnőt, csak ott szállnak le.

– Szegény Toncsi! – sóhajtott Encella. – Bájos, kedves lány volt. Nem éreztette velünk soha, hogy ő királylány. Elvégre olyan sok a testvére, hiszen tizenhatan vannak a felséges gyerekek, hogy a királyi gőg elosztódik köztük. Azóta nagylány lett, vajon megismerném-e?

– Könnyen megismerné, hiszen mindenütt megkülönböztetetten bánnak vele.

– Ez nagy élmény lesz Toncsinak! Egyszerű életet éltek a Hofburgban, Mária Terézia szorosra fogta a gyeplőt. A gyerekek meglehetősen háttérbe szorultak, és azt mondhatnám, hogy szerény, polgári színvonalon éltek. Semmi pompa, semmi kényeztetés. Csak akkor öltöztették fel a kislányokat, fiúkat ünnepi ruhába és terítettek nekik a királynő asztalánál, ha valamilyen fontos személyiség, király, diplomata vagy egyéb híresség fordult meg a Hofburgban. Színház volt ez, eljátszották a csodálatos édesanya és a felséges gyermekek szerepét családi környezetben. Félek a találkozástól – vallotta be Encella –, és mégis nagyon szeretném látni Mária Antóniát.

– Itt útközben aligha lesz rá módunk, a városokban, ahol megpihennek, nagy ünnepséggel fogadják. Talán Salzburgban, ahol a hercegérsek elébe megy a fiatal francia királynénak, hogy köszöntse és megáldja, láthatjuk majd.

– Francia királyné?

– Igen, igen, annyi elfoglaltságom volt a napokban, hogy erről nem beszéltem, viszont azt megkísérelni, hogy elvigyem a templomba az augusztínusokhoz, ahol Mária Antónia megesküdött új férjével...

– A dauphin itt volt Bécsben? – vágott közbe Encella kíváncsian.

– Nem, csak a másolata, a helyettesítője vagy élő képmása. Keresnem kell a megfelelő kifejezést. Ferdinánd főherceg esküdött örök hűséget a királylánynak a francia trónörökös helyett. Ferdinánd éppen olyan rangú királyi herceg, mint a fiatal francia Lajos. Tehát az etiketten nem esik csorba.

– Borzasztó! – kiáltott fel Encella. – Hát az a lusta, kövér fiatalember, Bourbon Lajos nem tudott volna eljönni a menyasszonyért?

– Hát azt, hogy nem vállalta a fáradságot vagy vállalta volna-e – nevetett Meszlényi –, én nem tudhatom. Azt hiszem, ez inkább rangsor kérdése. El tudom képzelni, hogy hosszas viták folytak a francia és az osztrák diplomaták közt, hogy ki jöjjön a másikhoz. A rangsor érzékeny kérdése ez. Mária Terézia okos asszony, úgy látszik, a francia trón megérte az engedményt.

– S ezek a fiatalok eddig nem látták egymást, nem ismerik egymást. Vajon mi lehet Toncsi szívében? Örül-e, hogy királyné lesz, a legrégibb katolikus trónon, vagy fél az ismeretlen, idegen környezettől? Okos lány, szellemes, kissé gúnyolódó kedvű. Ebben a bátyjához, József főherceghez hasonlít. Tehetik, abból is uralkodó lesz.

Később kis töprengés után Encella folytatta a beszélgetést, de most nem a királyok házasságáról volt szó. Nem nézett Meszlényire, mert a szeme könnybe borult, annyi izgalma volt az utóbbi napokban, nem tudta kellően fegyelmezni magát.

– Tartozom valamivel. Meszlényi kérdően fordult felé.

– Köszönettel – válaszolt Encella a néma kérdésre.

– Ugyan miért?

– Azért, hogy itt ülök ebben a batárban, és utazom Párizs felé. Azért, hogy ismét vállalta értem az áldozatot, a megpróbáltatást, a fáradságot.

Meszlényi szinte dühösen felelt.

– Csak nem képzeli, hogy Bécsben visszafordulok, és dolgom végezetlenül hazamegyek a pátriámba?

– De Bécsben napokig szó sem volt a párizsi útról.

– Mert magától értődő volt, hogy jövünk. Csak nem hagyom Andriskát annak a két gazembernek a karmai közt.

– De csak tegnap reggel beszélt az utazásról.

– Hát mért beszéltem volna? – mondta kissé szomorúan Meszlényi. – Azt hittem, érzi a gondolataimat.

A napok teltek egymás után, a tavasz hűségesen velük maradt. A szelíden romantikus tájakon keresztül jó volt átkocsizni. Salzburgig nagyon népes volt az országút. Az osztrák előkelőségek nagy családi batárokban, a fiatal urak magas hajtókocsiban vagy lóháton kísérték a hercegnőt. Ez nem a királynő által kijelölt kíséret volt, hanem a kíváncsiak, az előkelők, a protekciót keresők, az uralkodó iránt érzett hűségüket bizonyítók és mindazok világa, akik meg akarták mutatni, hogy az udvarhoz tartoznak, noha egyáltalán nem tartoztak oda. Effélék rengetegen vetődtek össze a színes tömegben. Mert az csakugyan nagyon tarka volt. A rokokó világos selymei és bársonyai villódzva úsztak a napfényes ég alatt, fehér parókák, fölöttük a fekete bársony háromszögletű kalappal, hajporos frizurák lenge rózsaszín fátyollal borítva, világos sárga ragyogó selymek, a különböző urak különböző lakájainak papagájtarka öltözékei olvadtak össze a habzó, mosolyogtató, pompás csődületben. Ez a tömeg Salzburgban visszafordult, Encelláék már szemben találkoztak az áradattal, a kocsisok káromkodtak, hosszú ostoraikkal csapkodtak, nem győztek kitérni egymásnak, a lovasok leszorultak az árokba. A por, amelyet a rengeteg fogat és sok-sok lópata felvert, körülöttük áradt, és elfátyolozta a színek eleven pompáját.

– Sajnálom, Encella – szólt Meszlényi –, nem fogja már látni Salzburgban a maga Toncsiját. Az előkelő csőcselék jön visszafelé, a szertartásnak vége. A

királykisasszonyt, vagy nem tudom, minek nevezzem a francia trónörökösnét, már felvezette a hercegi érseki palotába az a gonosz főpap.

– Honnan tudja, hogy gonosz a bíboros?

– Mozarttól. Szegény fiút ott kínozzák, ő nem kapta meg a sorstól a maga Esterházyját, mint Haydn.

Mire beértek Salzburgba, késő este lett. Ebben a gyönyörű városban, ahol annyi épület, park, szobor őrzi Mirabella, egy másik hercegérsek szerelmének emlékét, eloltották a kivilágított ablakok gyertyáit, felgöngyölték a dísznek kifüggesztett szőnyegeket, és azzal a rendszeretettel, ami ezt a kedélyes népet jellemzi, nekiálltak összesöpörni az utcára szórt és a házakból lehullott virágokat. Meghitt, csendes tavaszi este volt. Amint kialudtak az ünnepi fények, a csillagok feltűntek az égen.

A vendégfogadó, ahol megszálltak, megtelt cicomás utasokkal, Meszlényi egy marék ezüstpénz bevetésével mégis kapott helyet, mert a legdrágábbat senki sem foglalta el. Mind a hármuknak jutott egy-egy szoba, a földszinten pedig külön kis kabinet, ahol vacsoráztak.

– Egy ilyen alkalomra előkelőségek, szélhámosok, varázslók és hivatásos kártyázók csődülnek össze.

– Talán még Cagliostróval is találkozhatunk – vélte Encella.

– Szeretné látni? – mosolygott Meszlényi. – Ha itt nem is, de útközben találkozunk vele, mert Párizsban nagy ünnepségekre készülnek. Az ilyen alkalmakkor varázsló barátunk szeret jelen lenni.

– Miért?

– Egyrészt azért, mert szeret forgolódni, ragyogni, másrészt ott, ahol sok gazdag ember gyűl össze, érdemes afféle mutatványokat végeznie.

– Milyen varázslatokat mivel újabban?

– „Megfiatalít” öreg hölgyeket és öreg urakat, nagy ígéretekkel ámítja őket, hogy megszerzi nekik a bölcsek kövét, hogy aranyat csinál semmiből, és hogy elébük varázsolja legszebb álmuk beteljesülését.

– Azért ez érdekes és szép lehet.

– Neki szép, mert bőségesen megfizetteti magát, az pedig, aki csalódott, elhiteti önmagával, hogy nem csapták be, látta a csodát. Mert aki hisz a csodában, birtokolja a csodát.

Ott ültek a különszobában, az asztal szépen megterítve, középen vázában korai rózsa. A fehér kötényes pincér mellett Miska is segített. Szeretett vigyázni a gazdáira és gondoskodni róluk. Furcsa kapcsolat volt ez; a tulajdon hűsége és jósága kapcsolta Encellához, és ezt az érzést átvitte Meszlényire is, mert jó volt az asszonyhoz. Miska figyelmesen megvizsgálta az ételeket, amelyeket az osztrák pincér az asztalra tett. Szigorú arca azt mutatta: minket nem csap be senki. Valahonnan korai földiepret kerített, valószínűleg

valamelyik főrangú virágházból, és büszkén odatette Encella elé. Így, némán kényeztette, hogy kárpótolja a kisfiúért. Az epret látva Encella felsóhajtott:

– Ó, ha Andriskám ehetne belőle...

– Hát ebből még nem eszik – jegyezte meg Miska –, de arra esküt teszek, hogy a dinnyét már velem kóstolja meg.

– Ó – sóhajtott fel Encella –, az még három hónap! Legalább három hónap...

Meszlényi nem szólt közbe, nem biztatott és nem ígért. De magában csendben fogadást tett, ősznél előbb megtalálja a kisfiút.

Mikor kijöttek a különszobából és átmentek a nagy éttermen, Encellának feltűnt egy hölgy, aki a falnál, a nagy tükör alatt ült. Encella utazások során megtanulta, ha nyilvános helyen az ember a tükör alatt foglal helyet, rejtve van. Az emberek nem néznek rá, mert ha tükröt látnak, tudatosan vagy öntudatlanul önmagukat nézik. Ez a hölgy azért volt érdekes, mert egyedül volt, holott nem szokás, sőt illetlenség férfi kísérő nélkül vagy egy idősebb asszonyság társasága nélkül járni-kelni a nagyvilágban és ínyenckedni a fogadós asztalánál. Szép asszony volt, az arca sima, a tekintete sötétes, értelmes, a ruhája úgy egyszerű, hogy aki értett hozzá, tudta, súlyos pénzbe került. A hölgy barátságosan föltekintett, viszonozta Encella pillantását.

Másnap, mikor lent reggelizett az étteremben, Meszlényi és Miska a lovak befogását ellenőrizte, a magányos hölgy odajött az asztalához.

– Megengedi, hogy egy pillanatra leüljek? Encella bólintott.

– Egyedül vagyok, és jólesik olykor a női társaság.

– Nincsenek barátnői, rokonai, családja? A hölgy szomorúan megrázta a fejét, Encella így közelről még szebbnek találta, mint tegnap este.

– Nincs senkim – lehelte, és két sötét szeme esdekelte a barátságot.

Meszlényi feltűnt az ajtó keretében, intett Encellának, hogy indulhatnak. Az arca felderült, amint a szép, barátkozó hölgyet meglátta, de azonnal el is komorodott. Encella búcsút intett az ismeretlennek, kisietett az udvarra. A hölgy távolról jött utánuk. Volt a lényében valami titokzatos és jelentőségteljes. Az induló postakocsi felé igyekezett, amely több utast vitt. Ahogy elhaladt mellettük, még mindig Encella felé fordult arccal, Meszlényi odaintett neki.

– Jó napot, Chevalier D'Eton.

A különleges lénynek csak a szempillája rebbent meg, és hidegen, mereven, zavartalanul ment tovább. Még a postakocsi ablakán is kinézett, Encellát keresve.

Megindult velük a hazai batár, ahogy most már hetek óta minden reggel elindultak a reménység, a távolság, Andriska felé. Megint szép tavaszi reggel

volt, a hegyekről zöldes, hűs pára szállt föl, a napsugarak aranyport verve törtek át rajta. A lovak jókedvűen futottak, Miska fütyörészett a bakon.

– De furcsa volt ez a nő! – szólt hosszabb tűnődés után Encella. – És azt se láttam, akinek maga köszönt.

– Nagyon jól látta – nevetett Meszlényi –, mert ez a hölgy: lovag. Igen, igen: lovag, férfi, sőt híres gavallér.

– De miért jár női ruhában?

– Ez a bolondériája. Nem kétséges, tökéletes az alakítása. Az arcbőre finom, a női mozgást jól megtanulta, ízlése is van, tud öltözködni női módra.

– És mi haszna van abból? – kérdezte Encella, aki Kissingent ismerve megtanulta, hogy semmi sincs ingyen.

– Nem merem rágalmazni D'Eton lovagot, nem tudok róla, hogy szélhámoskodna. Talán csak a maga szórakoztatására csinálja. Az ünnepségek, nagy cécók, bálák, felvonulások vonzzák, bizonyára ő is Mária Antónia tiszteletére jött ide. Meg akarta nézni, ki lesz egykor a francia királyné. A francia udvarral egyébiránt nem mindennapi kapcsolata volt. Egyik idősebb barátnője kíséretében ifjú lánynak öltözve elment Párizsba az álarcos bálba. Ezeket a maszkabálakat a főrangúak nagyon kedvelik, álarccal szabadon mozognak. A szép, fiatal hölgynek egy középkorú úr lett a kísérője, nem szakadt el tőle egész éjjel, de a maszkot megőrizte az arcán. A bennfentesek azonban megismerték, mert híres, szép vonalú lába, a karcsú boka, a magas boltozat, amire nagyon büszke és szívesen mutogatja, elárulta XV. Lajost, a királyt.

– Megtudta vajon, hogy nem szép fiatal lánnyal áll szemben?

– Azt hiszem, nem, a kísérői pompásan mutattak rajta, de nem merték elárulni, hogy D'Eton lovag az ideálja. Lehet, a király talán még ábrándozott is később a fiatal szépségről, aki eltűnt, mint a pára.

– És mulattak a királyon?

– Igen, Párizs szereti a jó tréfát és a bonyolult kalandot. Hát ez elég bonyolult volt. Akkoriban én is Párizsban éltem, jó nagybátyám, aki sokat adott a nevelésemre, az egyetemre küldött.

– Szép időket élt át...

– Magam sem tudom. Az ifjúság különös valami. Az ember nem tudja, hogy mikor boldog! Talán most, ha visszagondolok rá, azt hiszem, akkor boldog voltam. De nem tudtam a boldogságomról. A fiatalság nagyon sebezhető, az érzések törékenyek. Úgy gondolom, ha az ember már nem fiatal, és kissé megkérgesedik, könnyebben viseli az életet, van érzéke a jósághoz és a szépséghez.

– Ó, de hiszen nem öreg... Meszlényi elmosolyodott. Nem felelt.

– És hiába fiatal az ember – szólt kis csend után Encella –, ha nem tud a fiatalságával mit kezdeni.

– Igaz – bólintott a férfi –, a mi időnkben, ebben a fényes, csillogó, pompás külsőségekkel és tétova, csacska érzésekkel túlzsúfolt korban a férfiak mindent kezdhetnek az ifjúságukkal, a nők azonban ki vannak szolgáltatva a szüleik, a férjük akaratának. Ezek a házasságok... A nőknek vállalniuk kell az életet, noha egyáltalán nem ismerik.

Encella önmagára gondolt. Ő rabszolgája volt a családjának, rabja a sivár, örömtelen neveidének a Hofburgban, amikor pedig kitört ebből a szolgaságból, és a maga életét akarta élni, rettenetesen megbűnhődött. El kellett bújnia a birodalom legtávolabbi sarkába, hogy ne érje el a megtorlás. Önkéntelenül megragadta Meszlényi karját, majd szótlanul, szégyenkezve visszahúzódott. Ennek a férfinak köszönheti, ennek a jóságnak, becsületnek, bátorságnak, hogy kijutott a napvilágra.

Múltak a napok, és vele múltak a városok, a fogatuk mögé hullva már csak egy-egy színfolt és emlék, hangfoszlány volt valamennyi. A tavasz hűségesen jött velük. A nap aranyos fényével és alkonyati rózsaszín felhőivel kísérte az útjukat. És az út változatos volt, a francia határ felé közelítve ismét megsűrűsödött a kocsik és az emberek folyama. Encellára, aki hat évig a kis falu magányában élt, úgy hatott, mintha az országok megindultak volna, hogy virágos, színes mulatságokat keresve elérjenek egy vidám célhoz.

Nagy csengés-bongás hallatszott, kürtszó és ostorpattogás. Kocsisuk jobbra kanyarodott, és előttük is letértek mind a fogatok, mert vad iramban mindannyiukat megelőzni kívánva robogott egy aranyozott batár. Hat ló húzta, a szerszámjuk ezüstön csillogó, elöl lovas vágtatott, ő zengette a kürtöt, brokátruhában, aranysárgán, mint a sárgarigó, piros selyem takaróval a nyerge alatt. A batár hátsó ülésén, azaz inkább csak lábtámasz volt az, két lakáj állt, szintén sárga ruhában, és torz gőggel tekintett le a körülöttük levőkre.

– No, itt van, akit megígértem magának! – nevetett fel Meszlényi, kinyitotta a kocsi ablakát, hogy Encella kihajolhasson. – Cagliostro barátunk vágtatott közénk. Úgy látszik, sikerült neki az aranycsinálás. Ha nagy fogása van, akkor szokott ilyen felséges lenni.

– Hogy lehet valaki semmiből ilyen nagy úr?

– Cagliostro nagyon okos, és ha valakinek nincs lelkiismerete, ésszel sokra viheti. Tudja, milyen környezetben hogyan kell viselkedni; megfelelő pillanatban megfelelően dönt. Rejtelmes erőkkel cimborál, parancsol az éj fejedelmének, és a szolgálattevő ördögöket egzecíroztatja. A csodából, a rejtélyből, mindabból, ami lehetetlen józan ember számára, alkotja meg a

művészetet. Pontosan érzi a kor áramlatát. Mindannak ellenére, amit az előbb fölsoroltam, Cagliostro, aki személyesen maga a nagy titok, tagja egy szabadkőműves páholynak. Holott ez a testület az észre, a becsületre és az emberszeretetre épít.

– Kegyelmed is közéjük tartozik?

– Tartoztam. Tisztában vagyok azzal, hogy sok jót tesznek, sok nagy eszmét pártfogolnak, ártatlanul bajba jutott embereken segítenek. De nem minden csoportosulásuk ilyen. Vannak köztük gazemberek és gyógyíthatatlan hatalomra vágyók, akik képesek nagy bűnöket természetesnek találni és gyakorolni. Én otthagytam őket. Persze, Cagliostro barátunk kitűnően fel tudja használni ezt a kapcsolatot, hiszen szabadkőművesek közt több ország szellemi elitje működik. Majdnem olyan hatalom, háttérbe vonult hatalom, mint a jezsuitáké... Cagliostro tudja, hová kell férkőzni.

A díszes fogat a kürtös fullajtárral és a kanáriszínű lakájokkal már eltűnt a porfelhőben. Az országúton megritkultak a kocsik, a levegő is jobb lett, a por leszállt, és a kétodalt húzódó kertek virágzó fáinak lélegzete megérintette Encellát. Igen, ez tavasz.

Lódobogás hallatszott, és ez a hang nem hagyta el a batárt. A lovas mellettük jött, komolyan maga elé nézett, szép, szabályos arcán bánat borongott, mint a szerelmes versekben. Encellának nagyon ismerős volt, de nem tudott rájönni, honnan. Mikor kitekintett a kocsi ablakán, a lovas, mintha csak ezt várta volna, megemelte nagy, hófehér posztókalapját, és a lengő tollak kíséretével mély meghajlást varázsolt pusztán a kalapjával a lóhátról.

– Utolért bennünket D'Eton lovag – somolygott Meszlényi, őt mulattatta ez a különleges alak. Encella ámult és elpirult.

10.
Találkozás a réten

Strasbourg a határon épült. Bölcs város volt, a történelem a falai közt történt, de hullámzott körülötte is. A dóm két tornyával és most a fáklyákkal, amelyek rajta lobogtak, a gyertyákkal, amelyek rátapadtak az ívekre, lángolt a mély estében.

Strasbourgban, bár a francia királysághoz tartozott, sértetlenül éltek a katolikusok közt a protestánsok. Egyezséget kötöttek egykor a francia uralkodóval, még azt is elérték, hogy Strasbourg nem fizet adót a francia királynak. A polgárok ragaszkodtak a német szokásokhoz, a lányokat az utcán meg lehetett ismerni feltűzött hajfonatukról és rövid szoknyájukról. A középosztály itt germán volt, a vezető réteg francia és katolikus. Ők jelentették a főrangúakat. Békében éltek egymással, de társaséletről nem lehetett szó. A germánok nem jártak a franciák közé, mert lenézték immár törvényszerű, léha könnyelműségüket. A franciák pedig mulattak a németek feszes modorán és kicsinyességén.

Ebbe a lángoló tornyú városba érkezett meg Mária Antónia. A hatóság gondoskodott róla, hogy a nagy vendég csak szépet lásson. A koldusokat, betegeket és bénákat eltüntették, még rendes helyükön, a dóm mellett sem kéregethettek. A város szegénynegyedét is igyekeztek elrejteni. Az új épület takarta el. Ez pedig azért épült, hogy egyetlen éjszakára az osztrák hercegnő benne megpihenjen.

Rohan herceg fogadta a székesegyház kapujában a felséges vendéget. Rohan főpap volt, tékozló gavallér, a Bourbonokkal egykorú családból származott, ősei mind nagyurak voltak, harcosok a csatatéren és a szép nők körül. Ő maga is szép férfi, és volt érzéke mindahhoz, ami szép. Egyházi feladatáról pillanatokra megfeledkezve, égő és némán bámulta a fehér bőrű, arany szőke, lenge fiatal nőt.

Mialatt a fogadás ceremóniája folyt, egy fiatalember néhány barátjával áthajózott a folyó közepén levő szigetre, ahol Mária Antónia számára készült épület ablakai világítottak. A fiatalemberek kiugrottak a partra, mintha valami igen kétes csatába indulnának, lábujjhegyen, egymás mellett siettek az épületcsoport felé. Szegény emberek mindenütt vannak, vagy olyan rosszul fizetett szolgák, akik örülnek a váratlan aranynak. A társaság vezetője büszke fejtartással, nyugodtan lépett a bejárati ajtóhoz. Itt egy lakáj őrködött, néhány szót súgott neki, a pénzt a kezébe csúsztatta, a lakáj megérezte a pénz súlyát, az új javai a szájára mutatva csendet intett, és már indult is, hogy a királyi lakosztályt megmutassa.

Csak a Párizsból érkezett személyzet ődöngött az újonnan épült kastélyban, nyugodtan bejárhatták a szobákat.

Johann Wolfgang Goethe, a kis társaság vezére elmélyedve nézte a gobelineket, amelyek a falakat takarták. Finom, francia munka volt, ennek a varázslatos mesterségnek őshazájából való. A barátai megvárták Goethe véleményét, mert sokat adtak erre a fiatalemberre, aki az eszmeiség hatalmával tudott parancsolni már fiatalon is. A Raffaello-kartonok után készült gobelinekkel meg volt elégedve, de a nagyterem fali szőnyegein fölháborodott. A gobelin fertelmes tragédiát ábrázolt. A figurák, színek sűrítetten idézték a szörnyűséges gyilkolást. Iaszón lányának esküvőjén a bosszúálló Médeia megöli a menyasszonyt. Fehér, fiatal test halódott, vér csurgott a pázsitra, és tűz lángolt olyan kormos, vörös fénnyel, mint a strassburgi templomtorony baljós parazsa.

– Micsoda ostobaság, micsoda tapintatlanság! A franciák nem gondolkoznak. Ezzel a borzalommal fogadják a menyasszonyt? Rettenetes ómen.

A barátai némileg megdöbbenve állták körül, aztán, mert hiszen ő volt a szellemi vezérük, máris fölfedezték azt, amit eddig nem vettek észre: a jövőbe látó fenyegetést. Suttogva beszélgettek, mintegy megilletődve a pillanat súlyától.

Mindhárom fiatalember fehér nadrágot viselt, sárga mellényt és frakkot: Werther jelmezét hordták, aki immár kilépett a regényből. Holmi borongós kedélyű ifjak minden városban – ahol német fogékonysággal rajongtak az irodalomért – utánozták a méla regényhőst öltözködésben, világfájdalomban és az öngyilkosságról való ábrándozásban. Egy éve, hogy a könyv megjelent, és a német nyelvterületen tökéletes diadalt aratott. Veszélyes diadalt, mert a fiatalok megmérgeződtek szerelemmel és öngyilkossággal. Több helyen példákkal igazolták, hogy ők is Wertherek: szeretnek és meghalnak. De a mágus, az ifjú író, aki megalkotta a regényt, sem eddig, sem későbbi életében nem igazolta Werthert. A maga fensőséges életszemléletével, beteljesült szerelmei, friss izgalmú kalandjai közepette talán ha egy másodpercre villant csak meg agyában, hogy szerelem miatt öngyilkos lesz. Az élet érdekelte. A mindenség a maga gyönyörűséges gazdagságával, a legkisebb falevéltől az ásványokig, a fénytöréstől a régészetig, az emberi sorsok szövevényéig, a különböző jellemek színjátékáig, minden megfejtésre váró rejtvény volt a számára. És roppant gazdag elméje könnyen tárta fel a titkokat. A szerelem titkát is; barátai gyermeki lények voltak mellette.

Ó már nem hordta a kék frakkot, a fehér nadrágot és a sárga mellényt, Werther jelmezét. Nagyon gondosan öltözött, elegáns volt. A kor divatjának mozdulatait is követte: a könnyű járást, a kecses meghajlást, a csusszanó

lépteket. Szomjasán vágyódott a legmagasabb társaságba, de itt Strasbourgban nem jutott el a franciákig, holott ebbe a főnemesi rétegbe vágyott. A kedélyes, barátságos német házakban szívesen fogadták, ahol vonósnégyesek muzsikáltak, délutánonként táncoltak a kisasszonyok, emlékkönyvbe verseket írtak, és amit minden valamirevaló fiatalembernek tudni kellett: lerajzolták a fiatal hölgyeket. De ezek a lányok a német illendőségnek megfelelően rövid szoknyát viseltek, és az ifjú költőre úgy hatottak, mintha parasztok lennének, jól megtermett lábukon az otthon kötött fehér harisnyával és természetes, viruló arcszínükkel. Ő a franciák közé vágyott: azok a hölgyek hosszú szoknyát hordtak, mélyen kivágott derekat, magas frizuraépítményeket virággal, kis hajómodellekkel, virágkosarakkal ékítve és – mert ebben az évben éppen ez volt a divat – Rousseau arcképével. A francia hölgyek libegve jártak, karcsúak voltak, lengék. Kövérnek nem illett lenni! Ahogy a meghajlást végezték, az bájos részlete volt egy táncfigurának.

De a frankfurti német tanácsos tehetséges fia, akinek az egyik nagyapja suszter volt, a másik borkereskedő – furcsa, hogy az efféle hírek megelőzik az ifjú lovagokat –, lehetett jártas a francia műveltségben, lehetett elegáns, sőt remek megjelenésű, elmés, keskeny arcával, nagy homlokával és rendszeres tornától csinos alakjával – itt mégsem lett a legelőkelőbbek kedvence.

Mégis egyszer látta távoli eszményképeit, Rohan herceg ebédjén. Nem mint vendég. A főpap azonban hihetetlenül gyermeteg, mondhatnánk ostoba ember volt, a maga különleges jóindulatával, mint egykor a királyok, megengedte, hogy a köznép végignézze az ebédjét, holott ez megfelelt egy forradalmi kiáltványnak. A városban bárki, akit érdekelt és aki nem érezte megalázónak, hogy ott bámészkodjék, bemehetett Rohan herceg óriási ebédlőjébe. Élvezhette a lakájok és az ételek végtelen felvonulását, kezdve az egész vaddisznótól és szörnyeteg nagy halaktól, a rózsaszín várformára épített fagylaltig. Goethe némi megvetéssel figyelte a lakomát. Tudta mindennek az árát, ahogy az élet apró dolgait ismerte; kis fejszámolás után összevetette, hogy ebből az ebédből egy kis ország éhezői jóllaknának. Ez tehát a krisztusi alázat – gondolta a fiatalember –, és ez a krisztusi irgalom! Én is részesültem belőle – mosolygott csúfondárosan.

Különben élvezte, hogy a város lázas a nagy ünneptől.

Este a fogadó éttermében Encellának feltűnt a magas, büszke fiatalúr. A barátai úgy kísérték, mint egy fejedelmet. Külön szobát kértek ezek is, de az ajtó minduntalan nyitva maradt, ahogy a pincérek Encelláékhoz és a szomszédba ki-be hordták az ételeket. Megütötte fülét a német beszéd. De ez nem bécsi hanghordozás volt, hanem nagyon gondozott, választékos, irodalmi német. A könyvekből ismerős név: Wieland. Encella felfigyelt, szerette

Wieland verseit. Ott a másik szobában szidták a költőt, úgy, ahogy a fiatal költők szokták: gyűlölik és darabokra tépik az öregeket.

– Te jól elintézted a vén rímfacsarót!... Ez egy világos kölyökhang volt. Meleg bariton válaszolt.

– De megfelelt a Mercurban. És tetszik nekem, hogy nem dühöng és nem csapkod. Szelíden fecseg, mintha egy kisiskolással beszélne. Van esze az öregnek. Bosszant, hogy nem tudtam felmérgesíteni.

Ugyan, ki lehet ez – tűnődött Encella. Hamarosan választ kapott. A vendégfogadós jött be a szobába, Meszlényivel suttogott, arra kérte, adjon helyet egy előkelő úrnak.

A fölséges vendég hírére olyan tömeg verődött össze a városban – panaszkodott a vendéglős –, hogy ő már az őrület szélén áll. Meszlényi Encellához fordult, van-e kifogása az asztaltárs ellen? Encellának semmiféle kifogása nem volt. A fogadós hamarosan betessékelte az asztal nélkül maradt vendéget. Az hálásan megköszönte, hogy megmentettek az éhhaláltól egy fáradt vándort. Meszlényi helyet mutatott neki. Encella csak most emelte fel a tekintetét; a francia határszélen megfelelő divat törvényei szerint bókolt, csúszott és hajlongott előtte D'Eton lovag.

Néhány udvarias szót váltottak, a lovag megrendelte a vacsoráját, aztán Encellához intézte csalárd vagy bolondos szavait.

– A nővérem beszélt önről, asszonyom, Linzben találkozott kegyeddel. Nagyon hálás volt, mert megengedte, hogy az asztalához üljön, úgy, mint most nekem.

Encella figyelmesen szembenézett a férfival, ugyanaz a szabályos arc, az a finom bőr, hosszú szempillákkal bársonyozott szem, csak most lila selyemdamaszt kabátot viselt, bodros csipkéket a nyaka körül meg a kézelőjén, és nem egy előkelő hölgy útiruháját. Az arcán merengő álmosság, mintha nem lenne egészen ébren, egy távoli világban járna. Meszlényi jóindulatúan mosolyogva pillantott D'Eton lovagra. Ismerte, tudta, nem szélhámos, nem kártyás, nem világcsaló, a maga kis bolondériája szórakoztatja. Nem szólt rá, tudja, hogy a Linzben levő nővére ő maga volt.

– Látta a főhercegnőt?

– Igen, olyan szerencsés voltam, hogy láttam. A hintójának minden oldala üveg, ezért gyönyörködhettem szőke hajában, finom alakjában. Jókedve volt, a kísérő hölgyeivel tréfálkozhatott, beszéltek és nevetgéltek mind a négyen.

– A francia kíséret már itt van, természetesen – mondta Meszlényi.

– Igen, a király küldöttei. Urak, akik ünnepélyesen átveszik a hercegnőt az osztrák kísérőktől. És hölgyek, a francia udvar számomra csak csüggesztő és mély életuntságot sugárzó hölgyei. Ezek a király lányainak hű szolgái, akik nem törődnek már régóta a világi örömökkel. Lehet, tévedek: én sértésnek

érzem, hogy ezek a hölgyek leszednek a királylányról minden ruhát, a legkisebb fátyoltól kezdve az ingig és a harisnyáig, hogy felöltöztessék vadonatúj francia kelmékbe.

D'Eton lovag fürkészve Encellára nézett. Vajon elég jól mondta-e el a szegény fiatal lány lemeztelenítését? Encella arca nem változott, csak a tekintete lett kissé homályos. Szegény Toncsi, milyen vidám volt mindig, milyen érzékeny és milyen finnyás. És most úgy bánnak vele, mint egy gyanús tisztaságú csomaggal, amelyet csak beható vizsgálat után bocsáthatnak át a határon. Mi minden vár még rá?

– Láttam – folytatta D'Eton – az ünnepélyes fogadtatást a dóm lépcsőin. Rohan herceg egyházi pompában ragyogott. El kell ismerni: szép férfi, és azt is, hogy nagy gavallér, nagy adósságcsináló, csak éppen azt nem, hogy jó pap.

– A hangja halkabbra vált. – Pletyka indult meg a városban, többen állítják, olyan hölgyek és urak, akik ezen a téren tapasztalattal dicsekedhetnek, hogy Rohan első látásra beleszeretett Mária Antóniába. Úgy bámult a királylányra, mintha villámcsapás érte volna. Szerintem majdnem megütötte a guta – megvetően félrevonta a száját.

– Ilyen magas állásban, ilyen ősi származással, ilyen egyházi méltósággal hetvenkedik... és nem tud viselkedni...

– Franciaországban vonzó a szerelem minden változatában, ha nem is felel meg az erkölcsi és társasági törvényeknek – jegyezte meg Meszlényi. – Ez a nagy szenvedélyek népe, mindenekfölött méltányolják a gyors és teljes érzéseket.

– És hogyan viselkedett a hercegnő? – kérdezte Encella.

– Jól láttam őt. Kitűnő nevelést kapott, látszott rajta, hogy megdöbbenti a bíboros viselkedése, sőt talán túlzók, ha azt mondom, mintha irtózott volna ettől a gyors, ide nem illő lángolástól. De egyetlen szóval vagy egyetlen mozdulattal sem árulta el, hogy mit érez.

– Toncsi pedig még nagyon fiatal – jegyezte meg Encella, megfeledkezve arról, hogy óvatosabbnak kellene lennie, még nagyon új az ismeretség a lovaggal –, de mindég kifogástalanul viselkedett, örökölte édesanyja minden helyzetben jól döntő elméjét.

D'Eton meglepődve nézett Encellára. Az későn vette észre, hogy nem kellett volna ilyen bizalmas modorban beszélnie egykori iskolatársáról, aki Franciaország királynéja lesz.

A pincérek behozták a fagylaltot. Amíg körülöttük sürgölődtek, mind a hárman hallgattak. A szomszéd szobából átszűrődött a fiatalurak társalgása.

– Fogadjunk – örvendezett a magas, világos hang tulajdonosa –, hogy Rohan beleőrül Mária Antóniába. Én nem álltam messze, láttam a bíboros arcát.

– Én is láttam a királylány arcát – hallatszott a mély bariton –, ez a méltóságteljes viselkedésű, fiatal nő megborzadt.

Meszlényi magához intette a pincért. Idősebb ember volt, a haja deresedett, csíkos, fényes gombos ujjas mellényt viselt, a derekára földig érő keményített, fehér kötény volt körbe kötve. Mintha szoknyában lenne.

– Ki beszél odaát? Ki ez a magas fiatalember?

– A vastag hangú vagy a vékony hangú? – kérdezte a pincér. Német ember volt, szerette rendbe tenni a dolgokat.

– A vastag hangú – mosolygott Meszlényi. A pincér arca felderült.

– Ó, az Goethe úr. A fiatalúr. Az édesapja Frankfurtban tanácsos, szép házuk van ott. Én már régen ismerem, mert évekkel ezelőtt itt tanult az egyetemen. Most már híres ember lett.

– Nocsak, mit csinál?

– Uraságod nem olvasta a *Werther keserveit*?

– Nem, de tudok róla.

– Nos tehát ez a fiatalúr írta a *Werthert*. Égy éve, hogy kinyomtatták a könyvet, de már híre van mindenütt, Badentől idáig, Münchentől Hamburgig. Beszélik, hogy a weimári nagyhercegnek ez a kedves olvasmánya.

– Olvasta? – Meszlényi kíváncsian tekintett fel a pincérre. A barázdált, időmegmunkálta arc felragyogott.

– Hát hogyne olvastam volna, német ember vagyok. Nem akarom megsérteni az érzelmeit, uram, de francia író ilyen mély érzeményű művet, ha megfeszül, sem tud írni! Én végigsírtam. Valami gyönyörű az a sok fájdalom! Itt nálunk egy fiatalember, aki olvasta *Wertbert*, öngyilkos lett szerelmi bánatában. De több helyről hallottam, hogy a fiatalemberek követik Werthert – büszkén emelte fel a fejét. – Egyre-másra ölik meg magukat...

Meszlényi pénzt adott az öreg irodalmárnak. Holnap megveszi a *Werther keserveit*.

– Holnap vegyük meg ezt a könyvet – szólt kérlelően Encella. Felelt a férfi gondolatára.

D'Eton lovag elmélyedve hallgatta a pincért. Nagy szürke szemén átsuhant a gondolatok árnyéka.

Vajon milyen szerelmére gondol? – elmélkedett Meszlényi. – Bőven lehet tapasztalata ennek a furcsa lénynek. Jó játék vagy veszélyes kaland az élete? Szenvedély hajtja vagy a színészösztöne, az ősösztön: másnak lenni, mint amik vagyunk, másnak mutatni magunkat, és az érzések minden fajtáját befogadni.

– Ne haragudjék – mondta Meszlényi súgva Encellának, amikor a lovag elbúcsúzott tőlük, megköszönve, hogy az asztalukhoz ültették, a legdivatosabb formában hajlongva, előre és hátra lépve, majd egy röpke balettet lejtve eltűnt.

– Ne haragudjék, hogy bemutattam a lovagot, de ezen a bohó mulatságon kívül, hogy szereti a női szerepet, nem tudnék róla semmi rosszat mondani. Úgy hat rám, mint akinek az anyagi ügyei rendezettek, még csak annyi rosszat sem mondhatnék róla, hogy kártyás, pedig abból bőven van a mai világban mindenütt. Eszüket vesztett szenvedélyes kártyások és olyanok, akik a hamis játékból élnek.

– D'Eton mulattatott – vallotta be Encella –, és rokonszenves. Ami a játékot illeti, én nem tudok kártyázni, pedig illett volna megtanulnom, mert Mária Terézia is kártyázott, felséges férje is kártyázott. Nagy kártyapartik voltak minden este a Hofburgban. Ezért tehát a kártyázás illendő volt.

– Nagy játék folyik Versailles-ban is, de ott óriási összegekben.

– Vajon – tűnődött Encella – hol jár azóta Toncsi?

– Szeretne vele találkozni?

– Szeretnék is, meg nem is. Bár ha már mi is francia földön leszünk, nem félek a találkozástól, túl vagyunk Mária Terézia hatósugarán.

Másnap megtörtént a találkozás.

Reggel indultak, ahogy szokták, és nyugalommal töltötte el őket a hiedelem, hogy a felséges fogat és kísérői egy nap előnyével járnak előttük. Encella valami gyerekes hittel azt várta, hogy ha átlépik a határt, megváltozik a világ. De sem az emberek, sem a táj nem mutatott különbséget.

– Gyermeteg dolog, de azt hittem, hogy itt minden más lesz, franciás figurák, franciás színek. Úgy képzeltem el ezt az országot, mint Boucher egy tájképét.

– A változás később szembeötlő majd, de a vidék emberei nagyon kevéssé különböznek egymástól. Akiket az úton látunk járni vagy a földeken dolgozni, parasztok, és a körülményeik szabják meg a külsejüket. A nép körülményei minden országban azonosak. Dolgozni, feszülő izmokkal, és elhervadni, megöregedni a munkában. A változást a kastélyokban lehetne látni, amelyek mellett elhaladunk, a hintókban, amelyekben a nép urai ülnek, a különlegesen finom francia ízlés alkotásaiban. Akár öltözet, akár kert vagy épület, nagyon jó francia ízlés jellemzi... – Meszlényi mosolyogva megcsóválta a fejét. – A barátunk utolért bennünket.

A batár mellett balról, visszafogott vágtában pontosan mellettük haladt D'Eton lovag. Meglengette a kalapját, amint tekintete velük találkozott. Finom útiruhát viselt, könnyű posztóból, levélzöldet, kevés sötétebb zöld hímzéssel, lovaglócsizmát, puha szarvasbőrből és nagy szarvasbőr kalapot, halvány és sötétebb zöld tollakkal. Encella úgy érezte, hogy nemcsak a táj, hanem ez az

alak is Boucher valamelyik élettel telített, pasztellgyöngédséggel tarka képéből lépett ki.

Szelíd volt a tavasz. Barátságos napfény párázott, az országot körülfogó tenger levegője megnemesítette a színeket. Az országút, amelyen a forgalom mindennapi volt – az egyik városból a másikba robogó postakocsik, néhány lovas és néhány parasztszekér –, most megint összezsúfolódott. Meszlényi megállíttatta a kocsit, kiszállt, előrement, és D'Eton, aki nem tágított tőlük, leugrott a lováról, átadta az őt követő lovászának, és csatlakozott Meszlényihez. Nem messzire tőlük egymás után álltok a fényes batárok.

Mi történhetett itt?

– A dauphin batárjával történt valami baj – szólt D'Eton.

Igen, a nagy üveges batár utasai körülállták a kocsit, színes ruhák, selymek és bársonyok virítottak a napfényben. A két férfi elballagott a csoportosulásig. Csakugyan, a batár egyik kereke meglazult és kiesett, az alkotmány meg féloldalra billent. Ez már nem az a kocsi – gondolta Meszlényi –, amellyel Bécsből indultak. Ez az a francia batár, amelyet a királylány elé küldtek. Igazi francia munka volt, elragadóan szép, finom ízlésről tanúskodó, csak éppen a szerkezete nem eléggé szilárdan megalkotott.

– Ez bizony kellemetlen – mondta D'Eton lovag.

Úgy látszott azonban, hogy Mária Antóniának nem volt kellemetlen. Az út egyik oldalán szőlőskertek húzódtak fölfelé a lankán, a másik oldalon enyhe völgy volt, dús zöld fű takarta, helyenként egy csomóban, ahogy a szél odavitte egykor a magokat, virágok nyíltak, mint egy bájos csokor. A hercegnő már a réten járt, meg lehetett ismerni lengő, könnyed járásáról, egyenes tartásáról. Szőke haját csak egy hímzett fátyol borította, a ruhája rózsaszín volt, sárga szalagcsokrokkal és fodrokkal, igazi francia ruha. Két hölgy követte hátramaradva, sántikálva a magas sarkú cipőkön a buja fűben.

– Bűbájos jelenség – szólt Meszlényi, művészi szempontból vizsgálva a képet.

A lovag figyelmesen nézett rá, talán azt akarta volna mondani, Encella is ilyen szép. Mintha meg kellene védeni. De hallgatott, kedvetlenül bólintott.

Meszlényi megfordult.

– Visszamegyek, szólok az útitársnőmnek, nem tudja, mi történt.

D'Eton a virágos rét felé mutatott, Encella szürkéskék ruhája bukkant fel ott. Ő is a virágcsoportok felé igyekezett.

– Ott megy – mondta a lovag némi elégtétellel. Igen, ő tudja, hol van a szomorú hölgy, de az, akivel utazik, nem törődik vele.

Encella vágyott a mozgásra, és mivel látta, hogy az előttük levő akadály nem szűnik meg hamarosan, azt tette, amit minden fiatal nő tesz tavasszal, ha süt a nap és alkalom kínálkozik egy sétára. Csak amikor már szedett egy

csokor vadszegfűt, vette észre, hogy mások is ugyanezt teszik. A rózsaszín és sárga ruhás alak felé nézett, megdöbbent, megismerte Mária Antóniát. Régen látta utoljára, de a főhercegnő megőrizte gyermekkori vonásait, finom arca, kecses tartása és a ragyogó szőke haja a rózsaszín fátyol alatt ismerős volt. Tízlépésnyire lehettek egymástól. A tekintetük úgy találkozott, ahogy mind a ketten éppen fölemelkedtek a virágszedésből. Encella nem tudta, mitévő legyen, elfutni nem lett volna illendő, bár azt szerette volna. Ezért hát bókolt a másik nő felé, és az illemnek megfelelően hátrálni kezdett a fűben. Nem volt éppen könnyű dolog, Mária Antónia intett neki, meg kellett állnia. A királyleány egy-két lépéssel már ott termett előtte.

– Encella, csakugyan te vagy itt?! Encella még egyszer meghajolt, mélyebben, mint az előbb.

– Ne bolondozz! – mondta Mária Antónia. – Hogy kerülsz ide?

Már egymással szemben álltak, mosolygott.

– Jólesik egy ismerős arcot látni! – felsóhajtott. – Idegenek közt vagyok. Te mit keresel itt?

Mit lehet erre felelni? Néhány perc alatt nem lehet elmondani egy hosszú történetet, még akkor sem, ha az világos és magától értetődő. De az övé nem ilyen. Hogyan beszélje el, mi történt vele, mért vannak itt Franciaországban, ezen a virágos mezőn, mért jött ide, kivel jött ide, és ráadásul azt, hogy a férfi, akivel van, nem fivére, nem a férje. Lehet erről beszélni Mária Terézia lányának?

Mária Antónia figyelmesen vizsgálta Encellát. Az arcán cinikus, csúfondáros mosoly suhant át.

– Gyanús vagy, Encella. Te nem voltál azelőtt ilyen szótlan! Csak nem szökésben vagy? – Sárga kesztyűs kezét rátette Encella karjára. – Beszélj, nekem nyugodtan elmondhatsz mindent. – Encella válla fölött kitekintve, látta az úton álló két férfit, Meszlényit és D'Eton lovagot.

Encella szempillái verdestek, kereste a szavakat.

– Az úgy van... azaz volt, fenség...

– Ne csacsiskodj, hagyd az etikettet. Sose tudtál hazudni, mondd el nyugodtan, milyen bajba keveredtél.

– Párizsba utazom, ott nagyon, nagyon fontos dolgom van... De elmondani hosszú lenne, fenség. Mária Antónia legyintett.

– Már megint! Emlékszel, milyen jó volt, mikor még Toncsinak hívtál – keserűen félrevonta az ajkát. – Itt senki sem hív Toncsinak, és jobban vigyáznak rám, mint a monstrumok a Hofburgban. Ezek is monstrumok, csak fel vannak díszítve szalagokkal és csipkékkel, olyanok, mint egy májusfa. És milyen vének!

Mind a ketten fölnevettek.

– Azok a régi jó idők... amikor Wolfi klavírozott, mi egymással táncoltunk, a monstrumok pedig nagyböjti litánián voltak.

Encella aggódva látta, hogy különlegesen kevély léptekkel egy férfi vágott neki a rétnek, nem kétséges, hogy az udvarhoz tartozott, fehér parókája, aranycsipkéi megfeleltek az etikettnek. Félkört írt le körülöttük, majd Encella mellé állva Mária Antóniára tekintett.

– Jó, tudom, megyek... – bólintott feléje Mária Antónia, majd Encellához fordult. – Ha Párizsba érsz, jöjj ki Versailles-ba, ott találsz meg, hallani akarom a történetet – rámosolygott fiatal, elmés arca minden szépségével –, mert nagy történet, tudom bizonyosan. Viszontlátásra.

A kevély léptű udvari férfiú mély meghajlással felkínálta kezét a királyi hölgynek, de az, mint egy szép fiatal őz, továbbszökkent, hátat fordított neki, hogy egyedül jusson a kocsijához.

Encella csekély pillanatig mozdulatlanul állt a réten. Félelmes találkozás. Évek óta nem látta Toncsit, és az megismerte őt, és ő is megismerte ebben a pompás fiatal dámában a gyereklányt! Beszélhet-e neki őszintén, ha találkoznak?

Arra riadt fel, hogy Meszlényi áll mögötte.

– Rendbehozták a hercegnő kocsiját. Mi is mehetünk tovább – mást nem mondott, de a tekintete felhős volt, természetesen ő is arra gondolt, amire Encella. Mi lesz a következménye ennek a találkozásnak? A francia udvarban ott a bécsi követ. Encella sokáig élt az udvarnál Bécsben, vajon találkozik-e itt ismerősökkel? Abban reménykedett, hogy a hercegnő mellől eltávolították az osztrák kíséretet, ugyanúgy, ahogy leszedték róla az osztrák ruhákat.

Nekik Párizsban kell élniük és a középponttól távol eső helyen, vigyázniuk kell, hogy Encella ne találkozzék más ismerősökkel, hiszen lehet, hogy az ünnepélyekre érkeznek Mária Terézia udvarából. Női szempontból szerencse, de a jelenlegi helyzetben szerencsétlenség, hogy Encella, bármilyen nehéz is volt az élete a Nyírségben, nem változott meg. Az arca, alakja megőrizte fiatalleány kori szépségét.

Gondolataiba merülve ballagott Encella mellett, arról is megfeledkezett, hogy átsegítse az árkon, ahogy az úthoz értek. De hát ott volt D'Eton lovag, az ő borongós arcával, méltóságteljes mozdulataival és azzal az áldott szokásával, hogy alig-alig beszélt. Nem kérdett semmit, holott jól látta, hogy a szép külországbeli hölgy, akinek udvarolni szeretett volna, a hatalmas Franciaország jövendőbeli királynéjával pajtáskodik. Igen, pajtáskodik, ez a szó jelölte meg legpontosabban azt a viselkedést, ahogyan a két fiatal nő egymással összetalálkozott. Mindenesetre kezét nyújtotta Encellának, átemelte az árkon, aztán ismét a kezét kínálta, mert abban az időben nem volt divat, sem illendő, hogy egy hölgy belekaroljon egy úrba.

Miska, aki szívesen közölte észrevételeit gazdájával, és járatos volt a bécsi dolgokban, elismerően bólintott.

– Hogy megnőtt és milyen gyönyörű lett Toncsi főhercegnő! ...

Tehát ő is ismerős már itten – gondolta Encella, de tudta, hogy Miskának nem jár el a szája, ha esetleg valaki nála érdeklődne felőle. Mert az, hogy Mária Antóniával találkozott, felhívta rá a figyelmet. A királyi udvarban forr, gőzölög és mérgez a pletyka. Nem kétséges, hogy a kíséretet is izgatni fogja, ki volt az a nő, akit a királyi fenség megszólításával tüntetett ki. Sőt felháborító, hogy úgy érintkezett vele, mintha rangjabeli lenne! Pedig hát ki lehet egyenlő az eljövendő francia királynéval? Őfelsége, XV. Lajos meglehetősen öreg, káros szenvedélyei vannak, bármikor elpatkolhat.

A legközelebbi kisvároskában utolérték az üveghintót. Itt ismét ünnepélyesen fogadták a jövendőbeli királynét, aki édesanyjától megparancsolt türelemmel, szabályos mosollyal hallgatta az üdvözlő szónokot. A városháza előtt folytatódott az ünnepség. Mária Antónia ott állt a tűző napban, virágcsokrok, zászlók és idegen emberek közt. Milyen fáradt lehet, mennyire vágyódhat már a nyugalomra és magányra, hogy gondolataiban elmerülhessen, megpihenjen, felejtse el az unalmas szónoklatokat, a bájolgást, a levegőtlen nyüzsgést maga körül. Mária Antónia szőke haja, ahogy az emelvényen állt, világított Encella felé, majd fordult velük a kocsi, azt sem látta többé.

Meszlényi most említette, hogy D'Eton lovag ajánlkozott: szerez nekik lakást Párizsban. A város zsúfolva van, a trónörökös pár esküvőjére minden épkézláb vidéki arisztokrata és nemes a fővárosba jött, nehéz lesz szállást találni. Jó pár esztendő elmúlt azóta, hogy Meszlényi a Sorbonne-on tanult. Párizs rohamosan fejlődik, ez már egy másik város, mint amit az ifjúságában megismert. Meszlényi örült, hogy D'Eton szívesen vállalta a feladatot. Ő mosolyogva figyelte, hogy a lovag örül a megbízatásnak. Sietve búcsúzott tőlük, a lovászával vágtában indult el az országúton. Kis ideig még látták a két lovast, aztán egy kanyarulatban a nagy fák közt elvesztek a szemük elől.

– Arra gondoltam – szólt Encella –, hogy talán a lovag ismeri Kissingent. Ez persze így nagyon merész találgatás, de mégis ráhibáztam. Azt mondja, Kissingen ismert alak Párizsban, sok pénze van, majd minden híres szalonba van bejárása, tüneményes szerencsével kártyázik.

Meszlényi felvidult.

– Ez remek ötlet! Aggódtam, ebben az embersűrűben hogyan lelem meg a gazembert.

Encella szíve összeszorult. Az elmúlt napok színes kavargása eltompította a fájdalmát és az állandóan égő vágyakozást a kisfia után. Most bűnösnek érezte magát; nem gondolt eleget Andrisra. Több mint egy hónap eltelt,

amióta elindultak a Nyírségből. Bécsből jövet már eltelt egy hét, elvesztette a kapcsolatot a törpekirállyal, szinte bizonytalanná, valótlanná vált a terv. Az utolsó találkozás a törpekirállyal megerősítette: távlatot kapott az a pillanat, a jövőbe mutatott. Megszerette azt a furcsa, alig ismert fickót, aki éppen úgy foglya a bárónak, mint ő vagy a kisfia.

Most mintha világosabb lett volna minden, áttekinthetőbb és biztatóbb. Ismét szereztek egy barátot, aki talán elvezeti őket az út végéhez.

Párizsban a vámnál D'Eton várta őket. Encella már szerény volt, arról nem is álmodott, hogy a kisfiával találkozik, ezért D'Eton lovag borongós arca örömöt jelentett. A lovag megtartotta szavát, bár nem ígérte, hogy itt várja majd őket, de gyorsabban sikerült elintézni a lakáskeresést, mint gondolta. Büszke volt – bár nagyon szerényen –, hogy ilyen hamar megtalálta a megoldást, és Encellának nem kell zsúfolt vendégfogadóba menni. Átrobogtak Párizson, csendes, békés negyedben álltak meg.

A ház, amely rájuk várt, kétemeletes volt és majd olyan keskeny, mint egy élére állított könyv. Encella örömmel látta, hogy az épület hátsó udvarában fák állnak. A környék barátságos. Fölmentek néhány lépcsőn, amely a bejárathoz vezetett. Elég tágas előtérbe jutottak, ez Párizsban, polgári házakban szokatlan. Csinos márványlépcső vezetett fel az emeletre, a falakon kárpit, és ott, ahol a nagyobb felületeket falemez borította, képek besüllyesztve a falba. A berendezés divatos, már kissé lehiggadt rokokó, rézzel díszített faragott bútorok, lábak, aranykarfás és aranylábú székek. Falakat díszítő bársony- és ablakokat fedő csipkefüggönyök. A színek melegek és vidámak. Cseresznyepiros, mély hamvaszöld, fénylő vajszín. A hálószobák kék és rózsaszín harmóniában. D'Eton lovag elmondta, és látszott rajta, mulattatja, hogy a ház egy lakájé. De nem akármilyen lakájé, hanem a király szolgái közül ő a második a magasrendűségben. A király első lakája olyan nagy úr, hogy magának tart lakájt, és van komornyikja is, aki öltözteti, valamint fogata, kocsissal és inassal. Ezek az emberek jól keresnek, a fizetésük tízszeresét megkapják ajándékban és borravalóban, mert akinek dolga van Versailles-ban, vagy csak gondolni mer a királyra, vagy bejut őfelsége reggeli ceremóniás öltözködéséhez, vastagon fizet. Nos, ez a második lakáj szintén gazdag úr bizonyos körökben, és később társadalmi pozíciót is akar, azért építtette és rendezte be kifinomult ízléssel a házát, mert itt fog élni, ha visszavonul az udvartól. Akkor majd nagy ebédeket ad, vendégeket fogad, szalonja lesz, amelyben a szépség és a szellem találkozik. Párizsban az élet csúcsát jelenti a társasági élet.

Megnézték az emeleti szobákat, onnan már a második emeletre csigalépcső vezetett fel a személyzeti kamrácskákhoz, s ott bizony nem tombolt a lakásművészet. Encella kinézett a padlásablakon, amely rézsútosan ágyazódott

a falba, és hófehér zsalugáter födte, Manzárd úr, a nagy építész dicsőségére. A kertbe lehetett látni innen, amely elég nagy volt, a fák is régiek lehettek, tág lombozatú, árnyas fák. Kőkerítés fogta körül ezt a kis ábrándosán komponált világot, nyírott bokraival és sok szobrával. A kerítésen túl kisebb udvar, egy lényegesen kisebb ház udvara. Az ablakai annak is a Salpietre utcára néznek. A kertje nem volt olyan dús, mint ennek a háznak, de kút volt az udvaron s egy-két kőpad. Az érett, teljes tavaszi levegőben minden megnőtt, megszépült.

– Tudja, ki lakik ott? – mutatott D'Eton lovag a szomszédba; Encella most látott először az arcán nem visszafogott mosolyt. – Rousseau! A kis Jean-Jaques.

– Ó!...

Encella nem mondott többet, foglalkozott könyvekkel, szívesen olvasott: s Rousseau könyvei elbűvölték, egyben visszariasztották áradó szenvedélyességükkel és érzelmességükkel. Ha Encella az életére gondolt, nem vethetett a szemére semmit Rousseau hőseinek, ő is bátran élt, tisztelte a szenvedélyt, és vállalta a végzetét, de ő zárkózott volt. Az a kitárulkozás, ami Rousseau könyveit felfűtötte, idegen maradt a számára. Miután az ifjúság szép őrületéből meggyógyult, sokat gondolt Rousseau-ra. És most itt van a közelében, ha akarná, láthatná is, beszélhetne vele; tudta, hogy ezek a francia írók szívesen – vagy legalább is úgy mutatják – fogadják az olvasóikat. De hát mit mondhatna az eleven Rousseau annál többet, mint amit írt.

– Nemcsak Rousseau él itt – szólt Meszlényi. – Párizs tele van nagy elmékkel: íróval, költővel, festővel, szobrásszal, építésszel. Gazdag város ez mindenképpen. A szellemiekben a leggazdagabb. És az *Enciklopédia*... – Mészlényi elhallgatott, meglepte és elnémította Encella bánatos arca. Mintha nem örülne annak, hogy a világ fővárosában van. A világ fővárosa vagy nem a világ fővárosa, neki a kisfiát kellene itt megtalálnia.

Encella még mindig az ablakban állt. Messze lehetett látni, kitárult a táj, a Szajna s a sziget, a Notre-Dame, rengeteg ház, alacsonyabb és magasabb háztetők szinte mozgó ritmusában. Alkonyodott. A nap aranyfénye megfestette a kéményekből fodrozódó füstöt. Lila fátyol lebegett a város fölött. Encella rabul ejtve nézte, újra csak nézte a tetőket: mi rejtőzik alattuk? Szerette volna megérezni, melyik házban, merre van Andriska. Fájt, hogy az érzései nem jelzik az irányt; a gyerek nem gondol rá, vagy ő nem gondol rá elég erősen? Miért pihen az ösztön, ami az anya és a gyermeke közt titokzatos sugárral összekapcsolja a két testet? Vállat vont, hogy sírva ne fakadjon, megfordult. Úgy illik, hogy válaszoljon, foglalkozzon ezzel a jó emberrel, ezzel a csodalénnyel itt mögötte, aki mindent megtesz érte, és nem mutatja, hogy áldozattal szolgál.

– Gyönyörű város – szólt udvariasan.

– Örülök, hogy ilyennek látja. Igyekszem elfogulatlanul nézni Párizst, bár elfogult vagyok, megbabonáz. Ha arra gondolok, hogy ezek a kövek látták Július Caesart, az előkelő rómait, aki Catullus verseit szerette, s aki Cicero szerint kényesen igazgatta művészi tógáját és ritkuló fürtjeit, de hódítani úgy jött ide, mint a legkegyetlenebb barbár. És ha arra gondolok, hogy az a sziget ott és ez a folyó itt emlékszik Attilára, akit mi magyarok szeretünk korai ősünknek tartani, aki mint római túsz, megismerte a latin kultúrát, és bosszúállóan gázolta el... – Megcsóválta a fejét. – Jaj, bocsásson meg, fennhangon gondolkoztam. Párizs tele van emlékekkel. És egyéni emlékkel is. Az ifjúságommal.

Lementek a földszintre. Meszlényi követte Encellát s a lovagot, szédülten és majdnem boldogan.

Itt az ebédlőben Miska intézkedett. Az újonnan fölfogadott személyzettel, akik a lovag ajánlására jöttek, már délután megfőzette a vacsorát, megterítette az asztalt. Most a tálalónak támaszkodva egy bölcs sólyom éles szemével figyelte a számára gyanús franciák működését. Miska imádta a kalandozást, Bécset mégis jobban szerette, mint Párizst, s hát megfontolt paraszt volt, még csak pár órája volt itt, nem lobbanhatott új szerelemre. Aztán meg ő jól látta, hogy Párizs az ő számára engesztelhetetlenül piszkos. Az utcák szemetesek, sárosak, a házakból az ablakon öntik ki a piszkos vizet. Az előkelő paloták poloskásak, az előcsarnokok bűzlenek.

– Rendetlen népség – morgott magában –, még ha német is Bécs, csak különb!

Ezzel a házzal sem volt megelégedve. Elismerte a pompát, azt is, hogy minden fényűzőén új és minden nagyon drága lehetett, de bosszantották a függönyök, ágyon, ajtón, tükrön, ablakon és a falakon is. Az ember frászt kap, ha megigazít valahol egy bojtot, és erre két függönyszárny szétszalad a rejtett tükör előtt. Úgy megdöbbent, még önmagát sem ismerte meg, ahogy ott állt a bronzveretes bútorokkal a háta mögött a földig érő tükörben. Minek az a sok függöny, minek, minek? Ebben a házban orvgyilkosok, rablók, tolvajok vígan elrejtőzhetnek. Ez Párizs. Hát Kissingenék is nem idejöttek?! Nekik való város. Sóváran gondolt a Meszlényi-kúria kopár fehér falaira. Ott nem kellett aggódnia, ott tudta az ember, ki van a szobában.

A vacsora jó volt, az új inas kifogástalanul működött, csak az zavarta Miskát, hogy amint körbekínálja a tálakat, valamit súg a gazda fülébe, de még a vendég lovag fülébe is. Ez őrület, és minden új étellel újrakezdi. Csodálkozott, hogy Encella nem sikoltozik az ismétlődő fülbesúgástól. Vajon Bécsben is így szokták? Aligha.

A vacsora párizsi szokás szerint – ahol éltek emberek, akik jó, ha egyszer ettek egy nap! – számos ételből állott. Többféle leves volt, többféle hús,

mártások egész garmadája; válogatni lehetett a sárga, a rózsaszín, a zöld, a barna levek közt. Miska magában büszke volt rá, hogy Encella tudja, melyik mártás mire való. Csakugyan Encella tudta, bár a Hofburgban nem volt ilyen pompázatos az ételsor, bár ott királyok, császárok és királyi hercegek népes Habsburg-gyülekezetben étkeztek. Mária Terézia udvarában tisztességtudóan takarékoskodtak. Megbecsülték az anyagot.

Párizsban tékozoltak. Tékozoltak mindent, tékozoltak mindenütt, kezdve a királyi palotától, az arisztokraták kastélyain át az újgazdag polgárok mindenkiénél fényűzőbb házáig. Tékozoltak pénzt, szerelmet, becsületet. A tékozlás és fényűzés egy osztályt gazdagított, a polgárságot. Az ő műhelyeik, üzleteik, kávéházaik, vendégfogadóik, kocsikészítőik s pénzkufáraik szolgálták a király köré gyűlt főnemeseket. A népből kisanyargatott adó, a király kezéből átcsurgott az arisztokrácián, a könnyű nőkön, a szerencselovagokon és a szélhámosokon a dolgozó polgárokhoz. Ezek a polgárok, megigézve az arisztokraták ragyogó életétől, maguk is ragyogó életre vágytak.

– Lelkesít – szólt Meszlényi –, hogy Párizsban vagyunk, de bármit lássak is, a gondolataim visszatérnek az *Enciklopédiá*hoz. Ebben a városban élnek azok, akik ezt a hatalmas könyvet írják és szerkesztik. Ők gyújtottak világosságot Európában. Az *Enciklopédia* fénye nagyon messzire elér. Diderot-ra gondolok és D'Alembert-re, ők ketten a központi lelkei ennek a nagy műnek!

Encella abbahagyta az evést, figyelmesen Meszlényire nézett.

– Voltaképpen mi az az *Enciklopédia?*

Meszlényi gyöngéden rámosolygott Encellára. Tetszett neki az őszintesége, hogy nem akarja titkolni, mit sem tud erről a nagy műről; de hát mikor a szerkesztése megindult, Encella még kislány volt, és amikor a híre bejárta a világot, Encella már a világ háta mögött volt a Nyírségben. Önkéntelen mozdulattal felemelte a kezét, mintha meg akarná érinteni az asszonyt. De a mozdulat a levegőben maradt, Encella észre sem vette, csak D'Eton lovag raktározta el az emlékezetében.

– Ha szó szerint fordítom a francia címet, az *Enciklopédia a tudományok, a művészetek és a mesterségek magyarázó szótára.* A cím sokkal kevesebbet mond annál, ami a nagy mű eddigi hét kötetében van. A tudósok, a filozófusok, az írók, akik összegyűltek erre a nagy munkára, szemrevételezik a világ dolgait, sőt azt mondhatnám, rendszerbe foglalják az egész világot. Csak az veszélyes, ahogy ezt a rendszert megfogalmazták.

– Kire veszélyes? – vetette közbe D'Eton lovag.

– Elsősorban a szerkesztőkre és az írókra, de tágabb sugárkörben, a szellem sugárkörében mindarra, ami régi, elavult, kicsinyes, ostoba.

– Hogy lehet veszélyes egy könyv?

– Azzal, amit mond. A szerző a dolgok meghatározása közben a maga álláspontját teszi közzé.

– Tagadják az Istent – vetette közbe D'Eton lovag.

– Éppen ezért veszélyes. A királyoknak szükségük van az Istenre, a hatalmat Isten kegyelméből kapták. És ha nincs Isten, a jámbor alattvaló elkezd gondolkozni, vizsgálgatja a kérdést, hogyan állunk akkor a királyi hivatással. Ezért is veszélyes enciklopédiát írni.

– Bátor fickók ezek – jegyezte meg elismerően D'Eton –, elsősorban a két szerkesztő, Diderot és D'Alembert játszik a fejével. Mert Voltaire, az Isten nagy ellenfele, a tagadás ragyogó szelleme, nyugodtan pihen Ferney-ben, de ezek itt bármikor börtönbe kerülhetnek.

– A legkevesebb, hogy elégetik a könyveiket. Mikor itt jártam egyetemre, láttam, hogyan égetik el Diderot egyik könyvét az Igazságügyi Palota lépcsőjén. A hóhér végezte ezt a munkát. És Diderot akkor már fogoly volt.

D'Eton legyintett.

– Megmentették, kiszabadult. Furcsa, hogy ezeknek az istentelen tudósoknak a legkatolikusabb király udvarában mindég akad pártfogójuk. Ami pedig a könyveket illeti, a hóhér is ebben a nagy kérdésben más álláspontot foglalt el. Mert ami ott égett a lépcsőkön, az nem a kárhozatos könyv volt, hanem valami selejtes ócskaság. Az égetésre ítélt könyveket a hóhér kéz alatt eladta, így terjed az átkos eszme...

A francia inas jött jelenteni, hogy vendég érkezett. Meszlényi a szalonba kérette a vendéget, és átment oda. De néhány perc múlva visszajött, Encellát hívta.

– A ház gazdája van itt, rokonszenves úriember, eljött megkérdezni, meg vagyunk-e elégedve, nincs-e valami különleges óhajunk.

Encellát érdekelte a lakáj háziúr, a lovag is követte. A kis szalonban komoly külsejű, őszülő úriember emelkedett föl az aranykarfás díványról. Tökéletes, tartózkodó divatú, fehér parókát viselt, fehéren vakító batiszt nyakfodrokat és sötét posztóruhát. A polgári rend bölcs képviselőjének látszott. Posztóruha, de nagyon finom posztó, drágább talán, mint a selyem. Üdvözölték egymást, és helyet foglaltak a rózsaszín márványlapos asztal körül. Meszlényi elmondta, hogy a ház megfelelő, az ízlés dicséretes, és úgy hiszik, jól érzik majd magukat itt. Figyelmeztetően Encellára nézett, az bólintott, és hogy ki ne maradjon a játékból, D'Eton is bólintott, bár magában mosolygott, hogy a szép szalonban együtt ül azzal a lakájjal, akinek borravalót szokott adni. Meszlényi tovább jutott a fejlődésben, ő természetesnek találta, hogy a vendéggel együtt ül. Dubois úr elégedetten hallgatta a dicséretet, miután megelégelte, más témára tért.

– Sok érdekes látnivaló vár kegyedékre. A trónörökös pár megérkezése! A Rue de Royalon lesz az ünnepélyes fogadtatás. Itt mutatják be Párizs népének a két fenséges lényt mint házaspárt. Úgy vélem, amikor bejöttek Párizsba, elkerülték a Rue de Royalt, de nem is lehet arra jönni, mert el van zárva a forgalomtól. Emelvényt építettek ott a királyi fenségek számára, az emelvénnyel szemben pedig lépcsőzetes faalkotmány, ott foglalnak majd helyet az előkelőségek, a polgárok és a külföldi vendégek. Katonaság tartja fenn a rendet, természetesen díszruhában. Már minden fel van virágozva, a céhek a zászlóikkal vonulnak ki, a katonák is zászlókkal, gyönyörűen van ez elgondolva... A Rue de Royal elég széles, a köznép is talál majd helyet – ezt csak mellékesen vetette oda, mert azok az emberek, akikkel legfeljebb annyi dolga volt, hogy kitessékelte őket Versailles-ből, nem érdekelték. – Természetesen zene is lesz – folytatta lelkesen –, a Parlament, az Akadémia képviselői is kivonulnak, szóval az egész Párizs. Gyönyörű lesz ez – intézte Dubois úr szavait Encella felé – az egész város! Mindenki ott van, aki előkelő, fenségek és az arisztokrácia; tessék csak elképzelni azokat a gyönyörű ruhákat! Részint azért is jöttem ma, hogy figyelmeztessem kegyedéket, el ne mulasszák ezt a ritka alkalmat.

Encella kissé halványan annyit mondott, hogy az utazásuk alatt mindennap legalább kétszer láttak efféle ünnepséget, Párizs felé igyekezve a vidéki városokban. Dubois úr széttárta mind a két karját.

– De ez Párizs, asszonyom, nem holmi kis poros falu... A mi Párizsunk.

Meszlényi nem akarta megbántani Dubois urat.

– Ha a hölgy fáradt, nem kell velünk tartania, mi – D'Etonnak intett – elmegyünk, megnézzük...

Dubois úr megnyugodott, és megkérdezte Encellát, látta-e a képeket, amelyek közt Nattier és egy Boucher is van. Encella kénytelen volt vele végigjárni a házat, mert Dubois úr büszke volt arra, hogy szobrokat is tartott. Ebben az időben szokás volt élő emberekről is szobrot készíteni, urak és hölgyek, jóbarátok és barátnék ajándékozták meg egymást márvány képmásaikkal. Dubois úr, miután ez most a divat, a tudomány férfiait részesítette előnyben, Racine, Voltaire, Diderot, D'Alembert, Rousseau márványfeje nézett rájuk vissza a szétszórtan álló emelvényekről.

– Érdekes – szólt Encella –, a nap még nem ment volna le? Piros fényt kap ez a szobor...

– Mi lehet ez? – kérdezte izgatottan Dubois úr. Gondosan elrendezett házában mi történik? Néhány gyertya égett ebben a szobában, a vörös fény az ablakon át jött, sőt már az egész ablak vörösben fénylett.

– Tűz van! – kiáltott fel a lovag, lefutott a lépcsőn, egyenesen ki a házból. Éppen akkor ért oda Miska, kezében tartva a lova kantárszárát, hátrafelé intett.

– A Rue de Royalon tűz ütött ki, egy röppentyűtől meggyulladt valamelyik deszkaemelvény, a szél gyorsan élesztette a tüzet, és most már lángban áll az egész ünnepség, az emberek egymást tapossák, mert a mellékutcákat elzárták a főúri fogatok.

Mindnyájan kijöttek a ház elé. Párizs házai fölött félkör formában lángolt a zsarátnok vörös kakasa, mintha a világ fele égne.

11.
A trónörökösné

Encella otthon maradt. Otthon? Nem volt ez otthon, bár jól érezte magát ebben a házban, a légkör, a szobák hangulata és a meleg színek barátságossá tették, de itt sem hiányzott a rokokó modoros ünnepélyessége. Fák álltak a kertben, dús lombú nagy fák vetettek zöld árnyékot az ablakokra. A közeledő nyár érintése érzett az aranyosselymes bútorokon és fehér márványszobrokon. Encella egyedül volt, Meszlényi a Procop kávéházban várakozott D'Eton lovagra, aki már harmadik vagy negyedik körútját tette a városban Kissingen után. A szállása már megvolt, de a báró vidékre távozott, mert amint mondta, előkelő ismerősei meghívták. Kísérőjét vagy barátját vagy titkárát nem találta a lovag. Gyanította, hogy valami nagy kártyacsatára indultak, és most ott ülnek a vidéki kastélyban, a báró játszik, Krisztián pedig úgy helyezkedik el a kártyázok körül, hogy jelt adhasson időnként neki. Ez Kissingen tüneményes szerencséjének magyarázata: a mások ügyetlensége és ostoba hiszékenysége. Így maradt egyedül Encella, és már nem tudott munka nélkül lenni, a hímzésen dolgozott. Egy kis virágos mellényt készített Andriskának. Amíg a szegfűket és nefelejcseket hímezte, megtelt a szíve reménységgel. Nehéz lett volna megmondania, miért bízik most jobban abban, hogy visszakapja a fiát. Az a távoli fény, amely után futottak, amely a zsúfolt tarka városba vonta őket, hívogatóan kigyúlt.

Furcsa volt, hogy ezekben a napokban, amikor a szörnyűség történt Párizsban, nem vesztette el a hitét. Valami szívszaggató akarattal határozta el magában, hogy Andriska nem volt ott a szerencsétlenség helyén, nem érte baj, a törpekirály vigyázott rá. A hírek kétségbeejtőek voltak, nagyon sokan lelték halálukat, sebesültek meg, mások az eszüket vesztették a kormos, tüzes csődületben. A városra ráfeküdt a gyász és a félelem. A tüzet eloltották, a maradványokat, a parázsló deszkaépítményeket és a tetemeket eltakarították, de valami baljós jóslat némán hangzott el, a Biblia erejével és titokzatosságával. Ez csak a kezdet.

A francia inas megjelent az ajtóban.

– Vendég érkezett.

Ugyan ki? – gondolta Encella, a minduntalan megújuló reménnyel a törpekirályt várta. De Dubois úr érkezett.

Ismét megfontoltan elegáns polgári ruhájában volt, nem méltóságteljes, de igen öntudatos tartással. A jó modornak megfelelő, túlzott udvariassággal kért engedelmet a zavarásért. Néhány faliszőnyeget akar még elhelyezni. Az inasa, mert ennek a második számú lakájnak szintén volt inasa, behozta a szalonba a

két gobelint, és kiterítette Encella elé, majd Dubois úr laza intésére kihátrált a szobából. Encella érdeklődve nézte a szépséges munkákat. Mind a kettő olasz mester műve után készült. Az egyik Botticelli *Primaverá*ja. volt: a légies és szűziesen merev nő és a vértelen tavasz megidézése. A mester ilyennek érezte a tavaszt? A másik egy magányos alakot mutatott, titokzatos lényt, fiatal férfit, aki jobb kezét előrenyújtja, határozottan hívja magához, hívja a nézőt. Az arcán rejtélyes, csalogató mosoly. Nem szent mosoly. Ezen a fiatal arcon mindaz rajta van, amit szerelemről tudni és titkolni kell. Encella megdöbbenten állt a gobelin előtt, kérdően fordult Dubois úrhoz.

– Ki ez?

– Ez Keresztelő Szent János – jelentette ki keresztényi beletörődéssel Dubois úr –, és ha szabad véleményt nyilvánítanom, ezt asszonyom ágyával szemben kellene elhelyezni. Mert szent gobelin!

Encella a meglepetéstől némán csodálta a képet, de a fejét megrázta.

– Nem lehet az.

– De igen, de igen – erősködött Dubois úr. – Ennek a gobelinnek az eredetijét egy olasz festő festette, aki késő aggságában a király vendége volt. Valami Leonardo da Vinci. A király Amboise-ban kéttornyos kastélyocskát adott neki, geometrikus virágoskert közepette. Itt halt meg nálunk, a Cloux-kastélyban, mondják, különös öregúr volt.

– De hát mégis – tiltakozott Encella –, akármilyen különös öregúr volt, ez nem Keresztelő Szent János. Ő kint élt a pusztában, alig táplálkozott, csontig soványodott, nagy haja és szakálla nőtt.

Dubois úr megőrizte udvarias fölényét.

– Kegyed bizonyára jobban tudja, asszonyom. Én nem foglalkozom vallási dolgokkal. A festő ilyennek képzelte el. De hát nem kérdezhetjük meg, miért. Van ennek már vagy háromszáz éve. Afelől biztosíthatom, hogy a gobelin szálról szálra másolja a festményt.

A két gobelint Dubois úr inasa, gazdája parancsa szerint helyezte el. A különös Keresztelő Szent János másolata Encella fekvőhelyével nézett szembe, a másikat átvitték a nagy szalonba, és a fehér szobrok hátteréül alkalmazták. Encella csak most vette észre, hogy a férfiszobrok sorában egy bájos női arc mosolyog, még így fehér márványban is elevenen, vonzóan.

– Ez Pompadour asszony – válaszolt Dubois Encella kérdésére –, csodálatos nő volt a marquise. Nagy csapás érte halálával a kultúrát – Dubois úr megszűnt hűvösen méltóságteljes lenni, hévvel beszélt –, ő volt a védőangyala az enciklopédistáknak, ő szerzett számukra pénzt, a nagy mű kiadására engedélyt, támogatást. És ha valami ostoba maradi megtámadta valamelyik szerzőt, Pompadour megvédte őket. Diderot-t ő hozta ki a börtönből, ahol könnyen eltemetik a bűnöst a vár árkába. Ő is olyat írt, ami

sértette a legmagasabb rendet, és gúnyosan kezelte az egyházat... – vállat vont. – Igaza volt.

– Hogyan tudta Pompadour megtenni mindezt?

– Okos volt, haladó gondolkozású, és mindehhez még szíve is volt. Tudott bánni a királlyal, hatott rá, a művészeti dolgokban irányította. Őfelsége a legkatolikusabb király, de nem valami tág szellem. Az irodalom, a művészet, a tudomány dolgaiban Pompadour intézkedett, szerencsére ő... Bár most is így lenne – sóhajtott fel, legyintett –, de Du Barry csak azon dolgozik, hogy megtömje pénzzel a rokonságát, a szeretőjét, és ezüsttel vonassa be, ami fából van és arannyal azt, ami ezüst. Ha látná a szobáit!... ízléstelenül fényűzők. Az étkészlete színarany és az öltözőasztala is az – meghajolt –, bocsánat asszonyom, elragadtattam magam. De a keserűség elfog, hogy a népből kisajtolt rettenetes adókat így tékozolják el.

Encella szétnézett a szintén fényűző szobában. Ezt Dubois úr rendezte be, ő szerezte meg a házat és mindent, ami benne van. Ezen az anyagi magaslaton sajnálja a népet, de vajon szándékában áll-e bármit tenni is érte?

Encella úgy gondolta, hogy ha már a gobelinek a helyükön vannak, Dubois úr távozik. Tévedett. Az titokzatos arccal fordult feléje. Arra kérte Encellát, hogy a budoárba méltóztassék vele befáradni.

Ugyan mit akarhat? – tépelődött magában Encella –, mit mondhat még neki? Bár bőven lenne mit újságolni, ha megkezdené feltárni az udvar nyílt titkait. Dubois úr előrement, elvégre a tulajdon házában volt, bevezetve Encellát a puha, csupa selyem csipkefodor és aranyrojt szobácskába.

– Megengedi, hogy leüljek? Közel kell hajolnom kegyedhez, mert senkinek sem szabad tudnia, milyen hírt hoztam.

Encella megtette, amit kívánt, mert mulattatta és kíváncsivá tette a lakáj háziúr.

– Üzenetet hoztam – felemelte a mutatóujját –, nagyon magas helyről, majdnem a legmagasabb helyről! – Elégedetten figyelte Encella arcát, bólintott, és hatásos szünet után folytatta: – Ez, mélyen tisztelt asszonyom, olyan, mint egy regény. Akár Mariveaux vagy Duclos írhatta volna, és ebben a regényben kegyed a főszereplő.

Encellának elállt a lélegzete. Mit tudhattak meg róla? Gluck lovag az osztrák követ itt, az látta volna őt? De nem lehet baj, mert Dubois úr elragadtatva mosolygott.

– Az udvarnál nem lehet eltitkolni semmit, a trónörökösné kísérete elmondta, hogy útközben, amikor a batár elromlott, a hercegnő egy idegen hölggyel beszélt a réten. Nagy sugdolózás volt, egyik lakosztályból a másikba vitték a pletykát, és mit tagadjam, én is kíváncsi lettem, ki volt az idegen hölgy... – diadalmasan pillantott Encellára. – Mit gondol, asszonyom, ki

mondta meg nekem, hogy ki az a hölgy? Ő maga, a fiatal fenség, magához hívatott, megesküdtetett, hogy senkinek sem árulom el, amit rám bíz. Bízik bennem, mert a felséges úr első lakájától tudta, hogy én olyan néma vagyok, mint a sír.

Ezt ugyan eddig Encella nem tapasztalta, de elismerően bólintott.

– Nos tehát a trónörökösné megbízott engem egy számomra rendkívül megtisztelő feladattal. Meg kell keresnem az idegen hölgyet, akivel a réten találkozott, és el kell vinnem hozzá. Persze nagyon tapintatosan kell eljárnom. Kegyedért jövök egy meghatározott napon, a kocsimon beviszem Versailles-ba. Azért bocsánatát kérem, ha a kíváncsi udvari népségnek azt mondom majd, hogy kegyed hímzőnő, aki varrott csipkét készít, és a fenség azt akarja látni. Ismétlem, bocsásson meg, amiért ilyen alacsony rangú szerepre vagyok kénytelen kárhoztatni önt.

Encella örült, örült, mert jólesett, hogy Toncsi a régi időkre emlékezik, és nemcsak emlékezik, hanem folytatni is akarja az emlékgyűjtést. Talán mégiscsak beszélhet neki a kisfiáról.

Dubois úr szép hajlongások után elment.

Két nap múlva rendkívül titokzatos arccal újra megjelent. Encella nem a ház homlokzati ajtaján indult el vele, hanem a kert felé kerültek, és a kiskapun, amely a mellékutcára nyílott, jutottak a fogathoz. Ez Dubois úré volt, amint mondta, nem használhatott udvari alkalmatosságot, mert akkor még szélesebb körben terjedt volna el a hír. Meglehetős hosszú utat tettek meg, amíg Versailles-on átrobogtak és a palotához értek. Ez népes, furcsa városka; akik itt laknak, mind az udvarból élnek, vagy oda akarnak bejutni, vagy lakást bérelnek, amíg kérelmük teljesítésére várnak. Sok volt itt a finom divatáru üzlet, varrónő, cipőkészítő, parókafodrozó és -készítő, és volt egy kis utca, amelyben élelmiszerboltok sorjáztak. De olyan boltok is, amelyekben készételeket árultak: pompásan feldíszített sült fácánokat, farkuk szivárványos pompáját kiterítve, nagy képzeletre valló köretekkel díszítve, aztán kocsonyázott halakat, pástétomok egész erdejét, vagy ötvenfajta ragut, legalább százféle mártást és a cukrászok hősköltemény szerű teljesítményeit.

– Mire való ez? – kérdezte csodálkozva Encella. – Hiszen a palotában főznek, nem? Dubois úr finoman elmosolyodott.

– Éppen azért, asszonyom, annak egy része, amit ott főznek, ide kerül. Ide kerül, és drága pénzen elkel.

– A király eladja a maradék ételeket?

– Nem a király adja el – nevetett Dubois úr –, a személyzet adja el. A magamfajta épeszű emberek, akik fölháborodva látják azt a szörnyű pazarlást.

Háromszor annyit főznek, mint amennyit őfelsége és a környezete elfogyaszt, bár a Bourbonoknak híres jó étvágya van, ezt örökölték őseiktől. Sokan meggazdagodtak ebből az üzletből – folytatta –, és alapjában véve ez tiszteletreméltó vagyon.

Már áthajtottak a versailles-i udvar valóságos arannyal bevont rácsos kapuján. Encella szíve gyorsabban vert. Mi vár rá?

Dubois úr egyelőre nem sokat mutatott neki a híres pompából. Keskeny, nem is tiszta zegzugos folyosókon vezette. Jobbra-balra ajtók nyíltak, valóságos labirintus volt, lakosztályrengeteg. XIV. Lajos óta a főnemesség a király közelében tartózkodott, évjáradékot és helyet kaptak ahhoz, hogy itt éljenek és ne csináljanak semmit. Aki nem volt a király közelében, kegyvesztett lett. Ma már a romlott, legjobb esetben könnyelmű főnemesek nem jelentettek veszélyt a király számára. De trónra jutása kezdetén XIV. Lajos kegyetlenül megküzdött az országban szerte élő oligarchákkal, össze kellett őket gyűjteni, megfosztani a hatalmuktól, hogy fölépíthesse a birodalmát. XV. Lajosnak már nem kellett szemmel tartania az arisztokráciát. Ez a főnemesség nem őrizte a jobbágyait, nem szervezett önálló kis hadseregeket, ez itt pihent Versailles-ban, táncolt, mulatott, szerelmeskedett, és minduntalan pénzért, drága ajándékokért hízelgett.

– Ne méltóztassék megdöbbenni, hogy ez a folyosó ilyen rideg és magunk közt szólva elég piszkos. Versailles, asszonyom, valóságos házrengeteg, képtelenség az egészet rendben tartani. Ám ne tessék azt hinni, hogy nincsenek királyhoz méltó helyiségeink. Sajnos, arra nem vezethettem, mert a dauphin meghagyta, hogy tartsam titokban a látogatást.

Encella szótlanul bólintott. A Hofburgra gondolt, amely rideg volt, de tiszta, és Schönbrunnra, amely méltóságteljes és mégis derűs. Mária Teréziának az új berendezéssel sikerült oda belopnia a hagyományos bécsi kedélyt.

Jó ideig mentek a rideg és éppenséggel nem tiszta folyosón, míg végre Dubois úr rejtélyesen intett, feltárva Encella előtt egy kis spalé ajtót. Valami előszobafélébe léptek, ahol néhány foszló selyemszék és egy pompás virágokkal teli nagy muránói tükör díszlett, mint tündökletes idők jelképe. A következő ajtó már Mária Antóniához vezetett. Mosollyal fogadta Encellát, átölelte, megcsókolta, maga mellé ültette a pamlagra. Majd egy szempillantással figyelmeztette Dubois urat, hogy elmehet. Encellát megindította a fogadtatás, le kellett törülnie a könnyeit.

– Ne sírj, Celli – kérte a fenség –, mert én is sírva fakadok! Borzasztó ez itt... De jó, hogy itt vagy, szeretném, ha velem maradhatnál.

Encella megrebbent, ez több, mint amit várt. Méghozzá az ő számára veszélyes, de hallgatott. A másik fiatal nő beszélt. Encella úgy látta, az arca

meghúzódott, amikor a réten találkoztak, feszes volt, hamvas és vidám. Az a kis gúnyos mosoly – amely annyiszor látszott József bátyjának az arcán –, keserű vonássá mélyült.

– Az út még hagyján, bár borzasztóan fárasztó volt, az ismétlődő ünnepélyes fogadtatásokkal, de aztán! – Megfogta Encella kezét. – Remélem, nem voltál ott!

Encella tudta, miről akar beszélni.

– Kétségbeejtett az a szerencsétlenség. Szinte az volt az érzésem: az egész város meggyulladt, az emelvények ropogva égtek, sikoltozás, kiabálás. Az ünnepi ruhás emberek, nők, férfiak, gyerekek összevissza futkostak, keresve a menekülés útját. És mindez füstben, vörös fényben... A kétségbeesett arcok. Az volt az érzésem, mindez miattam történik.

Hátrahanyatlott a pamlagon, megtámaszkodott, a levegőbe nézett, mintha a fenyegető képpel küzdene.

– Már Strasbourgban utálatos volt az a sóvár tekintetű kardinális, tudod, aki fogadott Franciaország és az egyház képében. Találhattak volna jobb képet is erre a célra! Megborzongott tőle.

– Rohan herceg szép férfi.

Mária Antónia hevesen megrázta a fejét.

– Lehet, hogy az, de én csak valami rejtélyes fenyegetést láttam benne. Aztán itt a fogadtatás! – folytatta. – A király őfelsége! Mit gondolsz, kinek mutatott be, kinek kellett bókolnom az etikett szerint? *Engem* bemutatni ennek az utcáról jött nőnek! A király szeretője, Du Barry, édesen mosolygott rám, olyan édesen, mintha meg akarna enni. Félelmetes nő, utálatos.

– Úgy hallottam – szólt közbe Encella –, hogy nagyon szép.

– Ha szép, nekem akkor sem tetszik, közönséges. Vártam a szakadatlan vigyorgása után, mikor kezd el viháncolni. Egy szót sem szóltam hozzá, a király persze figyelt, és most haragszik rám... – gúnyosan elmosolyodott. – Rossz a helyzetem, édes Celli. Ha protekcióra van szükséged, Du Barry márkinőhöz fordulj.

– Isten ments, nem közbenjárásért jöttem, fenséged hívatott.

– Hívattalak, mert mindég kedveltelek, örültem, hogy újra láthatlak. Egy szeretetre méltó lény az én országomból, a mi városunkból, Bécsből! Bocsáss meg, Celli, hogy panaszkodom, de mondd meg, kivel beszéljek? Olyan rettenetes itt minden. Az első éjszaka a trónörökössel – lehajtotta a fejét –, erről majd később. Csak azért említettem, hogy az is baljóslatú! Tudod, akkor, amikor az a nagy vihar volt. Ebben az ócska hodályban – mutatott körül megvetéssel – semmi sincs rendben, sem az ablakok, sem a zsalugáterek nem zártak jól, a vihar letépte őket, recsegett, ropogott minden, villámlott és jégeső esett, a zápor bevert az ablakon; és egyszerre csak az ágyra ömlött a víz, mert

a tetőn nyílás támadt. Nagy rémület a palotában, ide-oda szaladgáltak az emberek, és mi – kacagott fel keserűen –, a bájos ifjú pár, vacogtunk a vizes ruhákban, s egyikünk sem tudta, hová mehetnénk, ahol száraz helyet találunk, és nem sújt a villám a nyakunkba!... – gúnyosan felnevetett. – Királyi palota!

– Ó, szegény Toncsi – szakadt ki a régi név Encellából, majd meghökkenve kapta két kezét a szája elé, és bocsánatot kért.

– Mondd úgy – legyintett –, csak ezek itt meg ne hallják. – Majd összeszedve a belénevelt méltóságot, amely kötelezte, hogy királyi módon viselkedjék, kiegyenesedett, büszkén jobbra-balra nézett, aztán megbólintotta a fejét. – Látod, így kell tartanom magam, estére már fáj a hátam. Én nem tudom, hogy lehet, otthon is rangomhoz megfelelően viselkedtem, de azért a hátam sose fájt. – Elmerengve nézett maga elé. – Ezért hívattalak, Celli, azért, hogy panaszkodjam, és ki másnak panaszkodhatnék ebben a fertelmes nagy házban? – Ismét megfogta Encella kezét, szinte menekülőén kapaszkodott bele. – Gondold csak el, mennyi hülyeséget kell itt kiállnom! Látod, ez a szoba, amelyben a nagy ágy van, aztán jóformán semmi más, ebben alszom a férjemmel, amióta a vihar volt. De nem mondhatnám, hogy az a szoba sokkal különb volt ennél. No már most itt felköltenek a hölgyeim, és akár tetszik, akár nem, rám adnak egy díszes inget, efölé földig érő gallért veszek és papucsot, majd a két legelőkelőbb hölgy kíséretében átmegyek az ünnepélyes hálószobába. Itt újra lefekszem, és úgy teszek, mintha aludnék, és akkor jön a legmagasabbrendű hölgy, az ágyam elé áll, majd megtelik a szoba mindazokkal, akik elég előkelőek ahhoz, hogy ott lehessenek az én ébredésemnél. Ekkor felébredek, a legelőkelőbb hölgy lehúzza rólam az inget, és én ott didergek meztelenül az előkelőségek szeme láttára; most belép egy még előkelőbb udvarhölgy, akkor a nappali ingemet elveszi az első hölgytől, hogy rámadja. De ha közben bejönne egy még előkelőbb, annak át kell engedni az ingemet, hogy az húzza rám. És képzeld, ha még többen jönnek be előkelők, várnunk kell a legmagasabb rangú hölgyre, akinek joga van erre a kutyakomédiára. A múlt napokban túl sok előkelőség jött, a pokolba kívántam őket, már majdnem megfagytam. Nyár van, igaz, de ez a viharos idő, ezek a nedves falak meg ez a kialvatlanság, soha nincs nyugodt álmom.

Encella szíve összeszorult, bár közben Mária Antónia is fel-felkacagott, és ő is vele nevetett.

– Meddig maradsz Párizsban? – kérdezte a trónörökösné.

– Az meglehetősen hosszú történet, fenség, ami ideköt a városhoz.

– Azt szeretném, ha velem lennél itt. De hát ezt a sok nyavalyás szokást, hagyományt, etikettet előbb le kellene győznünk, hiszen te nem vagy francia...

És mi minden nem vagyok még – gondolta Encella.

– De majd írok anyámnak, hogy ő kérje meg a királyt... Anyám talán rá tudná venni őt arra, hogy téged beengedjenek ide.

Encella megijedt.

– Ezt ne tegye, fenség.

– Miért, nem akarsz velem lenni? – Aztán meg csúfondáros mosollyal. – Talán valami szerelem köt? Encella komolyan bólintott.

– Igen, fenség, egy régi szerelem. A fenség felélénkült.

– Jaj, végre valami érdekeset hallok ebben a nagy, unalmas hombárban. Mondd el gyorsan, kedves Encella, milyen szerelem!

– Szomorú lesz fenséged, ha meghallgatja a történetemet, az is meglehet: nem áll velem többé szóba.

– Ezt nem hiszem – mondta Mária Antónia határozottan –, mindég kedveltelek. Azután is, hogy elszakadtunk egymástól, sokat gondoltam rád. Hozzám képest te már nagylány voltál, szép és jómodorú, bevallhatom most: a példaképem.

– Ó, fenség...

Encella megriadt. Mondja el ennek a tapasztalatlan fiatal lánynak – mert érezte, hogy még lány – a történetét? Habozott. Végigfutott a tekintete a trónörökösnén, ifjúságtól sima arcán, kérdő, tiszta kék szemén, mosolygó és mégis bánatos ajkán – olyan fiatal, olyan töretlen, ártatlan. Mit tud ez a szenvedélyről?

Mária Antónia sürgette. Tehát beszélnie kellett. Következett a történet. Az ismerkedés Andréval, majd a gyerekkori, egymásról ábrándozó, távoli szerelem, aztán a találkozás, mikor már mind a ketten felnőttek voltak, s a szenvedély, mint egy idegen csillag, kigyúlt fölöttük. Nem tagadott el semmit. Igen, szembeszegült a szüleivel, megtörte a vőlegényének adott szavát, nem teljesítette a királynő parancsát. Azé lett, akit szeretett, ebben a szerelemben elszakadva minden formaságtól. Mária Antónia szótlanul hallgatta, majd tejes fehér arca elpirult, hosszú aranyszín pillái verdestek, kék szeme elsötétült.

– Egyházi áldás nélkül?

– Igen – bólintott határozottan Encella, és szembenézett a másik fiatal nővel. – Egy öreg falusi bíró esketett meg bennünket. Pap nem vállalta volna, különben is féltünk, hogy elárul.

– Protestáns volt?

– Igen, az.

– Ez rettenetes – suttogta Mária Antónia. Majd fölállt, mintha le akarna rázni magáról valamit, vagy kilépni abból a bűnös, ismeretlenül hatalmas körből, amit ez a szerelem vont.

– Akartál tőlem valamit kérni, Celli? – kérdezte elfúltan. Járkálni kezdett a kis szobában, a mozgásában volt valami menekülésszerű. Encella érezte, hogy megborzadt tőle.

– Nem gondoltam arra, hogy kérjek valamit – szólt büszkén. – Bizonyos voltam benne, hogy fenséged elfordul tőlem! – Furcsa, szinte sajnálkozó mosollyal tekintett föl. – Nem ismeri az életet. Semmit sem tud a szerelem erejéről.

Mária Antónia sértetten pillantott rá. Hát bizony, ő arról semmit sem tudott, bár minden egyházi szertartásnak megfelelően felesége volt a trónörökösnek.

– Fenséged hivatott, én magamtól nem jöttem volna el, bár ha jól átgondolom, elébe kellett volna borulnom, könyörögve, hogy segítse visszakapni a fiamat.

– De Celli – szólt közbe Mária Antónia –, a fiad eretnek házasságból született!

– Ez elég ok arra, hogy ne lássa többé az anyját?

Mária Antónia zavartan hallgatott. Azt tudta, hogy az ilyen gyermekek, ha felnőnek, másodrendű emberek. A katolikus egyház áldása nem kísérte a születésüket. Bizonytalan volt, kibúvót keresett.

– De hát – csattant fel a hangja – ha akarnám, sem te hétnek semmit! Mondtam már, hogy nincs itt semmi hatalmam. Apósom, a király haragszik rám, mert nem állok szóba Du Barryval... – Fenségesen tekintett körül. – Elvégre nem méltó hozzám!

– Én sem, fenség – válaszolt Encella, és örült, hogy a hangjában sincs szégyenkezés. Most várnia kellett az udvari szertartás szerint, hogy a fenség bocsássa el. Nehéz, fülledt csend támadt. Mária Antónia nem tudta, mit tegyen. Ez a nő a gyermekkorát vetítette elébe, az otthonát idézte föl, az ifjúságot, ami akkor még édes és tiszta volt. Néhány pillanatig némán álltak mind a ketten, aztán Mária Antónia váratlan mozdulattal Encella nyakába borult, összecsókolta, és kirohant a szobából.

Dubois úr, aki az előtérben várakozott, jött Encelláért.

– Asszonyom, sajnos a szolgálat köt. Letelt a szabadidőm, csak a kocsiig vezethetem el, de lesz kísérője.

Végigmentek a már ismert, piszkos folyosón, aztán egy valamivel szélesebb és tisztább átjárón kijutottak az egyik teraszra. Encella felvidult, amikor meglátta D'Eton lovagot. A férfi az illendő udvari meghajlással elébe libbent, fölkínálta a kezét, így mentek, magasra emelt kézzel, alig érintve egymás ujjait, mert arról szó sem lehetett, hogy a hölgy belekaroljon az úrba. Ez nem eshetett meg, bár ebben a rengeteg palotában minden egyéb megeshetett. D'Eton lovag néhány lépcsőn levezette Encellát, és most ott

álltak a kertben, a híres versailles-i kertben, amelyhez annyi vágy és annyi tragédia fűződött. A lovag látta, hogy Encella nehéz perceken eshetett át, igyekezett másról beszélni, ahelyett hogy megkérdezi, mi történt a trónörökösnénál.

– Nézze, milyen pompás terv szerint készült ez a park.

Látja, a fasorok legyező formában szakadnak el a palotától s ágazzak be a kertet. Ez itt valamikor mocsár volt. XIV. Lajos vadászkastélya állt itt. Aztán mikor a fiatal király megszilárdította a hatalmát, megfelelő környezetet is akart adni önmagának, átalakította itt a természetet. A mocsarakat lecsapolták. A munka jól sikerült, csatornákba gyűjtötték össze a vizet, ezen a csatornán hajózni is lehet, és a Napkirály idejében itt pompás vízi ünnepélyeket rendeztek. Most ez ritkán esik meg, mert XV. Lajos mindent un, és azonkívül sokba is kerülnek az ilyen ünnepélyek. Nem tudom, hova teszik azt a rengeteg pénzt, ami a királyi kincstárba befolyik, de úgy hallom, többnyire üres. Ezért helyezték nyugalomba a szökőkutakat is. Én még emlékszem rá, hogy milyen pompás látvánnyal szolgáltak, de most azokat sem működtetik, mert az is sokba kerül.

D'Eton a meghökkentően fényűző, aranyozott kapu felé vezette Encellát, nyírott sövények közt haladtak, amelyek mértani alakokat formáztak. Ezek a zöld négyszögek és felállított téglalapok jó hátteret adtak a szobroknak. Nagyon sok szobor volt, D'Eton szerette volna elmondani Lully szobrának történetét. A zeneszerző, amikor szobrot állt, még szakács volt Versailles-ban; de tudta, hogy tehetséges, és azt is, hogy az alakja megmérkőzhet Dionüszosz vagy Mercurius örök fiatalságot sugárzó képmásával. Tehát az egyik márványmagaslatra, amelyre nem helyeztek még szobrot, felpattant, amikor az a hercegnő, aki szívesen patronálta az ifjú tehetségeket, arra sétált. Lully pusztán levegőbe volt öltözve, a hölgynek feltűnt a jelenség: Lully elindult a sikerek felé. D'Eton magában jót mulatott ezen a történeten, de hát Encellának nem mondhatta el, oly távoli és tiszteletreméltó volt a fiatalasszony. Ez Versailles – gondolta D'Eton –, amíg Encella mellett ballagott.

A nyírott sövény mögül a király lépett ki. Encella abban a pillanatban tudta, hogy ez XV. Lajos. Megvolt a légköre: kevély és fölényes. Csinos, bár kissé kövér arcán látszott, megtanulta: semmiféle érzést nem szabad mutatnia. Ő király, a hatalom testi jelképe. Könnyű köpenyt viselt violaszín bársony kabátja fölött; a nyaka körül és a mellén sok csipke. Encella önkéntelenül a lábára nézett, mert őfelsége úgy lépkedett, mintha kívánná, hogy a lábára nézzenek. Kétségtelen, hogy ezt a lábat egy kényes hölgy is magáénak mondhatta volna; a bokája karcsú, a lábszára arányosan izmos, a lábfeje domború, a cipőjén megvillantak a gyémántok az aranycsaton. Szembekerültek a királlyal, D'Eton lovag mélyen meghajolt, Encella pedig

tökéletes udvari képességgel bókolt. A király szeme feléje villant, végigfutott a ruháján, tekintete megállt az arcán. Encella elpirult. Őfelsége úgy vizsgálta, mintha egy tárgy lenne, majd elégedettségét kifejezve bólintott, és továbbment.

– Hogy tetszik? – kérdezte suttogva D'Eton.

– Sehogy sem, olyan elszántan királyi, hogy szeretnék zendülést szítani – arról persze nem szólt, hogy az öregedő férfi cinkosán sóvár tekintete megalázta.

Az úton, be egészen Párizsig a lovag beszélt. A lovag tudta, hogy ez az út nem segített semmit Andriska sorsán, ezért mindenféle pletykát összehordott, csak azt nem kérdezte, tesz-e valamit a trónörökösné a kisfiúért.

12.
A báró és csatlósa

A XVIII. század második felében egész Európa kártyázott. Kártyáztak az előkelőek és gazdagok, olyan magától értetődően, ahogy fogaton jártak, és kártyáztak azok is, akik gyalog jártak, hogy fogaton járhassanak. A kártyázás szórakozás volt, életforma és foglalkozás. Kártyázott Mária Terézia Bécsben, hogy országos gondjaiból felüdüljön, kártyához menekült a francia királyné, olyan hűségesen, ahogy misére járt, hogy férje gazságaiért enyhülést találjon. Kártyáztak a germán nyelvterületen is, játszott a bajor király, a szász király és a számos kis hercegség ura. Ez különösen jó terület volt a megrögzött játékosoknak, a csalóknak, az ügyes kezű bűvészeknek. Ha valamelyik kis fővárosban megismerték őket, és az ismeretség már veszélyessé vált, átmehettek egy másik kis fővárosba, hogy biztosítsák a megélhetésüket a kártyaasztalnál. Kártyázni előkelő szórakozás volt és aljas cselekedet, nemegyszer ez a két tevékenység fölváltotta egymást. A középosztály alig kártyázott, inkább muzsikált, az kevesebbe került, és nem sértette az erkölcsöket. Nagy Frigyes is muzsikált, fuvolázott. Egyébként az erkölcsök őt nem érdekelték.

A báró és csatlósa két hétig volt távol Párizstól.

A vidéki kastélyban Kissingen pompás napokat töltött, mert híres, tüneményes szerencséje most sem hagyta cserben. Krisztián is megtette a magáét a szerencse érdekében, álmatagon ide-oda sétálgatott a teremben, ahol játszottak, így bepillantott az ellenfél kártyájába; megvolt a jól kidolgozott rendszerük, hogy titkos jelekkel figyelmeztesse Kissingent. Krisztiánnak finom, könnyű keze volt, a szép, francia brokátkabát zsebe mély. Itt tartotta a kártyákat, amelyekből a játéknak megfelelően azt emelte ki, amelyik növeli játékostársa esélyeit. Finom és könnyű kezével a hiányzó kártyát észrevétlenül Kissingenhez juttatta. Szerencsére a rokokó divat nagy, széles kézelőket írt elő, Kissingen kézelőibe bűvölte be Krisztián a kártyát. Ilyenkor régi, fiatalos szokása szerint egy diadalmasat füttyentett. Senki sem gyanakodott rájuk. Kissingen oly hideg és oly előkelő volt, mintha megsokszorozta volna bárói rangját. Krisztián pedig rokonszenves, szerény fiatalúr, a magyar krőzus – amint Kissingent nevezték – tanulni vágyó, fiatal barátja.

Hát éppen eleget tanult mellette.

Kissingen, amikor a párizsi házba belépett, pihentette gőgjét, jókedvében volt. Barátságosan meghuzigálta Andriska fülét, aki érkeztükre előszáguldott. A gyerek azonban kirántotta fejét a báró kezéből, és mindenféle üdvözlést mellőzve Krisztián nyakába ugrott.

– Ez a kölyök odavan érted! – mondta Kissingen rosszallóan, amikor egyedül maradtak. Andriskát a komornyik, akinek gondjaira bízták, kivitte a szobából, hogy átadja az öreg dajkának, aki szintén őrizte a gyereket, amíg a gazda vidéken mulatott.

Krisztián csúfondárosan pillantott Kissingenre, nem felelt.

– Igen, ez a kölyök odavan érted, pedig te loptad el.

– Az igazságérzeted sérült meg? – kérdezte Krisztián.

– Téged kellene szeretnie, mert nem te loptad el? – De ki kényszerített engem erre? – A hangja fojtottan szólt.

Kissingen kissé kínosnak találta a beszélgetést, abba is hagyta. Kiment a szobából, és a komornyikkal suttogott.

Ugyan mit akar – töprengett a törpekirály –, hogy nem mer hangosan beszélni? Mi lehet az, amit nekem nem szabad megtudnom?

Másnap tudta meg, és az, amit megtudott, teljesen összetörte annak a nyomorúságos világnak, amelyben élt, hazug korlátait. A ház, amelyet Kissingen bérelt párizsi tartózkodása alatt, XIV. Lajos egyik nyugalmazott szerelmének otthona volt. Csupa selyem, bársony, csipke, aranyos bútorok, kínai szőnyegek, kínai porcelánok és függöny itt is mindenfelé. Nos, az a sötét rózsaszín bársonyfüggöny, amely az egyik kis öltözőszoba félkörívű bejáratát födte, segített Krisztiánnak, hogy mindent megtudjon. Valóban mindent, ami a sorsát eldöntötte és Kissingen rabszolgájává tette. Andriskával volt sétálni, aztán lábujjhegyen jöttek be a nagy szalonba, mert rabló-pandúrt játszottak kint a parkban, és a bujkálást Andriska itthon is folytatta. A kis öltözőszobában ketten beszéltek, Kissingen és a komornyik. Számoltak. Ékszerekről volt szó, több ékszert vettek sorba, és állapították meg az árát. Krisztián csendre intette Andriskát, ami ugyan felesleges volt, mert a gyerek éppen a padlóra vetette magát, ami a szabad nagy pusztaságot jelképezte, és a fülét a földre szorítva hallgatta a közeledő paripák dobogását. Krisztián a függönyhöz osont, óvatosan félrevonta. Már az előbb, noha még semmit sem látott, fellobbant benne a gyanú. Sejtelme nem csalt: az asztalon az ő egykori kedvesének az ékszerei feküdtek. Néhány szép darab, amelyeket Kissingen zálogba tett, mielőtt vidékre indultak a nagy kártyacsatára. A komornyik hozta haza a zálogostól az ékszereket.

Krisztiánt elöntötte a düh: ezek az ékszerek kötötték őt Kissingenhez, az a mese, hogy a polgármestert Kissingen kárpótolta pénzzel, sok pénzzel. És még az a mese, hogy a báró nem is látta az ékszereket, holott, lám, ő lopta el a táskát, amíg a polgármester visszakövetelte a lányát. És az a levél, amelyben ő elismerte, hogy hűséggel és igen nagy összeggel tartozik a bárónak, amiért elsimította a kínos ügyet!...

Szédült, lerogyott egy székre. A düh, amely rázta, hogy rárohanjon Kissingenre és pocsékká verje, nem csillapodott, csak megtorpant. Miképpen bosszulja meg magát, amíg a gyerek a báró kezében van? A gazember jól tudja, hogy ő szereti Andrist, tehát a gyereket sújtaná...

Andris fölkelt a szőnyegről, odament Krisztiánhoz, a térdének támaszkodva fölnézett rá.

– Mid fáj? Mert valamid csak fáj, látom. Krisztián a gyerek fejére tette a kezét. A puha haj érintése úgy hatott rá, mint a megnyugtató borogatás.

– Mindenem fáj, Andriska.

– Attól fáj, amit ott láttál? – kérdezte a kisfiú, és a sötét rózsaszín függönyre mutatott. Megborzongott.

– Attól.

Másnap D'Eton lovag meglátogatta Encellát. A formáknak megfelelően viselkedett, és bár mindennap jött, a látogatás ünnepélyesnek hatott. Encella gondolt is arra: ha naponta felkeresi, nincs szükség ezekre a formákra. A beszélgetés úgy kezdődött, mintha hetek óta nem látták volna egymást. De a lovagnak mindég volt valami oka, hogy jöjjön. Most is azt jelentette be, hogy Kissingen és a kísérője visszajött Párizsba.

Ez mindkettőjüket gondba ejtette. Meszlényi ugyanis elment a fővárosból Miskával együtt, hogy kikémleljék a báró tartózkodási helyét, és esetleg vidéken csapjanak le rá. Azt is akarták tudni, hogy a kisfiút magukkal vitték-e. A házba nem tudtak bejutni, mert a párizsi személyzet nem nyitott ajtót.

– Andriskát látta? – kérdezte Encella izgatottan.

– Nem, én csak a híreket kaptam onnan. Nem megyek a közelükbe. Jobb, hogy nem ismernek.

Encella felugrott a helyéről, járkálással próbálta levezetni a türelmetlenségét.

– Istenem, mit tegyek most? Amíg Meszlényi vissza nem jön, ezzel a szörnyű várakozással töltjük az időt? Kis csend támadt.

– Mire gondol?

– Nem tudnám megmondani – felelt Encella –, de tenni kellene valamit, valamiképpen meg kellene közelíteni Kissingent.

– Ha kívánja, én megteszem.

– Nem tudom, Meszlényinek mi az elképzelése. Miután a trónörökösnével beszéltem, nem kétséges, nem fordulhatunk sem a rendőrfőnökhöz, sem más hatalmasághoz.

– Igaza van, ez a mi dolgunk – D'Eton lovag zavartan hallgatott el. – Nem szeretném, ha tolakodásnak venné, de én már ez után a néhány hét után úgy

érzem, mintha mindég ismertem volna. Tulajdon ügyemnek érzem a kisfiú rabságát.

Encella meghatottan nyújtotta kezét a lovagnak.

– Köszönöm. Hálás vagyok kegyelmednek. Most a férfi kezdett úgy le-föl járni a szobában, mint az előbb Encella, izgatott volt, zavart. Végre megszólalt.

– Gyanítom, hogyan vélekedhetik rólam, bizonyára furcsának találja a viselkedésemet, talán nem is bízik bennem...

Encella elnyomta a mosolyát. Meszlényi jutott az eszébe, aki kedvelte a lovagot, de többnyire így emlékezett meg róla: a kedves féleszű.

– No de miért? – kérdezte Encella. D'Eton felsóhajtott.

– Az első találkozás! Én sem bíznék egy ilyen különös módon jelentkező alakban. Sajnos ez az én bolondériám. De ha van türelme meghallgatni a történetemet, látja majd, hogy szükséges volt azt tennem. No nem, hát nem azért, amikor megszólítottam, az szamárság volt, hogy jelmezben jelentem meg maga előtt. De hogy a jelmeznek sokszor hasznát vettem, mindjárt meg fogja látni. Beszélhetek?

– Természetesen. – Encella nem akarta mondani, hogy eddig is folyton ő beszélt.

D'Eton leült Encellával szemben.

– Fiatal legényke voltam, amikor apám elküldött világot látni. Beutaztam Franciaországot, voltam Olaszországban, élveztem azokat a csodálatos olasz karmestereket, akik hegedűvel a kezükben dirigálják a zenekart. No de semmi kitérés, nem erről van szó. Olaszországból boldogan és öntelten igyekeztem hazafelé, mert tavasz volt, fiatal voltam, és kell-e ennél több? Addig nem is volt semmi baj, amíg a német hercegségbe nem értem, ez az egyik parányi birodalom volt a sok közül. Nem tudom, hallott-e róla, hogy II. Frigyes nemcsak toborozza a katonáit, hanem raboltatja is. A fogadóban, ahol megszálltam, két kétes külsejű fickó bukkant fel, de én nem gyanakodtam, eszembe sem jutott, hogy én is bajba kerülhetek. Az volt a módszer, hogy belekötöttek a kiválasztott áldozatba, verekedést kezdtek, aztán elhurcolták magukkal egy bizonyos helyre, ahol összegyűjtötték Frigyes császár számára az újoncokat. Tökéletesen mindegy volt, hogy az újoncjelölt milyen nemzetiségű, csak magasnak kellett lennie és jóképűnek. Tehát minden egészséges fiatalember ennek a veszélynek volt kitéve, még akkor is, ha nem lépett Poroszország területére, mert ezek a kis játékfejedelmek nem védték meg az utazót, nem mertek ellenszegülni a nagy császárnak. Nos hát ott a vendégfogadóban az a két fickó közrefogott. Én nem akartam velük verekedni, fogalmam sem volt, hogy kik lehetnek, de olyan szennyes alakok voltak, utáltam volna, ha hozzám érnek. Kiugrottam az ajtón, végigfutottam a

folyosón, és beestem egy másik ajtón. Szerencsém volt, itt egy hölgy fogadott, aki ismerte Frigyes császár legénygyűjtő szenvedélyét. A fogadót fölverte a lárma, s a tulajdonos nem bírt rendőrt hívni, hanem csak elbújt. Dörömböltek az ajtón, a hölgy egy szekrénybe rejtett, majd felháborodva elkergette a gazembereket. Tehette: Clairon volt, a nagy színésznő, ebben az időben a szomszédos fejedelemség uralkodójának szerelme, politikai irányítója, mindentudó hatalma. Úgy jött elébem, mint az égből leszállt angyal, mint a csoda. Átöltöztetett, azt mondta, olyan gyerekes az arcom, hogy kifogástalan lány lesz belőlem. Pompás ruhái közt válogatott, parókát tett a fejemre... Felállt.

– Nos, minek szaporítsam a szót, ekkor lettem először lány. Clairon egy hátsó ajtón lány képemben kivitt a fogadóból, és a kocsiján már vágtattunk is a szomszéd kis királyságba. Mulattatott a dolog, megszerettem a jelmezt. Később már nagy kaland volt, izgalmas kaland: kipróbálni a bátorságomat, és hölgyként átutazni a veszélyes területeken. Persze, azt kérdezhetné, miért csinálom most is? ... Isten tudja, nehéz volna részletesen megmagyarázni. Élvezem azt, hogy nem az vagyok, aki; amellett ma sem árt, ha eltitkolom, hogy férfi vagyok és fiatal. Frigyes császár, miközben az irodalmat, a művészetet és a tudományt pártolja és a legnagyobb humanista Európában, továbbra is használja az újoncszerzésnek ezt az ingyen formáját. Átkozott fösvény, ezt nagyjából mindenki tudja.

Enyhén könyörgő tekintetet vetett Encellára.

– Bocsásson meg, hogy ennyi ideig untattam a magam ügyével. Már régóta készülök, hogy beszéljek erről. Encella elmosolyodott.

– Régóta? Néhány hete ismerjük egymást.

D'Eton szép szürke szemére –, amely annyiszor segítette őt veszélyes kalandjain – engedte sűrű szempilláit. Nem akarta, hogy Encella belelásson.

– Nekem olyan, mintha már évek óta ismerném, vagy mintha mindig ismertem volna.

Encellát megérintette a hang mélysége, válaszolnia kellett, és helyesen válaszolt.

– Nekem értékes a barátsága, hálás vagyok érte. Kis csend támadt. D'Eton nagy lélegzetet vett, nekikészült a mondanivalójának.

– Ismeri hát a történetemet. Nem azért beszéltem el, mert bántott, hogy mi a véleménye felőlem. Nem sokat törődöm mások véleményével... – felemelte a fejét, szembenézett Encellával. – Nem hazudok. Igenis bántott, hogy valami különc bolondnak tart. Eddig nem törődtem azzal, hogy mit gondolnak rólam, engem is meglep. De fáj, ha nevet rajtam. Talán mégsem jutottam volna idáig, ha valami eszelős büszkeséggel megőriztem volna a történetemet.

A hangjába új áramkör kapcsolódott: mélység, bánat, vágy.

– Nem akarom, hogy félbolondnak tartson, különösen most nem, hogy hallottam, mit végzett dauphinnél. Azt kívánom, fogadja el a segítségemet – megrázta a fejét –, bocsánat, a szolgálatomat. Bármit megteszek, hogy a kisfiát visszakapja.

Encella kinyújtotta a kezét, D'Eton lovag gyorsan megfogta, és nehezen engedte el.

– Párizs a protekciók városa, asszonyom. Csak az boldogul, aki védence az udvar fényében melegedő valakinek. Az, hogy az ember mit tesz, mit nem tesz, milyen a jelleme, milyenek a képességei, nem számít, egy a lényeges: a pártfogó súlya az udvarnál. Jó, ha az ember ismeri az udvari cselszövényeket, mert azok is lényeges tényezők. Ha Du Barryhoz fordul, az képes Kissingent a vérpadra vinni, csakhogy megalázza a dauphint, aki keresztülnéz rajta. A király haragszik Mária Antóniára, a cél kettős, ha segít nekünk, a király kedvére tesz, és bizonyítja hatalmát... Du Barry mindent megtenne önért!

Encella megborzongott.

– Nem bírok hozzá fordulni. Nevetséges, de mindannak ellenére, amit tettem annak idején, az ő világa ijesztően idegen számomra. Könyörögjek neki – kérdezte büszkén –, amikor Mária Antóniának sem könyörögtem?

D'Eton lovag arcán átvillant az öröm.

– Ez tetszik nekem. Tehát fenséges és méltóságos segítők nélkül kell végigharcolnunk Andriska szabadítását. Látja, ezért beszéltem ma ilyen sokat és ilyen őszintén, hogy megnyerjem a bizalmát. Mit gondol, hogyan kezdjük el?

Encella eddig félig izgatottan, félig megindultan hallgatta Meszlényi „kedves féleszű" barátját. A lovag jó segítség lehet; van képessége a színleléshez, bátran vág neki a kalandoknak, és eddig még mindég ki tudott térni a kudarc elől. De hát ez nagy ügy, nagy és veszedelmes. Úgy érezte, elsősorban neki kell részt vállalnia benne. És a gondolat, amely napok óta parázslott, nem maradhatott titokban a lovag előtt. Érezte, ez a fiatalember megérti majd.

– Ne felejtsük el: én vagyok az anyja Andriskának. Kötelességem, hogy én is próbálkozzam. Meszlényi mindent megtett értünk, odahagyta nyugalmas életét, vállalta a kockázatot, hogy gazemberek csapását kövesse, azok pedig az ő nyomában ólálkodjanak. Az élete sincs biztonságban, hiszen Kissingen jól tudja, hogy ő az egyetlen oltalmazom.

D'Eton lovag ajka keserűen megrándult.

– Jó, jó, kedves lovag, most már nem az egyetlen, hiszen kegyelmed is velem tart. De nem bírom elviselni, hogy én ne tegyek semmit! – Encella arca kipirult, a szeme felizzott.

– Félek...

– Nem kell félnie, baj nem érhet, és ha ér, valamit csak kell vállalnom a gyermekemért.

– De hát mit? Encella felállt.

– Beszélni akarok Kissingennel. Beszélni akarok. Visszakövetelem tőle a fiamat. Ne gondolja, hogy valami tragikus színpadi jelenetre készülök. Ha józan ésszel átgondolja az ember, Kissingen helyzete rosszabb, mint az enyém. De mielőtt elmennék a rendőrfőnökhöz, megkockáztatva azt, hogy megnevezzem magamat, a báróhoz megyek. Ő is tudja, amit én, hogy a híre rossz, itt is rossz, szélhámos vagy kétes kalandor hírében áll. Remélem, ha mégis a hivatalos úton kell mennem, nekem hinnének, és nem neki. De egyelőre maradjunk az első gondolatomnál.

– Veszélyes gondolat.

– Mégis követnem kell a veszélyes gondolatot. Anya vagyok, a fiamért megyek.

– Meszlényi meg fogja akadályozni.

– Ezt tudom, és éppen ezért van szükségem kegyelmedre. Hálás vagyok nagyon, hogy fölajánlotta segítségét. Egyedül nem mehetek, nem illendő. Kegyelmed jön velem, és megkérem, hogy tartsa titokban a tervemet Meszlényi előtt.

– Gyorsan kell cselekednünk! – D'Eton lovag máris vállalta a hatalmas kalandot. – Menjünk, amint felkészült rá. Meszlényi ma vagy holnap visszaérkezik. A lovásza nincs itt, akit jól ismerek, akit néni lehetne meggátolni abban, hogy kövessen bennünket.

Mind a ketten kipirultak, már fűtötte őket a cselekvés tüze.

Encella erősen és forrón érezte az életet. Az a sápadt szerep, amelyet mint boldogtalan anya viselnie kellett, a szomorú méltóság mozdulatlansága lehullt róla, újra élt, erősen és forrón, mint azokban a régi időkben, amikor Andréval készültek a nagy útra.

– Megyek, átöltözöm s mehetünk.

– Remek! – kiáltott fel lelkesülten D'Eton lovag, de aztán gondolt valamit. – Jobb lenne, ha előbb szétnéznék, hogy Kissingen otthon van-e. Ezt a találkozást nem kell előre bejelenteni, de úgy sem szabad csinálnunk, hogy a házában várunk rá. Elmegyek a Procop kávéházba. Tudja, itt rengeteg jól tájékozott párizsi megfordul; egy hordárt elküldök Kissingen házába valami hülye ürüggyel, és így megtudhatom, hogy otthon van-e. Mert ide kegyednek és nekem csak egyszer lehet elmennünk. A látogatásunk csak így lesz hatásos, ha Kissingent váratlanul éri.

– Igen – bólintott Encella. – így azt hiszi, valaki van mögöttem, pedig csak mi magunk vagyunk...

Egymásra nevettek. Fiatalok voltak mind a ketten, és a gondolat, hogy cselekszenek, erőt és biztonságot adott.

D'Eton lovag sietve ment a kávéházba. Lágy kora nyári nap volt, a színeket elfátyolozta az a finom pára, amely a tengerről érkezik, és megszépíti Párizst. D'Eton kedvelte ezt a kávéházat. Itt hódoltak a törökök által Európát megmérgező kávéivásnak, de lehetett itt olcsón limonádét is kapni. Ezt a hölgyek itták, akik szívesen jártak ide férfi kísérőikkel. A Comédie színészei veszekedtek, csúfolódtak, könnyű kis kalandokba fogtak itt sok heves mozdulattal, nagy hangon, erős arcjátékkal, ami ellentéte volt színjátékuk fenséges, zárt, nemegyszer unalmas modorának.

D'Eton szétnézett, és megörült, a nagy oszlop mellett felfedezte D'Alembert-t – épp egy hölggyel beszélgetett –, feléjük indult, de aztán megállt. Nem akarta zavarni őket. Jól ismerte a tudóst, megkerülve az oszlopot, a közelében keresett helyet. Látta, amint vidám szokása szerint torz képeket rajzol az asztalra, hogy a hölgyet mulattassa. Ötvenes éveiben járt, mégis fiatalos volt, elmés, szerette a tréfát, a társaságok középpontja. Az arca is elárult valami gyerekes tulajdonságot: azt a fölényt, ahogy a gyerekek mulatnak a felnőttek dolgain. D'Alembert megvetette a nagyképűséget, bár joga lett volna méltóságosan viselkedni. Ebben az időben az egész világ legnagyobb matematikusa volt, még a távoli Angliából s a még messzibb Amerikából is tisztelet áramlott feléje. II. Frigyes súlyos áldozatokra lett volna hajlandó, hogy megnyerje a berlini Akadémia számára. Amikor D'Eton találkozott D'Alemberttel Olaszországban, II. Frigyes ajándékából tartózkodott ott. A német király hatezer livre-et adott erre az útra, igen, ő, a porosz király, aki pedig marokba szorítva tartotta a kezét a zsebében. De bármilyen ígéretet kapott, D'Alembert nem tudta elhagyni Párizst. Itt, mint az Akadémia főtitkára, havi százhúsz livre volt a fizetése; XV. Lajost nem érdekelte a tudomány. D'Eton még Itáliában megkérdezte tőle, miért nem fogadta el II. Frigyes ajánlatát. D'Alembert a maga közvetlen módján így felelt:

– Nem tudom Párizst elhagyni, itt még azt is szeretem, akit utálok.

Az olaszországi hosszú kocsiutakon D'Eton sok mindenről faggatta a tudóst. Egyszer különösen gyermeteg kérdést intézett hozzá (bár nem elmeél nélkül valót):

– Hogyan tud ilyen szellemes lenni?

– Tudja – válaszolt D'Alembert –, én mindég hülyeségeket gondolok, de aztán az ellenkezőjét mondom.

D'Eton lovag olyan szeretettel nézte ezt a fiatal öreglegényt, hogy szinte megfeledkezett a küldetéséről. Jólesett látnia a kedves, kurta orrú arcot, a lágy vonalú szájat, amelyet körülfogott egy kis keserű mosoly. Sajnálta, hogy el

kell mennie, szétnézett a kávéházban, itt van-e az a fickó, aki üzeneteket szokott ide-oda hordani. Többnyire gyöngéd üzeneteket visz, rózsaszín levélkéket. Most csak azt kellett megtudnia, otthon van-e és meddig marad otthon Kissingen.

A fickó elinalt, D'Eton pedig tapintatosan nézte tovább kedvenc tudósát.

Ezek a zseniális férfiak mindnyájan, akik az *Enciklopédiá*t szerkesztették és írták, veszélyes, nehéz életet éltek. Bármikor bíróság elé, börtönbe kerülhettek volna egy olyan mondatért, amely sérthette az egyházat vagy a királyt. Amíg madame Pompadour élt, jól ment a dolguk, az tisztelte a tudományt, költészetet, irodalmat. Diderot-t ő hozta ki a börtönből, több ízben megmentette az elégetéstől az *Enciklopédia* újabb kötetét. Szabadságot, bátorítást és ami nem csekélység, évdíjat szerzett szellemi pártfogoltjainak. De Pompadour meghalt, és ezek a nagy tehetségek, akik az életben többnyire ügyetlen emberek, szétszóródtak, félelemben és magányban éltek.

A Procop kávéházban mozgalmas volt az élet.

Magas, sötét bőrű, nagy orrú férfi lépett be, elegánsan s azzal a magától értődő könnyedséggel, akié az egész világ. Casanova lovag volt. Csak átment a termen, keresett valakit, és meg is találta. Nyájasan köszöntötte az illetőt, aki elhízott polgár volt, pompázatos, feltűnően újdivatú ruhában, aranycsatokkal és csipkefodrokkal, kezében nyeles szemüveggel, amelyet gyémántok ékesítettek. D'Eton hallotta, amint D'Alembert jól érthetően tájékoztatja a hölgyét:

– Az a piperkőc figura álarisztokrata, meggazdagodott adóbérlő. Casanova megígérte neki, hogy nemességet szerez, az előleget már fölvette az üzletre. Az az ostoba alak most azt hiszi, hogy bejut az udvarba. Igen, az udvarba, ahonnan Casanova évek óta ki van tiltva. A lottócsalást a király nem bocsátja meg...

Egy másik tudós lépett a nagy matematikus asztalához. Ez is az ő tudományával ért el sikereket, és nagy jövő állt előtte. D'Eton látta, hogy D'Alembert elkedvetlenedett: Condorcet szép volt és fiatal, a hölgy fölragyogott, amint meglátta. D'Eton megsajnálta kedvencét, de már újabb alak keltette fel a figyelmét, jóképű, magas férfi, olyan elegáns, ahogyan a meggazdagodott adóbérlők szerettek volna öltözni, ha lett volna ízlésük. Beaumarchais állt előttük, intett a két tudósnak, és már sietett is a terem mélyébe, valami fontos ügyét intézni. Nagyon tehetséges író volt, de ő azt hitte, hogy tehetséges üzletember; amint ellenségei mondták, már amikor megszületett, csődbe jutott.

D'Eton hallotta, mit mond D'Alembert, felkacagott. A tudós visszanevetett rá.

Már jött is vissza a küldönc. D'Etont olyan izgalom fogta el, hogy elébe sietett. Igen, igen, Kissingen otthon van, nem megy el hazulról, az inasa azt mondta, pihen egész nap. Most újra bekapcsolódott az élet erős sodrába. A szemlélődés megszűnt, a kávé, a csokoládé szagú terem, az apró márványasztalkák ott maradtak mögötte, mint valami békés gyermekuzsonna.

– Végre találkozunk!

Ez a mondat olyan arcátlan lelkesültséggel hangzott, hogy Encella keze ökölbe rándult.

– Nem rajtunk múlt, hogy előbb nem találkoztunk a hosszú úton. A báró úr szerfölött sietett.

A báró elsápadt, talált a vágás, de – legyintett. Ezzel a mozdulattal mintha maga mögé dobná mindazt, ami történt, és mintha mindaz lényegtelen limlom lenne.

Egymással szemben álltak Kissingen nappali szobájában, amely éppen olyan volt, mint bármelyik sikeres társaságbeli úr fogadószobája. Elefántcsont színű faburkolat a falon, a képek abba süllyesztve; Fragonard, Boucher és Quentin De Latour festményei, vagy legalábbis ezekhez hasonlók. A napfény rézsűt érkezett a szobába, megvilágította a középen álló két alakot. Encella úgy érezte, különlegesen színpadias a helyzet. Olyan volt, mint az álom, vagy tükörképe a valóságnak.

– Engedje meg, hogy hellyel kínáljam – szólt a báró. – Szeretném, ha kényelmesen helyezkedne el. Ezt az aranyozott karosszéket ajánlom, szép hölgyek számára készült, méltó foglalata a drágakőnek.

Encella szeme megvillant. Hát bizony, ez más bánásmód, mint amit a nyírségi kastélyban napról napra elviselt; rideg parancskiadás és zaklatóan aggályos elszámolás a háztartás költségeiről. Kissingen gyöngéden mosolygott. Encellára, és ez az ismeretlen arc, amely először mutatkozott így, megdöbbentette.

– Gondolom – kezdte Encella –, sejti, hogy miért vagyok itt. Többször kerestük az alkalmat a találkozásra, de a férfiaknak nem sikerült a báró úrhoz jutniuk. Most megpróbáltam én.

– Ezt vártam is.

– Éppenséggel nem adta jelét...

– Azt akarja mondani, hogy bujkáltam kegyedék elől. Ez nincs így. Én jót akartam kegyednek, asszonyom – felragadott egy kis támlátlan széket, és szorosan Encella mellé állította, leült –, én jót akartam...

– Jót akart?! – kiáltott fel Encella, majd igyekezett visszafogni a hangját, mielőtt a látogatás lényegére térne. – Enyhén szólva ez furcsa jóakarat.

– Pedig az, Magyarországon elkerültem a kegyedékkel való találkozást, mert nem akartam botrányt kavarni.

– Mi nem szoktunk botrányt kavarni. Minekünk nem szokásunk...

– Könyörgöm, ne menjünk bele a részletekbe – kérlelte a báró –, hadd folytassam. Ha Pesten nem tudunk megegyezni, és kegyedék a hivatalos útra terelik ezt a mi kis ügyünket, a dolog eljut a királyi kancelláriáig, s kegyedet újra fenyegeti az, ami elöl egykor hozzám menekült. A császárnő ítélőszéke elé kerülne... – szélesen elmosolyodott. – Mindent tudok kegyedről, Hoffmeister grófnő!

– Nos, akkor azt is tudnia kell, nem vagyok teljesen ostoba. Elhiggyem: az irántam való tapintatból raboltatta el a kisfiámat?!

– Ne használjon ilyen csúf szavakat – a hang lágy volt, érzelmes –, beszéljünk értelmesen, harag nélkül.

– Beszéljünk értelmesen? Túszként tartja fogva a fiamat, hogy én uraságod titkát ne kiáltsam világgá. Kissingen fölényesen elmosolyodott.

– Nagy hiba is lett volna az a világgá kiáltás! Hagyjuk az efféle túlzásokat. Ismétlem, Bécsben is a kegyed iránt való tapintatból nem vettem föl a tárgyalást, mert ott, asszonyom, ugyanaz lett volna a sorsa, mint Pesten. Hoffmeister grófnő a császárnő elé kerül... Mind a ketten tudjuk, ez mit jelent.

– Hálásan köszönöm a tapintatát – felelte Encella keserűen. – De értsünk szót. Én azért jöttem el ide, mert reménykedtem, hogy végre józanul gondolkozik. Uraságodnak van takargatnivalója.

– Ebben ne legyen olyan bizonyos.

– Már betemették a kastély pincéjét?

A báró arcán átvillant valami: bosszúság és aggodalom. Otthon nincs minden rendben?! Egy pillanatig hallgatott. Encella folytatta:

– Azt mondta, beszéljünk értelmesen. Nos, rajta! Hogyan képzeli az életét? Meddig akarja még magával hurcolni a kisfiámat? Az alatt a hat év alatt, amíg a házában szolgáltam, megismerhetett, sohasem hazudtam, és helytálltam a tetteimért. Térjen észre, hagyja abba ezt a förtelmes játékot. Nem a jó szívéhez fellebbezek. Nem tapasztalom, hogy azzal rendelkeznék. Nevetséges lenne itt uraságod előtt mindarról a gyötrelemről beszélni, amit egy anya átél, ha gyermekét idegenek közt, fogságban tudja. De hát mégis, uraságod is csak ember. Miért kínozza azt a kisfiút?

Kissingen tiltakozva emelte fel mindkét kezét.

– Ne beszéljen így! Az nem kínzás.

– De az. A fiamat megfosztotta az anyjától és az otthonától!

– Andrist mindnyájan szeretjük. A barátom imádja, a személyzet a lelkét kiteszi érte, arról pedig, hogy én mit érzek a kisfiú iránt, bizonyságot adhatok, ha meghallgat.

– Jó – szólt közbe Encella –, elhiszem, hogy kedveli a kisfiámat. De azt nem értem, ha annyira szereti az egész háznépével együtt, miért nem boldogítja azzal, hogy visszaadja az anyjának! – Encella felállt, végigsimított a homlokán, pillantása kutatva tapadt a férfira: jó volna megérezni a gondolatait. A sok színpadias szóban nyilván valami rosszat takar. Belső remegését titkolva, igyekezett higgadtan beszélni. – Ha a dauphinhez fordulok, uraságod elveszti a párizsi pozícióját.

Kissingen kicsinylően mosolygott.

– Kegyed már járt a dauphinnél. Ő semmit sem tett. S ez a kegyed szerencséje, mert ha tovább viszik a kérését, a párizsi udvaron keresztül Bécsbe jut a hír. És akkor Hoffmeister grófnő nem kapja vissza a fiát, mert Mária Terézia erkölcsös módon akarja nevelni a gyermeket... – suttogott. – Az ön sorsáról ebben az esetben jobb nem beszélni.

– Hagyjuk a sorsomat! Azért jöttem ide, hogy visszakapjam a fiamat. Tudom, nem hivatkozhatom emberi érzéseire, tehát arra kérem, szabjon feltételeket.

A báró elkomorult, aztán mosoly villant át az arcán.

– Azonnal tapasztalhatja, hogy igenis van bennem emberi érzés. Több, mint amennyit feltételezett! – Fölállt, kissé meghajolt, hogy Encella tekintetét elfoghassa. – Egy módja van annak, hogy visszakapja a fiát, és ha ezt elfogadja, megszűnik minden gyűlölet, aggódás, fájdalom. Nos tehát, a kézenfekvő sima megoldás az, ha kegyed Hoffmeister grófnő, feleségül jön hozzám.

A fia apát kap és kegyed jó férjet. Ismerem kiváló tulajdonságait, jó képességeit, meg fogom becsülni...

Encella megnémult a meglepetéstől, néhány pillanat kellett hozzá, hogy megtalálja a hangját. Felkiáltott:

– Őrültség!

– Kegyed megint túloz. Ne hamarkodja el a választ, gondolkozzék: amit én ajánlok, az a tökéletes megoldása a mi ügyünknek.

– Látom, zsarolni akar, hogy még magasabb váltságdíjért engedje vissza a fiamat.

Kissingen eddig túlságosan is gyöngéd arcán mosolygó sajnálkozás jelent meg.

– Nem tudja, mit beszél. Minden az én kezemben van. Vegye tudomásul, hogy nincs más megoldás. Újra azt mondom: gondolkozzék. Ősi nemesi nevet kap, s helyzete, amely mi tagadás, fölöttébb bizonytalan, egy csapásra megváltozik, visszatérhet a világba, és a kisfia a legjobb intézetekben, a legelőkelőbb helyeken tanulhat. Én állok mögötte – fejezte be szemérmetlen gőggel.

Encellát megrázta a düh. Ez az ember, ez a csaló, tolvaj, szélhámos, ez a hamis pénzt verő, ez a hazug, gyáva, aki nem mert Meszlényivel szemben kiállni, előtte mint kegyes patrónus, mint makulátlan arisztokrata tetszeleg! Encella bőven szerzett tapasztalatokat a főnemességről, hiszen közülük menekült el a nyírségi parasztházba, de ez a „gáncstalan lovag” úgy kínálja önmagát és minden vele járó nagyszerűségét, mintha nem az volna, aki. Felbőszült.

– Én csakugyan azért jöttem ide, hogy józanul beszeljünk. Legyen esze. Uraságodnak mindenképpen veszélyes, hogy egy elrabolt gyermeket fogságban tart. Az uraságod megoldásával szemben én emberi, tisztességet és bűnbánó cselekedetet kértem: adja vissza a fiamat.

– Milyen gyerekes kegyed. Hoffmeister grófnő, milyen éles eszű és milyen édes! Elképzelem, hogyan csillogna az oldalamon, hiszen már most is – - gúnyosan megrándult a szája –, hogy felöltöztették, igen szemrevaló. Elképzelem, milyen ragyogóan hatna az én körömben!... Itt élhetnénk Párizsban, szalont tarthatna, divatos hírességeket fogadna, vonzó középpontja lenne a párizsi társaságnak. Én nevet adok kegyednek.

– De milyet! – kiáltott fel megvetően Encella.

– Nem rosszabb az önénél – felelt a báró erőltetett higgadtsággal. – Talán abban reménykedik, hogy egykor mégiscsak utolér engem a végzet mindazok miatt, amikről tudomást szerzett? Ez nem valószínű. Kegyed azonban a császárnő haragja elől bujkál, és bujkálnia kell, amíg él! Így múlik el a szépsége, fogy el az ifjúsága, és mire biztonságban érzi magát, már nem tud mit kezdeni az életével.

Encellába belesajdult a sértésben, a gúnyban és a fenyegetésben rejlő igazság, de nem adta föl a harcot, nyelt egyet, hogy megszabaduljon az undortól. Megpróbált nyugodtan beszélni, bár nem bízott már a szavai hatásában. Ez nem fegyver Kissingen ellen.

– A szívéhez fordulok.

– Azt mondta, az nekem nincs.

– Már eleget kínzott. Azt hiszem, ismer: mindég tisztességes voltam, és álltam a szavamat. Nos hát úgy kérem, ahogy egy jó embert kérhetek. Fogadom, hogy nem torlom meg, amit velem tett. A titkát megőrzőm, még a nevét is elfelejtem. Ezt a tisztességemre és becsületemre fogadom.

Kissingen sietve átalakította gúnyos arckifejezését nemeslelkűvé, bár ezekről a fogalmakról hallani sem akart, nem is gyakorolta őket, számára egyik sem jelentett biztosítékot.

– Ó, igen – bólintott érzelmesen –, ezek szívhangok, de én is szívhangokkal kezdtem. Visszakapja a fiát, ha a feleségem lesz.

– Elég volt – felelt nagyon halkan Encella, és az ajtó felé indult. Kissingen követte, Encella az izgalomtól szinte vakon kerülgette az aranyozott bútorokat, a divatos módi szerint állványra rakott mellszobrokat. Kissingen gyöngéden megfogta a karját.

– Én szívós ember vagyok, nem adom fel könnyen a harcot, gondolkozzék az ajánlatomon...

Betette Encella mögött az ajtót.

Az asszonyt inas vezette a kocsijához, később nem emlékezett rá, hogy a számos szobán, nagy előcsarnokon át hogyan is jutott a szabadba. D'Eton kiszállta kocsiból, és besegítette.

– Rettenetesen izgultam – mondta a homlokát törölgetve. – Alig tudtam magam visszafogni, hogy föl ne rohanjak, és meg ne pofozzam ezt a gazfickót. Ettől legalább én megkönnyebbültem volna.

Encella megszorította a fiatalember kezét, és hálásan bólintott, majd amikor a kocsi elindult velük, sírva fakadt.

– Bocsásson meg, hogy jelenetet csinálok – kérte a zokogás közben –, mindjárt kisírom magam, és akkor beszélünk.

– Beszéljen most, közben sírhat, én mindent értek azért. Encella a könnyei közt elmosolyodott.

– Nagylelkű, mint mindég. Jó, hogy itt van velem – megtörölte a szemét. – Nos hát, ha visszanézek erre az órára, csak azt mondhatom, kedves lovag, hogy mi ketten gyermekek vagyunk. Azt hittük, hogy szép szóval vagy az igazságunk tudatával győzünk. De...

– De – folytatta D'Eton – Kissingen éppen olyan gazember, mint volt, és néhány szívre ható mondattal nem lehet meghatni. Gondolom, mással. Talán pénzzel. Tudjuk, hogy kártyából él meg abból a pénzből, amit ő maga gyárt, tehát szüksége lehet valóságos, hamisítatlan pénzre. Ha megengedné, asszonyom, én hajlandó lennék...

– Tudom, mit akar mondani, és tudom, hogy szívből mondja, hajlandó lenne anyagi áldozatra.

– Igen – örvendezett D'Eton, hogy Encella kimondta helyette –, de nekem nem jelent áldozatot, higgye el, csak baráti tett...

A szeme azonban olyan rajongón fénylett, hogy látszott: az a tett mégsem csupán baráti lenne.

– Hálás vagyok, de pénzről, sajnos nem esett szó. Kissingen különös ajánlatot tett...

A kocsi simán futott velük a kora nyári utcákon, alkonyodott, lágy, aranyos fény festette be a várost. Encella hallgatott.

– Kérem, beszéljen.

– Nos hát – az asszony ismét megtörölte könnyes arcát, de a hangja felcsattant –, úgy képzeli, hogy menjek feleségül hozzá, és akkor a fiam mellett élhetnék.

A lovag nem felelt, jó néhány pillanatig sűrű csend vette körül őket.

– Mégiscsak jobb lett volna megvernem ezt a fickót – szólt végre D'Eton. – Ez a gazember mer ilyen ajánlatot tenni!...

Encella szótlanul bólintott. Vitte őket a kocsi hazafelé, az emberek az utcán békésen sétáltak, a kávéház teraszán kávét ittak és fagylaltot ettek. Csipkés ruhás csöppségeket csinos dajkák sétáltattak, amott néhány fiatal gavallér állt csoportban, és nyeles szemüvegükön keresztül nézték a nőket. Egy divatáru-kereskedés üvegablakja mögött ingerlőén kivágott ruhában, fodrosan és virággal díszítve dolgoztak a kiszolgáló lányok. Sem Encella, sem D'Eton nem beszélt, meghitt csend volt közöttük. Encella sajnálkozva gondolt önmagára. Hogyan reménykedett! Örült, hogy a lovag itt van vele. Ez a kalandos fiatalember túl sok fantáziával van megverve, hajlandó volt tejest ugrani a gyermeteg kísérletbe.

– Kérdeznék valamit – emelte fel a lejét a lovag a tűnődésből. – Máshoz, aki nem olyan sötét figura, mint Kissingen, hajlandó volna férjhez menni?

Az előkertben álltak Dubois úr kis palotája előtt. Encella rátekintett D'Etonra, nem válaszolt; a lovag pedig, mint valami függönyt, ráeresztette szürke szemére hosszú szempilláit. Encella nem tudott a szemébe nézni.

Fölmentek a lépcsőkön, megálltak a nagy előcsarnokban, kényszeredetten egymásra mosolyogtak.

– Szeretnék a sarokba állni és letérdepelni, mint a Hofburgban, amikor vetkeztem. Őrültséget tettem.

– Kezdje el. Maga mellé térdeplek, és megmagyarázom, hogy őrültségek nélkül nem lehet élni, hozzátartozik az élethez. Ez csupán kísérlet volt, és azt bizonyítja, amit úgyis tudott: Kissingen gazfickó.

– De hát miért is bíztam ebben a beszélgetésben?! Tudhattam volna, hogy szép szóval, emberi hangon nem lehet nála elérni semmit.

D'Eton mosolyogva fogta meg a kezét, hogy felvezesse a szobájába.

– Meszlényinek ne szóljunk semmit. – Encella elpirult.

– Nem, nem. Én se szívesen tenném, szégyellném magam, ő valóban nagyon okos, és a végén mindig neki lesz igaza...

Encellának nem volt kedve tovább beszélgetni. Mert miről beszélhetett volna? Csak erről a kudarcról és a kettőjük gyerekes nekibuzdulásáról. Esteledett. D'Eton várta, hogy Encella ott tartja, de miután a marasztalás késett, csendben elballagott.

Encella egyedül maradt, nevetséges bűntudattal és töprengéssel. Meszlényinek meg kellene mondania, hogy mire vállalkozott, de érezte,

restellne szóvá tenni. Nem kapta vissza a kisfiát, hogyan is képzelte, hogy néhány szép szóra visszakapja. Miképpen tud élni Andriska nélkül, és különben is, hogyan lehet majd élni? Addig az áprilisi viharig a nyírségi kastélyban megvolt a biztonsága, dolgozhatott, és némi pénzt is kapott, tető volt a feje fölött. De mi lesz most tovább? Hol kezdje az életet? Bécsbe csak úgy térhetne vissza, ha bűnbánóan a rokonai elé omolna. De vajon tennének-e érte valamit? Különben is, félelmes élet lenne a császárnő közelében. Budára menjen, André édesanyjához? Rettenetes ez a rabság. Hiszen mióta vagyonukat elvesztették, André édesanyja is a magyar királynő kegyelméből él. Az egyetlen zug, ahol elbújhat, Kapor Ferkó tanyája. Sosem járt ott, de abban bizonyos, hogy Ferkó jól fogadná. André halála óta nem találkoztak, de levelet váltottak olykor; a barátság szép, de nagyon kínos a mások jóságából élni. Keserűen felnevetett: hát itt van, Kissingen ajánlata, házasság... Házasság egy ilyen emberrel!... De a fia mellett élhetne, mégis... Összeborzadt. Úgy érezte: Kissingen aljassága beszennyezte, s a közelségétől is bepiszkolódik. Most jó lett volna sírni, de már nem tudott. Amellett a „kedves féleszű” mellett milyen felszabadultan zokogott!

A Dubois úrtól örökölt inas bejött, meggyújtotta a falikarok gyertyáit, érdeklődött, hogy a márkinő – mert ilyen palotában csak márkinő lehet az ember – mikor óhajt vacsorázni. Encella nem óhajtott. Meszlényi még nem jött meg, Miska sem. Végzetesen egyedül érette magát a pompázatos teremben.

Június volt, későn esteledett, az ég gyöngyszürke lett, egyetlen csillag villant fel rajta, zöld drágakőragyogással: a Vénusz. Encella szobája a kertre nézett, jó nagy kert volt ez, ősfákkal, szökőkúttal és néhány szoborral, a hátsó kijárata a Salpietre utcára nézett. Encella tekintete elmerülten borongott a fák homályos, zöld lombjain. Ez csak emléke volt a színnek, az éj közeledett, a hold fényesen, sötétséggel keverve.

Az ablakon valami koppant.

Encella szíve nagyot dobbant, kinyitotta az üvegtáblát, kitárta a zsalukat, kinézett.

– A törpekirály – szólt egy hang a homályban. Amikor a kavics parányi zaját hallotta, már tudta Encella, hogy a törpekirály az, és most látta nagy fekete kalapját, bodros fehér tollal és az árnyékba vesző, földig érő köpenyt.

– Jöjjön be – mondta Encella – a hátsó ajtón keresztül. Menjen a tubarózsás sétányon, ott várom.

Végigfutott a szobákon, végig a személyzet szűk, földszinti folyosóján, lihegve tárta föl az ajtót, és nyújtotta ki a kezét. Egy kesztyűs kéz már várta. Maga után vonta a törpekirályt, mindketten szótlanul mentek Encella szobájába.

– Beszélnem kell önnel, asszonyom. Láttam, amikor megérkezett a báróhoz, és minden szégyenérzet nélkül hallgatóztam.

Encella némán helyet mutatott a törpekirálynak. Figyelmesen nézte csinos, fehér arcát, dús, szőke haját, amelyet már nem rejtett a nagy kalap. A csipkék éppen úgy díszítették a nyakát, mint más divatos gavallérét, hímzett frakkot viselt és derékra akasztott, kis spádét is. A cipője csatos, a harisnyája tündöklő fehér; nem a törpekirály mesebeli jelmezében járt, divatos fiatalember volt, és mégis, az ifjú férfiban, a helyzetben, az estében derengett valami álomszerű, és Encellában még az a kóbor érzés is kísértett, hogy egyszer ezt már átélte.

– Nagyon megszerettem Andriskát, vigyáztam rá mindig, ha már elkövettem azt a gazságot, hogy segédkeztem elrablásában. Higgye el, én sokkal inkább foglya vagyok a bárónak, mint a kisfiú – vállat vont –, de hát most nem rólam van szó. Azért jöttem, mert mindent tudok. Bocsássa meg, hogy kihallgattam a beszélgetést. A kegyed kétségbeesése rettenetesen hatott rám. Ha akkor nem engedelmeskedem a bárónak, a kisfiú kegyednél marad. Azóta a már ismert gazságokon kívül olyat is megtudtam, amelyet ellenem követett el. A bárónak nincs mentsége a számomra.

Felkelt, megindító hősi tartásban állt Encella előtt.

– Azért jöttem, hogy megbeszéljük, mikor hozzam el Andriskát.

Így mondta, ilyen egyszerűen, magától értetődően. Encellát a meglepetés és az öröm elnémította.

– Nem lesz ebből baja? – kérdezte végre kiszáradt ajakkal, szorongva verdeső szívvel.

Krisztián arca elkomorult, de mély lélegzetet vett, s így felelt:

– Ne féljen, asszonyom, semmi bajunk sem lesz. Úgy csináljuk, hogy az itteni személyzet ne tudjon róla. Csak este hozhatom el, holnap este. Kissingen akkor vendégségbe megy az egyik párizsi nagysághoz. Engem nem visz magával, mert ott csudálatos módon nem kártyáznak. Nos, amint ő elmegy, én Andriskával kocsiba ülök, és jövünk. Persze, nem a főbejárathoz. Úgy gondolom, tíz óra tájt érünk ide. Várjon a hátsó kerti ajtónál. Arra kérem, tartsa nyitva, hogy amint kiszálltam a kocsiból, beléphessek a gyerekkel.

– Ó, Istenem... – Encella csak ennyit tudott mondani –, ha ez megtörténne!...

– Megtörténik – mondta a törpekirály határozottan –, ezzel tartozom kegyednek, asszonyom, tartozom Kissingennek is. Van mit megbosszulnom.

Encella megragadta Krisztián mindkét kezét.

– Köszönöm, várni fogom. Semmit sem kívántam még úgy az életben, mint azt, hogy ez sikerüljön. A törpekirály felállt.

– Nem szeretném, ha itt meglátna valaki. A személyzet szeret pletykálni, a lakájok egymásnak adják tovább a híreket – kis bánatos mosoly futott át az

arcán. – Én nagyon utolsó fickó vagyok, asszonyom, de mondhatom, ha érdemes még valamiért élnem, hát ez az.

Encella végigvezette a hosszú folyosón ismét, a törpekirályt. Megkérdezte, nincs-e pénzre szüksége a holnapi úthoz? Krisztián tiltakozott.

– Ez szívügy, asszonyom, nem pénzügy.

13.
Megint a véletlen

Meszlényi másnap reggel érkezett meg. Olyan volt, mint máskor, egyenletesen nyugodt, sem túl hangos, sem túl csendes, a lénye áldás lett volna a környezetének, ha sejthetik, mire gondol. S Encella mennyire szerette volna tudni!

Azt már eldöntötte magában, hallgat a törpekirályról. Már úgyis benne volt a hallgatásban. A Kissingennel való találkozásról szégyellt beszélni. Csak most jött rá, ez hűtlenség Meszlényivel szemben, aki annyi áldozatot hozott érte, egyetlen panaszszó nélkül a házába fogadta, elindult vele a nagy útra, hónapok múltán is olyan módban tartja, amilyenben sem otthon, sem a Hofburgban nem volt része. Hányszor rémítette meg a feltevés: Meszlényi belefárad a harcba – vagy úgyis mondhatná, ebbe az esztelen kalandba – és egy napon így szól: hazamegyek.

Ha elmondaná neki Kissingen ajánlatát, kinevetné. Vagy felháborodna. Fájna is neki, hihetné, azért ment a báróhoz, mert már nem vár semmit az ő segítségétől. Nos tehát hallgattak mind a ketten. Csak Miska járkált jókedvűen a szobákban, olykor laposan pislantott Encellára, mintha szeretne valamit mondani. Ő sem beszélt, boldog volt és boldogtalan. A távoli fény, ami után elindultak, most itt lobogott előtte. De meddig? Reménykedett és tele volt kétséggel.

Szép nap volt a mai. Milyen pompás, telt, vidám június, csak jó történhetik! Ebédig ügyesen és ügyetlenül kerülgették egymást Meszlényivel, mindketten nehezen viselték titkukat.

Meszlényi az egyik pillanatban derűsen fordult feléje, és Encella is felkapta a fejét, majd mind a ketten tovább hallgattak.

Ebéd után Meszlényi elment sakkozni. A Regence-be járt, ez valamivel csendesebb kávéház volt, mint a Procop. A szellem kiválóságai üldögéltek itt tűnődve és vitatkozva. A gyülekezetet Diderot jelenléte koronázta meg: a tudós meg egy muzsikus barátja könyörtelenül gyötörték egymást a kockás tábla előtt. Meszlényi megindultan pillantott feléjük: két idősödő urat látott, a sakkozók gyilkoló, hideg dühével méregették egymást. Mindennapi, enyhén mosolyogtató kép ez, de ő a filozófus-író drámáját érezte a levegőben: a híres enciklopédistát tömlöcbe vetették egy könyvért, amelyben nagy, bölcs gondolatok tündököltek. Diderot kiszabadult a börtönből, de a könyv elégett a csőcselék vihogása közepette az Igazságügyi Palota lépcsőjén.

Meszlényi igyekezett menekülni ebből a gondolatkörből. Ebben a gyönyörű országban az eseményeket figyelve sötéten fenyegetett a jövő.

Majdnem olyan idegesen boldog volt, mint Encella, ő is a mai estét várta. Hamarosan megtalálta az ismerősét, még egyszer átbeszélték a részleteket. Vidéken kapta az ötletet, ahol Malesherbes-t látogatta meg, akit még a párizsi egyetemi évekből ismert. Ez az úr rettentő foglalkozást űzött, az íróknak irtózniuk kellett volna tőle, de nem tették, tudták, nagyon jó a híre; a legfőbb cenzor volt az irodalmi ügyekben. Az *Enciklopédia* kötetei, azaz kéziratai az ő kezén mentek keresztül, s Malesherbes mindég csak segített, olykor nemcsak a fogalmazványt mentette meg, hanem a szerzőt is.

Nos, Malesherbes komoly figyelemmel hallgatta Meszlényi történetét, ő elmondott mindent, meg volt róla győződve, ez az úr nem csinál az ügyből szórakoztató társasági pletykát. Föltárta, miért nem fordulhat a rendőrséghez: őriznie kell Encellának nemcsak lelki, hanem testi épségét is.

Malesherbes ajánló levelet írt egy barátjához, aki hasonlóképpen titoktartó férfi, de amellett humoros hajlamú. Az illető módfelett élvezte Malesherbes tervét, és miután módjában állt, vállalta a végrehajtását.

A francia alkotmányban a király mindenen felül való. A legfelsőbb bíróságot is felülbírálhatja; egy kis papírral elfogathatja és börtönbe vetheti azt, akit akar. Ilyen ügyekben a parlament nem vonhatja felelősségre az uralkodót, bár a parlamentnek elvben nagy a hatalma. A Malesherbes ajánlotta úriember intézte a király ilyenféle parancsait, és rendelkezésére állt az a fegyveres gárda, amelyet majd mindenki rettegve ismert. Természetesen nem csalhattak: a király papírja nem volt a kezükben, de Malesherbes és barátja is bizonyosra vette, hogy ha ezek közül a rettegett férfiak közül néhány megjelenik Kissingen házában, nem térhet ki előlük. Elviszik a Bastille-ba, átadják a várnagynak. A gazda nélkül maradt házból elhozzák a kisfiút.

– Aztán – szólt a rettegett férfiak gazdája – vagy közöljük a várnaggyal, hogy tévedés történt, vagy nem. Elvégre nem lesz nagy kára a világnak, ha Kissingen báró ott marad.

Meszlényi megnyugodva és hálásan vált el újonnan szerzett barátjától. Hazafelé menet Miskával a közeli erdőben poroszkáltak, itt még egyszer átbeszélték az esti színjátékot. Éjfél utánra időzítették. Miskának a fogdmegek mögött kell bemenni Kissingen házába, hogy kihozza Andriskát.

– Ennek sikerülnie kell.

– Bizony – fohászkodott Miska –, jó volna hazamenni. Otthon már aratják a rozsot...

Tekintete elkóborolt a bájos nyári tájon.

Végre eljött az este.

Encella azt hitte, elfogy a lélegzete.

Az idő vánszorgott. Encella meggyűlölte a csendes nyári estét. Megállt minden, semmi sem siet. Egyedül maradt az emeleten, a személyzet már aludt, a szűk, egymás mellett sorakozó padlásszobákban. A gyertyák árnya alig lobbant, a levegő sem mozdult. Kint a kertben most nyílt a jázmin, ez is olyan nehéz, altató szag. Illatos kábulat.

Szeretett volna kimenni a kertbe, hogy együtt figyeljen és várakozzék a lovaggal, de hát úgy beszélték meg, hogy ő csak akkor jön, ha éppen tíz óra lesz. Meszlényi nem volt otthon. Encellának rosszul esett, hogy elment, bár könnyebbséget is jelentett, hiszen nem szólt neki, mire készül. De hát megszokta már, hogy Meszlényi mindig jó, mindig megértő, mindig engedékeny és mindig segít. Félt, hogy ha nincs itt, ki segít majd. De kell-e segítség? És azt sem tudja, hová ment Meszlényi. Persze, kérdezni nem illik, ő is éppen olyan higgadt és tartózkodó akar lenni, mint amilyen Meszlényi.

Elszomorodott. Az emlékek ránehezedtek. Ilyen este volt az, amikor Andrével először együtt voltak, és ilyen sötétkék égbolt borult rájuk akkor is, amikor Andrét megölték.

Az órára nézett, már csak percek választják el a mutatót a tízes számtól. Halk susogás támadt a szobában, az ablak csipkefüggönyét megmozdította a szellő, és végigosont a szoba bársonyfüggönyein. Mintha lépteket hallott volna.

Fölugrott, magára kapta a kendőjét, lefutott a lépcsőkön, végig a hosszú földszinti folyosón. A hold későn ébredt, pirosarany fénnyel bukkant föl keleten. Encella már kint állt a kertben. Régi kert volt ez, az utat moha borította, ezen a nesztelen szőnyegen szaladt tovább.

A szomszéd házban, ahol az a kis sovány, hajlott férfi lakik, még világít egy ablak, mint a reménység – gondolta Encella. A kapu kilincsére tette a kezét, most megmozdult mögötte a sötétség, D'Eton suttogott.

– Még semmi. Figyeltem minden neszre. Egy lélek sincs a zsákutcában. Az ajtót csak akkor nyitjuk ki, ha meghalljuk a kocsi zörgését.

És meghallották. Encella mintha belé akarna kapaszkodni, kezét a szívére tette, s az sűrűn dobolt a tenyere alatt. Előbb lódobogás hallatszott, de nagyon halkan, csak négy patkó zaja, aztán hangosabb zörgés, a kocsi begördült a zsákutcába. Encella kinézett, kis csukott batár közeledett, könnyű alkotmány, egy ló húzta.

Ők, ők azok!

Encella sikoltozni szeretett volna, nevetni, tapsolni és körbeforogni, mintha bolondos lányka lenne; vadul zaklatták ezek a gyermekes, ösztönös mozdulatok. Már kint topogott a kapu előtt, D'Eton az ajtó mögé rejtőzve lesett ki.

A kocsi megállt, az ajtó kinyílt, a törpekirály leugrott, majd visszafordult, és a karjában kiemelte Andriskát.

A gyerek felkiáltott.

– Kedvesanyám!

De a hangját elvágta egy másik hang, erős zörej. Két ló dobogása. Egy nagy kocsi torpant meg a kicsi mögött, két férfi ugrott ki belőle, és mielőtt Encella csak hozzáérhetett volna a fiához, vagy a lovag kiugorhatott volna az utcára, a gyereket kitépték Krisztián kezéből, visszarohantak vele a nagy kocsihoz, begyömöszölték, és már fordultak is meg a lovak.

Encella hallotta, hogy valaki eszeveszetten sikoltozik, de nem ismerte meg a tulajdon hangját. A lovag a kis kocsi felé futott, ekkor valami átvillant a sötétkék éjszakán, és a törpekirály, aki eddig dermedten állt, összerogyott. Minden olyan villámgyorsan történt, hogy a mozdulatokat csak tekintettel, de értelemmel nem lehetett követni. A kocsis leugrott a bakról, a sebesültet beemelte a hátsó ülésre, ő maga visszaszállt a kocsiba, vadul rávert a lóra, és kivágtatott a zsákutcából.

Egyszerre csend lett, a lódobogás már nem hallatszott, sem a kerekek zaja. A madarak, amelyek eddig álmosan csevegtek, döbbenten némultak el, a csend olyan sűrű volt, mint a sötétség és olyan élesen sújtó, mint a halál. Ők ketten ott álltak, értetlenül nézve egymásra, tág szemmel és nyitott ajakkal, majd mintha testéből elszálltak volna a csontok, Encella lezuhant a földre.

Meszlényi reggel jött haza, Miska kísérte, hallgattak mind a ketten. Az előbb egy kávéházban, amely éjjel-nappal nyitva van, beültek, hogy átbeszéljék a történteket. A kudarc tökéletes volt, Kissingen – ég tudja, hol van, de bárhol is van – nevet rajtuk. Valaki értesíthette, hogy mi készül ellene, és a szépségesen berendezett házat otthagyta mindenestül. Ők ketten nem tudtak másra vetni, csak arra, hogy árulás történt. De hát miért és ki áruló a rettegett fogdmegek közt?

Holott nem árulta el őket senki, a véletlen lépett közbe kegyetlenül, a véletlen, ami sosem volt barátja Encellának. Ott a Nyírségben is, ha azt a lemeztelenített pinceajtót más találja meg... Meszlényi és Miska egy zárt határban követte a rettegett csapatot, hátrahúzódva az ülésen vártak a ház előtt, tele reménnyel és örömmel. Jóval elmúlt éjfél, az éjszaka mozdulatlan volt, és sötéten aludt a ház is, egyetlen ablakszeme sem világított. Ez furcsa volt. Többször voltak már itt körülnézni, akkor Kissingen palotája ragyogott az esti homályban. A hivatalos férfiak vezetője fölment a lépcsőn, néhányan követték, a többiek pedig elálltak a hátsó kijáratot. A vezető a mutatósra

kovácsolt, nagy kapu zárját akarta kinyitni megfelelő eszközökkel, majd meglepetten kiáltott fel:

– Hé, ez nyitva van! – Belerúgott az ajtóba, mind a két szárny kitárult, az emberek benyomultak az előcsarnokba. Meszlényi elkomorodott.

– Itt valami nem úgy van, ahogy szeretnénk!

Kiugrott a kocsiból, felfutott a lépcsőkön, Miska követte, csendesen káromkodott. A fogdmegek fáklyát hoztak magukkal, most meggyújtották. Benyomultak a szobákba, végigjárták az emeleteket. A szép kis palota tökéletesen elhagyatott volt. Azt lehetett látni, hogy innen sietve távoztak, a készülődés, a kapkodás nyomai ott maradtak, és ott maradt a terített asztal is sülttel, gyümölccsel, kristályüvegekkel. Az egyik fogdmeg jót ivott a piros borból.

– Túljártak az eszünkön – mondta a vezető Meszlényinek –, bosszantó!...

Neki bosszantó – gondolta Meszlényi –, nekem meg a gyerek anyjának tragédia.

Bízott ebben a kalandban, hitte, hogy sikerül, most fölháborította a kudarc. A vezető, akivel még délután olyan jól elbeszélgettek, és előre élvezték a vállalkozás izgalmát, vállat vont. Vállat vont igazi francia módra, majd megérintette Meszlényi kezét.

– Ez nem sikerült.

– Bizony nem, és mért nem? – töprengett Meszlényi hazafelé menet, a hajnali kávéházban is Miskával sorra vettek minden lehetőséget, csak arra nem gondoltak, ami Encellát üldözi, a véletlenre.

A ház, amelybe hazatértek, furcsán kietlennek rémlett. Semmi sem változott, a Dubois úr elképzelte tökéletes kis palota töretlenül hatott. De Meszlényi a levegőben érezte a változást, színtelenséget, ürességet, és csak később lett világos előtte, hogy miért.

Encella nem jött elébe.

D'Eton lovag fogadta, dadogott. Bűnösnek érezte magát abban, ami éjszaka történt, neki kellett volna valamit tennie. De mit tehet egy szál ember a váratlan támadással szemben, ha a támadók négyen vagy öten vannak? Dadogott, de azért valahogy elmondta, hogy Kissingen kísérője visszahozta Andriskát, a többiek valószínűleg rájöttek, hogy mire készül, követték, és végrehajtották a büntetést, tőrt dobtak a szegény törpekirályra.

Meszlényi, ismerve Kissingen jellemét, azonnal megértette és elfogadta a helyzetet. Csak ő sem tudott szólni, de még csak dadogni sem.

– És Encella?

D'Eton lovag búsan vállat vont.

– Mi lehetne vele? Képzelheti, hogyan fogadta mindezt. Látta a kisfiát, és aztán látta a gyilkosságot is. Orvost hívtam.

Meszlényi szerette volna a falba verni a fejét. Miért titkolózott? Miért nem mondta meg Encellának, mire készülnek? Ha őszinte hozzá, Encella is őszinte lett volna, és elmondja, hogy a fiát várja. De mind a ketten – Meszlényi tökéletesen érezte Encella érzéseit –, mind a ketten féltek a kudarctól, és mind a ketten váratlan örömet akartak szerezni egymásnak. A csodát akarták megteremteni.

Lábujjhegyen ment be Encella szobájába. Az ágy függönyét elhúzták, láthatta a fehér, élettelen arcot. Kétségbeesett mozdulatot tett.

– Nem, nem – nyugtatta meg a lovag –, altatót kapott, és most végre pihen. Eddig szívfájdítóan szenvedett.

Most valaki megmozdult, aki eddig az ablaknál állt, és tapintatosan nézett ki a kertbe. Nagyon elegáns férfi volt, válogatott, mély színekből készült ruhában. Méltóságot sugárzó, tiszteletet parancsoló.

– Ó, maestro – szólt Meszlényi, kezet fogtak –, megnyugtat, hogy önt itt találom.

– Sietve jöttem, amint értesültem. A szép hölgyet megrázkódtatás érte, de a gyógyulásában bízhatunk. Erőre és reményre van szüksége az én gyógyszerem mellett.

Arra nekem is szükségem lenne – gondolta Meszlényi, bár Cagliostro azt is tudna adni.

– A gyógyuláshoz még szükség lenne arra, hogy a hölgy fölkeressen a házamban. Ott van rá mód, hogy bizonyos természetfölötti erőkkel kutassak a kisfiú után. Ehhez szükséges az édesanya jelenléte.

Meszlényi olyan megkülönböztetett bánásmóddal, amely megillette a látogató méltóságát és a lényéből sugárzó tagadhatatlanul tartós hatást, köszönte meg Cagliostro fáradozását, és búcsúzott tőle. Mind a ketten az ajtóig kísérték, és tűnődve néztek utána, amint fenségesen lement a lépcsőkön.

– Egyszemélyes díszmenet – mosolygott Meszlényi –, mindég megrendezi a maga külön színjátékát.

– Szélhámos és csaló...

– De tud bánni a gyógyszerekkel – vetette közbe D'Eton –, és ha bármiféle módon csinálja is, használ, fölkelti és megerősíti a reményt. Erőt ad.

– Tükrökkel működik, látomásokkal manipulál. Mégis, nem tagadhatom, szinte parancsolóan érzi az ember az akaratát. Tudom, hogy a bölcsek kövével, aranycsinálással, gyémántégetéssel foglalkozik, az élet vizével bűvöli jámbor híveit, és szedi el a pénzüket, mégis, bennem is felkelti a tisztelet érzését, ha látom. Érzem a belőle kisugárzó erőt. Csibész, de nagy egyéniség.

D'Eton szótlan ellentmondással hallgatta.

Visszamentek Encella ágyához. Még mindég aludt, de az arca kisimult, a mészfehér sápadtságot halvány rózsaszín váltotta föl.

– Ha holnap jobban lesz, elkísérjük Cagliostróhoz. Engem érdekel a színjáték.

– A kisfiúról is kellene valamit megtudnunk. Ő majd segít.

Meszlényi jóindulattal pillantott a lovagra. Ez hisz a varázslóban, holott bejárta a fél világot, és ismeri az életet!... De hát főpapok és udvari méltóságok is rabjai a maestrónak. A lovag jó fiú és gyermekded.

Összeültek, hogy megbeszéljék, mi történt az elmúlt szerencsétlen éjszakán. Könnyen meg lehetett találni a kapcsolatot a zsákutcai jelenet és Kissingen kiürült háza közt. Összerakták az adatokat, mint egy mozaikot. A törpekirály bűntudattól vagy nagy ajándéktól hajtva – bár ezt D'Eton lovag nem ismerte el –, fölkereste Encellát, hogy megbeszélje vele, miként hozza el a bárótól a kisfiút. Kissingen rájött a törpekirály szándékára, követte a kocsiját. Elszánt aljasságára jellemző, hogy azonnal megtorolta barátja vagy szolgája hűtlenségét: vak dühvel, tőrrel. Azt persze nem tudják, hogy a törpekirály meghalt-e vagy sem. Kissingen nem merte a zsákutcában hagyni, de nem vitte haza a palotába sem. Meszlényi párizsi barátja tudta, hogy Kissingen adósa a palota tulajdonosának, éppen csak előleget adott, de a teljes bért nem fizette ki. A háziúr naponta zaklatta, megjelent a palotában, ellenőrizte a berendezést, nem hiányzik-e belőle valami, bepillantott minden zugba. Kissingen nem merte otthagyni a törpekirályt, a gyilkosság áldozatát és tanúját, akár élt még, akár meghalt. A cinkosaival elmenekült. Ez eddig áttekinthető és magától értődő.

De hol van a kisfiú?

D'Eton határozottan állította, hogy ezt holnap a varázslótól megtudják. Meszlényi nem várt a holnapra, elindult újonnan szerzett barátjához, hogy most már az ő fogdmegjeivel induljanak a gyerek keresésére. Megnyugtatta, hogy tesz valamit, mert szomorúan megalázottnak érezte magát. Tegnap tele volt reménnyel, és ma megint a kudarc. Mit mond Encellának, ha felébred?

Amikor Encella felébredt, ő is ezzel gyötörte magát. Mit mond Meszlényinek? Miért nem beszélt vele tegnap? És ahogy a férfi ott állt az ágya előtt, és szótlanul, könyörögve nézett rá, ő éppen úgy szótlanul, könyörögve nyújtotta felé a kezét. Ez volt az a pillanat, ami már régóta kísértette mindkettőjüket, és most a feszült csendben nem lehetett ellent állni. Egyikük sem tudta, hogyan történt, váratlanul jött a mozdulat. A férfi átfogta az asszony vállát, az a férfi mellére hajtotta a fejét, és sírt. Mert mit tehetett volna mást? Sírt öntudatlanul és esdekelve a vigasztalásért.

Encella másnap el tudott jönni Cagliostróhoz, nemcsak odáig ment volna el, hanem hazáig is gyalogszerrel, hogy a fiát láthassa.

A kocsi hatalmas ház előtt állt meg. Nagy, elvadult kert vette körül, egykor láthatóan jól ápolhatták, de most már a lombok túlburjánoztak, itt-ott egy, a maga erejére hagyott virág világított ki rózsaszín fejével a sűrűből. Encella ragaszkodott hozzá, hogy mind a ketten elkísérjék, mert érezte, szüksége van a lovagra. Meszlényi nem hisz Cagliostróban, de a lovag hisz benne.

Fölmentek a lépcsőkön, nagy teraszra jutottak, amelynek kövei közül kisarjadt a fű, és a korlátjára fölfutottak az elárvult vadrózsák. Rézfejű kopogtató kínálkozott a hatalmas ajtónál, a hangja a harangéhoz hasonlítóit. Titokzatosan, nesztelenül és magától tárult ki az ajtó. Lépcsőházba jutottak, néhány fáklya világított a falikarokba tűzve, lobogó, sötét árnyékokkal sűrítve a levegőt. Encella belekapaszkodott Meszlényi kezébe.

Egy különleges lény – töpörödött, öreg arc, villogó gyors szem és hajlott test, csaknem púpos – perdült elébük. A franciák szeretik a púpot megérinteni, azt tartják, a púpos ember szerencsét hoz. Encella nem tudott erről a babonáról, pedig a szolga vagy tanítvány kínálkozóan tartotta felé a hátát. Mindentudóan viselkedett, nem kérdezte a nevüket, azt sem, miért jönnek. D'Eton hitte, hogy ez a furcsa lény mindent tud, mert hiszen a gazdája, átlát a falon, és belát az emberi szívekbe. Tehát fölmentek egy újabb lépcsősoron, és beléptek a teljesen újdivatú, világos, csillogó kis szalonba. Jólesett, hogy az előcsarnok árnyékszörnyei után itt süt a nap és minden halványzöld, fehér és ibolyalila. Női szoba. Jó néhány percig várakozniuk kellett; Meszlényi mosolygott magában, ez is hozzátartozik a színjátékhoz.

Végre az ibolyaszínű függönyöket félrevonta egy dióbarna kéz, amely meztelen karban folytatódott, földíszítve aranykarikákkal. Nem látták őt magát, de mintha nő lett volna.

A mester hangját hallották.

– Kérem, fáradjanak be.

Valami nagy teremben lehettek. Itt is árnyak hullámzottak, bár nem égtek fáklyák. A világosságot rejtett helyről kapták.

Hosszas ceremónia kezdődött.

Cagliostro, aki tegnap divatos rokokó ruhát viselt, most földig érő, uszályos köntösben pompázott. A fején csúcsos sapka, különös aranycirádákkal, a kezében rövid bot, amelynek a végén drágakő – mások szerint az ördög szeme – szikrázott.

A varázsló a szoba közepén levő emelvényre irányította Encellát, majd lefektette a szintén titokzatos jelekkel cifrázott bársonypamlagra. Aztán körbejárta az emelvényt, hosszan, ismeretlen nyelven beszélt, majd a szikrázó bottal megérintette Encella fejét, két kezét és a szívét, aztán néhány

érthetetlen, parancsoló szót kiáltott. Sötét lett, és Encellával szemben tompa világosság jelent meg, amely egyre nőtt és erősödött, aztán felfénylett. A varázstükör.

D'Eton a lélegzetét is visszafojtotta, Meszlényi mereven figyelt. Most a tükörben felködlött egy alak körvonala, és ez az alak lassan színesedett, a ruhája kék, az arc rózsaszín lett, a haj szőke és a szem mereven, nyitottan nézett. A gyengén piros ajak is megrebbent.

– A gyermek él – szólt Cagliostro –, néhány nap múlva ön a keblére ölelheti.

A kép eltűnt, a tükör világossága megszűnt, a szobában vaksötét lett, majd lassan a mennyezetről permetezni kezdett valami simogató fény.

Encella felült, és halkan felsikoltott.

– Andriska!

Cagliostro egy székbe roskadt, mintha minden erejétől megfosztotta volna az, hogy az ismeretlenben megtalálta és idáig hozta a fiú képét. A púpos szolga besurrant a szobába, visszavezette hármójukat a világos szalonba. Encella csendesen sírt, feloldódva, megkönnyebbülve.

– Látta a fiát – suttogta elragadtatva D'Eton.

– Igen, látta – suttogta ugyanúgy Meszlényi –, mert látni akarta és a maestro is akarta.

Néhány nap telt el. Encella várta Cagliostro híradását, Meszlényi pedig új barátjától várta az üzenetet: hol van Andriska. Encella minduntalan ahhoz az ablakhoz ment, amely a ház hátsó felén a kertre nyílott. Nem volt ez meghatározott gondolat, sem megokolt következetesség, miért azt a kaput nézi. Nyomasztóan élt benne az a minapi rettenetes este, olyan sötéten és hasogatóan, mintha tőrökből lett volna minden az éjszakában.

Most sütött a nap, kedves, nyugodt délután volt, az ég tiszta, csak barátságos bárányfelhők voltak, a nyár olyan volt, mintha leült volna pihenni a mindenség hatalmas kertjében. A férfiak megkíséreltek beszélgetést kezdeni Encellával, de ő nem tudott belekapcsolódni a társalgásba. Csak Andrisról akart beszélni, és félt a kettős kudarc után kimondani a gyerek nevét. De mióta Cagliostrónál járt, határozottan tudta, hitte, hogy visszakapja a fiát. D'Eton lovagnak tehát igaza volt, a maestro meggyógyította Encellát,

Meszlényi és D'Eton lovag a kis márványasztalnál kártyáztak, ők is várakozásban éltek, a játék egyiket sem kötötte le. A lovag éppen kiosztotta a lapokat, amikor hirtelen felugrott, és az ajtóhoz futott. Az ajtót Encella csapta be maga után. Valamit meglátott az ablakban, és kirohant.

Igazam volt – mondta magának Encella, ahogy a lépcsőkön sodródott lefelé, majd a hátsó kapun át a kertbe. A kertajtónál, kint a zsákutcában két

alak állt. Ekkor már Miska is odaért a kertbe, ő nyitotta ki a belső kulccsal a kaput, és mélyen meghajolt valaki előtt.

Egy nagyon mindennapi külsejű, középkorú úr lépett be, zöld táskával, amelyet a vállára szíjazott, nagyon szerény, barna vászonruhában, de jobb kezében egy gyerekkezet tartott, és Miska meg Encella egyszerre kiáltottak fel:

– Andriska!

Valóban Andris volt. De milyen Andris! Arca maszatos, szőke haja csapzottan összeállt, a ruhájáról csak azért érdemes beszélni, mert ilyen öltözetet ritkán lehet látni. Durva kanavász ing födte láthatóan lesoványodott tagjait, mezítláb volt, facipőben, paraszti klumpában, amely már azzal nehézzé tette a nép fiai számára az életet, ha egyetlen lépést tettek benne. Andriska tehát állt a két facipőben, mint két csónakban, és zavartan húzta össze magán a barna mellényt, amelyet kísérője adhatott rá jó indulattal, de fölöslegesen. Különben is a mellény földig ért rajta. Így álltak hát ott négyen, Andriska könyörgő tekintettel, Encella zokogva és nevetve, Miska sugárzón és az idős úr szelíd, félénk arccal. Az öröm csendjét meg kellett törni.

– Asszonyom, ez a kisfiú azt mondja, az édesanyja ebben a házban lakik, így van ez?

Encella némán bólintott, és megragadta az ismeretlen kezét.

– Ön találta meg, Rousseau úr? – kérdezte Miska, mert úgy vélte, illik már megszólalni.

– Igen, én találtam meg – válaszolt Rousseau. – Jó lenne a kisfiúra valami ruhát adni, az este hűvös lesz.

A másik kettő észbe kapott, Miska fölemelte Andrist, az azonnal átölelte a nyakát, Encella csak most tért magához annyira, hogy fölfogja, kivel állnak szemben.

– Nem találom a megfelelő szavakat, hogy kifejezzem a hálámat. Az életemet adta vissza a fiammal! – Betessékelte az írót a házba, az kissé vonakodva követte. Volt a lényében valami félénkség, tartózkodás és talán a gyanakvásnak egy bizonyos fajtája is. A szeme azonban feloldott mindent, a szép nagy szempár – szelíd bámészkodás a világra és az emberekre – most csillogó örömmel telt.

– Nagyon örülök – mondta Rousseau, mikor már bent ültek a szalonban –, hogy hittem a kisfiúnak, és hazaindultam vele. De hát tudják, Párizs környéke tele van kóborló gyerekekkel, már kiskorukban csirkefogók. Az ön fia, asszonyom, úgy fordult hozzám, mint egy felnőtt úriember. De a története olyan regényes volt, hogy nem akartam hinni... – kis fintort vágott. – Mi, regényírók, már csak ilyenek vagyunk. Szerencse, hogy a gyermek mindannak a borzalomnak ellenére, amit átélt, nem felejtette el, hogy felnőtt barátja hova

akarta visszahozni. Szerencsés véletlen, hogy ez az utca, amelyhez az önök kertje csatlakozik, az én lakásom utcája.

A tekintete elmélázva járt körül a szobában, Meszlényi arcát megtalálva, barátságosan bólintott. Ennek a férfinak a nyugalma jól hatott rá.

– Nos – folytatta titokzatosan –, erről azonban nem szeretek beszélni... Nekem sok az ellenségem, és először aggódtam; ezt a kisfiút ők hozták az utamba, hogy újabb ármányba keveredjek – végigsimította Andriska csapzott haját –, de a gyermek meggyőzött engem. Érdekelték a mohák. Ebből a gyerekből botanikus lesz, ott kint Fontainebleau környékén van a kedves terepem, pompás mohák. Ismét mohát gyűjtöttem egy árnyékos hajlatban, mikor a fiúcska odajött hozzám, és elvezetett az erdőnek egy olyan tisztására, ahol a fák északi felén egész különleges, másfajta mohák voltak. Mert sok válfaja van a moháknak...

D'Eton fölpattant a helyéről, és vad sétálásba kezdett. Már hallani sem bírt többet a mohákról. Encella átölelte a kisfiát. Mély boldogsággal töltötte el, hogy a kezük egymásba fonódik, érzi a szíve dobogását. Meszlényi a maga higgadt módján, figyelmesen hallgatta Rousseau-t.

– Igen, sok különleges moha volt, elmerültem a vizsgálatukba, de aztán aggódni kezdtem a hűvös fák alatt, hogy a gyermek megfázik. Megkérdeztem, honnan került oda, és hová megy haza. Ekkor tudtam meg, hogy mi történt vele, és azt is, hogy elrablói egy közeli tanyán egy olyan parasztasszonyhoz adták, aki több kisgyereket vesz kosztba, és gondolom, azt hitték, a sok gyerek közt ez az egy már nem szúr szemet.

Meszlényi megértőén bólintott.

– Én hittem a gyermeknek – folytatta Rousseau –, a leghihetetlenebb dolgok a legvalóságosabbak. Amilyen gyorsan csak tudtam, elhoztam az erdőből, az országúton kocsit fogtam, hogy mielőbb a Salpietre utcában legyünk.

D'Eton végre megnyugodva elpihent, Miska pedig változatlan rajongással hallgatta tovább Rousseau-t.

– Hát így történt, és hálát kell adnom a Teremtőnek, hogy hittem a gyermeknek, és annak is, amiért annyit üldöznek és csúfolnak – a szeme felszikrázott. – Igen, gyötörnek a botanizáló szenvedélyem miatt, mert ha ez nincs, ég tudja, mi lett volna a kisfiúval.

Igen, a véletlen. És a véletlen, ami üldözte Encellát, most segített. Véletlenül Rousseau otthona mellett találta D'Eton lovag számukra a kis palotát, és véletlenül Rousseau találkozott Andrissal a mohás völgyhajlatban... Mi történt még?

Hálálkodtak, elbúcsúztak az írótól, és a férfiak átkísérték a lakásába, a szomszédba. Meszlényi, aki ismerte Rousseau minden ügyét-baját,

észrevétlenül a zsebébe csúsztatott egy aranyaktól súlyos erszénykét, hiszen az író fizetett a kocsiért, amellyel Andriskát hazahozta. Tudta azt is, hogy ez a nagy író, a századnak ez a tündérien bolondos lángelméje kottamásolásból él, és tudta azt is, hogy ez az ember, aki egy vadidegen, piszkos kisfiút a karjába vett, és úgy kereste a kis lelenc édesanyját, a tulajdon gyermekeit születésük után azonnal az árvaházba vitte. Az ellentétek akkorák voltak, mint a Mont Blanc, és olyan szédítőek is. Meszlényit azonban szórakoztatták az ellentétek. Elgondolkoztató, a kisfiú ugyanebben az emberben azonnal megtalálta azt, akire rábízhatta magát. Vajon mi hatott Rousseau-ra: a bizalom vagy a botanika? Meszlényi tűnődve ballagott vissza D'Etonnal a kerten át, a lovag megborzongott.

– Micsoda rettenetes éjszaka volt az, amikor itt megölték azt a szegény fickót, és Andriskát kitépték az anyja karjából.

– Már csak emlék – mondta Meszlényi –, megszűnt valóság lenni.

Andriska számára azonban a valóság nem alakult át emlékké, annyira valóság maradt, hogy a rémület élesen élt benne, és elnémította. Nem tudott arról az éjszakáról beszélni.

– Az az éjszaka... – legföljebb eddig jutott el, több szava nem volt a sötét élményről. Olyan iszonytató az, hogy szóval sem akart a közelébe kerülni. A tudata ösztönösen elzárkózott. Nem beszélt. Nem válaszolt a leggyöngédebb kérdésre sem, mert ha megtenné, valósággá lenne újra minden.

Nem tőle, Kissingen szétszaladó lakájaitól tudták meg, hogy Krisztián már halott volt, amikor a báró a két kocsival visszatért a házba, hogy összekapkodva maradék értékeit, meneküljön. És azt is, hogy Krisztián tetemét a Szajnába dobták. Vaj ön a fehér tollas kalapja, amellyel úgy büszkélkedett, hol úszik most? Encella szeméből kihullott a könny.

Miska meg Encella kimosdatták a kisfiút a szép zöld mohás vidéken összegyűjtött szennyből, és ráadták az új ruhákat.

A gyerek megnézte magát a tükörben: megnyugodott.

– Ez csakugyan én vagyok – súgta Miskának –, már azt hittem, hogy végleg elvesztem.

Tétova mosolyféle jelent meg az arcán, igazán csak akkor vidult fel, amikor Miska így szólt Meszlényihez:

– Én csomagolok, tekintetes úr, menjünk innen.

– Igen, gyerünk haza! – kiáltott fel Andris. Meszlényi arca felderült.

– Hová? Hozzám?

– Hát persze – felelt Andris férfias komolysággal. Kis csend lett. Meszlényi ekkor Encellára nézett.

– Megkérdezzük kedvesanyádat. Hová? Hozzám?

Encella szemében felragyogott az igen.

Meszlényi a kávéházban hallotta a hírt.

Búcsúzni jött ide, valójában nem embertől, hanem emlékektől, álmoktól, az egykori reményektől, apró győzelmektől és apró kudarcoktól búcsúzott most. Sok évvel ezelőtt, ifjúkorában is ide járt. Akkor megbűvölte a gondolat, hogy Diderot-t látja sakkozni. Ismerte a műveit, és az a másik világ, amelyet ezek a művek jelentettek, elbűvölő volt és távoli. A középkorú urat, aki elmélyedve nézte a fehér-fekete kockás lapot, az avatatlanok mindennapi párizsi polgárnak látták. Meszlényi szemében azonban csodalénynek számított, és ma ismét magával ragadta a zseni és az emlékezetében földerengő ifjúságának bűvölete.

Hát most még egyszer körülnéz itt, megiszik egy pohár likőrt meg csokoládét, amint fiatalkorában tette. A csokoládét nem szerette, de hát ez a kötelező párizsi ital, akárcsak a likőr. A likőrt szívből utálta, ibolyaszíne volt. Különleges ital, a nagyvilág jelképe. És ez is az ifjúság. A kávéház éppen olyan volt, mint máskor; az az idő, amikor legtöbben fordulnak itt meg, isznak, új szerelmek kezdődnek és cserélgetik a pletykákat.

Itt kellett hallania azt a hírt is, ami megrázta, vagy elkábította. Talán mind a kettő. Megmásíthatatlan és visszahozhatatlan. Rendezte a gondolatait, mert önmagát akarta tisztázni, mit érez. Józan ésszel felmérve: ez az egyetlen megoldás, de belehasított a tudat, hogy többé nem tehet semmit. És csak most tudatosodott, ami homályosan élt benne, és nem jutott felszínre: már nem tud bosszút állni, nem tudja megtorolni mindazt, amire az élete, a múltja kötelezi. Igen, Kissingen meghalt. Az egyik kávéházi ődöngő jött oda hozzá a hírrel. Kissingen hamisan kártyázott egy kétes szalonban, veszekedés támadt, megsebesítették, és a seb halálos volt.

Meszlényi adott egy aranyat a hírhozónak, és visszaült a helyére. A lila édespálinka s a barna csokoládé ott párázott előtte, összevegyült a dohányfüsttel, nők illatszerével és a vajmi kevéssé tiszta század emberszagával. De hát ez is a kávéház, a nagyvilág levegője, mert a nagyvilág mindég ott van, ahol élet, eleven emberek és nagy elmék élnek. Meszlényi Diderot felé nézett, majd magában elmosolyodott. Jó lett volna vele megbeszélni azt, ami most az agyában kavargóit, de hát Diderot abban volt nagy, amit alkotott, és szánalmasan ügyetlenül intézte a tulajdon sorsát...

A bosszúállás? Ó nem, nem bosszút akart állni, igazságot akart, s Kissingen a halálba menekült előle. Amikor vállalta, hogy Encellának, az ismeretlen fiatalasszonynak oltalmat és segítséget ad, nem tisztázta az érzéseit. Úgy vélte, minden valamirevaló férfi ezt tette volna. De ha most visszagondol rá, érzi – nem a lovagiasság hajtotta, volt abban a hajszában más is, csak nem akarta tudomásul venni. A lelke mélyén gyűlölte Kissingent, és ez a gyűlölet

régi volt. A gyerekkorától kezdve, szülei történetét megismerve gyűlölte. Kissingen vele egykorú volt, és gyermekkorában mindazt megkapta, amit tőle elvett a hatalom. Kissingen nagyszülei és szülei árulók voltak, a császári ház megbízható hívei. A hívek: ezek kapták meg mindazt, amit a magyaroktól elvettek. Ezek miatt lett a nagyapja földönfutó, a nagyanyja majdnem ínségben élt, és az apja, mint gyermek, nem ismerte a hazáját, az igazi otthont. Nem is tért vissza Magyarországra. A szülők és a nagyszülők ott éltek a fejedelem mellett, és a halála után is ott maradtak Rákóczi embertelenül tiszta békéjében. Rákóczi az áldozatot vállalta, a tűrést, úgy fogadta sorsát, mint egy szent.

Meszlényi arra gondolt: talán ő is örökölte az őseitől ezt a türelmet, beletörődést, hogy csak most lobbant fel benne a gyűlölet. Most, amikor már lehetetlenné vált a megtorlás, fogta el a kétségbeesés, hogy elmulasztotta azt, amit meg kellett volna tennie. Fizetnie kellett volna Kissingennek, amiért ellopta a sorsát.

Át kellett gondolnia ezt, megfontolni mindent. Ők szemben álltak egymással már akkor, amikor megszülettek, mert az egyik az áruló nemzetségből való volt, a másik pedig az áldozatokéból.

Keserűen elmosolyodott: sose hitte volna, hogy ő fogja megsiratni Kissingent azért, mert meghalt, és nem ő ölhette meg.

Tehát ez az oka annak, hogy a visszahozhatatlan, a megmásíthatatlan zavarta meg, s ezért kábítja el, mint egy sűrű, nehéz ital, a kudarc. Igen, ez kudarc. Elmulasztotta azt, amit meg kellett volna tenni.

Már késő.

Szétnézett a kávéházban. Ez most csak egy zajos, sűrű levegőjű helyiség volt, hiányzott belőle az ifjúság tündöklő emléke. Mégis el kell tőle búcsúznia. Még egy pillantást vetett Diderot komoly, nemes fejére, a tekintete végigfutott a bájos, csiricsáré ruhás nőkön és kackiás gavallérjaikon, aztán a szomorú öregektől is búcsúzott, akik idejárnak visszaálmodni az ifjúságot. Kint az utcán hűvösödött, az volt a jó Párizsban: bár nem látta, érezte az ember, hogy ennek az országnak három partját mossa a tenger: a levegő puha volt és frissítően nedves.

Hazafelé indult. Hazafelé? Most megdöbbent azon, hogy otthonnak érzi azt a francia házat, ahol eddig laktak, és ez az érzés mintha megsimogatta volna.

Nincs egyedül, Encella ott van, a kisfiú is, és Miska toporzékoló vággyal a szívében, hogy Magyarország felé vegyék az útjukat. A gyermeket megtaláltuk – vigasztalta magát –, hiszen ezért indultam útnak. De ismét belehasított a mulasztás: Kissingent nem büntettem meg. Keserűen mulatott önmagán.

– Imádkozni tudnék, hogy Kissingen éljen, és találkozzam vele.

Az alkonyaiban a két tenger mosta ország gyöngyházfényű párái remegtek. A határszéli fogadó teraszán üldögéltek, egy narancsszínű lampion tompa fényében.

– Szép nagy birodalom ez – sóhajtott fel D'Eton, aki idáig kísérte őket, és bánatossá tette a búcsúzkodás.

– Szép és szerencsétlen, szép és boldogtalan.

– Hogyan? – fordult Meszlényihez Encella. – Hiszen gazdag, nagy a kultúrája, az emberek pompában élnek.

– Ez igaz, de ez csak egyik oldala a képnek, a másik ijesztői Fiatalon, tíz évvel ezelőtt szerelmes voltam Párizsba. Ma örülök, hogy a hátam mögött van. Itt volt az igazi élet: váratlan, változékony, veszélyes. Mindaz, ami felkelti az ember győzelem-, vagy nevezzük a maga nevén: kalandvágyát. Váratlan, változékony, veszélyes. Akkor ez volt az élet. Ma már másképpen akarok élni. Még csak a nézője sem kívánok lenni itt a XVIII. század nagy színjátékának. A dráma a vége felé rohan. Nem döbbentek rá a kor és az életforma szörnyű szakadékaira? Üvöltő éhség és nyomor és eszét vesztett fényűzés. Itt a hatalom irtja a népet, és elpusztítja a lángelmét, koldusokat vagy hitvány hízelgőket csinál belőlük. Mi lett itt D'Alembert-ből, akinek felfedezése a dinamikáról, a hangtanról és a csillagászatról és mindarról, ami matematika, fölrázta a világot? Annyi fizetést kap egy hónapra, amennyit a dauphin egy nap a kutyájára költ. Mivé tette Rousseau-t ez a század? A művész természetes érzékenységét üldözési mániává silányította. Mi hozta ki a börtönből Diderot-t. Az irodalom becsülete? Dehogy! A királyi kurtizán embersége. Csak a legnagyobbakat említem, de sorolhatnám hosszan ennek az országnak a tehetségeit, akár tudós, akár művész vagy nyomorgó vagy jellemtelen lakáj. Kevés olyan nép van a történelemben, mint ez, amelyet ilyen végzetesen pusztítanak tulajdon hatalmasai. D'Eton megrázta a fejét.

– Mégis olyan szép itt minden. Meszlényi bólintott.

– Igaza van: szép. Amint szép a rokokó modor, a kecses mozgás, a finom formaságok, az enyhe színek, a selymek suhogása, a fehér paróka méltósága. De mi van mögötte? A tőr. A leselkedő tőr, amely most gyilkol a gazfickók és a hatalom kezében, de majd a nép is a kezébe fogja. Igen, XVIII. század. Paróka és tőr.

Az este egyre mélyebb lett.

A pihent lovakat befogták, indulni kellett.

Nyári hőségben éjszaka volt kellemes az utazás. D'Eton egészen a határsorompóig kísérte őket. Még egy kézcsók, még egy kézfogás, még egy csók Andriska arcára, aztán mégiscsak meg kellett indulni. A lovag

megállította hátasát, a batár után nézett. Csak a paripák dobogása hallatszott, a hold feljött, az ezüstös fény mindent bevont. Már távolodott a határ, Encella még mindig látta a lovat és a lovagot. Aztán betakarta a távolság a múlttal együtt.

És ő már csak a jelenben élt.

Tizenkét éven felülieknek
ISBN 963 11 2939 X
Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest
Felelős kiadó: Szilvásy György igazgató

82/1053 Franklin Nyomda, Budapest, 1982
Felelős vezető: Mátyás Miklós igazgató
Felelős szerkesztő: Majtényi Zoltán
Szakmailag ellenőrizte: dr. Borús József
Műszaki vezető: Haás Pál
Képszerkesztő: Csejdy Virág
Műszaki szerkesztő: Beszédes Natasa
38 000 példány. Terjedelem: 14,22 (A/5) ív. IF 4513